TARTU ÜLIKOOL
1632
UNIVERSITAS TARTUENSIS

R
2953

R V C 36

Madrid
R V. C. 36

TACVINI
SANITATIS
ELLVCHASEM ELI
MITHAR
Medici de Baldath,

De ſex Rebus non naturalibus, earum naturis, operationi-
bus, & rectificationibus, publico omnium uſui,
conſeruandæ Sanitatis, recens exarati.

ALBEN
GNEFIT
De uirtutibus Medicinarum,
& Ciborum.

IAC. ALKIN
DVS DE RERVM
GRADIBVS.

ARGENTORATI
apud Ioannem Schottum Librarium.

Cum prærogatiua Cæſ. Maieſtatis ad
ſexennium. M. D. XXXI.

V. 1510.
BIBLIOTH:
ACADEM:
DORPAT:

Ebibliotheca
P. Caſſel.

4-V B
2193

REVERENDISS. PATRI, ILLVSTRISSIMO auitæ Domus Brandenburgeñ. Marchioni, D. ALBERTO, Principi Electori: Ecclesiæ Rom. TT. S. Petri ad Vincula Presbytero: Cardinali: Moguntinæ, et Magdeburgeñ. sedium Archiepiscopo, Halberstadieñ. uero Administratori: sacri Rom. Imp. Archicancellario, Germaniæ Primati. &c. Domino sibi obseruantissimo,

QVOD IN REBVS HVMANIS PRAECIPVVM, & natura quasi compertum, Princeps clementissime, quodq; iure quodam nostro, omnes summopere curamus, nimirum id est, ut & Victus sit ratio, & Vitæ seruetur incolumitas. Neque id absre: quando etiam sacris literis proditum, q̃ nemo carnem suam oderit unquam. Et mira CONDITORIS prouidentia factum, ut, pro ea conseruanda, suo quæq; ordine, suis quoq; fungantur officijs, cum interiora, tum exteriora Hominis membra: indito illi, super hæc, spiritu æthereo, qui rationis ductū moderetur: ut uere cecinerit Psaltes, DIIS similem factum: qui heroico quodam statu, cæteris creaturis, & dignitate, & iudicio præsit: adstipulante in eam rem ingenioso Poëta,

Pronaq; quum spectent Animantia cætera terram,
Os Homini sublime dedit, cœlumq; uidere
Iussit, & erectos ad sydera tollere uultus.

Cui tametsi, ob lapsum, a cunis etiam, bis mille erumnarum & calamitatum accidant, quas inglorium forte, celsitudini tuæ si recenseam, Lectori quoq; plus fastidio, cū uoluptati, infinitis tamen interim Gratiarum donis ornatur, quibus in hoc seculo nequam, diuinum in se numen resplendeat: quo non fucata charitate, uel subiectis iuste dominetur, uel proximi necessitatem benignius ferat. Quæ quum ita se habeant, quisnam inficias ibit, te, ex homine licet, tam clara tamen prognatum stirpe, tanta præcellentem & dignitate, & uirtutum insignijs, ad id mnueris a DOMINO uocatum, ut non modo Patriæ Pater, sed & admirandum iusticiæ, legalitatisq; ,specimen sis unicum toti Germaniæ. Iis accedunt illustriss. D. T. bonarum Artium, Autorumq; celebriū eruditissima censura, cum tam sollicita lectione, inter tot etiam negociorum reip. strepitus, ut Iustinianum non iniuria, si non superes, certe æques: non armis (ut es Princeps paci studiosissimus) uerum Bibliothecæ incomparabili thesauro, & condendarum Legum argutissima animaduersione. Hæc inq;, atq; alia uirtutum tuarum monimēta, adamussim in te perspiciens diuus ille, non intermorituro seculo etiānum uiuens MAXIMILIANVS (nime, sed nec fallere potest, integer Iacobi Spiegellij candor, & probata fides) tete, Princeps clarissime, secundum ex multis selegerat, quocum illi principales in arduis delicíæ, cuius mansuetudine, temperātia, iudicio &

consilijs, olim restituta morũ uetusta integritas, Legum infinitarũ chaos cõacta, & demum Turcæ impia tyrannis propulsa, Christianus orbis aliquanto tutior seruaretur. Sed heu, ut est Fati irreuocabile fatum, Heros ille, inuictissimi spiritus Imperator, a DOMINO uocatus, abit, te nobis ad eiuscemodi munia Albo subscriptum, relinquens. Quæ tuæ celsitudini, Princeps maxime, si forte molestius obtrudam, infimi nominis Librarius, at saltem id boni consulas, inmorali gloria hijsce nẽijs utroscp dignos, posteris reddidisse, citra omnem Aulæ applausum. Vt uero ad conseruandam VITAE sanitatem, quod præcipuum carnis officium, redeamus, offerimus ecce tuæ celsitudini hosce Authores treis, a situ ueteri, quantum licuit, per exemplar non tam mutilum, cp deprauatum, uindicatos: qui &si non Romana polleant eloquentia, at uero quod quęritur absolutissime præstant. Quos ubi sedentario delectu quis uel obiter legerit, mirum cp pulcre reddant legentem alacriorem, trahantcp illecebris quibusdam PLVS VLTRO (ut dicitur) pergendum. Suscipe ergo pientiss. Princeps, nec dedignare munus, non quidem offerentis, sed illorum potius monumenta, qui sub inclytissimo nomine tuo, cunctis abhinc seculis reuixerunt: & Schotti in hoc animum, humilima subiectione tuæ celsitudini deuotissimumg, ratus excipe. Protectione diuinæ maiestatis in CHRISTO felicissime ualens. Argentorati. VI. Februarij, Anno M. D. XXXI.

Celsit. T. obsequentiss.

Ioannes Schottus, librarius Argentoratẽ.

CELLVCHASEM ELIMITHAR, filij Hahadum, filij Ducellani, Medici de Baldath,

TACVINI SANITATIS,

De sex Rebus quæ sunt necessariæ cuilibet homini, ad quotidianam conseruationem Sanitatis suæ, cũ suis Rectificationibus & Operationibus.

PRIMA SANITATIS CVRA, est præparatio Aeris, qui cor contingit. Secunda, rectificatio Cibi & Potus. Tertia, rectificatio Motus, & Quietis. Quarta, prohibitio Corporis a Somno, & a Vigilijs multis. Quinta, rectificatio laxationis, & constrictionis Humorum. Sexta, Regulatio personæ in moderatione Gaudij, Iræ, Timoris & angustiæ. His enim modis æqualitatis erit conseruatio sanitatis: & remotio istorum sex ab hac æqualitate, facit ægritudinem, Deo permittente glorioso, & altissimo. Et sub quolibet horum genere, sunt plures species, & plurimum necessariæ, quarum dicemus naturas, si Deo placuerit. Dicemus etiam Electiones conuenientes cuilibet, secundũ cõplexionem, & ætatem ipsius. Et hæc omnia ponemus in Tabulis: eo cp multiloquia Sapientũ quandocp fastidiunt auditores, & diuersitas multorum librorum oppositorũ. Homines enim nolunt de scientijs, nisi iuuamenta: non probationes, sed diffinitiones. Ideo intentio nostra in hoc libro est, abbreuiare sermones prolixos, & aggregare modos diuersorũ uerborum. Attamen nostri propositi est, non recedere a consilijs antecessrum ueridicorum. In hoc autem libro, nihil possumus a nobis, nisi ordinationes, compilationes, & Abbreuiationes interrogantium, & inductiones pro bono, ad fortificandam uirtutem uerborum. Nec uolumus sequi uoluntates hominum, secundum diuersitatem intellectus opinionum ipsorum. Inuocamus itacp auxilium Dei, ut rectificet intellectũ nostrum. cum humana natura uix excludatur a fallacijs, & tota uariatio nostra est iuxta moderatam nostram intentionem, Ad quod DOMINVS DEVS nos confortet, & auxilietur iuxta beneplacitum suũ.

1. Aer.
2. Cibus & Potus.
3. Motus & Quies.
4. Somnus & Vigilia.
5. Humor.
6. Affectus.

Libri summa, & ordo.

HOMO apud omnes Philosophos in plurib. modis suis, assimilat dispositionibus Lunę. Quia sicut Luna dispositiones habet, quibus destruitur sua natura apud nos, utpote per Eclypsim: & habet dispositiones quib. cõpletur sua natura, sicut in oppositione, seu plenilunio: & dispositionem quæ ad immutationem procedens, postmodum completur, ut cum egreditur a Coniunctione seu Semilunio, uadens ad Oppositum seu Pleniluniũ: & per aliũ modum, cũ incipit ab Oppositione, & termi natur ad Coniunctionem. Et sic accidit Corpori. Quædam enim ipsum corrumpunt, sicut Venenũ. Quædam regunt ipsum, sicut Cibus. Quæ

Candida ad Deum inuocatio.

Homo Lunæ assimilatur.

Adaptatio similitudinis.

dam incipiunt corrumpere, & finaliter iuuant. ſicut Medicina. Et alia incipiunt iuuare, & poſtmodum corrumpunt. ſicut Medicina quæ eſt Cibus. Propterea neceſſarium eſt, ſcire Iuuamenta rerum ad operãdum: & Nocumenta, ad præcauendum. Homo enim debet ſibi cauere a re quæ nocuit. Et ob hoc DEVS omnipotens docuit bonam uitam, ad proſequendum, & malam, ad præfugiendum.

Tacuini in gratiam Magnatum compoſiti.

Incipio cum DEI auxilio, & compono Tabulas, continentes Cibos et Potus, & alias res neceſſarias circa ipſos: ſicut ordinabo in ſuis circulis: ad hoc, ꝙ ſit compendioſum Regibus, & Dominis, conſpicere in ipſis. Sunt em̃ uſi habere Tacuinos, quibus aſſimilatur hoc opus. Et diuidam Tabulas ipſas per Domos. In prima domo, ponam Numerũ, qui eſt in extremo circuli, in quo res illa cõtinetur. In ſecunda domo, Nomen illius rei. In tertia domo, Naturã ſuam. In quarta domo Gradum eius. In quinta, Melius illius ſpeciei. In ſexta, Iuuamentum. In ſeptima Nocumentũ. In octaua Remotionem Nocumẽti. In nona Humorem qui generatur ex ea. Et conſequenter in alijs quatuor Domib. conuenientias eius, ſecundum Complexiones, AEtates, Tempora anni, et naturas Regionum. In domo. 14. opiniones hominum in ea. In domo uero. 15. Electiones, & proprietates. Deinde faciam loca Simplicium, & Canones uniuerſales in genere illius de quo loquimur. Et in Rubrica primi marginis de genere, ſeu ſpecie illorũ, quæ continentur in margine, etiã iuxta quod dixerũt Aſtrologi de illo. Et ante hoc ordinabo Circulum, & aggregabimus omnia, de quibus locuturi ſumus, & ſermones eorum quos uidimus.

Hæc Domus erit Sextadecima, Tacuinos præcedẽs, ſingulis tamẽ ſuo numero, ſuos ſubordinans Canones.

Primo incipiemus de Cibis ſimpliciter. Deinde de unoquoꝙ genere reliquarum ſex Rerum non Naturalium, ſecundũ ordinationem & conſuetudinem Gentium, quibus utuntur in comeſtione, potatione, & alijs, in ſuis cameris. Et reſtituemus numerum Graduum, more Indorum. Et ſcribemus loco & uice nominum Philoſophorum, literam unam æquipollentem toti dictioni. Quæ narrabimus in ultimo Libri huius, cum auxilio ALTISSIMI.

Apparet Autorem fuiſſe Indum.

ORDO ET EXPLICATIO PLANIOR Domorum in Tacuinos ſequentes.

PRIMA Domus cõtinebit Numerum diſtinctionum, & Capita Libri, Regeſto Operis inſeruiens. Secunda, Rerum Nomina quæ deſyderantur. Tertia, earundem Naturas. Quarta, Rerum Gradus. Quinta, Melius ex eiſdem Rebus ſpecifice monſtrat. Sexta, Iuuamentum per eaſdem Res. Septima, Nocumentum earum. Octaua, Nocumenti remotiõem. Nona, Humorem qui ex eis generatur. Decima, Complexiones, quibus Res illæ conueniant. Vndecima, cui nam Aetati. Duodecima, Tempora anni quibus præſtent. Decimatertia, Regiones in quibus, & ubi deligendæ. Decimaquarta, Philoſophorum opiniones circa earum naturas & operationes. Decimaquinta, Electiones & proprietates dictarum Rerum. Adiunctis paſsim Aſtrologorum prognoſticis.

DOMVS uero Sextadecima, quia pugillo claudi non poteſt, Canones habet uniuerſales de generibus & ſpeciebus Rerum quas Lector quærit. Et id quidem copioſius in principio Libri, ante Tacuinorum formationes. Atꝙ hæc Summa Operis.

DOMVS SEXTADECIMA, Tacuinorum omniũ continens CANONES introductorios.

CANON PRIMVS DE SAPORum & Odorum iudicijs, & Ciborum ſubſtantijs.

CANONES, quibus noſcuntur naturæ Ciborum, ſunt quatuor. Primus eſt ſemita Rationis: eo quod Ratio oſtendit eorum Numerum, mediantib. Saporibus. Et ex receptione Odorum per membra. Et uelocitate Digeſtionis. Et ratione ipſorum Subſtantiæ.

Sapores uero ſimplices ſunt octo. ſcilicet. Amarus, qui eſt in fine caliditatis: propter quod abradit linguam, & incendit. Acutus uero eſt minoris caliditatis, propter quod linguam lauat. Salſus autem eſt adhuc minoris caliditatis, operans in lingua acuitatem. Stipticus, eſt in fine frigiditatis, adunans linguam, & exaſperans. Ponticus uero minoris frigiditatis, & adunationis. Acetoſus autem minoris frigiditatis adhuc, operãs acuitatem linguæ. Dulcis, uniens pure. nec em̃ eſt calidus ſeparans linguam, nec eſt frigidus adunans, ſed eſt temperatus: & hoc ineſt ei accidentaliter, eo ꝙ mediũ ineſt ei naturaliter per ſe, propter quod linguæ efficit leuitatem tantum. Vnctuoſus eſt minoris temperantiæ. Et iſtinc trahuntur Gradus. Nã ea quæ adunant linguã ultima adunatione, ſunt in quarto: & quæ econtrario, in primo. Quæ uero media ſunt, ſi propinquiora primo ſunt, in ſecũdo: ſi quarto, in tertio. Et ſimiliter accidit de ijs, quæ caliditate ſeparant linguã. Odores uero Suaues membra recipiũt, & digerunt: uerum ipſorũ caliditas minor eſt intenſis Aromaticis. Horribiles uero econtrario. Ratione ſubſtantię. Nam ſubſtantia Cibi, quãdo fuerit ſpiſſa, uel grauis, dura, uiſcoſa, ſeu groſſa, eſt difficilis digeſtionis: uerum quando digeritur, nutrit multum, et generat opilationem. Si uero leuis fuerit, laxat: rara, mollis, uel ſubtilis, econtrario. Verum ſubtilis, aut eſt Calida, ſicut in Acuto: aut Frigida, ſicut in Aceto. Et groſſa ſimiliter poſſibile eſt ꝙ ſit calida & frigida: eo quod nõ eſt omne ſubtile calidum, nec omne groſſum frigidum.

Sapores octo
Amarus.
Acutus.
Salſus.
Stipticus.
Ponticus.
Acetoſus.
Dulcis.
Vnctuoſus.
Gradus.
Odores.
Cibi ſubſtantia.

CANON SECVNDVS DE Qualitatibus Ciborum ſimplicium.

CANON Secundus, ad demonſtrandas Ciborum qualitates ſimplices, quantitates & uirtutes ipſorum, per experientiam: quæ conuenientior eſt ratione, eo quod accipitur ab operatione ſubſtantiæ cibi in corpore: & maxime, cum Ratio excludat a ſaporum numero inſipidum. Et quilibet cibus intrans corpus, impoſſibile eſt quod qualitate careat, quæ operetur. Quæ ſi in ultimitate fuerit, iudicatur in quarto gradu: et ſi in oppoſitione ultimitatis illius, iudicatur in primo. Et quæ eſt inter utroſqꝫ, ſi eſt prope quartum, dicitur tertius: & ſi eſt prope primum, dicitur ſecundus. Igitur quælibet qualitas erit generaliter inter quatuor gradus. Quorum cuilibet diſtinguitur, Principiũ, Finis, & Medium eſtimatione. Vel

Ciborum ſimplicium qualitates.

dicemus, ut multi dixerunt, ſtatus eſſe infinitos. Et in hac diſtinctione fuerunt multæ diuerſitates inter antiquos, in naturis Ciborum iuuantium: eo quod non inuenerunt partem temperatã, cui proportionetur: nec inuenerunt noticiam, ſeu metam qualitatis aſſumendam ab illa. quia cibus qui eſt debilis caliditatis conditur: ex contrario, multam facit operatiõem cibus fortis caliditatis. Et hæc uia ſubtilis, facilis eſt ad comprehendendum, ſi cibus eſſet ſimplex. Sed quia plures ciborum ſunt compoſiti, uel naturaliter, ſicut compoſitum eſt mel ex dulci & acuto: & melongiane ex inſipido, amaro & acuto: aut artificialiter, ſicut ſyrupus de ſpeciebus diuerſis ſimplicibus, & nos oportet ad præſens facere Canonem de naturis compoſitorum.

Cibus dupliter cõpoſitus.

CANON TERTIVS DE naturis Ciborum Compoſitorum.

CANON Tertius in noticia naturarum Compoſitorum, ſic perficietur. Poſtquã peruenimus ad naturas ſimplicium, & gradus ipſorum cum ratione & experientia, demum ordinabimus naturam caliditatis in oppoſitum frigiditatis, & humiditatis in oppoſitum ſiccitatis. Qui ſi adæquetur in aliquo, iudicabimus illud temperatũ. ſicut Ziribeyti dulcis. alias Ziribelgi dulcis, id eſt, cibus factus de carnibus, ſpeciebus, & melle, ſeu ſaccharo: & dicitur latine Aſſipitium ſine aceto. Fit etiam Aſſipitium cum prædictis ex aceto. Et ſi alterum excedat, iudicabimus ſecundum naturam dominantis. Et ſi compoſitum fuerit ex ſimilibus, ſicut de duobus calidis, quorum unum fuerit in primo gradu, & reliquum in tertio, iudicabitur oppoſitum.

Forte, Zibirbergi.

Aſſipitium.

CANON QVARTVS DE iuuamentis & nocumentis Ciborum.

CANON Quartus ad declaranda Iuuamenta, & Nocumenta Ciborum, & ad auferenda ipſa Nocumenta, ratione & experientia, per ratiocinationẽ. Quia Dulcis inducit ſitim ſua caliditate, generãs choleram ſua conuerſione: & laxat mundificatione ſua, & facit opilationem multitudine nutrimenti ipſius, cum membra multum ex eo recipiant. Acetoſus reprimit choleram, generãs uentoſitatem frigiditate ſua: & nocet neruis, & uiſceribus, ſubtilitate ſua. Et ualde penetrat in profundum, et debilius eſt Pontico in frigiditate, & operatur operatione ſimili autumno. Salſus mundificat flegma, inducens ſitim caliditate ſua, & deſiccans ſua ſiccitate, & per eas exaſperat pectus. & eſt debilius Amaro, in omnibus operationibus ſuis. Vnctuoſus eſt plurimi nutrimẽti, corrumpens, uel faſtidiens ſtomachum, faciens lubricam egeſtionẽ, multa humiditate ſua: & eſt minor Dulci in ſua temperantia. Stipticus linguã exaſperat, & pectus, uentrem ſtringit, & confortat appetitum ſua frigiditate. Ponticus debilior eſt eorum in omnibus operationibus ſuis. Amarus ſcindi, & abradit linguã, multa caliditate ſua: et eſt pauci nutrimẽti, ſua ſiccitate, Mollificat naturã, & deponit flegma caliditate & ſiccitate ſua. Acidus cõparatione Amari

Iudicium Ciborum iuxta Sapores.

eſt debilior in omnibus operationibus ſuis. Inſipidus infrigidat.

CANON QVINTVS, DE rectificatione Nutrimenti, & remotione nocumenti Ciborum.

CERTIFICATIO Nutrimenti, fit unius ſapore per aliũ. Nam dulce, & acetoſum, alter alterius remouet nocumentum. Acetoſum enim rectificatur per ſalſum: & econtrario. Salſum & Vnctuoſum unũquodq; per alterum ipſorũ rectificatur. Stipticum cum Vnctuoſo, ſiue Dulci rectificatur, & ipſa per Stipticum. Et Amarum aufert opilationẽ factam ex Dulci: et econtrario. Ex his tamen non complete ſoluitur dubietas, de remotione nocumenti, ſed eſt neceſſe declarare huiuſmodi per experientiam, quam ſenſibilis operatio ſimiliter manifeſtat. Et paret aperte per pulſum, anhelitum, uel tactum: quia caliditatem faciens, calidum eſt: et econtrario. Et his adhæret Medicus. Philoſophus autem conſyderat, q; quod libet animal, & quodlibet uegetabile, uirtute nutritiua priuatũ, eſt mortuum, & mortuum frigidum & ſiccum: etiamſi ſtinchus, ſeu balſamus. Sic & quodlibet aliud, ſeu uegetabile, in quo inuenitur uirtus illa, eſt uiuum: & uiuum calidum eſt & humidum: etiamſi papauer niger ſit, ſeu piſcis Bonch, id eſt, tranula. *

CANON SEXTVS, PRINcipia quædam generalia tradit circa Ciborum operationes.

PRINCIPIA ordinata in hoc libro. Primũ dicitur eſſe de cibis qui ſunt calidi, quando ſunt magis calefacientes corpore temperato: et econuerſo in frigidis. Secundũ. Conſulitur corpori ſano, duobus modis conſeruando ſcilicet ſanitatẽ eius, cum ſimilibus, uel * reſtituendo ipſum ad temperandum cum contrarijs. Tertium. Quando cibus eſt calidus & humidus, quod generatur ex eo, erit ſanguis: & ob hoc erit iuuatiuus cõplexionibus & regionibus frigidis, & ætati decrepitæ, & tempori autumnali, Quartum. Quod temperatum eſt in caliditate, temperatum eſt in frigiditate: et ſimiliter, quod temperatum eſt in ſiccitate, eſt temperatũ in humiditate. Quintum. Quando excedit cuiuſq; caliditas, deficit frigiditas: et econuerſo. Sextum. Dicitur res temperata, uel diſtemperata, quando eſt in aliqua qualitate temperata, & in aliqua diſtemperata. et ſimiliter dicitur de iuuamento & inconuenibili. Septimũ. Calidum cum ſicco eſt intenſius, et cum humido remiſſius. Octauũ. Cibus humidus poteſt eſſe ſiccus, comparatione ſui. ſicut piſces: et econuerſo. Nonũ. Temperatũ in digeſtione, temperatũ in quantitate. quia ſcd'm hoc corium porci uidetur eſſe magis digeſtibile carne. Decimum. Præparanda calida cum calidis, quando alterũ ipſorum debilius eſt altero, et minoris caliditatis.

* alias, reſtaurando.

CANON SEPTIMVS, DE Fructibus in genere. Ad Tacuinum 1. 2. 3. 4.

OPORTET nos etiam inueſtigare Canones proprios, dicentes: quod fructus omnes generant corroſiones & febres autumnales. Et ace-

tosus ipsorum nocet neruis, extinguens caliditatem sanguinis: & iuuat illos, qui sunt calidæ complexionis: nisi conuertantur. sicut Grisomala. Et stiptici ex eis ante cibum stringunt, & laxant post cibum, sicut Citonia. Et aquatici ex eis prouocant urinam, sicut Melones: & reprimitur ex fructibus dulcibus cum acetoso: & econuerso. Et ex eis qui est maturus & dulcoratus, est melior: & ex eis qui potest conseruari, & non corrumpitur, est melior eo, qui corrumpitur: & ex eis, qui postquam collectus fuerit, morari poterit aliquandiu, donec desiccetur, ad hoc ut elongetur a suis uirtutibus naturalibus, est melior eo, qui comeditur tempore quo colligitur. Et qui uelocis est descensionis, est melior eo, qui tardæ. nam diu morans cum corpore in stomacho, efficit operationem toxici. Et eius qui est tardæ descensionis, sua grossicie & duricie, ultimatur comestio. Et eius qui in stomacho est non mali chimi, aut uelocis descensionis seu conuersionis, econuerso. Et grossus conuenientior est, ut sit hyemali tempore comedendus: quia caliditas in hyeme profundatur in corpore, & econuerso in æstate.

CANON OCTAVVS, DE Frumentis & Seminibus. Ad Tac. 5.

Frumenta.

GALENVS dicit, ꝙ in quibusdam annis, ex malicia temporis, mixtum fuit inuentum Lolium frumento: & accidit, quod cum comedebatur panis factus ex eo, fiebat soda: & in principio æstatis superuenit multus bothor, & accidentia sanguinea. Et propterea debent mundificari grana frumenti, ab omnibus rebus alijs diuersis ab eis. Ex granis autem melius est, quando decoctione sua uelocius ingrossatur, & quorum modica quantitas multum nutrit. Et cognoscitur hoc mensura & ponere ipsius, & ex quantitate farinæ, quæ egreditur post molituram ipsius. Et quodlibet Semen non completum, est humidius completo. Est autem quodlibet semen leuius, calidius, & magis subtiliatiuum planta, uel herba, a qua habet originem. ut semen Papaueris, quod est minoris frigiditatis folijs suis. Et quædam semina comeduntur, exceptis folijs & herba eorum. Et quædam comeduntur cum herba tota. Et quædam econtrario. Et ex granis cum torrefiunt, quod torrefactum fuerit, & exterius superficiale leuius fuerit, est melius reliquo torrefacto. Per torrefactionem aufertur inflatio eius, & uentositas ipsius, & difficilem facit digestionem ipsius, & * multum facit nutrimentum.

Semen.

alias, nocet nutrimentū eius.

CANON NONVS TERræ, & uegetabilium comparationem docet.

ET CONSYderandum est, ꝙ terræ ad uegetabilia se habent sicut regiones ad animalia. eo ꝙ non quælibet terra, cuilibet uegetabili conuenit. Et in hoc est, ꝙ inuenitur Balsamum in quodam loco terræ Aegypti, & in alijs contrarijs non. Et spina Aegyptiaca, id est, planta faciens generari, Arabiæ erat comestibilis; & cum ducta fuit in Persidem, & plantata effecta fuit toxicum mortale. Et quidam Medici opinãtur, ꝙ Lolium sit frumentũ, conuersum ex malicia terræ per multos annos.

CANON DECIMVS, DE Leguminibus, & Philosophorum circa Seminum naturas placita. Ad Tacuinum 6.

Legumina meliora.

MELIVS ex Leguminibus est, quod pertransit sex menses, usq; ad annũ: & quod ultra pertransit, est minoris nutrimenti, & facilioris digestionis est: eo quod non pertransit. Et sicut inuestigamus de tẽpore granorũ ipsorum, sic inuestigare uolumus de magnitudine ipsorũ. Nam semina quæ magnitudinẽ naturalem pertranseunt, & sunt humecta & inflata, habent humiditatẽ superfluam: quæ debent conseruari in loco arido, usq; quo arefiant. Verũtamẽ cum superfluũt in uetustate ultima, fit, ꝙ ex uetustate farinæ egrediatur simile: & maxime quando non flat uentus septentrionalis, nec miscentur. Cum miscentur, fiat per res desiccãtes humiditatem. sicut menthastrum. Et philosophi opinantur, ꝙ Semina omnia calida sunt & humida, sicut sperma, et ꝙ sint sicut materiæ, & essentiæ plantarum, quod est principium generationis. Et dicunt pro caussa, ꝙ quædam plantarum sunt multorum seminum: sicut Sesamum est: eo quod sunt debilioris naturæ. Nam illorum quæ sunt debilis naturæ, natura multiplicat numerum seminis: ut sit multiplicatio ipsorum, loco uirtutis: & ob hoc sunt animalibus debilibus multa membra, quibus datæ & ordinatæ fuerunt uirtutes. Et caussa: quod multa semina diuisa sunt in duas partes: ut cum in terra corrumpitur una, altera remaneat. Et ideo fuerunt ordinata quædam membra & organa sensuum duplicia, sicut Oculi, Aures, Testiculi. Et Autores librorum Agriculturæ, dicunt: quod semina uelocius corruptibilia, sunt illa, quæ seminantur die Australi. In alio, Meridionali. Et quod dicitur de noticia seminum saluandorum anno quolibet, habetur ex hoc: quia si semina seminantur in Septembri, & bene pullulant, significatur, quod bene conseruabuntur in illo anno: & econuerso. Et ex Canone generali procedit, quod quodlibet semen quod in sua decoctione non crescit, est malum.

*

Semina.

CANON VNDECIMVS, DE Panis natura, & uarietate. Ad Tacuinum 7.

Panis natura.

PANIS est temperatæ caliditatis: cuius est desyderium, recipere omnes sapores conuenientes cuilibet complexioni. Et melius ex eo est, cuius frumentum bonum existit, & fermentum eius moderatum, cuius aqua & sal sint quantitate conuenienti, & ignis temperatus, agens in superficie & profundo ipsius. Hip. Cum talis fuerit panis, est plurimi nutrimenti, bonæ digestionis, facilis descensionis. Et panis diuersatur. Nam alius est, qui cõficitur cum aqua & farina: & est plurimi nutrimẽti. Alius

est, in cuius confectione miscetur oleum: qui est difficilior ad digerendum, & peior ad descendendum. Alius est, cui admiscetur papauer: qui ualet ad prouocandum somnum. Alius est, cui admiscetur ciminum magnum, & ciminum cõmune: ad remouendum uentositatem ipsius. Et ex eo alius est, qui comeditur ualde calidus: cuius digestio est ualde uelocior, descensio tardior, & nutrimentum amplius. Et ex eo alius est, qui frigidus comeditur: cuius digestio est tardior, nutrimentũ modicum, transitus uelocior: propterea, quia superficies eius infrigidatur & spissatur, & a profundo caliditate sua dissoluitur uapor: qui dum mouetur uersus superficiem, non inueniens transitum, reuertitur: & obuiando alĩ uapori, cum eo reuertitur: & erit de ipso ratio ut de primo: & sic reuertendo * incedentes, accidit huiusmodi motu uiscositas & inflatio, prohibentes humectationem, nec stomachus poterit ipsum superare. Io. & Ra. uiderunt contrarium huius, laudantes quod comedebatur in fine secundæ diei postquam confectus fuerit, & maxime fermentatus. Et noticia eius habetur ex hoc: quia cum ponitur in aquam, quod descendit inferius, est azimus: & econtrario fermentatus: & si in medio natauerit, erit medium inter azimum & fermentatum. Et caussa in hoc est: quia fermentum est subtile: in quo est acetositas corrupta, quæ induxit in eo parum caliditatis, & multum aĕreitatis: propter quod panis factus est spongiosus, & supernatans, cum non habeat in se uerberationes, motus, confricationes, & uiscositates.

alias, incidentes.

CANON DVODECIMVS,

De Oleribus. Ad Tacuinum 8. 9.

Olerum natura & operatio.

CAVSSA QVARE præmittantur Olera in comestionibus, est, quia sunt subtiliatiua, sicut fructus: & generant omnia uentositatem, & inflationem, & decrepitis colicam, & malam digestionem. Nisi sit aliquod acutum ex eis, sicut Origanum recens, & Nasturtium, quæ deficiunt ab hac operatione. Et sunt iuuatiua illis quibus dantur pro cibis. Et plurimum ex eis, nutrit nutrimento modico. Sed sanguis, qui generatur ex eis omnibus, est modicus, subtilis, & aquosus, & malus. Et quidam ex antiquis dixerunt, quod ex centum drachmis Olerum, generatur minus decem drachmis sangninis & carnis: & econuerso. Et frigida & humida ex eis conferunt iuuenibus, & complexionem habentibus calidam. sicut Lactucæ, Scariolæ hortulanæ. Item ex Oleribus, syluestria sunt fortioris siccitatis, & peioris nutrimenti. Et minus mala inter hæc sunt Lactucæ, deinde Molachiæ, & postmodum Atriplices, & de hinc Portulacæ, & Bletones. Et de quibusdam Oleribus plus nutrimenti est in foliis. sicut Lactucæ. Et de quibusdam in radicibus. sicut Radices, seu Raphani, Rapæ, & Bletæ. Et cuiuslibet terræna scentis, cuius comeditur radix, semen eius impossibile est quod sine periculo comedatur. sicut Lactucæ. Et econuerso: sicut Citrulli, Cucumres. Et plures ROMANI comedunt Olera, seu herbas

crudas post cibum, & non nocet eis: & hoc aut propter malam consuetudinem in ordinatione ciborum: uel quia fundus stomachi sua caliditate comburit ipsa, & orificium sua infrigidatione digerit.

CANON TREDECIMVS,

De uarijs Speciebus, & earum præparatione ad decoctionem.

Specierum species.

EX SPECIEBVS quędam sunt de Terrænascentibus: quędam ex Animalibus. De terrænascentibus quædã sunt fructus, sicut piper, oliua: quædam flores, sicut crocus. Quædam sunt semina, sicut ciminũ & coriandrum. Et quædam olera, sicut Bleta, & Spinachia. Et quædam radices, sicut rapæ, et pastinacæ. Et quædam olea, sicut sesaminum. Et quædam sunt succus, sicut acetum, & succus agrestæ. Et quædam ligna, sicut cinnamomũ, & zinziber. Et quædã sunt de superfluitatib. animaliũ. sicut mel: * & quædãalia eius generis multa, De istis plurimum dicemus in tractatu fructuum, olerum, & confectorum, cum acetosis, et speciebus ciborum secundę Mensæ, et Chalde, & huiusmodi: & quando dicemus de caseo qui fit ex lacte, dicemus de oliuis: & quando dicemus de carnibus salitis siccis, in secundo capitulo Carnium, dicemus de sale: & quando dicemus de acetosis, dicemus de aceto: & hæc omnia ordinata sunt loco suo, quorum partitio uel capitulatio manifeste adparet. Canon in præparatione speciatorum, & adpositione rerum & siccorum fructuum de terræ nascentibus ponantur in decoctione prius cꝫ dantur, sicut radices. Deinde quæ sunt leuis decoctionis, sicut olera. Et de seminib. aromaticis, quod est ex eis siccũ, ponitur in principio decoctionis: & econuerso. Nec multiplicetur in cibis qui comeduntur infrigidantibus: quia exinde corrumpuntur. Et ex succis fructuum præcedant acetosa in decoctione. Dulcia uero & stiptica postponantur: ne cibi amari fiant. Iudicatur enim quodlibet a re uincente in ipso, cum remissione quadam: propter res alias quæ miscentur in ipso, sicut * Alkipitium per acetũ, & cibus præparatus cum Muri, ubi ferculum fuerit diuersarum naturarũ temperate compositum, sicut zinziber dulce. Et si ferculum fuerit diuersarum naturarũ, erit temperatũ, sicut * zibergi recens, id est cibus, qui fit cum carnibus & melle. Et hoc totum ordinatum est in Canone Quarto. Et diuiditur. Quia quoddam fit ex aqua piscium, quod inducit humores. Et quoddam fit ex farina similæ, quod sit modicæ caliditatis, bonum efficiens saporem in cibis. Et quoddam fit ex farina ordei, quod est calidum in primo, siccum in secundo, laxatiuum uentris.

Speciatorum administratio.

Forte Assipitium.

alias, Zibirí bergi. supra fol. 8.

CANON QVARTVS DE Acetis, de proprie Acetosis. Ad Tacuinum 10.

Acetata.

ACETATA generaliter obsunt neruis, pectori, intestinis, & coitui, & extinguunt choleram, & sanguinem, & inducunt flegma, & conferunt habentibus complexiones calidas, in temporibus, & regionibus calidis. Et caliditatem eorum cum aceto præparatorum, minuit acetum, & humidorum minuit humiditatem, & grossorum grossiciem. Et grossa

sunt ex cibis stomachorum calidorum, & hyemalium: subtilia uero econtrario. Et præparatorum cum aceto, quædam conseruantur tempore ad tempus, ut Melongianæ, & Rapæ. Et quædam non conseruantur, sicut caules ouati, & his similia. Sed Canon est, q; omnia quæ conseruari debent, & durare, carnes sint, uel aliud: si niue conseruabuntur, efficiuntur mollia, & tenera: sed melle præstatur eis cum humiditate caliditas, sed uino præstatur caliditas & siccitas, sed aceto frigiditas, sed sale præstatur caliditas & siccitas multa.

CANON QVINTVSDECIMUS, De improprie Acetosis. Ad Tacuinum 11.

Acetata non proprie.

COCTA Olera improprie acetata sunt. Cibi qui fiunt specialiter uolentibus subtiliare complexionem: & illis qui indigent cibo multo, modico nutriente: & etiam illis, qui tolerare non possunt cibaria grossa, sicut carnes: siue accidat ex natura hoc, siue ex morbo, siue in quem ueretur incidere, siue eo quod iam inciderit: uel quia utuntur cibis ipsis caussa religionis: uel quia timetur de Anno acuto, & pestilentiali, quo etiam moriuntur Animalia: & iuxta unumquodq; ipsorum, uel istorum cibi prædicti diuersimode præparantur. Quandoque cum succis fructuum præparantur, ad ingrossandum humores subtiles, & ad infrigidandum complexiones inflammatas, & calidas. Et quandoq; præparantur cum

alias, incidendum.

synapi, ad * incendendum humores grossos: cũ muria & pipere, ad calefaciendum complexiones frigidas: & cum succo Lemoncellorum, ad confortandum stomachum, & excitandum appetitum. G. dixit multum usus sui, ad curandum habentes splenem grossum, opilationem hepatis, et principiũ epistericæ, cum regimine subtiliationis. Et secũdum rationem cibi acetati & præparati cum speciebus, sunt cibi medicinales, cũ corpus non nutritur multũ ex eis. Et cibus medicinalis, est cibi habens in se uirtutem, quam natura refugit. sicut sunt allia, & synapis. Et melius cibalis est medicina, habens in se uirtutem aliquam nutritiuam, quam recipit natura. sicut Scuthusch, & Cumabari.

Cibus medicinalis.

Cibalis medicina.

CANON SEXTVSDECIMUS, De cibarijs Suffrixatis & Frixis, Butyro, Colustra, Lacte & Ouis. Ad Tacuinum 12.

CIBARIA Suffrixa, & Frixa, sunt iuuatiua habentibus in stomach oflegma, & humiditates: uel timentibus incurrere malam complexionem humidam. Quæ diuiduntur. Nam ex illis sunt, quæ præparantur cum aceto. sicut Sulcius, Galatina, et Askipitiũ cuius remota est unctuositas: quæ conferunt habentibus complexiones calidas, hepar calidum: et extinguunt inflãmationem sanguinis & choleræ: et obsunt, quibus excedit melancholia, & neruis: et præparata cum lacte, faciunt uentositatem & colicam, et maxime, quando præparantur cum carnibus gallinarum, seu cucurbitis, et his similibus. Et lac nouiter mulsum, & aliquo tempore residens, et butyrum coctum, crudum, et coctum recens, & caseus recens, et

Sulcius. Galatina. Asfipitium.

floricũ, & colustra, sunt uniuersaliter multi nutrimenti, & auferunt pruritum, & scabiem siccam, & impinguant corpus, & conferũt pectori. Butyrum crudum, minoris est caliditatis, q; butyrum coctũ. Colustra uero humidior est florico, uel caseo recẽti. Lac coagulatũ, acetosum, & lac simpliciter prẽparatum cum speciebus & oleribus, remittuntur a natura sua: & melius est lac, quod est intensæ albedinis, boni odoris, et boni saporis, de quo cũ stillatur gutta aliqua, remanet integra comprehensa, nec spargitur in eo. Et caussa est in hoc, quia lac est temperatũ in caliditate, & humiditate: quia est sanguis completæ maturitatis: eo quod mammillæ conuertunt ipsum ad naturã suam: sicut conuertit cerebrum spiritũ uitalem, & testiculi spermatis substantiã. Quia natura quãdoq; facit calidum sanguinem in frigidum conuerti, ut fiat nutrimentum cerebri. Et quandoq; cibum subtilis substantiæ, facit conuerti, ut sit nutrimentũ corporis grossi. sicut fit operatio cum lacte Asinino. Et caussa subtilitatis lactis asinini est: quia asina lactans, propter suam grossiciem, grossum ipsius retinet ad sui nutrimentum: quia conueniens est naturæ suæ, grosso cibo nutriri, sicut asini, & qui nutriuntur * ex eo. Lac autem diuersatur secundum diuersitates, ex natura animalium, ætatum, temporum anni, pascuorum, & appropiationis, seu elongationis a partu. Et lac pascentium in campis, melius est lacte nutritorum in domo: & melius est lac Animalium pascentium herbam Scamoneæ, Glandes, & Sumach. Et lac Veris post partum animalium, mundificatione completa, est subtile: & in Aestate mediocre: deinde ingrossatur usq; ad tempora impregnationis: quibus & deficit lac. Et lac iuuenum animalium, est melius lacte senum. Et lac Vaccarum est grossius, & difficilioris descensionis, et magis naturã stringit, & est nutribilius quolibet lacte. Lac uero Camelarum econtrario se habet. Sed lac Caprarum est mediocre inter utrunq;. Et lac Pecudum est medium inter lac Vaccinum, & Asininum. Et lac Asininum et Equarum, est mediocre inter lac Camelarum, & Caprarum. Lac uero Muliebre, est temperatius quolibet alio lacte: eo quod est superfluitas temperatioris animalis inter cætera. Oua uero recipiunt in se quædam animalia, quorum aliqua uolumus recitare delectationis caussa. Quæritur eñ. Quare ex omnibus Ouis, quæ uicissitudinarie mas & fœmina cubant, cum pulli fiunt ex eis, non incontinenti cibum ex se recipiunt, sed a patre, & matre cibantur? sicut pulli columbini: & ex omnibus alijs ouis, quæ solũ fœmina cubat, licet sit ipsa debilis, & diminutæ caliditatis, pulli ex eis nascentes, incontinenti comedere incipiunt ex se? sicut pulli gallinacei, & phasianorum. Et quare mares non soli cubant oua, sicut fœminæ solæ inueniuntur cubantes? Et quare omne animal, non habens aures extra eminentes, ouat? & econtrario. Item Isaac dixit, in libro suo de Animalibus, ex uerbo Aristotelis, q; oua habentia duo uitella, geminos pullificant. Et dixit uerum: attamen unus est maior altero. Dixerunt etiam quidam, q; oua non pullificantia, sunt illa, quę fiunt ex combinatione

Butyrum.
Colustra.
Lac.
Lac asininum subtilius.
alias, ex grosso.
Lac uaccarum.
Lac Muliebre.
Oua.
Solutionẽ horum, uide apud Aristote. in Proble.

gallinarum tantū: aut quia gallinæ ordinantur ad ouandum in cinere: uel quia acciderunt tonitrua tempore cubationis. Et oua habentia duo uitella, sunt uix pullificantia, & quæ fiunt in defectu lunæ. Et illa sunt ut plurimum pullificantia, quæ carent prædictis impedimentis.

CANON DECIMVS SEPTIMVS, De Carnium natura in genere, & Stomachi caliditate, Decꝫ Carnibus porcinis. Ad Tac. 14.

CARNES sunt cibi multi nutrimēti, generantes sanguinē unctuosum, & sunt de cibis exercitantiū, et uirorum fortiū, et sanorum. Quæ diuersificantur secundū diuersitatem animaliū in ætatibus, & temporibus, quibus reperiuntur locis, & eorū pascuis, modis decoctionum, & assationum ipsarū, post interfectionē, & repositionem ipsarū. Nam propinquiores infantiæ, sunt humidiores senibus, & domesticę sunt humidiores syluestribus, & uernales humidiores autumnalibus, & carnosæ sunt pluris nutrimenti, & tardioris descensionis pinguibus, et pingues meliores macilentis, & castratæ non castratis sunt * meliores. Et cuiuslibet animalis humidi, masculus est melior cꝫ fœmina: et econtrario. Et animalis cuiusli bet sicci, quanto iuniores, tanto * meliores. sicut uituli: & ecōtrario. sicut arietis. Et carnes, quæ non diu steterūt post interfectionē. Et illæ quæ auferuntur ex aquis de piscibus, quæ non peruenerūt ad ultimū senectutis, uel corruptionis corporis, sunt melioris digestionis, cꝫ recentes, in stomachis præparatis. Et animaliū statim interfectorū carnes, sunt magis cōuenientes stomachis calidis, sicut Turcarū et Sclauorꝝ. Et caliditas stomachi, aut est per naturā, aut secundum naturā: ut stomachis inflāmatis. Aut est secundū accidens. sicut accidit, quādo foramen furculi uenientis a felle ad stomachū, est amplius illo quod incedit ad intestinū duodenū, propter quod cholera cibū comburit. Aut ex operatione exteriori. sicut accidit illi, qui imponit stomacho suo, praue inquietans uentrē. Aut ex profundatione caliditatis. sicut accidit stomachis in hyeme. Aut propter fundū stomachi, qui est multæ carnositatis, & fortis caliditatis. Rasis dicit, quod tēperatiores ex carnib. si esset a Lege statutū, sunt carnes porcinę. Et Gal. narrauit, cꝫ sunt similiores humanis: eo ꝙd quibusdā ministratæ fuerunt carnes humanæ, nec poterunt discernere inter eas, & porcinas diuersitatē in odore, seu sapore: propter ipsarū similitudinē. Et ex hoc Canone dicimus, cꝫ meliores ex carnibus sunt, non propinquæ natiuitati: eo ꝙd sunt multarum humiditatū & muscilaginū: nec longinquæ a natiuitate: quia sunt multæ siccitatis & grossæ. Nam illæ sunt non bonæ, propter uelocitatē descensionis, et modicū nutrimenti ipsarꝝ: et istæ, propter tarditatē, et residentiā ipsarum. Sed debent esse mediocres inter has: & maxime cum ipsarū animal est sanū in tempore tēperato, & pascius affluentibus, & domesticū, utens motu tēperato, et motu a loco pascuorꝝ suorꝝ per seipsum reuertatur ad eundē. Ex quo cōuincitur, cꝫ non sint herbæ illic necantes. Homo em̄ nouit quæ sunt cōuenientes animalibus herbæ. Et possibile est,

alias, humidiores.

alias, temperatiores.

Stomachi caliditas.

Lege, Domini per Mosen.

Carnes porcinæ.

cꝫ alicuius natura, alterius naturę cōueniat, & alterius sit probatrix. Sicut Elleborus est conueniens coturnici, Iusquianus passerib. crocus bobus, & hominibus tēperatus panis, & carnes bene coctæ. Nisi famescāt in stomacho ipsorū: quibus tunc cōuenientes carnes Camelinæ, & panis azimus: et hoc propter uehementiā caliditatis ipsius. Quod si acescant in eo, erit propter debilitatem, et frigiditatē ipsius. Sicut accidit Prædicatori cuidam, de quo narrauit G. Ego tamen dico, cꝫ hoc accidit, quod orificium stomachi sit uehementis frigiditatis, & fundus ipsius in ultimo caliditatis naturalis, inducit appetitum magnum, & digestionem bonam, & maxime, cum appetitiua, & digestiua fortes fuerint, & corpus magnum, & ferculorum foramina inter ipsum & fel exeuntia, fuerint larga, et tempus hyemale, & regio septentrionalis: & econuerso.

CANON DECIMVS OCTAVVS, De Carnibus syluestrium animalium, grossis, & subtilibus. Ad Tacuinum 15.

DE CARNIBus uenationū quadrupedū, syluestres sunt grossæ multū, et sunt de cibis utentium exercitio. De carnibus uero auium, subtiles ex eis sunt, sicut phasianorum, & sunt de cibis conualescentium & quiescentium. Nec sunt cōuenientes utentibus exercitio, necꝫ sanis, necꝫ etiam habentibus stomachum calidum, & maxime habentibus corpora rara. eo quod corpra rara indigent cibo ad densandum: & densa econtra cibis subtilibus ad transeundum: et stomachi calidi indigent grossa substantia, ut non conbinetur in ipsis. Et caussa quare stomachus cum debilitate caliditatis, digerit corpora, quæ mollis, digerere non potest, sicut ossa & cartilagines, est: quia illa non habent digestiuæ proprietatē, cuius caussa corpus cibi per grossiciem eius subiꝯciatur corpori stomachi * debilis, & humidi existentis. Sicut corpus hois subiꝯcit uelocius puncturæ scorpionis, cꝫ subtilib. perforatoriꝯs: & sicut subiꝯciunt corpora animaliū puncturæ uesparꝝ, muscarꝝ, et cimicū, cum nutriunt ex eis: sicut locustæ, seu galli operant, ut cauda lapidē perforent, ubi semen initiatū conseruandū sit a frigore. Et huius uirtutis nutritiuæ reperitur instrumētum in quibusdam bene completū, taliter, cꝫ unus potest digerere, quantum plures non possunt comedere. sicut dicitur de filio Alleph, & aliꝯs, quorꝝ stomachus subiꝯcit cibis, & mollescit in eis: sicut mollescit Adamas plumbo mediante sub mortello. Et operatur istorꝝ nutritiua in cibis multum, sicut operatur ignis ex lignis multis, modicū cinerem, quia digerit uelociter. Et quædam partes in uapores soluuntur, exeuntes per mediū pororum: & partes aliæ educuntur per aliquē modum aliū purgationis.

alias, lenis

*

CANON DECIMVS NONVS, De Piscium natura, & digestione. Ad Tac. 17.

GALENVS dicit, cꝫ Pisces sunt generaliter difficilis digestionis, generantes plurimum flegmatis, & sanguinem malum, & maxime illis, qui eis non utuntur, nisi calefactis, & illis qui uino non semper utuntur.

Piscīū natura

Piſcium delectus.

Diuerſantur tamen ſecundū ipſorum genera, loca, quantitatem & ipſorū cibum, & præparationem ipſorum: & plurimum de his diximus in ipſorum Tacuinorū capitulis. Meliores uero ex piſcibus ſunt ſaporoſiores, & boni odoris, et modicæ uiſcoſitatis, nutrimenti boni, pulchri coloris, et de quibus pluries reperiuntur in aquis currentibus ſupra terram lapidoſam, quarum motus ſunt uerſus ſeptentrionem: peiores uero econtrario. Et melius eſt, non potens eos digerere, ut quo comeduntur die, procuretur uomitus: & peius, cum comeduntur, & deinde potatur aqua niuoſa. Et utilius quod fit, ad ſitim mitigandam ex ipſorum comeſtione inductam, quæ fit ex eorum unctuoſitate uiſcoſa poris ſtomachi inuiſcata, hoc eſt, quod ſtudeat bibere antea modicum uinum purum: ut ad fundum ſtomachi deſcendant: deinde multoties utatur potu ipſius, ut uelox ſit eorum deſcenſio. Et illis qui non adhærent huic curæ, eſt utile peludith mellitum: poſt quorum comeſtionem non debet dormire, niſi digerantur. Et dixerunt quidam, ꝙ cauſſa, quare piſces ſitim faciant, eſt, quia frigidi ſunt & humidi: & omne ſimile, ſimile adpetit: & propter hoc aquam adpetit, unde prouenit ſitis. Quia ſi res taliter ſe habet, ꝙ ſcilicet frigidum & humidum appetunt ſibi ſimile, ſicut aqua niuem, & lactuca res abſcindentes naturaliter ſitim, erunt naturaliter prouocantes ſitim, & nulli erit in hoc appetitus ſtomacha ratio, nec prodeſſet uinum in huiuſmodi ſiti mitiganda.

*

CANON VICESIMVS,

De Carnnibus membrorum Animalium, exteriorum & interiorum. Ad Tacuinum 18. 19.

Membrorum qualitates.

MEMBRA Animalium, aſſimilantur animalibus, quorum ſunt membra, & diuerſantur iuxta diuerſitates animalium ipſorum, & ſpecierum earū. Et propterea capita arietum, humidiora ſunt capitibus caprarum: & capita caprarum, humidiora ſunt cerebris capreolorum. Et ſic diuerſant̄, ſecundū plus & minus, unūquodq; tamen conuenit ſuo generi. Quia etiã corda diuerſantur: quę generaliter calida ſunt & ſicca: eo quod ſunt radix caloris naturalis in animalibus. Propter quod omnia membra propinqua cordi, ſunt temperatiora, leuiora, digeſtibiliora aliꝭ quæ elongantur ab eo: quia nutriunt ſanguinẽ quem cor & hepar decoxerunt. Et econuerſo, membra quæ ſunt a medietate umbilici, uſq; ad caudam. Et ſecundum hoc proportio erit. Quia membra quæ ſunt dextri lateris, ſunt meliora ſiniſtris: eo quod ſunt propinquiora hepati. Et mẽbra quæ ſunt propinquiora dorſo, per ipſorum motum, ſunt meliora propinquis uentri, propter quietem ipſorum. Et membra, quæ ſunt propinquiora ſuperficiei corporis, quia proxima ſunt aperturæ pororum, meliora ſunt propinquis parti interioris corporis. Et carnes quæ adhærent oſſibus, ſunt ſaporoſiores carnibus elongatis ab eis. Et mẽdietas cartilaginum, melior eſt ipſarum extremitatibus. Ruffus dixit. Laudo ſanitatem illius

corporis, cuius ſenſus nouit diſcernere inter hæc membra bonū a malo.

Miniſteria membrorū hominis.

Coci diſtinguunt inter hæc membra: licet ignorent caput eſſe locatum ad hoc, ut ſit cuſtos corporis: eo quod in ipſo ſunt quinq; ſenſus, quibus per intellectum deliberatur inter bonum & malum. Et cor locatum eſt in medio corporis, ut aërem adtrahat ſibi propinquiorem, obtemperans frigiditate ipſius caliditatem propriam, faciens eius ſubtilem ſpiritum, per quem diſtinguat quinq; ſenſus, & ex eius groſſo actus loquelæ, & uocis. Inſtrumenta uero nutrimenti locata ſunt ſub eo, ut ſua caliditate iuuet ea ad digerendum, & feſtinet digeſtionem, & adiuuet gigniti-uam, & ad educendum fœtum, & ad expellendum ſuperfluitates. Manus autem & pedes ſunt inſtrumenta ad adquirendum, & ad fugiendum, & ſunt arma ad pugnandum. Dentes uero deputati ſunt ad incidendum cibos, molares ad molandum, lingua ad loquendum, iſophagus ad deſcendendum, uenter ad digerendum, inteſtina ad ſtercus. Meſeraycæ uero ſunt uiæ, ad deferendum hepati ſubſtantiam a ſtomacho ad hepar. Poſtquam autem decoquitur, conuertitur in quatuor ſubſtantias, ſanguinem uidelicet, humorem aquoſum, choleram, & melancholiam: ex qua Fel attrahit ſpumoſum ipſius: Splen melancholiam reſidentem: Renes trahunt aquoſitatem cum ea commixtam. Demum remanet ſanguis purus, qui reſeruatur, ut corpus nutriat: cuius melius aſſimilant ſibi teſticuli. Benedicatur ergo DEVS, qui glorificauit hominem, ſtatuens animalia uiua ad ſeruiendum ei, & mortua ad nutrimentum, & exaltauit illum inter alias creaturas, propter rationem ipſius: & ex pluribus non ſecuti ſunt mandata DEI, niſi pauci, qui inſpicientes mundum nihil eſſe, dimiſerunt ipſum, & ſecuti ſunt alium. »»

CANON VICESIMVS primus, De officio Coci, & ferculorum uaria præparatione, totiuſq; Culinæ, cura. Ad Tacuinum 20.

Aſſata.

ORDINATIONES, quas ordinauerūt Coci, dixerunt, quod ſalita & ſtiptica, debent prius elixari cum aqua dulci, & deinde præparentur. Amara uero, & acuta præparantur cum aceto: & acetoſa cum ſalitis, & econuerſo. Et inſipida præparentur cū ſpeciebus calidis & ſale. Et carnes macræ cum unctuoſis: quæ carnes macræ debẽt prius elixari, cẽ; præparari ad uſum. Et aſſandas carnes ungere debes prius: quibus in aſſatione ſubmitti debet uas, continens aquã recentem. Et ſi humidæ fuerint carnes, ſic aſſentur, ꝙ humiditates propriæ remaneant in eis: ꝙ ſi ſiccæ fuerint, tamdiu aſſentur donec deſiccentur. Sit tamẽ cautela, quod uaſa non cooperiantur, quibus præparãtur carnes ſylueſtres. Nec occidenda ſunt animalia ipſo die, quo comederint allia, ſiue cepas: & ſi ferculum præparatum ſeruari debet in olla, lutetur creta coopertorium cum orificio ollæ. Debent etiã mundificari carnes a ſuis ſuperfluitatibus antequã coquantur. Magni gladij taliter præparentur, ꝙ in rumpẽdis oſſibus fruſta non

fiant minuta: parui uero acuantur, ut incidendo carnes non deuaſtentur. Tabulæ uero ubi carnes & herbæ inciduntur, bene radantur. Habeatur etiam cultellus ſingularis, quo cepæ incidantur: nec cum cultello ipſo, quo cepæ inciduntur, ſed cum alio pulchro, & mundo panem incidas minutim, qui ponendus eſt in brodium. Quælibet etiam olla habere debet ſuum coclear, & coopertorium ſuum: & ſpumetur olla iugiter, & mundificentur labia ſeu latera ollæ ipſius, nec in eis fiat aliqua combuſtio: & ſi aliquid in eadem olla combuſtum appareat, charta bombicina madefacta applicetur loco prædicto. Et ſi oportuerit aquam addere, in ipſam ollã aſpergatur, & non ſubito infundatur. Madefiant etiã labia ollæ aſſidue. Species, & Amigdalæ non piſtentur in mortario unctuoſo. Herbæ etiam non piſtentur in ruginoſo mortario, a quibus debet haberi ſuccus: & non ponantur in ſcutella. Fercula, niſi poſtquam ſedabitur feruor ebullitionis ipſorum. Et lauet miniſter manus ſuas, priuſquã ſcutellet cibum ipſum, fumigans manus ſuas poſt ablutionem cum fumo ſandalorum: ut remoueatur odor ceparum. Nec obliuiſcatur, ante decoctionem ferculorum ſuffrixare carnes, cum ſpeciebus & cepis. Et in hoc eſt totum negocium coquinę. Dimittas etiam carnes groſſas una nocte manere ante decoctionem: deinde elixa eas cum aqua & ſale, ad ſubtiliandum eas. Nec decoquas carnes poſt occiſionem ſtatim, niſi prius infrigidentur. Prohibetur etiam ferculorum decoctio cum lignis uiridibus: & eſt conueniens ignem efficere ex lignis, quæ non ſunt malæ qualitatis. Et ſi uolueris celeriter excoqui carnes, Boracem in earum cocturam apponas, & in illis cera mittatur: ponantur in hæc uirgæ ficuum, & cortices melonum.

Lotio manuũ coci.

Ligna.

CANON VICESIMVS SECVNDVS, Qua cura cibus ſumendus, & quæ fercula, quibusq; de cauſſis fugienda. Ad Tacuinum 21.

Prohibita ferculorum mixtio.

ORDINAtiones meliorũ de meliorib. rebus, eſt non cõmiſcere in comeſtione unius diei duo fercula calida, ſicut pullos colũbinos aſſos, & allia. Nec duo fercula frigida, ſicut madira. i. carnes præparatas cum lacte acetoſo, & maſlia. i. carnes ꝑparatas cũ ſero. Nec etiã duo fercula uiſcoſa, ſicut caſeum, & piſces recentes. Nec duo cibaria cõuertibilia, ſicut griſomala, & melones. Nec duo cibaria inflatiua, ſicut ſunt olera & fructus. Nec duo fercula ſtiptica, ſicut agreſtia & fumachia. Nec duo cibaria groſſa, ſicut carnes ſalitas, & caſeum ueterem. Nec etiam duo fluxibilia, ſicut pinguedinem, & medullam. cuncta em̃ quæ diximus mala ſunt, maxime quando non ſucceſſiue comedunt, eadem comeſtione, & ſimul miſcent. Nec acetũ ſumatur poſt cibaria confecta de granozizo. Nec lac cum aceto, ſiue cum radicibus. Nec cepæ cum allijs. Nec carnes gallinæ præparatæ cum lacte acetoſo. Nec granata poſt frumentũ paratum cũ carnibus. Nec aqua dulcis, ſeu calida ſumenda eſt poſt ſtidibog, id eſt, carnes præparatas cum ouis, ſpeciebus & aqua, aut ſalſa cibaria. Nec aqua frigida.

poſt fructus, ſed cibaria calida, & chalde, nec carnes aſſatę cũ lignis laud. & aſſatæ cum lignis ficuum, & ſimilib. Prohibetur etiam comeſtio aceti uel olei, quę repoſita fuerint in uaſe æneo. Nec cibus calidus repoſitus nocte una ſub uaſe æneo comedendus eſt: nec in loco ſeu camera humecta: & præcipue ſi ſunt piſces aſſati cum oleo, uel aliquod aſſum, & in mantili calidum inuolutũ. Nec cibus, nec uinum, in quibus ceciderint formicæ, maltæ, ſeu alij uermes. Abſtinendũ eſt etiam a corruptis fructibus. Nec cibus qui amiſit ſuũ ſaporem & odorẽ, comedendus eſt. Et uniuerſaliter abſtinendũ eſt a quolibet cibo, in quo humanus non delectatur animus, nec ſenſus. Nec bibas in comeſtione, nec comedas ſupra potũ. Cœna etiã minuenda eſt, ſi uis leuis * mane conſurgere. Dimoueas etiã menſam, appetitu remanente comedendi. Prohibeas etiam cibos ſtipticos, colicam patientibus & ſenibus: & cõualeſcentibus groſſas carnes: quas concedes iuuenibus & exercitantibus. Scire etiã conuenit, ꝙ licet ex omnib. cibis prædictis, protinus non ſentiatur læſio, ſentietur tamen in futuro: et præcipue ſi ſenes, aut alij frigidæ complexionis exiſtentes, utantur his cibis frigidis: & econuerſo. Nam uidi quoſdam, qui comederunt miſcentes duo diuerſa ſtiptica, quibus accidit colica in hora comeſtionis. Et * Ra. dixit, quod uidit quoſdã comedentes allia, & cepas, & accidit in oculis eorum debilitas uiſus. Et alius dixit, quod inter nos ſunt duo fercula, quibus utimur, quæ non eſt hominum conſuetudo miſcere. nam ſi miſcerentur, interficerent comedentes. Propter ipſa duo cibaria uoluit hoc docere filium ſuum.

,, alias, manere.

alias, Ru.

CANON VICESIMVS TERtius, De Ciborũ diuerſitate, & uaria eorũ operatione. Ad Tac. 22.

CIBORVM partitio diuerſificatur, Aut ratione ſui. Et hoc eſt, aut ratione ſubſtantiæ ſuæ, quæ eſt cõueniens ad digerendum. ſicut ſunt carnes agnor̃ animaliũ. Aut inconueniens. ut fungi. Et ſi ratione ſuæ quantitatis, non multũ replet, et modicum deſiccat. Et ſi ratione qualitatis, aut per oppoſitũ, ut ſi calidus ſit, replet cerebrum uaporibus, & ſtomachum humiditatibus: ſi frigidus, calorem extinguit. Aut per uirtutem, & operationẽ. ut ſit cibus morbis contrarius, & ſanitati conſimilis. Si ratione temporis: ut tardetur ciborum aſſumptio, donec choleræ fundantur ad ſtomachum: nec feſtinetur prius ꝙ cibis ſtomachus mundificetur, ſed aſſumatur primo cibo digeſto, & ſtomacho mũdificato. Aut prolixitate temporis comeſtionis. et tunc primus cibus deſcendet primum, prius ꝙ compleatur digeſtio. Et in his cibi ſtiptici primo ſunt aſſumendi. Aut ratione ordinis, cum ſubtiles cibos, groſſi præcedunt. Aut rõne mixtionis ipſorum. ut non ſint diuerſarum ſubſtantiarum, et ſaporum: tunc enim ab eis ſtomachus fatigatur. Et ſi eſt ratione appetitus: appetitiuum magis eſt * delectabile non appetitiuo. Cæterum ſi ſit non appetitiuũ, minus iuuatiuũ eſt, tanꝙ abominabile. Et ſi fuerit ratione ſtomachi. ſicut ſtomachus prauus (alias, paruus) impotens erit in digeſtione: et frigidus efficit

alias, diligibile.

humorem crudum: & calidus ſtomachus cibum comburit. Et ſi ratione potus: qui paulatim aſſumendus ſit: eo ꝙ multus potus cibum crudificat, & paruus comburit. Et ſi ratione comedentis: ante cibum conſyderet ipſum ratione complexionis, curationis, ætatis. figuræ, regionis, officij, & conſuetudinis. Nam cibi iuuenum habentium complexiones calidas, habentium membra magna, & poros apertos, laborioſi officij, in hyeme & regionibus frigidis omnes eſſe debent ſpiſſi & groſſi: & econuerſo. Et ſi poſt cibum: ſi ratione motus comedentis. Qui motus eſt duplex. Aut uitalis. ut ira, & timor: quæ duo cibum corrũpunt. Vel animalis. ſicut obuiatio maris & fœminæ: unde accidit arthetica. Et motus, & deambulatio poſt cibum, cibum crudificant, & deſcendere faciunt. Quies uero, ſicut eſt dormire ſuper lectum calidum, carbunculos accidere facit: & ſi in cameris calidis, ſitim accidere facit: & ſi in locis claris, & mali odoris, & multi clamoris, impedit dormitationem.

CANON VICESIMVS quartus, De ſignis Digeſtionis bonæ & malæ, & Ciborum temperamento. Ad Tac. 23.

Digeſtionis ſigna.

SIGNA Digeſtionis ſunt, quando ſentiuntur utraq; latera leuia, & umbilicus. Et quando dormitur ſupino corpore, ſtomachus manet depoſitus, & eructuatio accidit abſq; ſapore, & appetitus cibi feſtinat, et ardere non deſinit, & pulſus minuitur, et urina citrinatur, & aromatizatur ſenſus odoratus, ſomnus ſedatur, ſaliua minuitur, et ſitis efficitur: et quando hæc erunt, completæ ſunt digeſtiones tres. Et ſi hæc memorata in diebus æſtiuis acciderint mane, & in hyemalibus diebus in meridie, erit bonum. Alioqui ingenietur quod fit. Si uero hominis ingenio permutatio hæc ex toto fieri non poſſit, ſaltem fiat ſecundum ſimilitudinem aliquam conuerſio æſtatis in hyemem, infrigidando locum, & alterando aërem, cum pannis raris & madefactis aqua frigida, & uentilatis uentilando, & alijs ſimilibus. Per hæc enim confortabitur ſtomachus ſenum & decrepitorum, in tantum, ꝙ fiet in digeſtione ſimilis ſtomacho iuuenum: & cum huiuſmodi rebus, & ſibi ſimilibus, poterunt ſenes digerere groſſos cibos, in regionibus meridionalibus, & temporibus calidis. Et per Canonem patet, ꝙ cibi temperati ſunt, in duobus temporibus temperatis, hominibus temperatis. In hyeme ſunt groſſi, propter occultationem caliditatis ipſius: et ſunt calidi, propter frigiditatem contrariam temporis. Et in æſtate ſunt ſubtiles, propter debilitatem caliditatis: et ſunt frigidi, propter contrarietatem caliditatis iemporis. eo quod aër dominans corpori tẽperato in hyeme, facit quod digeritur uirtute caliditatis flegmaticum: et in æſtate debilitate ipſius caliditatis, et effuſione caloris exterius, facit quod digertiur cholericũ. Nam aër caliditate ſua in æſtate, non ſufficit cor infrigidare: nec aqua calida ſufficit uires ſedare ſitis. Et cauſſa in hoc eſt: ꝙ iuuamentum, quod in hoc aër præſtat, eſt ex ea frigiditate unde eſt ſua ſubſtantia. Terræ enim caliditate,

Stomachi Senum fortificatio.

ſicut Aethiopiæ, homines calidi ſunt, apti nati ad frigiditatem interiorum: nec eſt aliqua uia rectificatoribus, id eſt, curatoribus, ad auertendum eos ab illa natura, nec hyems ipſorum habet potentiam permutandi eos ab illa natura: unde cibum calidum recipiunt loco medicinæ in eorum ſtomacho. Et etiam ad mundificandum ſtomachum ipſorũ, Sclaui recipiunt res calidas in cibis: eo quod ſimiles ſunt in eorum complexionibus.

CANON VICESIMVS quintus, De naturis Aſſatorum, & Elixatorum. Ad Tacuinum 24.

IN ASSATO duplex eſt modus conſiderationis. Vnus in compoſitione ſuiipſius. & huiuſmodi Aſſum nutrit nutrimento forti, & tardo. Alius modus eſt in comparatione ad Elixatum. et ſecundum hunc modum eſt humidius elixato. quia elixati diſſoluta eſt humiditas naturalis in brodio: et illud cuius humiditas naturalis eſt diſſoluta, eſt ſiccum: Aſſatorum uero in igne humiditas, non poteſt diſſolui, ſpiſſitudine ſuperficiei ſuæ: & illud cuius humiditas remanet, magis eſt humidum, ꝙ illud cuius humiditas reſoluitur. Vnde ſi duo membra inter ſe ſimilia tollantur, quorũ unum exiſtens elixum, et illud eadem hora ſublatum de brodio, et aliud etiam aſſatum illa eadem hora ſublatum ab igne, reponantur ambo nocte una: mane ſequenti inuenies colorem aſſati ſplendidũ: cuius ſplendor eſt ex ſuperfluitate caliditatis & humiditatis, & aëreitatis. ſicut accidit iuuenibus in comparatione decrepitorũ. Saporem cuius etiã aſſati reperies delectabiliorem: delectatio enim in ſenſu guſtus eſt ab humido: et elixatum inuenies deſiccatum, & denigratum, et diminutũ a ſapore ſuo delectabili: eo quod in eo non exiſtit ſua humiditas naturalis: et brodium ipſius, et ex quo fit res ſe habet in eis. Aſſum ergo humidius eſt Elixo. Dixit. PP. Medicus. Pulli aſſati ethicis largiuntur, ut conſeruetur ipſorum humiditas, cum ſuperflua humiditate pullorum ipſorum. Nec eſt dicendum ab aliquo, ꝙ elixata habent humiditatem ab humiditate aquæ, loco naturalis humiditatis, ab eo per elixaturam ſublatæ: quia cum ſit accidentalis, non debet denominari ab ea: illa uero, humiditas quæ eſt ab ea per elixaturam ſublata, eſt ſua forma. Et nullus debet credere, ꝙ forma elixatorum ſit brodium: imo brodium eſt forma elixationis, & non elixatorum. ſicut ſunt carnes. Diuiſio enim eſt inter elixum, et elixaturam, et Aſſatum & Aſſaturam, et hoc propter diuerſitatem ſimplicium ipſarum: quarum notitia, in tertio Canone eſt, quem diximus.

Aſſata. Elixata. Aſſatum humidius elixato.

Elixum. Elixatura. Aſſatum. Aſſatura.

CANON VICESIMVS ſextus, De Chalde cibo dulci, ſimplici & compoſito. Ad Tacuinum 25.

CHALDE eſt cibus, ſeu materia dulcis: & mundificat os a ciborum unctuoſitate: & recipitur ab hepate & uiſceribus, & per membra diffunditur, quæ multum nutrit, opilationem faciens. Et Chalde huiuſmodi di-

Chalde quis cibus.

uiditur. Nam alia ex eis fit artificialiter, & alia naturaliter. Et quæ à natura fit, si simplex est, est illa quæ fit ex elementis. Si composita, est illa quæ fit ex animalibus. Et si mediocris fuerit inter istas, est ex terrænascẽtibus. Illa uero quæ fit ex operatione elementorum, est, utpote Terregenbim, Siruſuk, & Manna. Illa denique quæ fit ex animalium naturis, est sicut mel. Illa uero quæ fit mediantibus terrænascentibus, est sicut Rucab, & canna mellis. Et illa quæ fit artificialiter, est simplex, uel composita. Simplex, est sicut zaccharum & Rob. Composita uero sunt, sicut omnes modi qui fiunt artificialiter. Et Terręgenbim est ros, qui descendit in Chora sam, super arbores cadens, & dragantum: cuius complexio est subtilior zaccharo, & maioris mundificationis, & dulcedinis, & ipsa est humiditas qua fit laxatio. Siruſuk est ros qui cadit in Chora, de regiõe Choraſæ, super arbores salicũ, & draganti: & est plurium uirtutum, cꝫ sit Terręgenbim. Manna uero cadit super arbores landri, et glandium, in regione Sagiuar, & Dyarbether. Et ex Chalde melior est, quæ cum pane conficitur: & peior est ex ea uiscosa, præparata cum oleo & amilo. Et cauſſa propter quam utimur cibis unctuosis & dulcibus, qui præparati sunt ex eis utentibus, hęc est: quia sumus distemperati, contrario indigẽtes. Nam utimur cibis acetosis prius pro cholericis, ad temperandam complexionem ipsorum. Nam postquã temperantiam consequuntur, nutrimus similibus, & præparata utimur chalde, seu dulcibus in fine comestionis. Et alia cauſſa est, quia dulce similius est hepati, cꝫ omnibus alijs membris: quæ dulcia hepar recipit ad sui nutrimentum de cibis alijs, quæ ad alia membra nutrienda mittuntur. Et cauſſa cꝓ temperatũ repertum inter sapores sit dulce, est, quia omnes alij sapores sunt ab extremitatibus qualitatum, & dulce est mediocre inter ipsos temperatũ: eo quod sit in medio ipsorum sicut centrum: qualiter autẽ possibile esset, cꝓ centrum, quod est medium locatũ, reperiret in circũferentijs, seu extremitatibus? hoc certe impossibile.

Terręgenbim.

Siruſuk.

Manna.

CANON VICESIMVS SEptimus, De Præparatorijs, & mundificatione, & conseruatione Dentium. Ad Tac. 26.

PRAEPARatorijs Dentiũ indigent, qui mundificare uolunt dentes, & expellere id quod remanet ex cibis inter eos. Nam quando aliquid remanet inter eos de residuo cibi, incipiet caliditas naturalis corrumpere ipsum, quod nocebit postea dentibus, & gingiuis, & maxime illorũ, quorum corpora calida sunt. Et signum corruptionis eius est, ex odore illius quod remanet, quando interuallo temporis non mundificantur. Propter quod mundificantia offeruntur, Citonia masticari ante alios cibos, ut repleãtur interstitia dentium, qua de cauſſa residuum ciborum intrare non potest, unde corruptio ipsorum non fiet. Et hęc sunt præparatoria iuuantia dentes. Et præcipue si misceantur eis res dentes confortãtes, cum aromaticitate, & stipticitate. sicut sunt præparatoria magis conferentia. Sunt autem multum nociua, si conuertantur in usum & consuetudinem: tunc

Citonia pro Dentibus.

enim sunt non iuuatiua: eo quod dentes mobilitant, & ætates minuunt. Ad abstergendũ uero unctuositates ciborum, necessariæ sunt res abstersionem habentes. sicut sunt usuen, zaccharum, et fabæ. Horobi uero farina est multũ iuuatiua ad abscindendum horribilem odorem piscium salitorum, & sibi similiũ. Et lac dulce abscindit odorem, qui fit ex cibo, qui dicitur Dakerirata, & sibi similibus. Et hæc omnia obsunt dentibus, & laxant gingiuas: nisi abscidatur eorum nocumentum cum rebus aromaticis & stipticis, sicut sunt ciperi, et sandali. Et operatio cum oleis: sicut lauatio facta cum eis quæ sunt boni odoris, prodest ante cibũ: quia non permittit res mali odoris poros subintrare, quos iã impleuit. Et lauatio post cibũ cum aliquo oleo, sicut amigdalarũ, prodest: eo quod ipsum oleũ poros subintrat, & superfluitates contentas expellit, & aẽr circumstans dissoluit horribilem odorem factum ex putredine corruptionis.

Dentibus nociua.

*

CANON VICESIMVS OCtauus, De Aquarũ delectu & frugi potu. Ad Tac. 27.

AQVAE sunt delatrices ciborum: eo quod per eas feruntur cibi per extrema corporis. Meliores tamen ex eis sunt, quæ fluunt uehemẽter uersus austrum, in oppositum septentrionis, super lapillos, non incedentes per loca plana, & sunt dulces, lucidæ, claræ, & leues pondere, nullum habentes odorem, nec saporem, & calefiunt uelociter oriente sole, & infrigidantur uelociter occidente sole. Descendẽtes ad stomachũ uelociter leuigant grossos cibos in stomacho: & quantitas moderata ex eis, cibum subtiliat, deferens ipsum per membra: per quam aquam cõseruatur humiditas membrorum radicalium, & acquisita, seu rationalis: & cõseruatur etiam caliditas innata, & acquisita, seu influens. Nimiũ potata, corporis putredinem efficit, & carnis molliciem. & teneritatem: & multiplicatus potus ipsius, facit tremorem, stuporem & obliuionem, et sitis debilitat appetitum, & corpus deficcat, usum obtenebrat. Aquæ uero diuidunt. Quædam est frigida: quę appetitum confortat, coloris pulchritudinem efficit: digerit accidentaliter: quia aggregat partem stomachi supra digestionem cibi: modicũ tamen ex ea sufficit ad sitim sedandam: prohibet sanguinem a corpore, & uapores adscendere ad cerebrum: sanitatẽ conseruat, & præseruat a febribus, maxime in corporibus & complexionibus calidis: & obest catarris, reumatibus & apostematibus non digestis. Quædã est calida: quæ sitim non mitigat, nec a membris recipitur: propter quod non oportet, ut multoties utantur potu. nam assumpta multoties complexionem corrumpit, molles inflatiões efficiens: cerebrum uaporibus implet, qui fluentes ad stomachũ mediantibus neruis, laxant eum, propter quod non digerit. Vnde plures uidimus de gentibus aquam bibentibus calidam, colorem habentes compositum ex uiridi & citrino, & splenem, & hepar habentes inflata, et lepram patientes. Nec cadit in nos reprehensio super eo, cꝓ Christiani utentes ea, non offenduntur ab ea, nec accidũt eis incõmoda super dicta: cum ipsi bibant eam uino commixtam. & tunc

Aquæ meliores.

Aqua frigida.

Calida.

Aqua falsa. non operatur in membris, nisi infrigidationem, & humectationem. Aqua salsa sitim prouocat, calefacit, & desiccat. Aufertur uero salsedo ipsius per sublimationem cum cucurbitis, & alijs uasis conuenientibus. uelut cum fit uas cæreum, & ponitur in aqua salsa, & per subtiliationem, & resudationem aqua subintrat ab exteriori, & efficitur dulcis: & aquæ bullire debent, usque ad consumationem tertiæ partis: deinde potentur. Nec sit aqua in uasis orificiorum strictorum. nam hæc aqua, replet corpus uentositatibus cum sugitur. sicut est operatio uasorum, in quibus reponitur foca. Nam hæc uasa quando cum eis bibitur, replent corpus uentositate. Et de melioribus uasis ad bibendum, sunt uasa de corio Tayf. Et aqua niui admixta, creditur inducere sitim: eo quod cum maxima auiditate recipitur, propter frigiditatem ipsius, & maximę habentibus complexiones calidas. Et quando aquam bibere uolueris, bibas medietatem quantitatis totius quam existimas sufficere ad sitim mitigandam, quam habes. Nam ex hoc aqua efficitur magis sana corpori, & fortior stomacho, & urinam non multiplicat, & est magis cibi digestiua.

* Niualis.

CANON VICESIMVS nonus, De Vini natura, quæ meliora, quomodo, & quibus cõmode bibenda. Ad Tacuinum 28.

Vini uirtus. VINVM CALEFACIT corpus, digestionem meliorat, membra humectat, syncopim & sitim aufert, quando lymphatum fuerit, urinam prouocat, uentrem laxat, animum lætificat, solatium, libertatem, & prudentiam efficit, maxime corporibus temperatis. Et hæ sunt operationes suæ, quando bibitur moderate. Cum uero immoderate bibitur, uigilias facit, & inflationes hepatis: appetitum, coitum & nutrimentum minuit. Lethargiam, malum odorem oris, tremorem corporis, agitationem, epilepsiam, debilitatem neruorum, & uisus inducit: febres efficit, & sensus permixtionem, malum intellectum, paralysim oris, & subitaneam mortem inducit. eo quod uinum cerebrum replet, & calorem suffocat: sicut oleum abundans, lucernæ flammam extinguit. Et si aliquis inquirere uoluerit, inueniet decem uini iuuamenta: quinq; ex parte corporis, & quinq; ex parte animæ. Nam digestionem efficit meliorem, prouocat urinam, pulchrum reddit colorem, bonum odorem efficit, roborat coitum, animum lætificat, bene sperare facit, & audaciam reddit, & pulchrificat dispositiones corporis, et auariciam compescit. Et melius inter uina ad generandum sanguinem temperatũ in complexionibus temperatis, est uinum rubicundum, bene lymphatum, odoriferum, mediocre inter nouitatem, et uetustatem. Et habentes complexiones calidas, bibant uinum lymphatum, infundentes in eo panem similaceum, & frusta citoniorum, et poma. Quandoq; bibatur etiam post comestionem amigdalinum. Quod si uinum clarum quis uoluerit facere, terat amigdalas, & linguam bouinam misceat, et colat. Hoc etiam taliter præpara-

Vinum rubeum.

Vinum clarum.

tum cor confortat. Recipiatur tamẽ post hoc sorbitio una aquæ frigidæ. Habentes uero complexiones frigidas, non indigent. Vinum etiam non est bibendum a famelico, & repleto cibis salsis, acutis, & acetosis: nec post assumptionem lactis, nec post cibum: ne forte opilationem & hydropisim incurrat: sed post duas horas uel tres bibendum est uinum. Cauendum est etiam, ne in bibendo diuersa uina misceantur. Nec bibendum est post balneum, nec post exercitium: nec per diuersas uices unius potus diuidatur in portionibus. Conueniens est, suffumigationibus uti. A colloquio duro, uel taciturnitate est abstinendum, a somno, ebrietate, & a potu supra nauim quæ uelociter uehatur, a nimio motu, & ab aspectu uini quod uasa continent: nam hæc omnia potum minuunt, & ebrietatem faciunt. Si uero sit numerus uasorum continentium libram unam, secundum numerum quatuor humorum, hoc appetitum inducit, & somnum tranquillum facit, et cibi digestionem.

Vinum quo modo, & a quibus bibendum.

CANON TRICESIMVS, De Odoriferis, & eorum usu per singulos anni menses. Ad Tacuinum 29.

AROMATICA, & alia redolentia in cameris reposita, aerem rectificant, et cerebrũ confortant, adeo, ꝙ uapores uini non recipiũt, ipsum corrumpentes: et hoc fit cum aromaticis frigidis. Faciunt etiam redolentia prædicta, delectationem sensus odoratus, et complent delectationem sensuum reliquorũ. Et hæc aromata diuersantur, secundum diuersitatem temporũ. Nam quædam reperiuntur mense Septembri: sicut sunt limones, lemoncelli, uiolæ, narcissi, maiorana: in Nouembri, sicut arangia, & sodula: in Decẽbri, sicut residui fructus: in Ianuario. sicut nabech: in Februario incipiunt apparere rosæ, & omnes arborum flores: in Martio, sicut Bahar, et eodem mense frondescunt arbores: in Aprili, sicut sambuci, et flores mandragoræ: in Maio sunt melones aliquantulum redolentes odore fructus, & nenufar: in Iunio sunt mala, & melones bene redolentes: in Iulio sunt citonia, & persica: in Augusto sunt citra immatura, & omnes alij fructus. Verum omnes hi fructus festinant in regionibus calidis, et retardant in frigidis. Et sermo noster in hoc non est, ut comedantur, sed ut odorentur. Caussa tamen diuersitatis inter colorem, & odorem ipsorum, est propter diuersitatem complexionis ipsorum in calido, frigido, sicco, & humido. Et caussa quare quidam conseruant fructus, quos alij non conseruant, est assimilatio, quæ est in complexione inter fructus, & illos qui ipsos conseruant: eo quod simile delectetur simili: & ob hoc habentes temperatas complexiones, delectantur in uiridi complexione: quia res uiridis coloris sunt temperatæ: & habentes melancholiam, libenter uolunt morari in locis obscuris: & plures sunt qui gaudent in contrarijs: eo quod cœperunt deuiare a sanitate modicum. sicut calefacti gaudent in frigiditate, & habentes in cerebro grossos uapores, in odoribus calidis, sicut in naphta, et pice. Nec est mirandum

Quibus aromaticis per singulos menses utendum.

de hac diuersitate: quia plures sunt qui gaudentes submittunt se musicæ melodijs, & plures alij, qui recedunt ab ea, audire nolentes: et simile his reperitur in saporibus. nam quidam appetunt aliquem saporem, quem alij abhorrent.

CANON TRICESIMVS primus, Quæ secundæ mensæ conueniant, uel disconueniant. Ad Tacuinum 30.

OPERATIONES rerum, quæ ueniunt in secunda mensa, id est, in fine prandij, uel cœnæ, sunt uel ad reprimendũ, uel ad sedandum uapores ex uino, & mitigandum abominationes: sicut operatur calefactis rabes, mala, lactuca, papauera. Vel ad prohibendum anxietates, quæ accidunt ex potu uini: sicut operantur limoncelli, cum suguntur post uinum, & caules præparati cum speciebus. Vel ad conseruandum uocem: sicut Canna mellis, uel Candi. Vel propter fastidium stomachi: sicut cum recipitur bolus, & res salitæ. Vel propter frigiditatem, & debilitatem stomachi: sicut Ciperi, teneritates palmarum, id est, Cephaliones palmarum. Vel propter coitum: sicut decrepiti, cum assumunt zinziber, seu citrum conditum, & * cannam mellis elixam. Vel propter stomachũ dissipantẽ caliditate sua in eo contenta: sicut cum assumitur bismagnard, & ramalæ factæ cum carnibus. Ista tamen prohibentur habentibus stomachum frigidum. Et de melioribus secundæ mensæ, sunt illæ, quarum assumptione non fatigatur anhelitus, nec stomachus dissensionem sentit ipsarum: contrariæ uero corrumperent cibos prius assumptos, & exirent indigesti cum uino tunc assumpto: propter quod assumentes hæc & bibentes, efficiuntur propinquiores ebrietati, cõmorantes diu in anxietatibus & stupore ipsius ebrietatis: & efficiunt lassitudinem, & turbationem in sensibus. Et de deterioribus secundæ mensæ, est comedere infra potus, & maxime Chalde. Nec debet quis decipi super consuetudine, quod non offendatur ab his, qui usus fuerit prædictis. Nam uirtus prohibet quidem quantum potest aliquo tempore, uel ætate, demum autem desistet, seu fatigabitur aliquo tempore, & apparebit postmodum nocumentum, consuetudine non obstante.

alias, grana mellis elixa.

Meliora secundæ mẽsæ.

Et de melioribus rebus secundæ mensæ, sunt omnes res mundificantes, & uelociter transeuntes, & quæ uapores ascendentes prohibent: sicut papauera, & zaccharum cum aqua rosarum, et sorbere aquam frigidam, sicut fit in secunda mensa.

CANON TRICESIMVS secundus, De Musicæ usu & operatione, animæq; accidentibus. Ad Tacuinum 31.

Musicæ operatio.

MVSICAE INSTRVMENTA sunt iuuatiua ad conseruandam sanitatem, & restituendam amissam, iuxta diuersitates complexionum hominum. Nam & antiquitus ordinata erat hæc ars, ad retrahendum animos ad salutiferos mores: & deinde Medici exercitati, uel

scisciti sunt ad curandũ per ea corpora ægra. Igitur sic se habent toni ad ægros, sicut medicinæ ad corpora ægra. Et operatio musicæ ad animos, est manifesta in incessu camelorum, quando ductores ducunt eos oneratos, & cantant: quia confortantur ex hoc: et in pueris, qui etiam delectantur in cantu. Et cantus etiam habilitatem operatur & delectationẽ, et confert ad orationes prorogandas, et locutiones: & medici utuntur eo, ad mitigandũ dolores: eodẽ modo faciunt ferentes grauia onera, qui ut facilia, & leuia uideantur, cantant. Et de Cantibus melior est, qui se habet in æquali proportione, ad sonos instrumentorũ, ad chordas, & ipsorum intensiones, & ad sonitum fistulæ aptatum, iuxta ordinationem proportionis uocis. Vnde pulsatio, est motus uocis, temporibus proporcionatis. Et melior inter ipsas, magis adæquata in se ipsa: & si egredietur ab hac uia, ordinandũ est, quod iterum redeat ad eam: & si naturaliter non potest ad uiam ipsam redire, ingeniandum est ut redeat. Et accidentium Animæ sunt quinq; ordines, scilicet Ira, Gaudium, Verecundia, Angustia, & Timor. Et causa in hoc est: quia cor aut mouetur uersus partes pectoris, aut uersus partes dorsi, aut utrobicq;. In quolibet istorum modorum mouetur cor, uel impetuose, & repente, uel paulatim, & successiue. Si impetuose, uersus pectus, operatur Iram: si paulatim, Gaudium. Si impetuose uersus dorsum, Timorẽ operatur: si paulatim, Angustiam: si utrobicq;, operatur Verecundiam, & Tristiciam. Et hæc uocantur accidentia Animæ. Sunt & uitales causæ deferentes, qui sunt Sensus, & Cogitatio. Sensus uidelicet deferunt ad cor delectabilia, & non delectabilia: & Cogitatio etiam eodem modo. Et Angustiæ sunt de rebus præteritis, et Tristiciæ de rebus compositis ex spe & desperatione.

Cantus musicus.

Accidentia Animæ quinq;

CANON TRICESIMVS tertius, De Somni operationibus & causis. Ad Tacuinum 32.

SOMNVS NATVRALIS, fit ex uaporibus humidis resolutis ex cibis, cerebrum ascendentibus, & replentibus, faciens quiescere sensus ab exercitio uigiliarum: & facit etiam corpus quiescere a labore, & sollicitudinibus, præparans cogitationes & rationes, humectans corpus, cibum digerens, ex reditu caloris naturalis ad interiora: exteriora tamen corporis infrigidat, propter quod dormientes cõperimento indigent: & ideo digestiones quæ fiunt in hyeme, sunt meliores, quamuis cibus sit multus: eo quod caliditas * adurat interius, & noctes sunt prolixiores & frigidiores. Et si forte cibus digeri non ualeat, sed corrumpitur, uapores calidi ab eo resoluti, cerebrum ascendunt, propter quod uigiliæ accidunt. Indiget enim propter hoc confabulationibus, quibus somnus prouocetur. eo quod non dormire, corpus desiccat, membris & cerebro nocet, sensus permiscet, acutas ægritudines commouet: qua de causa præcipiunt Medici, habentibus corda frigida, recitare coram eis, historias iracundiam prouocantes: & habenti-

Somni operatio.

alias, adunatur.

Vigiliæ.

Somniorum cauſſæ.

bus corda calida, hiſtorias miſericordiam continentes: ut obtemperen-
tur complexiones ipſorum. Et cauſſa in hoc eſt, quod confabulationes
ſomnum prouocant: eo quod auditus recipit abſq; motu naturali quali-
tates ſenſibilium, & quia auditus recipit delectabilius ipſorum, uel eo-
rum quæ audit, & imaginationi tranſmittit: imaginatio uero rationi: ra-
tio uero admiratur de præſentatis, donec fatigetur ex admiratione præ-
dicta, ita quod ex multiplicata admiratione imaginabilium receptorum,
quibus intenta eſt, uirtus ipſa audibilis, audibilia non præſentat: pro-
pter quod quieſcit inſtrumẽtum auditus ab apprehenſione ſenſibilium,
cum alijs ſenſibus: unde prouocatur ſomnus, ipſis ſenſibus quieſcenti-
bus ab apprehenſionibus in uigilijs factis: licet cogitatio ſeu ratio rema-
neat, diſtinguens ſenſus a ſenſibus præſentatis eidem: propter quod ac-
cidit, quod plurimi dormientium uident in ſomnis, quæ in uigilijs uide-
bant. Sermones ergo qui recitantur, delectabiles debent eſſe ornatu uer-
borum, ut ſomni prolixi fiant, & dormientes non uideant ſomnia timo-
roſa. Nam timoroſa ſomnia male digerere faciunt, conturbant ſenſus,
ſpiritus, & ſanguinem. Somnus uero fit, quando cerebrum repletur ua-
poribus reſolutis ex cibis. Fit etiam ex diminutione ſpirituum, facta ex
nutrimenti defectu: quod mediantibus ſenſibus percipitur. Fit etiam ex
motu: eo quod per ipſum motum uapores humiditatũ cerebrum aſcen-
dunt, ſomnum prouocantes. ſicut accidit infantibus cum nauiculis de-
ducuntur. Et aliquoties ex motu uapores calidi aſcendunt, timores faci-
entes. ſicut accidit decrepitis a ſomno expergefactis. Et conſilium eſt ad
hoc, ut ſomnus prouocetur, & deambuletur poſt comeſtionem aliqui-
bus paſsibus, ut cibus deſcendat ad fundum ſtomachi. Deinde, quod
dormire ſtudeat, primo ſuper latus dextrum, ultimo ſuper ſiniſtrum,
poſtmodum uero aſſurgere a ſomno ipſo. Leuitas uero, alacritas, & ma-
gnanimitas, quæ accidit in expergefactis, accidit ex bona digeſtione, &
mundificatione ſpirituum, a uaporibus malis: & econuerſo.

Somnia timoroſa.

CANON TRICESIMVS

quartus, De uarijs Purgationibus, & Coitu. Ad Tac. 33.

Minutio.

PVRGATIO eſt uaria. Nam quædam eſt per Minutionem: & hæc fieri debet, quando leuitas corporis eſt diminuta, & multiplicatur conſtipatio, ſeu extenſio corporis, cumq; rubeſcit facies, urina & pulſus magnificabitur, & uenæ ingroſſabuntur: & poſsibile eſt, quod ſentiatur aliquis pruritus in loco minutionis, & dolor in renibus: uel ſentiatur ſa-
por ſanguinis in guſtu eius: quando hæc ſigna apparuerint, in phlebo-
tomatione uenæ Cephalicæ trahatur ſanguis ex capite, & collo. Et phle-
botomatio Baſilicæ, & Titillaris eſt conueniens ægritudinibus quæ acci-
dunt a renibus uſq; ad pedes: phlebotomatio uero ſuperioris fit ad opus
uentris & hepatis. Et uena Mediana, ſeu Purpurea, ſeu Antimonialis, a-
peritur generaliter ad totius corporis opus. Aperiatur attamen uena ictu
phlebotomi facientis foramen amplum, a quo ſanguis cum intermiſsio-

nibus permittatur exire, multoties digitum ſuperponendo loco minu-
to, conſyderantes, ætatem, uirtutem, conſuetudinem, & aëris comple-
xionem. Et quædam per Purgationem uentris, ſeu membrorum urina-
lium. Quæ ſi medicinæ beneficio fieri debeat, fiat, cum ſigna repletio-
nis humorum apparuerint: quod ſi non appareant ſigna prædicta, ca-
ueas, ne laxes, ſeu conſtipes, ſano ſic corpore exiſtente: eo quod ex pur-
gatione tali accidit dyſenteria. Et ex retentione ſuperfluitatis accidit ru-
ptura, & colica: ex urinæ retentione, accidit apoſtema, & ſyncopis: ex
urinæ fluxu, ſitis accidit & deſiccatio: & ex longa mora & premitu in cel-
la, accidunt hemorrhoidę. Si uero purgatio beneficio Medicinæ fieri de-
beat decem attendenda ſunt præcepta. Nam fieri debet ante ſomnum,
non poſt, & ante exercitium, coitum, er balneum, ante minutionem, ante
ſcarificationem, ante cibum, & potum, ante nauigationem, & equita-
tionem. Quod ſi purgatio per Coitum fieri debeat, uel ſibi ſimile, ſicut
diximus in libro noſtro de coitu: uel per res multiplicantes ſperma ab in-
terioribus ſumptas: uel per res exteriores. ſicut per rem conuenien-
tem, & appetitum, Coitum prouocantem. Sperma enim multiplica-
tur, aut natura, aut arte. Medicinæ uero Coitus ſunt duorum modo-
rum. Aliæ ſunt calidæ, & humidæ, ſperma generantes, ſicut Oua,
mediocriter ſemiaſſa, & ſorbilia, & Teſticuli gallorum. Aut inflatio-
nes generantes, & uirilia extendentes, ſicut cepæ, & erucæ ſylueſtres.
Et habentibus complexiones calidas, & ſiccas, ſi coëant, nocet eis ui-
num, & iuuantur per frigida & humida, ſicut piſces recentes, lac dul-
ce, & lactucas. Et habentibus complexiones frigidas & humidas, con-
ferunt piſces, qui dicuntur ſicca racori: & carnes aſſatæ, cum ſynapio
ſupra tegulam: & ſecatia, & ſemina heleni. Non eſt tamen coëun-
dum, niſi uentre leuigato: nam hoc erit ſalubrius, & certius ad generan-
dum. Non etiam coëundum, niſi primo cum muliere ludatur, & fri-
cando plantas manus ipſius mulieris, & capiendo & ſtringendo leni-
ter capita mammillarum: ut ambo prouocati, ſimul ſpermata emittant,
ad hoc quod miſceantur. Cognoſcitur tamen appetitus mulieris in ocu-
lis ipſius. Et inclinetur ad latus dextrum, ut maſculus generetur. Dein-
de poſt coitum bibatur Dauit prumæ. Cauendum, ne maſculus conuer-
tatur ad iterum coëundum, niſi præcedat lauatio, & urinæ emiſſio: eo
quod niſi talia obſeruentur, oculi natorum erunt niſi coloris cœleſtis.

Purgatio Medicinalis.

Coitus.

CANON TRICESIMVS QVIN-

tus, De Exercitio & Motu corporis multiplici: &
Quiete. Ad Tacuinum 34.

FINIS EXERCITII eſt in principio laſsitudinis, & frequen-
tia anhelitus, & ſudor fluens * conſuetis: & principium corporis exerci-
tij, eſt poſt digeſtionem completam, longum ſomnum, & urinæ tinctu-
ram. Et motus ante cibum eſt ualde utilis, & poſt cibum ualde nociuus.
Niſi cibus propter delectationem ſtomachi, natet in orificio ſtomachi: &

alias, coïtus.

tunc utendum est exercitio moderato: ad hoc, quod cibus descendens re-
sideat in stomachi fundo. Et quicunq; a somno grauis & piger surrexe-
rit, iterum ad somnum redeat, faciens tangi, & fricari corpus suum, quo-
usq; urina citrinetur, & egrediantur superfluitates secessus & urinæ, et al-
leuiabitur uenter. Deinde exercitetur paululum ieiunus. Cauendum est
etiam in utendo exercitio, ne membrum patiens exercitetur: sicut poda-
gra laborantes insideant sellis equitando, & non laborando pedibus.

Exercitia uaria.

Exercitium autem diuiditur. Nam aliud est cõmouens totum corpus. Et
huiusmodi, Aut conuenit corporibus fortibus, continentibus superflui-
tates. sicut exercitium luctationis & saltationis supra scaphas, et etiam su-
pra pilas. Aut conuenit corporibus debilibus. sicut equitatio equorum.
Aut partim corporibus mediocribus. sicut ambulatio. Aut est particula-
ris, pertinens particularibus membris. Si manibus: sicut plaudere cum
eis, aut mouere chordas lutinæ. Si pedibus: sicut calcatio in torcularibus.
Si in pectore: sicut cantus, et fistulatio. Et si est infantum, sicut pueri mo-
tu cunarum: & si adulescentum, sicut saltus in planicie, exercitium cum
instrumento pilæ. Et hæc diuersificantur ad se inuicem ratione quantita-
tis: nam quædam sunt diuturna, & quædam breuia. Aut ratione qualita-
tis: nam aut fortia sunt, aut debilia, aut mediocria. Aut ratione motus: &
erunt, aut uelocia, aut tarda, aut mediocria. Et quando hæc combinaue-
ris, fient. 17. combinationes. Et si bene imaginaueris, inuenies aliquod
membrum prædictæ diuisionis æquipollere alteri: sicut motum uelocis
operationis, efficit motus fortis. Et hæ sunt diuisiones motus exercitatio-

Quies.

nis. Et ex quiete superflua, accidit opilatio, & repletio corporis, ex humo
ribus: cum corrupti fuerint: propter quorũ corruptionem febris accidit.

CANON TRICESIMVS
sextus, De Balnei iuuamentis & nocumen-
tis. Ad Tacuinum 55.

Balnei operationes.

IVVAMENTA Balnei sunt hæc. Nam Balneum aperit poros, e-
ducit superfluitates, uentositates dissoluit, urinã fluere facit, stringit uen-
trem ex indigestiõe, et abstergit sordes sudoris, delet pruritũ & scabiem,
aufert lassitudinem, corpus humectat, uentris digestionem prouocat, cor
pus pręparat ad recipiendum nutrimentũ, membra deficcata ex paralysi
lenit, digerit reuma cerebri, et catarrum, cõferens febri ephimeræ, & ethi
cæ, quartanę, et quotidianæ, post digestionem. Et hæc omnia probantur
a probis Medicis. Nocumenta uero Balnei sunt hæc. Nam ex eo leniter
fluunt superfluitates ad membra debilia, corporis lassitudinem efficit, de-
bilitat calorẽ naturalem, & membra neruosa, aufert cibi appetitum, coi-
tum minuit. Et tempus introitus ad balneum, est post exercitium mode-
ratum, et ante cibum. Nisi corpora sint habentia poros apertos, aut laxa
fuerint, aut multorũ cholericorum humorũ, aut fuerint impinguari uo-
lentia. Amplius, Balneum corpus permutat tribus de caussis, ratione aẽ-
ris, aquæ, et operatiõis ipsius. Aẽr uidelicet iuxta camerarũ naturam. A-

qua uel dulcis, uel non dulcis. Et si dulcis, calida, uel frigida: non dulcis,
salsa, uel non salsa, uel aluminosa, & ferrea, et similes. Similiter ab opera-
tione ipsius. Nam aut fit balneatio cum fricatione, aut sine fricatione: fri-
catio uero, aut fit cum inunctione olei, aut sine: et inunctio olei etiã quan-
doq; fit cum flamine, quandoq; sine: et hæ oẽs fricationes, aut leues sunt,
aut fortes. Ie. dixit. Caueas ne ingrediaris balneũ, et egrediaris calefactus,
sed in unaquaq; camera modicum cõmoreris. Laua etiã caput tuũ, quali-

Lotio, absterſio, & pectinatio capitis.

bet septimana, si uoluerís, ꝙ pili barbæ nõ cadant. Absterge etiã capillos
a sudore in eo, cum modico salis: et pectina multoties caput. quia uisio-
nem confortat, corpus alleuiat. Faciem uero laua cũ farina fabarũ septem
diebus in uentre melonũ, et sępius permutata per eos. Deinde reponatur
in lacte: quod sæpius permuteẽ: quæ farina sic imbibita, postmodũ desic-
cetur, & misceatur cũ radicib. croci, alcannæ, et boraginis, & de quolibet
ana, partẽ unam. Deinde balneatus gradatim cameras egrediatur, et indu
at camisiam suffumigatã. Abstinens a mulieribus die una & nocte.

CANON TRICESIMVS
septimus, De figuris Balneorum. deq; uaria Pilorum
artificio. Ad Tacuinum 56.

INVENIANTVR in Balneo figuræ, quæ commoueant appeti-
tiuam, seu desyderatiuam uirtutem. sicut figurę conuiuũ, seu nuptiarum:
at figuræ quæ cõmouent, uirtutem irascibilem, sicut figuræ præliorum,
uel declarantes prælia, non inueniantur, sed figuræ quę commouent uir-
tutem sensitiuam, sicut figuræ laudabilium philosophorum. Et hæc caus-
sa est, quod appetitus, & ira sequuntur complexiones, quæ sunt latrices
uirtutum: & cum tales debilitentur in balneo, aspectus istarum duarum
figurarum, remouebit nocumentum prædictum. Et quando pulchrius
egit humana discretio iuxta huiusmodi proportiones, inuenies artes sca-
corum, & taxillorum: & facies has res similes euenientibus in hoc mun-
do, scilicet euentum, et præuisionem. Nam Scaci assimilantur rebus, quæ

Scaci. Taxilli.

sunt iuxta discretiuam pręuisionem: et Taxilli assimilantur rebus proue-
nientibus a casu, et fortuna. Et Alfarabius dicit, quod figuræ & statuæ fu
erunt magnæ artis: quibus non utuntur moderni. Iam locuti fuimus de
diuisionibus Balneorũ, remansit nobis loqui de Pilis. Augent pilos hæc.

Pilorum tinctura.

Accipe emblici, & draganti, & gumi, æquali pondere, uitrioli dimidiam
partem boracis, & hæc omnia misceantur, & informentur succo bletæ, et
felle uno uaccino, & utatur. Et medicinæ quæ crescere faciunt ipsos, ole-
um de Alchanna, & oleum de Myrtha. Secundo de his, quæ nigrificant.
Accipe Litargyrium asperũ, æris combusti, & partem calcis, luti uiridis
partes duas, & formẽtur cum aqua saporis. & utatur. Aut nuces combu-
stæ cum corticibus suis, tingunt ipsos per se. Papaueres rubei, quando
mittũtur in ampullã, et sub eis, & super eos aureum unũ æris combusti,
& deinde ponat sub fimo recenti. 20. diebus, tingent eos eadẽ hora. Aut
lima eos cũ folijs indici, et post limationẽ alchannę. Tertio de his qui uo-

Capilli albi.

lunt dealbare capillos. Suffumigentur cum sulphure, uel stercore hyrundinum: uel assumantur uermes coruorũ, seu cornicum, iugulatarum, & positarum sub fimo recenti, tribus diebus: & ponantur in cacula, & cooperiantur oleo, tantum dimittens bullire, quousq; liquefiant, aut dissoluant. Deinde inungas ex hoc quatuor uicibus pilos, & fiunt albi. Quarto de prohibentibus ipsorum ortum uniuersaliter, & fit hoc modo. De-

Ne pili crescant.

pileturlocus: deinde madefiat farinę fabarum aqua: ex qua locus emplastetur. Et eodem modo fit de phaseolis, maxime quando decoquuntur, & postea desiccantur. Quinto de facientibus ipsos oriri, hoc modo. Ac-

Vt pili crescant, alias, elindri.

cipiantur ungulæ nigrę pecudum, combustæ, mixtę cum oleo, cum quibus locus emplastetur. * Obendri, cusri, modus quidam ambræ, operatur hoc modo ad tincturam pilorum.

CANON TRICESIMVS octauus, De suffumigationibus aromaticis, Syrupis, & uaria eorũ confectione. Ad Tacuinum 37.

RES AROMAticæ boni odoris, sunt nutrimẽtum spirituum, quæ latores sunt uirtutum, deferentes ipsas: & habent se sicut aër præparatus ad recipiendam & deferendam lucem. Qui odores diuiduntur in mul-

Odorum partitio.

tos simplices. Nam quidam est ex arboribus & floribus, sicut lignum Aloës, aromaticę species, sandalus, et camphora. Et quidam ex animalibus. sicut Muscus, & Sirbeth. Et quidã ex fontibus scaturientibus, sicut Ambra. Et in multos compositos. sicut Neda: quæ fit diuersis modis. Nam

Neda.

quædam dicitur Neda trina: quæ fit hoc modo. Reci. ligni aloës triti subtiliter, & educti per pannum de seda partem. 1. musci triti partem. 1. ambræ partem. 1. Deinde dissoluatur ambra, & misceatur cum alijs, et confice: & fac ex eis scucetra, & operare ex eis suffumigationes. Et Neda dualis, seu media, fit hoc modo. Reci. medietatẽ musci, et ambrę medietatem. Et quidam confectores miscent cum eis camphoram, ab una carata usq;

*

Dauit. Fit etiam Neda ex duabus partibus musci, & tertia ambræ. Fit etiam alia confectio ex ligno Alões hoc modo. Recipe ligni aloës frustatim diuisi, & lima ipsum. Deinde accipe musci ana partem. 1. ambræ aurum medium, & camphoræ modicũ: in liquefacta ambra & camphora, inungantur frusta ligni aloës, & desiccentur in umbra, et reseruẽtur. Aut recipe ligni aloës triti, et cribellati, et misce cũ musco & camphora, & confice cum syrupo lulep, & fac trociscos: quos desine siccari: et suffumiga ex eis. Et qui nouerit eos conficere cum camphora resoluta, non curet cum

Syrupi.

syrupo conficere. Et de syrupis, quidam sunt simplices, quidã compositi. Si compositi, uel ex floribus. sicut qui fiunt de nenufare, & rosis. Vel de fructibus acetosis. sicut aceto. Aut stipticis. sicut poma, & citonia. Aut de radicibus & seminib. sicut semina feniculi, et radices capparis. Et Canon

Canon de Syrupis.

iuuamenti Syruporũ est talis. Cum aggregantur in syrupo acetosa & stiptica, infrigidat syrupus ille, et uincit choleram. sicut est syrupus acetosus de citonijs, quem composuit G. Et cum aggregantur in eo res dulces &

acetosæ, syrupus ille incidit, & subtiliat moderate. sicut syrupus acetosus simplex. Et cum conficitur ex amaris stipticis, aperit opilationes, & subtiliat. sicut syrupus qui fit de radicibus feniculi, & capparis. Et cum aggregatur ex rebus uiscosis stipticis, et dulcibus, laxat. sicut est syrupus de uiolis, & rosis confectus. Et syrupi stiptici, & aromatici confortant cerebrum & hepar. sicut syrupus de sandalis.

CANON TRICESIMVS NONVS, De Syruporũ administratiõe, & Habitaculi præparatiõe. Ad Tac. 38.

DE NECESSitate prohiberi debent acetosa, stiptica in syrupis illorũ, qui patiuntur pectoris ægritudines, & tussim. Prohibent et dulces res patientibus dysenteriã & lienteriam. Imo assidue exhiberi debent stiptica, ad stringendũ, et dulcia, ad lubricandũ, et acetosa ad subtiliandum, aperiendũ, et incidendum, et frigida ad ingrossandũ. In confectione uero stipticorũ non conficiat syrupus cum stipticis, nisi in uase lapideo, despumãdo ipsum cũ cocleari ligneo: ut extrahat succus fructuũ ipsorum post contritionẽ ipsorum in mortario ligneo, uel lapideo: et non trahat succus post collectiõem fructuũ incontinenti, imo dimittant prius per noctem unã. Et de uiolis auferant stipites, et capita, seu botri. Et de rosis auferãtur capita seu botri, et semĩa. Nenufaris solũ flores et folia: teneant ad usum. Radices uero, et oẽs res siccæ, infundant in aqua, & diu morent, prius q̃ decoquant. Recentes tamẽ, hora qua colligunt in decoctionẽ mittantur. Res quæ transmutari debent, sicut rosæ, mittantur in aquã, de quibus fit aqua rosarũ rubea: transmutent reuoluendo, tritis prius: & syrupi decoquant, adeo despumãdo ipsos, donec mundificent, et claresçant. Syrupi uero, qui cum acetosis conficiunt, decoquant adeo, donec ad quãtitatem zacchari reducant. Syrupi qui fiunt cũ dulcibus, adeo decoquant, donec a corruptione seruent. Albugines uero ouorũ cum aqua & zaccharo dulcæ, cõmisce ante coctura syrupor. Quod si necesse fuerit, aquam & spẽs miscere syrupis, non misceant, nisi prope finẽ decoctionis ipsor. Ignis uero, quo decoqui debent, sit suauis circa latus unũ rosis submissus, ad hoc, quod spuma cadat circa latus idem. Narratio uero quã de Cameris fecimus, fuit, quia loca sunt cõuenientia spiritui animali, et uitali, quarũ inspiratus aër fit uacuus omnibus malis, & corruptis humoribus & qualitatibus, præparatus cum odorib. aromaticis. Et æstate pateant ostia, & ferie stræ uentis septentrionalibus, ad alterandas corruptiones ipsarũ. In hyeme uero pateant, ut solis disponãtur ingressui, qui subtiliet aerem, & uapores ipsar. Quãplures uero affectant, ut Cameræ depictę sint, de pictu-

Syruporum confectiones uariæ.

Præparatio Cameræ.

ris, figuris, et statuis: quod sensus odoratus, & uisus delectationẽ percipiant. Nam propter assiduũ ad figuras aspectũ, prouocabitur somnus, sicut prouocatur cum historiæ audiuntur, in quibus animus delectatur.

CANON QVADRAGESIMVS, De Aëre temperato, & distemperato. Ad Tacuinum 39.

AER ALIVS temperatus, alius distemperatus. Temperatus est,

Aër temperatus.

qui est subtilis, de uaporibus, delectabilis odoris, quo nec sudant corpora, nec frigescunt, uelocis mutationis ad caliditatem & frigiditatem. In solis ortu & occasu confortat uirtutes, obtemperans complexiones, & mundificans humores, & clarificans spiritus, et meliorans digestionem.

Distemperatus.

Distemperatus uero, in tota substantia sua est sicut aër epidimitus. Qui accidit duobus modis. Vno, ex mixtione uaporũ corrumpentium aërem inspiratum, resolutorum ex lacubus circumiacentibus ciuitatibus, uel ex cadaueribus accidentibus ex interitu bestiarũ, uel occisione in prælijs accidente: propter quæ accidunt periculosę ægritudines. Alio, ex mutatione aëris ex anni temporibus accidente. sicut hyems cum fuerit calida, & non pluuiosa: & æstas econtrario. Et si in qualitate sua: scilicet cum erit calidior, aut frigidior tẽperato: & hoc quinq; modis. Primo caussa temporum anni. Secundo ex ortu, & occasu magnarum stellarum, & elongatione seu appropinquatione ipsarũ ad solem. sicut Alhabor, et Cauda ursi.

Ventorum operatio.

Tertio caussa uentorũ. Nam Septentrio prolongat uitam, et decorat corpora, sicut est uidere in Sclauis. Meridionalis uero econuerso, Orientalis est tẽperatus, similis ueri, Occidentalis uariatur, sicut Autumnus. Quarto caussa regionum: quæ diuiditur quinq; modis. Primo ratione uentorum, sicut diximus. Secundo ex situ ciuitatum, uel terrarum. Nam terrarum altarum, aër & aqua sunt clari, & colores incolarũ pulchri: imarum uero econtrario. Tertio ex uicinitate montiũ: quia quędam regiones sunt habentes montes interpositos, & obstantes uentis meridionalibus, sicut incolę regionum septentrionalium. Quarto ex uicinitate Marium. Nam quando fuerint maria ex parte meridionali, erit meridionalis. Quinto ex mobili superficie terræ. Nam terra saxosa est frigida, & sicca, & aqua eius frigidior aquæ terræ limosæ & lutosæ, lapillosa, calida. Quinto ex permutatione in qualitate aëris proueniente ex ascensione uaporum, & non in substantia eius: sicut diximus de aëre epidimito. Et est possibile, quod regio sit duarum naturarum, uel trium: quæ permutabunt dispositiones, figuras, & anni tempora secundum se.

CANON QVADRAGESIMVS primus, De habitatoribus Conuallium, & discrimine Aëris. Ad Tacuinum 40.

QVANDO acciderit, cp in montanis regionibus, habitationes fuerint in conuallibus, pluuiæ hyemales suffocant eas, et caliditas æstiualis eas comburit. Quorum habitantium corpora, propter siccitatem sunt subtilia, et artifices subtiliũ artium: & figuræ & dispositiones eorum pulchræ: et propter humiditatẽ assuescunt habere ægritudines autumnales: et remissio in his est manifesta, & intensio et remissio horum apparebit propter effectus prædictos, scd'm cp quodlibet ex eis simplicium naturam habet manifestam. Nam aer calidus efficit corpus macilentum, et citrinum: sitim prouocat, famem debilitat, cor calefacit, sanguinem corrumpit, febrem inducit, sanguinem de naribus prouocat, et menstrua: debili-

Aër calidus.

tat uirtutes, poros aperit, laxat corpus, & digestionem impedit. Prodest uero habentibus catarrũ, & reuma, paralysi uniuersaliter, & particulariter, quæ fit ex humiditate. Aër uero frigidus econuerso. Sed Aër humidus, conseruat corpus humiditate, & prodest macilentis, & humectat coriũ & carnẽ, præstans corpori aquositatẽ, & pulchrũ colorem. Et aër siccus econtrario. Obuiatur tñ his quæ fiunt ex aëre calido, præparãdo hoc modo. Inueniunt Criptæ, uel Domus subterraneæ, in quibus morandũ est: quæ domus uel criptæ, sunt inuestitæ, seu incortinatæ pãnis, seu cortinis subtilibus, & raris: & aqua frigida potanda est. Aëri uero frigido obstatur, morando in locis calidis, & induendo bonas uestes, & calefaciendo per ignem. Aëri uero Sicco, morando in loco delectabili, bibendo aquam frigidam. Aeri uero humido, morando in domibus altis, quas sol ortu suo repercutiat. Et sciendum est, quod iuuamentum accidens ex aëre, & ex sua frigiditate, non est ex sua substãtia: & propter hoc suffocari uidemur in aere balnei. Aere uerumtamen egemus magis aqua: eo quod famelicus, & siticulosus, si strangulari iubeatur, eo diffoluto, uel liberato prius quam per strangulationem pereat, uelocius currit, ad aerem recipiendum, quam ad aquam, uel ad cibum. Est etiam possibile, quod homo longiori tẽpore uiuat, præter potũ aquæ, quam præter aeris attractionem. Et aer est unũ ex elementis: & aqua est uapor resolutus ex terra rorida, propter solis incessum per zenith loci illius: & natura uaporis, est sicut natura terræ a qua resoluitur. Et hoc est ultimum de narratione sex Rerum non naturalium. Remanet tamen dicere caussam, quare sint sex. Et diximus, quod caussa in hoc est, quia huiusmodi uirtutes sequuntur, quæ sunt tres: scilicet Naturalis: quam sequuntur Cibi & Potus, Purgationes, & Constipationes. Vitalis: quam consequũtur accidentia Animæ, et Aer circũstans. Animalis: quam sequuntur Motus, & Quies, Somnus & Vigiliæ.

Aër frigidus. Humidus. Siccus.

Quare sex res nõ naturales.

De Fructibus recentibus & Speciebus ipsorum. Iuuamenta Rationabilia.

A	Ficus.	Cal. in 1. & hu.	Albæ, excorticatæ, et a putrido mundatæ.	Mũdificãt arenã de renib. et subtiliãt; præseruãt a tosico.	Faciunt inflationem.	Cum muri, & syrupo acetoso.	Temperatis.	Autumno.	Senectuti.	Frigidis.	Nutrimẽtaudabi.	Septentriona.	Meridionalib.	Calidis.	
B	Vuæ.	Cal. in 1. & hu.	Maturæ, aquosæ, subtilium corticum.	Laxant uentrem, & accelerant pinguedinem.	Sitim inducunt, & nocent uesicæ.	Cum Grana to acetoso.	Temperatis.	Autumno.	Decrepitis.	Frigidis.	Sanguẽ bonus.	Septentriona.	Meridionalib.	Calidis.	
C	Perfica.	Fri. in 1. hu. in 1. G. & lo. frigi. & humida.	Odorifera.	Febribus adurentibus.	Humorem corrumpunt.	Cum uino odorifero.	Temperatis.	Aestati.	Iuuenibus.	Calidis.	Natura subtilis.	Septentriona.	Meridionalib.	Calidis.	
D	Pruna.	Fri. in 1. hu. in 1. G. fr. lo. fr. & sic. Mal. frig. & hu.	Damascena dulcia.	Educunt choleram.	Impedimẽto sunt stomacho.	Cum zaccharo roso.	Temperatis.	Aestati.	Iuuenibus.	Cholericis.	Humor acutus.	Septentriona.	Meridionalib.	Calidis.	
E	Pira.	Fri. in 1. hu. in 1. G. fr. lo. frigida & sicca.	Dulcia, matura, & non lapidosa.	Stomachis debilibus.	Colicæ.	Cum aliis primo ipsa comesta.	Temperatis.	Aestati.	Iuuenibus.	Calidis.	Sang. frigd.	Septentriona.	Meridionalib.	Calidis.	
F	Granata dulcia.	Cal. in 1. hu. in 1. Mal. cal. & hu. cũ temperantia.	Grossa, & ex corticabilia teuiter.	Tussi, & coitui.	Faciũt inflationem.	Cum Granatis acetosis.	Temperatis.	Autumno.	Senectuti.	Temperãt cali.	Nutri. laudabi.	Septentriona.	Meridionalib.	Cali. & humi.	
G	Gran. acetosa.	Fri. in 1. hu. in 2. Mal. fr. subtilis. stipticitatis.	Multæ succositatis.	Epati calido.	Pectori, & uoci.	Cum chalce mellito.	Temperatis.	Aestati.	Iuuenibus.	Flegmaticis.	Chimus modi.	Septentriona.	Meridionalib.	Regiones.	Tempora.
H	Nomina.	Numerus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Cõplexiones.	Quid gignatur.				Gradus.	Naturæ.	Aetates.	

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Eligitur usus Cibariorum, quando ascendens, & signũ nutrimenti ad augentur.

Ra. G. D. **Ficus.** Eliguntur albæ, magis nigris: propter earũ subtilitatẽ, & tẽperantiã caliditatis earũ: & diffi cultatẽ corruptionis ipsarũ. Et Ficus uniuersaliter expellunt sordiciem sub cute generantẽ pediculos. Verum quia ipsarũ naturæ expellũt superfluitates ad cutem propter q̃d fiunt pediculi sordes, hic pes grauidosus febris & sudoris q̃n corrũpunt. Conferunt attamen pectori, dorso, maciei, renibus, et coitui, & malo odoratui, accidẽte ex caliditate stomachi. Delet grossiciẽ splenis. Et q̃n miscentẽ cũ aceto, & cũ emplastrã ex eis splen, dissoluũt eũ. Et R. dixit, q̃ sunt subtilitiuæ sua cali. & ingrossatiuæ sua uiscositate. Cũ aceto bibitẽ tpate, remouentẽ eaꝝ nocumentũ.

H. G. Ie. **Vuæ.** Eliguntur interiora uuarum magis granis, & corticibus: eo quod indigestibilia sunt grana & cortices. Et prohibetur potus aquæ, in qua dissoluta est nix, post ipsas: quia facit inflationem stomachi, & maxime patientibus Colicam. Albæ ex eis, laxant magis nigris: & quanto dulciores fuerint, tanto calidiores. G. Sunt iuuamento pectori, & pulmoni, & nociuæ epati & spleni. Ie. Cortices ipsarum frigidi sunt, & sicci, & medullæ cali. & humi. & aquositas ipsarum cali. & humi. in primo, & grana ipsarum frigid. & sicc. in secundo.

G. D. Io. **Perfica.** Eliguntur magis chrysomelis: propter minorem conuersionem & corruptionem ipsorum: & quia grossiora sunt, ideo inducunt febres tardius, uidelicet post mensem uel unum, uel duos: & sunt conuenientiora stomacho, & saporosiora chrysomelis. Aliæ uero dispositiones ipsorum sunt similes dispositionibus ipsorum. Et meliora, & digestibiliora ex Perficis sunt ea ex quibus facilius egrediuntur ossa. Alia uero contra.

G. D. M. Io. **Pruna.** Eliguntur in febribus: eo quod extinguunt sitim, & educunt choleram. Prohibentur decrepitis, nisi biberint uinum uetus post ipsa. Sicca ex eis remouent appetitum cibi. Gal. Cum decoquitur aqua ipsarum cum melle, & abstinebit a cibo, post hæc erit magis laxatiuum. Dio. Dulcia recentia sunt nociua stomacho, & multæ laxationis: & stiptica uetera econtrario.

Io. G. H. D. **Pira.** Eliguntur ad remouendum abhominationem, per stipticitatem, & aromaticitatem ipsorum: & prohibentur decrepitis, nisi comedant post ipsa zinziber conditum. Et immatura sunt difficilis digestionis. Gal. Sunt nutribiliora inter alios fructus. H. Immatura infrigidant uentrem, & stringunt: & matura dulcia econtrario. Dioscori. Si pira decoquantur cum fungis, aufertur nocumentum a fungis. Et grana pirorum interficiunt uermes.

Mas. Io. Tha. **Granata dulcia.** Eliguntur contra asperitatem pectoris, & tussim (in alio, grossiciem) & nocent propterea, quia generant colicam (in alio, prohibentur: quia generant choleram) Et nuclei ipsorum bulliti (in alio, torrefacti) uentrem stringunt: & in uza conferunt pulsationi cordis. Et cum granata comprimuntur, succus per compressionẽ educit choleram, & sunt confortatiua stomachi, & epatis calidi. Tha. Vidi enim dixit, quod si quis comederit tres summitates malorum granatorum, præseruabitur uno anno ab ophthalmia.

Mas. Mas. H. **Granata acetosa.** Prohibentur post cibum, quia faciunt descendere cibum indigestum. Præter quam in complexionibus calidis. Et est de melioribus cibis secundæ mensæ, quibus utebantur calefacti post uinum. Et si decrepiti eis indiguerint, post eorum comestionem accipiatur dyacitron: & sunt iuuamenta doloris orificij stomachi. H. Quædam mulier patiebatur hanc ægritudinem, & curata est cum sauich & succo granatorum. Nam sedabat uomitum & dolorem cum extinctione & humectatione.

Apta huc quę supra Canone. 7. fol. 9. &. 10.

Ficus. Vuæ. Perfica. Pruna. Pira. Granata dulcia. Gran. acetosa.

De Fructibus, & Manerieb⁹ ipsorum. Iuuamenta rationabilis.

A	♋	Cydonea.	Fri. & ficcin 1. G. frig. & hu.	Completa, et grossa.	Lætificant, & prouocãt appetitum.	Colicam.	Dactyli mellitu.	Humor frigi.	Cholericis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Meridianis.
B	♌	Mala dulcia.	Cal. & hum 1. Theo. æqualia in cal. & humi.	A Sichem Hierosolymitanæ regionis.	Confortant cor.	Neruis.	Cum zuccharo rosa, aut melle rosa.	Sang. modicus.	Calidis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	
C	♍	Mala acetosa.	Fri. & ficcin 1. Theo. pauca, & multæ sicc.	Quæ nõ sunt ponticæ.	Syncopi.	Articulis.	Cum uino citrino.	Sang. flegma.	Flegmaticis.	Adulcient.	Acstat.		Orientalibus.
D	♎	Chrysomela.	Fri. & hu. 1. G. lo. fri. & hu.	Arrani, & Arui.	Prouocans uomitum.	Multum inflant stomachum, & facile corrumpuntur.	Cum uomitu.	Sang. choleri.	Temperatus.	Iuuenibus.	Princ. æstatis.		
E	♏	Sycomori.	Fri. & ficcin 1. Arch. G. cali. & humi.	Magni, & nigri.	Apostemati gutturis.	Faciunt dolere stomachũ, & conuertuntur cito ad malum.	Cum trifera minori.	Sang. melancholicus, sinundus.	Sanguineis.	Adulescentib.	Veri.		Calidis.
F	♐	Galbraira.	Fri. & ficcin 1. Io. frig. & sic.	Multarũ carnium.	Præseruãt ab ebrietate.	Stomacho, et digestioni.	Cum pendidys.	Chimus siccus.	Calid. & hum.	Pueris.	Æstati.		Meridianis.
G	♑	Nabach.	Fri. & ficcin 1. Io. Frig. & Sicc.	Maiores, & odoriferi.	Fluxui Cholerico.	Tardant digestionem.	Cum fauo mellis.	Humor melancholicus.	Cholericis.	Iuuenibus.	Princ. Autũni.		Septentrionali.
H		Numerus.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Ætates.	Tempora.		Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Eligitur horũ comestio Luna existente in signo terræna scentiũ, & iuncta Fortunæ.

G. Io. Ioh. **Cydonea.** Eliguntur contra fluxum sanguinis, ante cibum: quia stiptica sunt: & constipatis, post cibum: quia comprimunt. Nocent neruis: nisi post comestionem ipsorum inunganturoleo in balneo. Et sua proprietate prouocant urinæ fluxum. G. Sedant uomitum succo, & odore suo, nec corrumpuntur in stomachis ægrorum, quanto minus sanorum. B. Et succus eius magis conseruatur, quam succus pomorum: eo quod succus pomorum acescit citius, aquositate sua & subtilitate.

Ioh. Theo. G. H. D. **Mala dulcia.** Eliguntur poma Hierosolymitana dulcia ad faciendum Rob, & syrupos: propterea quod temperatiora sunt omnibus aliis pomis. Et post hæc poma Sehestem. Et post hæc Fotani, & Malni. Et poma confortant cor, & aromatizant stomachum, & meliorant digestionem, & lætificant animum, & decorant continentiam. Et delent syncopin, quando masticantur infusa aqua rosacea: quorum syrupus confert fluxui, & colicæ. Sed digeruntur grauiter.

Plinius lib. 23. cap. 6.

Mala Acetosa. Syrupus qui fit de pomis immaturis, est iuuamentum Toxicatis toxico animalium quæ uocantur Caruc (in alio, Carruc) & maxime contra alios modos toxicorum. Et hunc syrupum inuenerunt nouiter homines Indysabarion, id est, de regione illa: eo quod illi inuenerunt de eis in exercitu Mutten. Et est utilis contra choleram, & contra ægritudinem quæ dicitur Meschier, & Chite, & omnibus inflationibus (in alio, inflammationibus) & corpus eius facit uentositatem, & dolorem stomachi, & stringit uentrem, & nocet neruis.

Ra. G. Io. **Chrysomela.** Prohibentur habentibus stomachum calidum: quia succus eorum conuertitur cum recentia sunt: & cum antiquantur, conuertuntur in medicinam. quia succus eorum desiccatur: & ualet contra choleram. sicut thamarindi, & sibi similia. Et corpus ipsorum est generaliter pessimum, & eorum succus uelocioris conuersionis. Et si comeduntur post cibum, corrumpuntur, & supernatant in orificio stomachi.

G. Io. Ioh. D. G. **Sycomori.** Prohibentur de eis immatura, quia inflationem faciunt: & Rob qui fit ex eis, diximus in capi. de Rob. G. Matura ex eis laxant cum frigiditate sua, & immatura constipant: & conueniens est, ut antequam comedantur, lauentur, ut assumentes efficiantur securi a nocumento, quod efficiunt in stomacho & capite: & bibatur post comestionem ipsorum syrupus acetosus. Et immaturorum prohibetur malicia, cum quibusdam rebus subtiliatiuis. sicut trifera, & sibi similia. Alia non nominauit G. quia non inueniuntur in regione sua. Et dulcia ex eis sunt calida, & acetosa frigida.

G. R. G. Io. **Gulbraira.** G. Gulbraira omnia saporosiora sunt Zarolis, quæ sunt similiora medicinis quam cibis, & ob hoc non debet plurimum ex eis comedi. Ruffus dixit, quia sedant uomitum, & stringunt uentrem, & urinam multiplicant. Et zarolæ sunt stipticiores Gulbrairis, & conuenientiores uentri, licet Gulbrairæ sint saporosiores. Et Gulbraira est cibus conueniens, plus contemperans naturas ipsorum, quando exhibentur eis ad comedendum cum lacte.

Io. G. D. H. **Nabach.** Est magis odoriferum Gulbraira. Et sauich quod fit ex eo, confortat stomachum, & est iuuamentum fluxui. Et Darriæ, Zarolæ sicut species Gulbrairæ. Et quando ponuntur contusæ in aqua, ingrossant aquam, ex uiscositate sua: & decoctio ipsarum commixta aceto, fortificat ipsum: & cerasa alterant choleram acetositate sua: & grana mirtillorum stringunt uentrem frigiditate, & stipticitate ipsorum.

Nabach. Gulbraira. Sycomori. Chrysomela. Mala acetosa. Mala dulcia. Cydonea.

De Fructibus, & Manerieb⁹ ipſorum. | Iuuamenta rationabilia.

A 15	Melones dul.	Lo.c.& hu.le.h.	Fri.in 2.	Samaracandi.	Frangunt lapidem, mundificant cutem.	Laxant uentrem.	Cum ſyrupo acetoſo permixto.	Sang. modicus.	Flegmaticis, Senectuti.	Omnibus.	Temperatis.	Autumno.	Temperatis.
B 16	Melones muſi, & inſipidi.	C.fri.& humi.	Fri.& hu.in 2.	Maturi.	Prouocant urinam.	Faciunt dolorem in uentre.	Cũ poſt ipſas aſsumitur cibus.	Modicũ nutrimentum.	Calidis.	Iuuenibus.	Aeſtati.	Aeſtati.	Meridionalib.
C 17	Melo. Indi, id eſt, Paleſtini.	C.fri.& humi.	Fri.& hu.in 2.	Dulces, aquoſi.	In ægritudinibus acutis.	Digeſtioni.	Cum Penidijs zuccharinis.	Sang. aquoſus.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aeſtati.	In prin. aeſtatis.	Septentriona.
D 18	Dactyli ſyluestres.	C.fri.& ſic.in 2.	Fri. in 1. ſic. in 2. in alio, fri. et hu.	Dulces, recentes.	Confortant uiſcera.	Pectori, & gutturi.	Cum dactylis, & fauo melli.	Humor groſs.	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Temperatis.	Omnibus.	Temperatis.
E 19	Buſuri, dactyli ſiccati incipi. dulces.	C.et ſic.ſatis.	Cal.ſic.in 2.	Quod nõ eſt ſtipticum.	Lubricat ægeſtiones.	Dentibus, & ori.	Cum ſyrupo acetoſo ſimplici.	Sang. moderatæ quantitatis.	Temperatis.	Omnibus.	In quolibet.	Aeſtati, et hyemi.	Meridionalib.
F 20	Muſæ, poma paradiſi.	le.c.& hu.lo.ſ.h.	Cal.humi.in 1.	Magnæ, maturæ, dulces.	Cõmouent coitum.	In ſtomacho.	Cum zaccharo.	Sang. flegmaticus.	Calidis.	Iuuenibus.	In quolibet.	In autumno.	Meridionalib.
G 21	Nux Indiæ.	Calid.humi.	Cali.humi.in 2	Recens, dulcis.	Cõfert ſtrangurijs, et acutis intellectũ.	Tarde deſcendit.	Cum Penidijs zuccharinis.	Sang. multus, & acutus.	Senectuti. Frigi. & ſicc.	Omnibus.	Aeſtati.	In autumno.	Septentriona.
H	Numerus.	Natura. Nomina.	Gradus.	MELIVS EX REipſa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOdio Nocumenti eius.		Cõplexiones. Quid gignat.		Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philoſophorum. | Electiones, & Proprietates.

G. Melones. Prohibentur ualde maturi & dulces, propter caliditatem ipſorum, & uelocem
Ie. conuerſionem in uenis: & propterea, quia generant febres adurentes. Et non eſt hæc ſpecies
Io. Melonum, quam dixit G. frigidæ naturæ, cuius opinionem in hoc ſecutum eſt uulgus: quia
R. non inueniebantur in regionibus ſuis. Et Io. etiam in hoc peccauit, dicens poſt comeſtionem illorum Melonum debere potari uinum, ad alterandum eos, et remouendum maliciam eorũ. Et tunc maius nocumentũ affertur, cũ comeditur a multũ famelico, et maxime cũ poſt aſſumptionẽ dormit ſuper latus dextrũ. Poſt quorũ aſſumptionẽ deambulatio bona eſt.

Eligitur ipſorum comeſtio exiſtẽte aſcendẽte in ſigno igneo, uel aqueo.

G. Melones muſi, et inſipidi. Eliguntur hæ duæ ſpecies temperatis complexionibus: quia diu-
M. reticæ ſunt: uenas mundificant, & renes, frangentes lapidem. Et quia in eis eſt abſterſio, in-
Ie. frigidationes cutis abſtergunt, & Morpheam. Et ſemina ſunt fortiora in ſubſtantia ipſorum. G. Cum corrumpuntur, fiunt ſimiles toxico. Et propter hoc ſi tales aſsumantur, uomendi. Melones qui ſunt de Cucumeribus, aſsimilantur his, deficientes ab eis modicum: qui comedi debent infra duo fercula, uel mixti cum alio cibo. Verumtamen Filius Meſ. dixit, quod ſunt calidi (in alio, acuti) licet minoris dulcedinis.

R. Melones Indi, id eſt, Paleſtini. Eliguntur in febribus adurentibus, & ægritudinibus, &
G. complexionibus calidis. Et cum aſsumitur aqua eius cum zuccharo, uel aliquo acetoſo, prouocat urinam & ueſicam, & renes lauat: & ſunt nociui decrepitis: & humores crudificant (in alio, mundificant.) Nocent hepati & ſpleni, et ſtomacho, quando in eis eſt apoſtema (in alio, inflammatio) & multiplicatio aſsiduitatis eius, facit fluxum, & male digerere.

G. Caſſallationes. Eliguntur ad confortandum ſtomachum debilem, et ad curandam dyſenteriam inteſtinorum. Et ſunt dactyli uiridis coloris, immutari. Et ſimiliter operantur Buſuri, id eſt, dactyli aliquantulum dulces, recentes. Et ſyrupus eius eſt iuuatiuus ad ſiſtendum motum choleræ, et ſanguinis G. Dixit, quod capſula, quæ paruos dactylos clauſos continet inclusos in ea, totaliter compoſita eſt ex duabus ſubſtantijs. Vna ſubſtantia eſt frigida, et aquoſa, et dulcis. Et altera ſtiptica & groſsa. Et cum uincit aquoſa in ea, digeritur: et quando uincit groſsa, non digeritur.

Filius Meſ.

G. Buſuri. Omne quod eſt de fructibus dactylorũ maturum, ſicut Rutal, eſt calidũ & humi-
Io. dum, generatiuũ opilationum, et eſt uelocis conuerſionis (in alio, corruptionis) mollificans
R. uentrem, et addit in ſpermate. Et illud quod eſt ex eis ſtipticũ, ſicut Buſuri, ad frigiditatem, et ſiccitatẽ declinat: & cum ſit tardæ digeſtionis, abſcindit fluxũ, confortat ſtomachũ, et generat uentoſitatẽ (in alio, uiſcoſitatem) Et ſecundũ quod declinat ad caliditatẽ, minuitur operatio ipſius. Elaſt, id eſt, dactyli ſicci, ſunt temperatæ caliditatis, ſtringunt uentrẽ: et Rutal ſunt maioris nocumẽti q̃ dactyli cõpleti et maturi. Rutal, id eſt, dactyli propinqui maturati.

Muſæ. Prohibetur multitudo aſsumptionis eorum, cum indigeſtionem faciant: et ſunt nutritiuæ magis alijs fructibus, et minoris ſuperfluitatis: et habent ſe in omnibus operationibus ſuis ſicut Melones, qui ſunt temperatæ dulcedinis. Et quando comeduntur cum zaccharo, uel fauo mellis, iuuant digeſtionem: maxime quando ſunt maturæ, et bene mundatæ a corticibus: et bibatur poſt comeſtionem ipſius uinum odoriferum: quia aufert nocumentum, et maliciam eius.

Si indigeatur huius comeſtione, exiſtente infortunata conſtictione, ueſtiget quãdo Luna ſit remota ab eis 2. grad.

Ma. Nux Indiæ. Eliguntur maturæ ex eis: quia addunt in ſpermate, et iuuant dolorem an-
Io. tiquum dorſi. Et ſenibus non oportet auferre nocumentum ipſorum, ſed iuuenibus, cum quibuſdam rebus ſanguinem extinguentibus. Et antiquæ ex eis, ſunt fortioris caliditatis et ſiccitatis: & naturam ſtringunt: et cum corrumpuntur, nocent dentibus.

Nux Indiæ. Muſæ. Buſuri. Caſſalationes. Melones Paleſtini. Muſi, & Inſipidi. Melones.

De Fructibus, & Rebus auferentibus stupefactionem Dentium. Iuuamenta rationabilia.

A	23	Rural. fit est. dactyli maturi.	Cal. & humi. Fil. diuersarum naturarum. Ior. calk. & humi.	Ex omnibus speciebus Rutal.	Stomachis frigidis.	Gutturi, & uoci.	Cum fauich de papauere.	Septentriona.	Hyemi. Decrepitis.	Frigi. & humi.	Sang. cholerico	Septentriona.	Frigidis.
B	21	Pasulæ.	Carnes eius cal. & hum. regenerata contrario.	Corasenę, magnæ.	Dolori intestinorum.	Comburit sanguinem.	Cum eurulis recentibus.	Frigidis.	Hyemi. Senecturi.	Frigidis.	Sang. acutus.	Temperatis.	Frigidis.
C	24	Ficus siccæ.	Cal. ficc. in 1. fubrilitatē proportionata ficcitati in 1.	Gartarosæ, rotundæ.	Pectori, et pseruant a tosico.	Opilationem faciunt uisceribus.	Cū nucibus, & amigdalis dulcibus.	Frigidis.	Veri. Senecturi.	Frigidis.	Medio. nutri.	Frigidis.	Frigidis.
D	2	Karrubli.	Cal. & ficcin 2. G. frigi. & ficc. Io. calt. et ficc.	Recens, dulce.	Sæpe surgenti ad fellam.	Tarde digeruntur.	Cum penidijs.	Septentriona.	Hyemi. Iuuenturi.	Caldis.	Medio. nutri.	Septentriona.	Frigidis.
E	25	Glandes.	Frigi. & ficcin 2. G. ficc. et modi ex calid. Macer. fr. fic. The. ficc.	Recentes, magnæ, et completæ.	Confortant recentamen.	Abscindunt menstrua.	Cum asatæ comeduntur cū zucch.	Septentriona.	Hyemi. Iuuenturi.	Calt. & humi.	Medcū Nutri.	Septentriona.	Calidis.
F	27	Iuiubæ.	Cal. humi. in 1. Io. calid. & humi.	Iurianæ, non corrosæ.	Extinguūt acūitatem sanguinis.	Generant inflationem.	Cum pasus - lis enucleatis, propter subtilitatem eius.	Calidis.	Aestati. Adulescentib.	Calid. et ficc.	Sang. flegma.	Montuosis.	Montuosis.
G	28	Nuces.	Theo. ca. h. in 2. Oricāl. et ficc. Theo. cal. & hu	Quæ uelociter enucleantur.	Stupefactioni dentium, & toxico.	Generāt bothor in ore & gutture, et linguam aggrauant.	Cum seminibus (ali. papaueris,) & amigdalis.	Montuosis.	Hyemi. Decrepitis.	Frigidis.	Sang. calidus.	Montuosis.	Regiones.
H	Numeris.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.		Aetates.	Complexiones.	Quid generat.	Temp.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietas.

Iudæus. **Rural.** Cum antiquum est, minus humidum est: quando uero est recens, plus caliditatis haber, & magis generatiuum spermatis: & inducit sodam. Et quando decoquitur cum melle, & croco, multiplicatur caliditas, & siccitas eius, & additur malicia: quæ remouetur cum oleo. Loco nuclei eius ponuntur amigdalæ, & comeduntur cum papauere, & aqua rosa. & etiam post eas comeduntur lactucæ cum aceto.

Repudiat hic Cibus, Luna in signo existente igneo, uel aqueo, & maxime cum Fortunæ fuerint i angulis.

Ie. Io. G. R. **Pasulæ.** Eliguntur carnosæ & puræ dulcedinis, ratione suæ caliditatis, & multi nutrimenti ipsius: & quia mundificant humiditates, & laxant: & maxime cum remouentur nuclei. Et si accipiuntur ex aqua earum cocta, laxabunt sicut uuæ. Et stipticæ ex eis, quæ sunt minus carnosæ, sunt minoris caliditatis, confortant stomachum, stringunt uentrem. Et illæ quæ naturaliter carent nucleis, sunt subtiliores, quam carnes uuarum dulcium.

G. Pau. Io. **Ficus siccæ.** Prohibentur, quia nocent spleni, & hepati sua grossicie: quia hæc duo membra naturaliter appetunt dulcia, quæ attrahunt stomacho, & quæ sunt sibi similia in natura: quæ attractione opilant uias, & sic adduht in grossicie ipsorum. G. Signum autem in hoc est, quia uidemus grossiciem in hepatibus animalium, quæ solent comedere Ficus. Et bonus sapor ipsarum & grossicies est, quia sunt multum nutritiuæ. Ipsæ etiam mundificant pectus, & pulchrum efficiunt colorem.

G. Io. D. H. **Karrubli.** G. Vtinam non ducerentur ad nos de Hierosolymitanis regionibus: quia eorum nocumentum est nobis apparens, & magis quam in locis unde portantur: eo quod facit fluxum recens. Et quando deficcatur, stringit: quia deperditur humiditas eius, & remanet substantia terrestris. D. Recens est mala stomacho, & laxat uentrem: & ficca econtrario. quæ diuretica sunt, & maxime quando bulliuntur in musto, & fit condimentum ex eis. Et ex immaturis, quando fricantur uerrucæ, delet eas.

The. G. Ma. **Glandes.** Frigidæ sunt in primo, & siccæ in tertio, grossæ, stipticæ, difficilis digestionis, Naturam stringunt, & sanguinem menstruorum: & cum digeruntur, plurimum nutriunt. Et Castaneæ sunt meliores & dulciores, minoris siccitatis & stipticitatis. Et nutrimentum ipsarum, melius nutrimento Glandium. Et complexio ipsarum temperata, inter caliditatem & siccitatem: tamen dicitur, quod sunt calidæ in primo gradu.

Io. G. Ma. **Iuiubæ.** G. dicit, quod non inuenitur in eis operatio magna in conseruatione sanitatis, sed inuenit ipsas difficilis digestionis, generantes flegma, & modici nutrimenti, & malas stomacho. Et miror de ns, qui contendunt quod sint dulces cum acumine: cum extinguunt acuitatem sanguinis. Et utuntur eis ad prouocanda menstrua. Et nisi attribuatur dictæ proprietati earum, manerent grossæ. unde hic sermo earum attribuitur proprietati. Ma. dicit, quod sunt temperatæ.

H. Mes. Gal. **Nuces.** Multociens accidit ex comestione ciborum acetosorum immaturorum stupefactio dentium: propter quod non permittuntur masticari cibi, unde digestio corrumpitur. Et curatio stupefactionum dentium fit cum rebus uiscosis, quæ inducunt, quod absterserunt acetosa, de uiscositate dentium. sicut portulaca, nuces, & farina sesamina, & pheludichi, & omnia unctuosa, uiscosa, & calida: etiam aptans frigiditatem complexionis neruorum dentium, per acetosa inductam. sicut sal.

Dactyli maturi. Pasulæ. Ficus siccæ. Karrubli. Glandes. Iuiubæ. Nuces.

De Granis, & Victualibus, quæ ex eis fiunt. Iuuamenta rationabilia.

A	29	Frumentum.	Cal. & hu. in 2.	Pinguæ, ponderosum.	Aperit apostemata.	Facit opilationes.	Quando bene operatur.	Sang. bonus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Temperatis.	Septentrionia.
B	30	Amylum.	Frig. & lic. in 2.	Album, frangibile.	Pituitam sedat choleræ.	Tardæ digestionis.	Cum rebus dulcibus.	Melancholia.	Hyemi.	Iuuenti.	Cali. & humi.	Septentrionia.	Calidis.
C	31	Sauch Tritici.	Cali. lic. in 2.	Temperate torrefactum.	Visceribus humidis.	Exasperat pectus.	Cum lauatur aqua calida.	Sang. reperat.	Ver. (alt. Hyēi)	Senectuti.	Temperatis.	Calidis.	Calidis.
D	32	Hordeum.	Mal. h. lo. in.	Frigi. lic. in 2.	Nouum, magnum, & album.	Cõfortat expulsiuam, & descendit uelociter.	Dolorem inducit debilem.	Torrefactum.	Humor laudi.	Aestati.	Iuuentuti.	Calidis.	
E	33	Sauch eius, & Sauch frumẽti.	Frigi. & lico.	Frigi. lic. in 2.	Temperate torrefactum.	Fluxui Cholerico.	Generat inflationem.	Cum Zacch. rosa.	Nutri. bonum.	Aestati.	Iuuentuti.	Calidis.	
F	34	Aqua eius.	H. eros. & in fh.	Frigi. lic. in 2.	Complete cocta, leuis.	Epati calido.	Visceribus frigidis.	Cum Zacchar.	Sang. tempe.	Aestati.	Iuuentuti.	Cali. & lico.	Meridiona.
G	35	Triticum.	H. cal. & humi.	Cali. hu. in 2.	Complete operatum.	Pectori, & gutturi.	Visceribus debilibus.	Cum pendus.	Pluri. nutri.	Hyema.	Iuuentuti.	Stomach. cal.	Meridiona.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Ie., Io. R. **Frumentum.** Eligitur rubeum, uiscosum, ponderosum, & quod dentibus facile frangitur, eo quod est multum nutritiuum, & est magis conueniens inter alia grana corpori temperato. Et quidam de Aethiopibus nutriuntur cum alijs: sicut nutriuntur Indi cum grano Rizon, & Turcæ cũm Milio. Vel quia distant a locis temperatis, uel quia non temperatur in illis partibus frumentum. Et frumenti maneries diuersatur secundum diuersa genera ipsorum, terras, & complexiones anni, & ætates, & recentiam seu uetustatem ipsius. Repudiat pro nutrimẽto, qñ est ascẽdẽs Domus ægritudinis illius, ꝙ ꝙ eligit, licet sit signum terræ nascentium. Plinius lib. 18. cap. 7. prope finem.

G. H. Theo. **Amylum.** Eligitur, quando solum decoquitur, uel cum lacte patientibus fluxum choleri-cum & dysenteriam. Quia quando præparatur cum Zacch. & oleo amigdalino, est iuuamentum tussi, asperitati pectoris, & reumati. L. Debent tamen apponi pro qualibet; Amyli, tria rotula aquæ. & decoquatur donec redeat sicut succus, & postmodum recipiatur. Hoc tamen est minoris nutrimenti inter omnia quæ fiunt de frumento: facit tamen opilationem uiscositate sua.

Io. Ma. Ra. **Sauich Tritici.** Illud quod fit ex infusione sauich frumenti infrigidat, caliditatem extinguit, & sitim mitigat, quando bibitur cum aqua frigida, postquam lotum fuerit multoties cum aqua calida, ad remouendum ex eo uentositates, & inflationes. Et quod fit ex frumento elixo, est minoris uentositatis, & pluris caliditatis & nutrimenti, cꝫ quod ex infusione sauich non elixi. Rasis tamen dicit, ꝙ magis infrigidat, cꝫ sauich Hordei: eo quod plus aquæ imbibit.

Io. Ma. Ie. **Hordeum.** Eligitur ex eo, ꝙd est subtilioris corticis, & multæ medullæ, nouũ, ispissum, uiscosum, & ponderosum. Et hoc est de quo mãdauit Hippocrates, fieri succum Kiski Hordei. i. e farina Hordei, cum lacte: & ꝙd est generatiũ in corpore ex eo, fortificat, & mundificat. Et diuersat secundum diuersos modos confectionum ipsius. Quoniam quando ex eo fit sauich, deficcat: & quando decoquitur cum aqua, humectat: & quando panis ex eo efficitur, necꝫ humectat, necꝫ deficcat. Et nouum ex eo, est minoris frigiditatis. Vetus & excorticatum, est ualde nutritiuum: cuius proprietas est, cito descendere ad stomachum. Kiski, uel Kischar.

R. H. G. **Sauich eius.** Eligitur ex eo, quod est temperate torrefactum, modici furfuris, & multæ medullæ, & lotum cum aqua dulci frigida: quod bibitur, ad infrigidandum, ante introitum balnei duabus horis, in Aestate cum Zacch. & stringit naturam cum syrupo constrictiuo. Hippocra. Si bibitur hora qua cum aqua frigida infunditur, stringit: post aliquod tempus laxat, humiditate aquæ. Et est de cibis quiescentium, & calefactorum: sed nutrimentũ eius, est minus nutrimẽto sauich frumenti.

H. G. D. **Aqua eius.** Eligitur, quæ fit ex Hordeo nouo, pingui, & ponderoso. Cum infunditur, excorticatur, & teritur: & ponunt pro qualibet mensura Horuei. 14. aquæ: deinde decoquitur, deducitur, & despumatur. Et tunc laxat naturam, sua uiscositate, & urinam prouocat, & sedat sitim sua humiditate, & aperit opilationes sua absterssione, & nutrit sua substantia, & uincit caliditatem febris sua qualitate. Et si immisceatur cum constipatiua, uel subtiliatiua, erit subtilians, uel constipans.

H. Schi. Eidis, **Triticum.** Prohibetur quando fit ex azymo: propter hoc, quia est difficilis ad digerendum. Et cum supponitur ei Zucch. uel oleum Amigdalinum, confert ægritudinibus pectoris. Et quandò decoquitur cum portulaca, & lingua arietis, confert sputo sanguinis. Et cum digeritur, plurimum nutrimentum generatur. Et quando sanus uult sibi cauere a nocumento ipsius, accipit post ipsum uinum antiquum, & miscet cum eo piper: & ex hoc expellitur eius nocumentum. Apta huc q̃ supra fol. 10. in Canone Octauo.

Triticum. Aqua hordei. Sauich hordei. Hordeum. Sauich Tritici. Amylum. Frumentum.

De Leguminibus & Naturis ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

										Laudab. Nutri.	Omnibus. Hyemi.	Omnibus.
A	36	Rizon.	cali. & sicc. in 2.	Margaritinũ, quod crescit in coctura.	Ardori stomachi.	Patientibus Colicam.	Cum oleo & lacte.			Callid. & hu.	Omnibus.	Caldis.
B	37	Faba.	fri. in 1. sicc. in 2.	Clara, munda & integra.	Vigilijs, & sodæ.	Hebetat sensus.	Cum sale & origano.			Sang. nõ mal.	Aestati.	Caldis.
C	38	Melch.	Jo. fri. in 2. hu.	Recentes, grandes.	Tussientibus cum febri.	Debilitati dentium.	Cum decoquitur cum oleo Amigdalino.			Bonũ Nutri.	Aestati.	Caldis.
D	39	Phaseoli.	cali. & hu. in 2.	Rubei, non corrosi.	Prouocãt urinam, & impinguant corpus.	Faciunt nauseam, & somnia mala.	Cum oleo, muri, & synapi.			Sang. grossi.	Hyemi.	Frigidis.
E	40	Lentes.	fri. & sicc. in 2.	Quæ in aqua mersæ, cito tamen siccantur.	Sedant acuitatem sanguinis, & confortãt stomachũ.	Melancholiq, coitui, & uisui.	Cum bletis, & atriplicibus.			Sang. grossi.	Aestati.	Caldis.
F	41	Lupini.	Jo. Cali. Sicc.	califice in 2.	Albi, & ponderosi.	Lubricos pellunt, purgant a scabie et malis humorib.	Difficile digeritur & descendit.	Qñ dimittit in eo amaritudo, & comeditur cũ aceto & muri.		Melior an lenib.	Hyemi.	Septentrio.
G	42	Frumen. elixum.	cal. & hu. in 2.	Visc. Hor. & h.	Viscosum, põderosum, plenum & squallens.	Corporibus laxis.	Tardę digestionis, generãs humores uiscosos.	Cum multo sale.		Sang. & sperma.	Hyemi.	Frigidis.
H		Nomina.	Gradus.	Natura.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.		Quid generat.	Tempora.	Regions.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Io. G. Ie. G. **Rizon.** Est cibus temperatus, leuis ad digerendũ, & conuertens naturam ad constipationẽ: maxime, quod ex eo est rubeum: & albũ, quando decoquitur cũ oleo amigdalino, uel sesamino, aut butyro cocto, non stringit uentrẽ, & mitigat morsurã stomachi & intestinoꝝ. Et quãdo fit cum lacte recenter mulso, generat opilationes. Verũtamen aufert siccitatem eius, & impinguat corpus. Et quando præparat cum oleo de carcamo, non generat opilationes, & laxat. Et dixerunt quidam, quod in ipso est aliqua caliditas. G. dixit, quod addat in sperma-
te, & minuit urinam, egestionem, & uentositatem.

G. Hi. D. Io. **Faba.** Prohibetur, quia facit inflationẽ, & molliciem carnũ, & somnum, & lassitudinem. Et siccæ sunt minoris nutrimẽti q̃ recentes. Et excorticatæ coctæ cũ oleo amigdalino, sunt minoris nocumẽti (in alio, nutrimẽti) q̃ coctæ non excorticatæ. Et medulla earꝝ abstergit. Et cortices earũ sunt stipticæ: & ideo quidã Medici, temperatã fabam cũ aceto decoxerunt, & dederunt ad comedendũ patientib. apostema intestinoꝝ et fluxũ. Et melius est, q̃ decoquant, uel torrefiant cũ oleo amigdalino, postquã elixant multotiens: qa tunc erũt iuuamentũ pectori (in alio, exscreantibus) Aufert malicią earꝝ Origanũ, & sal. G. dixit, q̃ conseruãt sanitatẽ.

G. Io. Ra. Ma. **Melch.** In complexione sua propinqua est fabæ, & propterea in comparatione est propinqua. Et est tardæ digestionis in stomacho: sed cum digeritur, generat humorem laudabilem. Et est bona febricitantibus. Et laxat, cum miscentur cum ea quædam olera. sicut spinachiæ. Et prodest cordi (alias pectori) quando præparatur cum oleo amigdalino.

R. Ma. Io. G. **Phasioli.** Quidam Phasiolorum sunt albi, frigidi & sicci: & quidam rubei, caliditatem habentes, & inflationem: modicum tamen inflant, & plurimum nutriunt. Est & minoris inflationis faba, cuius humiditas est excedens. Et rubei ex eis habent subtilitatem, per quam descendunt menstrua. Et debent comedi præparati cum oleo, muri, & sinapi, & carui, & origano: & per hæc expellitur eorum malicia.

Ra. Ma. Io. G. **Lentes.** Prohibentur habentibus complexiones melancholicas: quia inducunt in eis alienationes, & febres quartanas, & lepram. Et quæ ex eis non sunt excorticatæ, lubricant egestiones. Et quandoq; in decoctione, prima aqua ejicitur, postmodum stringit. Et quando ex aqua earum fit garus, prodest squinantiæ, & lubricat uentrem. Et sunt iuuatiuæ magis quando comeduntur cum spinachijs, bletis, cum multo oleo: & peiores sunt, quando comeduntur cum Themesich, id est, carnibus siccis, salitis. Ma. Habent in cortice suo acuitatem, cum qua laxant. Et earum medullæ stringunt.

G. Hi. D. Io. **Lupini.** Quando coquuntur donec transeat amaritudo ipsorum, fiunt difficilis digestionis, & non laxant uentrem: & amaritudo earum facit eos uelocis descensionis, cum qua interficiunt uermes, & digeruntur, & nutriunt nutrimento conuenienti hepati. Et uniuersaliter urinam prouocant amaritudine, & sanguinem menstruosum, & fœtum educunt, & aperiunt opilationem splenis, hepatis, & pulmonis. Quorum aqua melius operatur, q̃ eorum substantia. G. Sanguis generatus ex eis, non est malus. Io. Generant humorẽ grossum, & malũ.

Ma. Di. D. **Frumentum elixum.** Est tardæ digestionis & descensionis, generans humores uiscosos, si non descenderit. Et generat lumbricos, & cucurbitinos. Et succus qui fit ex farina eius, & aqua Kaski, quæ fit ex eo, prosunt tussi, & ægritudini pectoris, & apostemati pulmonis. Et cum debet decoqui, cooperiatur bene hyeme cum pasta, quæ sit inter coopertorium, & ollam: & decoquatur lento igne bene: nec discooperiatur, donec perfecte sit coctum: post eius perfectam decoctionem agitetur.

Adde quæ supra fol. 11. de Canone.10.

Rizon. Faba. Melch. Phasioli. Lentes. Lupini. Frumentum elixum.

De Panibus, & modis ipsorum.				Iuuamenta rationabilia.					
							Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
A 43	Panis de Simila.	Calid. in 2. H. temperate calidus.	Bene coctus, citrinus.	Impinguat corpus.	Optat.	Cum cõpleta fermentatione.	Nutrimentum plurimum.	Temperatis.	Omnibus.
B 44	Panis Opirus.	Calid. in 2. Ma. calidus.	Qui minꝰ habet furfuris, In alio, uel fuerit una nocte anteq̃ comedatur.	Obtemperat uentrem.	Inducit pruritum, & scabiem.	Cum compagio iunctuosa.	Nutrimentum bonum.	Omnibus.	Omnibus.
C 45	Panis Azymus.	Tempe. frig. in 2. H. grossus, & humidus.	Salsus multum, & bene coctus.	Corporibus laxis, & fessis.	Generat inflationẽ, & uentositatem.	Cum uino ueteri, & bono.	Flegma, uiscosum, & multũ.	Iuuenturi.	Hyemi.
D 46	Panis Rizon.	Fri. & ficus in 2. Rheo. frigidus, & ficcus.	Qui fit ex Rizon margaritino.	Purgat interius intestina, & stringit.	Difficilis descensionis.	Cum exercitio, et balneo.	Moderata melancholia.	Temperatis.	Frigidis.
E 47	Panis de Furno	Tempe. fri. in 2.	Bene temperatus, et bene coctus.	Corporibus siccis.	Malæ digestionis.	Cũ rebus deponentibus, sicut chalce.	Sang. grossus.	Caldis.	Iuuenturi.
F 48	Pa. factꝰ i testu.	Tempe. fric. in 2. Io. minoris mali cief pane gastell.	Fermentatus, & subtilis.	Corporibus exercitantibus.	Fatigat stomachum, & generat lapidem.	Cum carnibus subtilibus, & brodijs.	Sang. crudus.	Multũ exercitatis.	Iuuenturi.
G 49	Pa. de Gastellis.	Tepe. fri. in 2. Gio. hu. grossus, & malus.	Coctus, et intermixtus cinere.	Corporibus laxis.	Malæ descensionis, faciens dolorem diu durum.	Cum uino ueteri post assũptionem.	Sang. malus.	Caldis, laxis.	Iuuenturi.
H	Nomina. Numerus.	Gradus. Naturæ.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Cõplexiones.	Aetates.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ra. Hip. G. **Panis de Simila.** Detestatur: quia propter generationẽ uiscositatis opilat, & inducit dolores articulorum, & lapidem: & hoc sua uiscositate, & quia tarde digeritur. Et est nutribilior inter alios panes. Et ut amoueatur malicia eius, comedatur brodium quod fit cum carnibus, ouis, et speciebus, et aqua compositum: et Tobeget, id est, cibus frixatus de carnibꝰ & speciebus, ubi sint salita cum Prehidebergit, & Raberigit. Et qui fit ex farina proximo molita stringit uentrẽ, et habet in se de ignea caliditate. Et panis ex longinquo molitus econtrario. Et panes magni & grossi, sunt meliores uel nutribiliores, & uelociores ad descendendum.

R. G. **Panis Opirus.** Eligitur habentibus colicam, & frigidis complexionibus: quia est uelocis descensionis (alias nutrimenti) & habet aliquid de furfure: quia abstergit intestina, & ob hoc est minoris nutrimenti. Et desiccat: & ad remouendum eius siccitatem, et ad augendum eius nutrimentum, ualet, si comedatur cum unctuosis, & cibis coctis cum lacte dulci. Et calidus ex eo est pluris nutrimenti, & uelocioris descensionis (alias nutrimenti) quam frigidus: & ille qui fit e grossa farina, sicut tarde mollescit infusus aqua cum conficitur, sic se habet huius esse in stom acho.

Ru. Ra. Io. **Panis Azymus.** Azymi nutrimentum uiscosum, tardum, grossum: & nutrimentum eius multum, quando descendit a stomacho. Verumtamen generat lapidem, opilat splenem, et hepar. Et est de cibis utentium labore graui. Et cum necessarium fuerit comedere ipsum, accipiatur post zinziber, seu trifera. Deinde bibatur aqua mellis. Et addatur his post hoc exercitium, balneum, fricationes cum eis, et longus somnus. Et multi inter eos qui comedunt, incidunt in pessimas ægritudines, & moriuntur ante senium.

Ga. Io. Iudæus. **Panis Rizon.** Detestatur, propter siccitatem eius adquisitam per ignem, quæ additur siccitati naturali: ob quam est tardæ digestionis, faciens uentositatẽ, et colicam, quæ propterea præparatur eum quibusdam rebus subtiliatiuis. Et modus quo melius comeditur ad mollificandum pectus, est brodium rumicis, cum oleo amigdalino, et cum Rahib, id est, lacte acetoso, facto ad mitigandam caliditatem, & cum alijs stipticis stringentibus. Et Rizon colorem faciei efficit bonum, et uidere bona somnia facit, et impinguat corpus.

Io. Ie. Ga. **Panis de furno, uel foculario.** Detestatur, propter combustionem superficiei, & semiplenam coctura profundi. Et diximus multotiens, quod panis Azymus, & non coctus, est de cibis exercitantium, & fatigantium: et quiescentibus multum obest: & utentes eo sentiunt de nocumento ipsius tractu temporis. Sed ad remouendum nocumentum eius, desiccetur & torrefiat, & misceatur cum aqua & zuccharo.

Ga. Hip. Ia. **Panis in testis factus.** Panis qui coquitur in testa, est malus: maxime, quando miscetur cum oleo. quia naturam stringit, generat opilationes, & humores malos, crudos in corpore. Et qui indiget comestione ipsius, multiplicet eum, frumentando salem (in alijs, bene fermentando salem) & faciat eum bene decoqui. Et licet oleum opilet poros, & prohibeat ingressum ignis decoquentis in eum, ideo companagium melius cum quo sumitur, est cibus qui fit ex speciebus aromaticis (in alio, acutis.) &c.

G. H. R. Io. **Panis de gastellis.** Panis gastellaceus est, qui fit super paruis lapillis igneis: sicut fit in uillis. In quo pane hæc tria sunt mala: quia combustus in superficie, semicrudus interius, & mixtus cineri: propter quod est peior pane decocto in furno. Et quando comeditur cum carnibus unctuosis coctis, abscinditur aliquid maliciæ ipsius. Et melius quod fit post comestionem ipsius est, cum bibitur uinum purum: & consequenter moueatur motu laborioso: quia ex hoc remouetur nocumentum eius.

Apta huc quę supra fol. 11. Canone. 11.

Panis de Simila. Opirus. Azymus. Panis Rizon. De Furno. In testa coctus. Gastellaceus.

De Herbis, siue Oleribus, & proprietatibus ipsorum.					Iuuamenta rationabilia.				
						Nutr. aptè alijs.	Calid. & frig.	Omnibus.	Calidis.
A 10	Lactucæ.	Fri. & hu. in 1. fo. fri. & humi.	Amplæ, & citrinæ.	Vigilias, & gomorreas sedant.	Coitui, & uisui.	Cum miscentur cum apijs.	Iuuenturi.	Ostiui.	Calidis.
B 11	Scariola.	Frigi. & hu. in 2. Orice Galeth.	Recens, & dulcis.	Infrigidat hepar calidum.	Retardat digestionem.	Cum nasturcio.	Calid. & frig.	Æstati.	Calidis.
C 12	Apium.	Cali. & ficcina. 2. Galeth.	Hortulanum.	Aperit opilationes.	Efficit fodam.	Cum lactucis: & econuerso.	Nutri. modicu.	Hyemi.	Frigidis.
D 13	Thacon, id est, herba Pireeri.	Cali. & hu. in 1. lor. cali. & lic.	Hortulanū, recens, & tenerum.	Saporat frigida tercula.	Sitim facit, & moratur diu.	Cum apijs.	Calidis.	Senectuti.	Frigidis.
E 14	Eruca, & Nasturcium.	Calo. & hu. in 1. lor. cali. & hu.	Quod minoris est acuitatis.	Addit in sperm ate, & coitu.	Nocet hemigraneæ.	Cum scariolis, & aceto.	Nutri. acutus.	Hyemi.	Septentrionalib.
F 15	Radharuich.	Ca. in 1. facin. 2. Ori. Theo. lo. cali. & humi.	Odoriferum.	Subtilitia stringit, siccus laxat.	Obtenebrat uisum.	Cum folio fatuo, id est, Portulaca.	Nutri. mediocriū.	Decrepitis.	Frigidis.
G 16	Portulaca. Citraria.	Frigi. & humi.	Amplorū foliorum, & tenerorum.	Stupefactioni dentiū, & delet porros.	Spermati, & coitui.	Cum Erucis syluestribus.	Num. modicū.	Iuuenturi.	Æstati. Calidis.
H	Numerus.	Nomina.	Gradus. Naturæ.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gignat.	Ætates. Cōplexiones.

Calidis. Frigidis. Septentriona. Meridionalib. Regiones. Tempora.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

	Opiniones Philosophorum.	Electiones, & Proprietates.
G. Ior. Ma. Ori. Io.	**Lactucæ.** Ior. G. Sanguis generatus ex Lactucis, est melior generato ex alijs oleribus, & amplioris nutrimenti, & melioris descensionis, & neq; stringit, neq; laxat: quia in ea non est stipticitas, neq; salsedo. Et eligitur ex eis illa, quæ non habet lac: quia frigidior alijs: & est conueniens punctura stomachi. Quando autem abluitur aqua, debilitat uisum, & mitigat sitim. Io. Frigida & humida in primo, prodest pectori, & nocet stomacho.	
Ma. Io. H.	**Scariola.** Licet sit frigida & humida temperate, nihilominus præstatur sibi de aliorum naturis. quia fit in æstate calida accidentaliter, cum fiat amara: & in autumno sicca, & propterea ingrossat & exasperat: & secdm hoc in hyeme & ucre, cum amaritudine sua aperit opilationes splenis & hepatis. Et ex eis syluestris fortior est in hac operatione, & confortat stomachum. Et succus eius confert inflammationibus calidis. Et elixata bene, stringit uentrem, præparata cum speciebus.	
G. R. Io.	**Apium.** Eligitur ad prouocanda menstrua, & urinam, expellit uentositates, aperit opilationes, & confert stomacho. Crudum & coctum tarde digeritur, & propterea debet eum præcedere cibus, cum quo misceatur. Et folia ipsius purgant urinam, magis quam laxant: & radices suæ econuerso. Ru. Dicit, quod prouocat urinam, & stringit uentrem. Et consulendum est, quod non comedatur tempore, quo mouentur animalia uenenosa: eo quod aperit uias, & iuuat ad transeundū uenena interius. Et est duorū modorum, Napticum, & Romanū.	
H. G. Ys.	**Thachon.** Moris est Medicorum præcipere, ut masticetur ante potum medicinarū. Horribilis saporis: quia stupefacit instrumentum gustus. Et modico ex eo assumpto, confert ad digerendum & descendendum. Mentha G. calida & sicca in tertio gradu, conferens nauseæ. Et generat uentositatē. Et modicum ex ea, digerit sua caliditate naturali: & multum ex ea, crudificat humiditate superflua, quæ est in ea. Et aromatizat stomachum, digerit, & appetere facit. Et quando sola comeditur, inducit pruritum in cute. Et addit in coitu, & appetitu ciborum, & necat uermes.	
Io. H. G.	**Eruca, & Nasturcium.** Eligitur utentibus coitu: quia emittit uentositatem facientem uirgam erigere, & generat sperma, & laxat uentrem, & urinam prouocat. Et calefacit calefactione manifesta, & subtiliat: & propterea debet misceri cum aliquo prohibente fumositatem ascendere ad cerebrum. Et Nasturcium calidum & siccum, necat uermes, obest stomacho, & uesicæ, & inducit stranguriam, resoluit uentositates, & incidit flegma.	
	Radharuchi, id est, Ocimum. Prohibetur a stomacho: quia est tardæ digestionis, & conuertitur in choleram, & commouet uentositatem. Et ingreditur numerum ciborum subtiliatiuorum, mundificat humiditatem pectoris, & stringit, & laxat uentrem. Et non mirentur de hoc sermone nostro, cum dixerimus de una re, quia stringit & laxat: eo quod possibile est habere in se duas uirtutes diuersas, sicut caulis: quarum altera fortificata secundum naturam materiæ conuenienter operatur. Et possibile est, quod ipse cibus sit ficus naturaliter, & humidus accidentaliter.	
	Portulaca, & Citraria. Dissonum uidetur, quod res acetosa remouet stupefactionem dentium: nisi acciderct ex uiscositate sua: & quia stiptica est, confert excoriationi intestinorum, & dysenteriæ, & fluxui sanguinis mulierum, & sputo sanguinis. Et sedat uomitum, & cum sua frigiditate extinguit choleram, & abscindit appetitum coitus, & mitigat arsuram uesicæ, & renum, & delet porros. Citraria, seu herba Apum, calida & sicca in primo, confortat cor, & hepar, & lætificat animam, & purificat (in alio, uiuificat) mentem, & dissoluit melancholiam.	Apta huc quę supra fol. 12. Canone. 12. notantur.

Lactuca. Scariola. Apium. Thachon. Eruca, & Nasturtium. Ocimum. Portulaca.

De Herbis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

De Aceto, & Acetatis, & quibusdam fructibus. Iuuamenta rationabilia.

A	4	Acetum, & Acetata.	Fri. in 1. fic. in 2. G. oppositū ex cal. & fic. subtilibus, uincēs fricatis. H. fri. & fic.	Quod sit ex uino.	Choleræ, & ſingiuls, & appetitui.	Neruis.	Cum aqua, & zuccharo.	Nutri. modicū,	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati. Semper calidis,
B	5	Sergara, radix alæ, uel ferulæ.	Cal. & fic. in 1. Ori. cal. & lic.	Recens & alba, et non perforata.	Abſtergit ſtomachū, & prouocat uomitū, & q̄rtanā ex aduſto flegmate pellit.	Cerebro, & neruis.	Cum aceto.	Humor melāc.	Frigidis.	Senio.	Hyemi. Septentriona.
C	6	Cucumeres, & Citrulli.	Fri. & hu. in 2. Cal. & hu.	Niſaburus compleu.	Febribus adurentibus, & urinam prouocant.	Faciunt filiorum dolorē, & ſtomachi.	Cum melle, & oleo.	Sang. illaudā.	Caliris.	Iuuenibus.	Aestati. Frigidis.
D	6	Melongianæ.	Cal. in 2. fic. in 3. Calid. & ſicc. groſſe, (alias frigidæ & ſiccæ.	Recēs, cuius dulce interius.	Hemorrhoſagiæ, ſtōacho, ſanguini, uomitui, & uniculibet accidēti ex debilitate ſtōachi.	Vaporib. melancho. capiti, et efficit Bochor in ore.	Cum uentoſis, et multitudine aceti.	Melancholia.	Frigidis.	Senectūti.	Autumno. Frigidis.
E	6	Raſen, id eſt, Enula.	Cal. in 2. fic. in 3. Al. calida & humida, ergene. rat calidum & ſiccum.	Tenera, recens.	Minuit urinam.	Minuit ſanguinem, & ſperma multum.	Cum aceto.	Nutr. malum.	Frigidis.	Senio.	Hyemi. Frigidis.
F	6	Cepæ.	Cal. in 2. hu. in 3. Cal. & ſicca & humida.	Albū, aquaticum, luccoſum.	Addūt in cibo eo q̄d auferāt nocumentū q̄d fieri poſſet ex p̄mutatione aquæ.	Facit ſodā in capite.	Cum aceto, & lacte.	Sperma, & lac.	Frigidis.	Senio.	Hyemi. Septentriona.
G	7	Allia.	Cal. in 2. ſic. in 3. Generaliter calida & ſicca.	Nodoſa bulbis.	Toxicis.	Expulſiuæ, cerebro, & uiſui.	Cum aceto, & oleis.	Huor grol. et aq.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi. Montanis.
H		Numerus.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipſa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generā.	Complexiones.	Aetates. Tempora. Regiones.

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

G. D. Ior. **Acetum, & Acetata.** G. Opiniones Philoſophorum conueniunt in ſiccitate ipſius, & diſcrepant in caliditate & frigiditate. Nam quidam dixerunt, quod eſt frigidū: eo quod cholerā mitigat. Et alij dixerunt, quod eſt calidū: eo quod ſuper petram ſparſum bullit, & frangit lapidem.

Ioh. Et melius quod de eo dicitur, eſt quod ſit calidū potentia, & frigidum actu: & iudicare rem per

G. actū, ſeu per formā, eſt rationabilius q̄ per potentiā G. Licet forte habeat aliquā caliditatem, tamē ſtringit cū ſua ſiccitate naturā: et cum melle eſt inciſiuū, et ſubtiliatiuū, conferens tuſſi flegmaticæ. Et quidā medici conſueuerūt cum eo curare ſputū ſanguinis.

Io. Ma. **Radix plantæ Alæ, ſeu Stringar: & eſt radix Amadchon.** Eligitur ad faciendum compoſitum cum aceto: quia generat acuitatem in eo, per quam humores ſubtiliat, & ſuperflua incidit, appetitum conferens, ad tranſeundum, & digerendum cibaria groſsa: utpote capita, hepata, renes, & his ſimilia. Et quando præparatur cum brodio, uel ſalſamento, frigidis cum aceto forti, erit cibus fortis: & dicitur acutus.

G. D. **Cucumeres.** Eliguntur longi, ut Citrulli: quia urinam prouocant, & naturam mollificant, & mitigant ſitim. Sed Citrulli ſunt frigidiores, & ſubtiliores: propter quandam amaritudinē, quæ in eis eſt. Et in eis eſt etiam modicum ſtipticitatis. Et accidit comedentibus ipſos recentes ſitis, maxime in quorum ſtomacho eſt cholera: eo quod cōuertuntur. Rapæ calidæ ſunt & humidæ, nutrientes multum, & generātes ſperma. Vrinam prouocant, & neq̄ laxant, neq̄ ſtringunt, & faciunt appetere cibos. G. Quando elixantur bis in aqua, & poſtmodum præparantur cum aceto & ſinapi, aqua ipſarū confert Surnæ (in alio, Surriæ.)

Melongianæ. Diuerſantur in complexione, propter uetuſtatem, & recentiam, dulcedinem, & amaritudinem. Nam ueteres amaræ, calidæ ſunt & ſiccæ, facientes bothor oris. Et recentes dulces, frigidæ & ſiccæ ſunt: quæ crudæ exiſtentes, ſunt difficiles ad digerendum: & coctæ econtrario. Sed temperatæ cum aceto & carne, addunt in appetitu ciborum: quia confortant orificium ſtomachi. Verum elixari debent antequam præparantur, cum aqua & ſale, & ſunt cibi aſſueti, nec earum nocumentum adparet uelociter: & peiori modo quo comeduntur, ſunt aſsatæ.

G. D. Ior. **Raſen.** Eligitur, eo quod cibos digerit, & aperit opilationes ſplenis, & hepatis, conferens ſtomacho, & tranſitui per inteſtina, & mitigat uentoſitates, frangens malitiam aceti, & acuitatem ipſius. Cappares calidi ſunt & ſicci in tertio gradu. Qui præparati cum aceto, aperiunt opilationes ſplenis & hepatis, mollificantes duritiem ipſorum: & extenuant humorem melancholicum: uentrem mollificant, & abſtergunt flegma ſtomachi. H. Capparis eſt cibus medicinalis. G. dicit, quod eſt iuuatiuus ſpleni, iuuamento quo Abſinthium hepati confert.

H. G. D. Ior. **Cepæ.** Eliguntur, ut humores ſubtilient, appetitum reparent. Ventrem mollificant, urinam prouocant, ſed uiſum hebetant, bonum efficientes colorem. Tamen prohibetur comeſtio ipſorum, ab illis, quorum corpus eſt fluxile, aut temperatum, ſed comedant ipſum habentes dura corpora. Et longum, rubeum ex eis plus habet acuitatis, quam rotundum, album & ſiccum. Crudum melius eſt molli cocto. Et generaliter omnes uentoſitatem faciunt, & chimum malum: & nocet infirmis, cum multiplicatur eorum comeſtio.

Allia. Eliguntur, quia humores incidunt, corpus laxant, urinam prouocant, aperiunt opilationes, & educunt uermes cucurbitiuos: clarificant uocem, & auferunt tuſsim, ex frigiditate. Et prohibentur, quia nocent oculis, capiti, renibus, & pulmoni, & ſiti: & quia uelociter retrahunt temperatas complexiones, a temperatura. Et cum decoquuntur, quouſq̄ remoueatur eius acuitas, frangitur uirtus eius: & maxime, quando infunduntur in aceto, & comeduntur cum lacte & piſcibus. Et ipſum eſt magis Medicinæ ſimile, q̄ cibo.

Apta huc q̄ ſupra fol. 14. Canone. 14.

Allia. Cepæ. Raſen. Melongianæ. Cucumeres. Radix plantæ. Acetum.

De Herbis, & Condimentis. Iuuamenta rationabilia.

A 71	Spargus.	G. tpat. Ru. cal. spa. Io. ca. & h.	Calid. in 1.	Recens, & cuius summitates decliues respiciunt terram.	Addit in coitu, & aperit opilationes.	Villis stomachi.	Elixatus, deinde præparatus cũ Muri.	Nutri. bonum.	Frig. & licc.	Decrepitis.	Veri.	Quib. crepiunt.
B 72	Spinachiæ.	Io. fri. Ori. cali. & humi. spate.	Frigid. in 1.	Pluuia infusæ.	Tussi, & pectori.	Digestionem impediunt.	Suffrixatæ cum Muri.	Neri. modicũ.	Cholericis.	Iuuenibus.	Qũ reperiunt.	Omnibus.
C 73	Bletæ.	Orica. & hu. & acute. Io. c. et si.	Cali. & sic. in 1.	Quę sunt dulcis saporis.	Succus earũ aufert furfures.	Comburunt sanguinem.	Cum aceto, & sinapi.	Humor acutus.	Visceribus licc.	Senio.	Hyemi.	Siccis.
D 74	Pastinacæ.	Vniuersaliter calid. & humi.	Ca. in 2. hu. in 1. in alio, c. et h. in 1.	Rubeæ, dulces, & hyemales.	Excitant coitum.	Retardant digestionem.	Cum multa decoctione.	Sag. et perm.	Frigi. & humi.	Senectum.	Hyemi.	Omnibus.
E 75	Terratufuli.	Mey. & G. frig. & humi. multũ.	Fri. & hu. in 2.	Melongiani, & magni. ali. Calangæ magni.	Quia recipiũt omnes sapores.	Morbis melancholicis.	Cum pipere, oleo, & sale.	Heg. grossum.	Cõplexionibus.	Iuuenibus.	Hyemi.	Calidis.
F 76	Cucurbitæ.	G. frigi. & humi. Io. cal. hu.	Fri. & hu. in 2.	Recentes, uirides.	Sitim mitigant.	Conuertunt, descendentes uelociter.	Cum Muri, & sinapi.	Nutr. modi. hu.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Omnibus.
G 77	Caules ouati.		Ca. in 1. fic. in 2.	Recentes, citrini.	Aperiũt opilationes.	Visceribus.	Cum multo oleo.	Sang. malus.	Cerebro calido.	Iuuenibus.	Qũ reperiũtur.	Omnibus.
H	Nomina.	Numerus.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Spargus. Eligitur, quia est conueniens stomacho: & quia inter olera multum nutrit: maxime hortulanus, quia humidior est syluestri. Et qui oritur infra lapides, mundificat absq; forti
Ra. calefactione, & infrigidatione: & decoctus, mollificat uentrem. & prouocat urinam. Et syl-
Ior. uestris cum terra in principio ueris adurítur. Nascitur in principio autumni. Et Car-
Ru. dones Lactatili calidi sunt & humidi: quia addentes in coitu, sudorem faciunt redolere. Nocent cerebro. Et Cardones Asinini assimilatur spargit in natura.

Ior. Spinachiæ. Eliguntur ad mollificandum uentrem, propter uelocitatem suæ descensionis.
Io. Et qui est frigidæ complexionis, comedat ipsas cum Muri, Darsini, & Pipere: & qui est cali-
Ru. dæ, cum Coriandro, & oleo Amigdalino. Et Atriplices deponunt choleram, & mollificant uentrem: quia in se humiditatem habent. Et Atriplices. & Bletæ paruæ, frigidæ sunt, & propterea conferunt adurenti febri, & ictericiæ. Neq; stringunt, neq; laxant, nisi præparentur cum oleo, & muri: quia tunc laxant & prosunt stomacho.

G. Bletæ. Prohibentur ratione stomachi, propter humiditatem, quæ est in eis: per quam hu-
Ior. miditatem laxant in colica, & exopilant, & resoluunt grossiciem splenis. Et radix eius gene-
Ori. rat flegma. Et succus eius laxat. Et substantia eius constipat. Verumtamen radix eius magis laxat. Porri minus allijs, & cepis habent caliditatis, & siccitatis, & acuitatis: & sunt iuuatiuæ uentositatibus, quæ sunt in intestinis, & hemorrhoidibus præparati cum oleo, & etiam crudi: & acetosi frigi. & sicc. confortant uiscera, & uentrem stringunt.

G. Pastinacæ. Comeduntur crudæ & coctæ: quarum nutrimentum est minus nutrimento ra-
D. parum, uerum ipsæ calefaciunt, laxant, & subtiliant, & urinam prouocant, et inflant, & commouent coitum, et generant sanguinem habentem aliquantulum corruptionis & maliciæ. Et in quibusdam regionibus inueniuntur boni odoris. Et sunt difficilis digestionis, et maxime quando recentes, seu inueteratæ fuerint in terris earum. Et prohibitio prædictæ maliciæ, fit cum Aceto, Muri, & Sinapi.

G. Terratufuli. G. Non est in Terratufuli sapor apparens, propter quod recipiunt omnes sa-
Io. pores. Vnde cum commiscentur cum eis species calidæ, efficiuntur calidi: et econuerso. Et
Ru. sanguis generatus ex eis, est grossior temperato. Et ipsi generant ægritudines melancholicas, & anhelitum oris corrumpunt. Et melior modus quo comeduntur, est cum multo oleo, & carnibus pinguibus. Fungi sunt eiusdem speciei: et sunt interficientes: propter quod nolumus narrationem facere de eis. Terratufuli diuersificantur secundum diuersitatem terrarum ipsarum.

D. Cucurbitæ. Eliguntur pro cibis contra tussim, & febrem: quia si reperiantur (in alio, re-
G. tinentur) in stomacho, humores conuertuntur ad eas: et propterea debent præparari cum
Ie. acetosis. G. Corruptio accidit eis ratione decoctionis ipsarum: itẽ accidit eis ex permutatione ipsarum ad humorem quem inueniunt, uel propter moram longam ipsarum in stomacho: & sunt propter insipiditatem ipsarum mora recipientes omnes sapores ciborum, qui præparandi sunt cum rebus conuenientibus unicuiq; complexioni. Et laxant uentrem, & prouocant urinam. Et quando fit ex eis Chabis, conferunt habentibus complexionem calidam, Chabis, est cibus, qui fit cũ Cucurbitis prius coctis, et postea præparatis cũ farina & melle.

H. Caules ouati. Similantur Caulibus, tamen sunt minoris desiccationis. Qui elixari & præ-
Ie. parari debent cum oleo multo, & muri: quia ipsorum elixatio cum aqua & sale
G. obest stomacho: & ipsi prouocant urinam, & maxime oua ipsorum, quando sunt recentia: & præseruant ab ebrietate, & ebrios curant.

Apta huc qu supra fol. 12. Canone. 13.

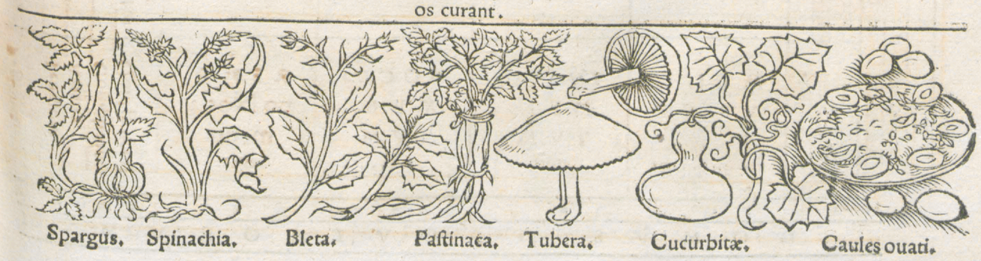

Spargus. Spinachia. Bleta. Pastinaca. Tubera. Cucurbitæ. Caules ouati.

De Lacte, & Condimentis aliis. De Ferculis suffrixatis, & postmodum infrigidatis, & Lacte acetoso, & Caseo, & Oliua. Iuuamenta rationabilia.

A	78	Suffrixata.	Calid. & dellicata.	0	Bene cocta, et humida.	Subtiliat flegma.	Sitim excitant.	Cum fit ex eis prius mussus.	Sang. acutus.	Frigidis, Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
B	79	Galarma.	Frigi. & lice.	0	Præparatã cũ pullis columbarum.	Choleræ.	Neruis, et melancholiæ.	Cum uino uetere, & odorifero.	Sang. frigidior temperato.	Cali. & humi.	Æstati. Iuuenibus.	Meridionalib.
C	80	Lac dulce.	Tempe. & Cal.	0	Pecudum iuuenum.	Pectori, & pulmoni.	Febribus.	Cum passulis, siue nucleis.	Nutrimentum bonum.	Temperatis.	Æstati. Aut. Ver. Adulescentib.	Meridionalib. in alio, sparis.
D	81	Lac acetosum.	Frigi. & humi.	0	Qđ est multi butyri.	Mitigat sitim.	Gingiuis, & dentibus.	Cum gargarismo hydromellis.	Humor laudabilis.	Temperatis.	Æstati. Adulescentib.	Meridionalib.
E	82	Caseus recens.	Frigi. & humi.	0	Temperati lactis, et aliis cõuenientibus.	Mollificat corpus, & impinguat.	Opilat.	Cum nucibus amigdalis, & melle.	Nar. malt. grossum.	Calidis.	Hyemi. Iuuenibus.	Frigidis.
F	83	Caseus uetus.	Gal. calid. et siccã.	0	Vnctuosi saporis (alias, unctuosus, saporosus.)	Sedat fluxũ alui.	Lapidi, et renibus.	Cum comeditur inter duo fercula.	Multiplicat nutrimentum.	Exercitantibus.	Hyemi. Iuuenibus.	Frigidis.
G	84	Oliuæ nigræ.	G. ca. cõp. cũ modica siccitate.	0	Quæ sunt de Coqui, id est, de regiõe illa.	Excitat appetitum.	Sodæ, & uigilijs.	Cum comeduntur infra fercula.	Humor melancholicus.	Frigidis.	Hyemi. Senibus.	Frigidis.
H		Nomina.	Gradus.	Natu-ræ.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexion.	Aetates.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Iudæus. **Suffrixata.** (alias, Suffrixa.) Eliguntur habentibus flegma in stomacho: eo quod ignis consumpsit humiditatem eorum. Quapropter siccitate ipsorum desiccantur humiditates stomachi, & stringunt orificium fundi ipsius stomachi, & nutriunt corpus nutrimento calido & sicco. Et quod ex eis fit cum speciebus calidis, erit durae digestionis: & propter hoc species non debent adponi in ferculis his infrigidatis.

Ra. **Gelatina, & Sulcius.** Eliguntur habentibus complexiones flegmaticas, (alias, inflammatas) & prohibentur frigidis. Conferunt coitui. Nocent autem podagræ, & neruis: nisi consequatur comestionem ipsorum, comestio chalce mellis. Et hi cibi de extremitatibus gressibilium, sunt meliores, quam facti de piscibus, uel carnibus albis, & teneris, & carnibus Vaccinis. Et coci procurant, ut geletur acetum, ad faciendum Gelatinam, cum modis zarolarum, amylo, & extremitatibus Hedorum lactentium. Helem est brodium Aspipich infrigidatum, et colatum ab unctuositate ipsius: quod est simile Gelatinæ & Sulcio.

H. G. D. **Lac.** Compositum est ex tribus substantijs. Ex Sero, quod est calidum & acutum, subtilians humores: & laxat. Et ex caseo, qui est factus constipans, & generans humores grossos, & opilationes, & lapides in renibus. Et ex unctuoso, seu butyro, quod est calidum & humidum. Et diuersantur partes istæ. Nam quædam ipsarum augentur: & quædam minuuntur, iuxta animalium diuersitates. Et lac Asininum confert consumptis. Et lac Camelinum confert Hydropicis, quando miscetur cum urina ipsorum.

G. D. Ru. **Lac acetosum.** Eligitur post quadragesimum diem partus, & diuersatur secundum modos præparationis. Nam coctum cum rizo, uel frumento, est tardæ digestionis. Et illud cui amotum est butyrum, et factum est acre, propter ductionem, conueniens est habentibus complexiones calidas. Et illud cui ablatũ est butyrum, & serum, & dicitur Daug (in alijs Dausum) confert stomacho calido. Et cum lapides torrefacti ponuntur in eo, et dimittuntur donec consummatur aquositas eius, cõfert fluxui. Et illud, a quo separatum est grossum per coagulum, cum syrupo acetoso (alias, sinapi) sumptum, confert pruritui.

G. D. Ior. **Caseus recens.** Qui est propinquior caseus nouitati, est melior: & quanto longinquior, est pluris sitis, & difficilioris digestionis. Qui diuersatur secundũ animalia quorum est. Et Colustrum est frigidum & humidum, & impinguat corpus: & aqua eius mundificat uenas, & confert cõplexionibus hepatis calidi, & corporibus temperatæ caliditatis. Sauki. (alias, Laui,) id est, Floricum, quod fit de sero bullito cum lacte, est mediocre inter caseum recentem, & colustrum. Et aqua lactis acetosi, frigida est & sicca in secundo gradu. & lac non multum acetosum cum speciebus, est cali. & sicc.

H. D. Ie. **Caseus uetus.** Detestatur, quia est difficilis digestionis, faciens sitim, & malum nutrimẽtum: & quanto est acutior, & asperior, tanto peior: eo quod coagulum præstat sibi acuitatem. Et consumptio aquositatis ipsius, præstat sibi desiccationem. Et propter uiscositatem etiam ipsius generat lapidem, & maxime in corporibus inflammatis. Et elixatus prius, et postmodum expressus, et assatus, stringit: et cum comeditur cum rebus calidis & siccis, sicut sale, & oliuis, est maioris desiccationis.

G. H. D. Io. **Oliuæ.** Sunt Oliuæ duobus modis. Oleaginæ: quę sunt multi nutrimenti. Et unctuosæ, in aqua seruatæ: quæ sunt stipticæ, & ex stipticitate sua confortant appetitum, & stomachum, & maxime quando comeduntur cum aceto. Et maturæ ex eis calidæ, & immaturæ frigidæ. Et de rubeis generatur humor uitellinus. Et Oliuæ nigræ sunt pluris olei, quam cæterorum modi oliuarum: & sunt magis propinquæ ad generandum choleram: ita quod possibile est, quod fiat propterea fluxus. Acetum tamen frangit maliciam ipsarum.

Apta huc quę supra fol. 14. Canone. 16.

F

Suffrixata. Gelatina, Sulcius. Lac dulce. Lac acetosum. Caseus recens. Caseus uetus. Oliuæ.

De Lacte, & his quæ sunt ex lacte, et modis ipsorū, et condimētis, et ouis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

De Carnibus Animaliū, & naturis ipsarū, & de recentibus, & salsis. Iuramenta rationabilia.

	Car. Arietum.	Car. Capra. Hedorū.	Car. Vitulorum.	Car. Sal.	Car. salitæ, sic.	Missile.	Nomina.
A 88	Gal. & hu. in 1.	Tpare calin 1.	Tpare calin 1.	Cal. & hu. in 1.	Ca. in 1. hc. in 1.	Cali. & sicc.	Natu-ræ.
B 91	Animales, pingues.	Hedorū ru-beos, ad bru nū tendētes, a sex mēsib. i-fra ꝓpigores natiuitati.	Propinquio-res natiui-tati.	Iuuenes exer citantes.	Adriatici ma ris.	Pingues, hu-midæ.	De animali-bus humi-dis.
C 94	Stomacho tēperato.	Velocis de-scensiōis, seu digestionis.	Vtēbus ex-ercitio.	Exercitatib. & fluxū cho-lericum pati-entibus.	Cibum dige rere facit, & descendere.	Luctantibus	Corporibus Præstat uires.
D 97	Cōsuetis pa-ti nauseam, & abomina-tionem.	Colicæ, quā-do sunt salitę.	Splenēticis.	Aegritudini-bus multis.	Cerebro, & uisui.	Colicæ.	Faciunt pru-ritum.
E 99	Cum brodiis sipticis.	Cum chalce mellino.	Cum motu, & balneo.	Cum zinzi-bere, & pi-pere.	Lotus, & tor refactus.	Cum deco-quūtur cum oleo, & lacte.	Cum spece-bus frigidis, & humidis.
F 97							
G 98							
H	Ordinalibus.	Temperatis.	Meridianis.	Septentrionalibus.	Septentriona.	Septentriona.	Regiones.
	Veri. In fine iuuentutis.	Veri. Iuuenibus.	Veri. Iuuenibus.	Hyemi. Iuuenibus.	Hyemi. Decrepitis.	Hyemi. Iuuenibus.	Hyemi. Iuuenibus.
	Ꝓpingis phlegmatis.	Temperatis. Nutri. deficiens a temperato.	Caldis. Nutrimentum multum.	Choleris. Nutri. flegmatica.	Frigi. & humi. Pruritum in cute.	Calid. & humi. Sang. Melancholicus.	Calidis. Melancholia.
	Quid gnātur.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.			

IVVAMENTVM eius. NOCVMENTVM eius. REMOtio Nocumenti eius.

MELIVS EX REipsa quam quęris.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Ori. **Carnes Arietum.** Prohibentur carnes pecudum, quia malum sanguinem generant. Et Agni faciunt nutrimentum multum, calidum & humidum. Verum flegma generant. Et Arietes annales temperatiores sunt minoribus se. Et istæ carnes sunt in uere meliores, q̄ in alijs temporibus: quæ præparantur indigentibus infrigidatione cum aceto, & indigentibus descensione cum muri: post quas bibitur uinum album subtile: deinde accipitur Calche zuccarinum.

H. Io. R. **Carnes Caprarū, & proprie Hedorum.** Eliguntur carnes Hedinæ, propter bonū nutrimentum quod præstant: & prohibentur ex eis carnes fœminarum, seu mariū plurium annorum: quia sunt difficilis digestionis, & mali chimi. Et carnes Caprinæ uniuersaliter, conferunt pustulas patientibus & Bothor: & præparandæ sunt in uino rubeo, dulci. Et Hedinæ carnes in hyeme malæ sunt, in æstate bonæ, & in alijs temporibus mediocres. Vocantur uero Hedi, usq; ad sex menses, & annales post annum, & duorum annorum post duos annos. quia quanto antiquiores, tanto peiores.

G. Ma. R. **Carnes Vitulorum.** Quorumlibet siccorum animalium carnes iuniores, temperatiores sunt in humiditate & siccitate: propter additionem humiditatis nutrimentalis, & siccitatis naturalis. sicut Vitulus. Et carnes quorumlibet animalium humidorum seniores, sunt temperatiores iunioribus. sicut Arietes, qui sunt conuenientiores corpori temperato, carnibus Vaccinis. Et ab autumno, usq; ad medietatem ueris, sunt mali: & in æstate tota boni.

R. Gi. **Carnes Vaccinæ, & Camelinæ.** Eligitur brodium Asfipicij infrigidatum, & colatum, & uocatur Helem, habentibus epar calidum, & ictericis, & his similibus. Verum habentes frigidas complexiones, comedant cum allijs, pipere, Darsim & Mentha (in alio, Ruta.) Et carnes Camelinæ, sunt conferentes patientibus ueram sciaticam, & molestiam febris quartanæ. Expellitur autem nocumentum ab eis, cum extenuantibus ipsorum grosiciem. sicut zinziber conditum, & siccum (in alio, sal.)

Io. Sal. Ra. Eligitur ad præparandos cibos insipidos, & faciendum ipsos transire per membra: & est deficcatiuum corporum: rectificatur tamen cum sisamo: eo quod humectat eius acuitatem, unctuositate sua, & impinguat corpus sua substantia. Et semina papaueris temperant caliditatem Salis, cum frigiditate ipsorum: & semen Canabis, licet sit calidum. & deficcatiuum spermatis, est tamen subtiliatiuum, & prouocatiuum urinæ. Et Origanum expellit unctuositates, uentositates, uenenositates. Et herba Asæ facit adpetere cibum. Et diximus de residuis speciebus, quando locuti fuimus de Speciebus.

Iudæ. **Carnes salitæ, Siccatæ, & Missile.** Comparantur carnibus recentibus ex quibus fiunt. Sal tamen addit in eis caliditatem, & siccitatem, & minuit nutrimentum eius: propterea debent præparari cum lacte, uel brodio facto cum ouis, butyro, uel oleo sisamino, & cum pinguedinibus recentibus. Et meliores quæ saliuntur de carnibus sunt quæ duræ, & pingues, quibus conueniet deficcatio salis. Et sunt conferentes flegmaticis, & humidis, quando ex eis recipitur modicum.

Vide supra fol. 13. can. 13

Ys. Missile. Id est, carnes incisæ, subtiles & longæ, salitæ, & deficcatæ in sole, quod & Mazamar dicitur. Recipiunt qualitates specierum, quæ ponuntur in eis. sicut ameos, piperis, cardamomi, & coriandri. quæ bonæ sunt Hydropicis, & inflatis: & maxime quæ positæ fuerunt in aceto: eo quod minus sunt sticulosæ. Auferunt etiam fastidium factum ex cibis unctuosis, & sedant sitim quæ accidit Ebrijs.

Hue apta canonem. 17. supra fol. 16.

Carnes Missile. Salitæ, & siccatæ. Sal. Vaccinæ, & Camelinæ. Vitulorum. Caprarū, & Hedorū. Arietū.

De Carnibus animalium, syluestrium, quadrupedum & auium. Iuuamenta rationabilia.

A	99	Car. Gazelorū	Cal. & ficca 2.	Ra. ca. et ficcæ	mediores ſunt carnes uenationū.	Iuniores.	Colicæ, & paralyſi, & corporibus multã ſuperfluitatum.	Neruos deficcant.	Cum oleis, & acetoſis.	Frigidis. Hyemi.	Senectuti.	Frigidis. Sang. acutus.
B	100	Leporinæ.	Cal. & ficca 2.	H. ca. & ficcæ	tẽ ſtringẽtes, & urinã prouocãtes.	Capũ per uenatores canes.	Superatis a pinguedine.	Vigilare faciunt.	Cum ſpeciebus ſubtiliatiuis.	Frigidis. Melancholiæ.	Decrepitis. Hyemi.	Frigidis. Melancholiæ.
C	101	Grues.	Cal. & ſicca 2.	Th. hu. & ficcæ.	calid. & ficcæ. uel unctuoſæ.	Captæ cum falcone aucupatione.	Vrentibus exercitio.	Faciunt male digerere.	Cum preparantur cũ ſpeciebus calidis bonis, & bene coctis.	Calidis. Sang. groſſus.	Iuuenibus. Hyemi.	Frigidis. Sang. pituita.
D	102	Biſtardi.	Cal. & hu. in 2.	Gr. & hu.	Mal. int gallinas.	Remanẽtes in nido, & fatigatæ ante interfectionem.	Mitigat uentoſitates.	Arteticæ, & Colicæ.	Cum darſini oleo, & aceto.	Frigidis. Sang. flegma.	Iuuenibus. Hyemi.	Septentriona. Sang. pituita.
E	103	Pauones.	Cal. & hu. in 2.	Io. ditficile digeſtu.	Gallinis ſimilẽs.	Iuuenes.	Stomachis calidis.	Difficilis digeſtionis.	Cum ſuſpenſione ipſorũ per collũ, & appẽſiõe lapidis ad pedes.	Calidis. Chimus groſſus.	Iuuenibus. Hyemi.	Septentriona. Sang. pituita.
F	104	Anates, anſeres.	Cal. & hu. in 2.	Io. mediocr. calidi	tatis, et humidi, H. humidiores aut.	Remanẽtes in nido, poſt alios pullos in bonitate.	Impinguant macilentum.	Replent corpus ſuperfluitate.	Cum inſuffla tione boracis in gula ipſorũ ante interfectionem.	Humoribus.	Iuuenibus. Hyema.	Septentriona. Sang. pituita.
G	105	Sturnæ.		Ru. cali. in 2.	ſo. tempe. calidæ.	Pingues, humidæ.	Conualeſcentibus.	Ventribus frigidis ponderã groſſa.	Cum præparantur cũ fermento.	Sang. ſeroſus.	Temperatis.	Veri. Pueris. Sang. ſeroſus.
H		Nomina. Numerus.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipſa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.		Frigidis. Sang. acutus.	Iuuenibus. Hyemi.	Septentriona. Sang. pituita.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM.

Opiniones Philoſophorum. Electiones & Proprietates.

Ior. Ra. **Carnes Gazelorum.** Carnes ſyluestres omnes malæ ſunt, generant enim ſanguinem groſſum, & melancholicum. Gazelorum tamen minoris ſunt malitiæ inter alias. Poſt quas Leporinæ ſunt iuuatiuæ decrepitis, & habentibus complexiones frigidas, & maxime ſenes ex eis. Iuuenibus tamen non ſunt conuenientes: qui ſi comedere appetant ex eis, reponant ipſas una nocte in ſucco Granatorum, & aceto. Lactentes uero, & exeuntes a lacte, dum dicimus, intelliguntur adoleſcentuli Gazelorum.

H. G. Ori. ſa. **Carnes Leporinæ.** Eligitur cerebrum ipſorum aſsum, contra tremorem, cum comeditur cum pipere: quod confert indigentibus cura deſiccatiua, nec eſt bonum indigentibus cura ſubtiliatiua. Ipſum etiam ſtringit naturam, & urinam prouocat: & quia paſcua ſua in campis aſsumit, factum eſt ſiccæ naturæ. Nam omnia, quæ paſcuntur in campis, ſunt ſicciora paſcentibus in domõ. Et carnes Ceruorum & Arietum montanorum ſunt omnes malæ & nociuæ.

Ior. Io. **Grues.** Eliguntur ita, ut aſsumatur poſt comeſtionem ipſarum chalce mellitum, & uinum bibatur croceum, citrinum, & res quæ procurent exitum ipſarum uelociter: eo quod ſunt neruoſæ, & groſsæ pinguedinis, & propterea comedi debent poſt interfectionem ipſarum, cum dimittuntur uno die, uel duobus, & ligatis lapidibus in pedibus ſuſpendãtur: ut teneræ fiant carnes ipſarum: & decoquantur bene in earum decoctione, ut facilius digerantur cum comeduntur. Et taliter fit omnibus, quæ ſunt de huius natura.

Gar. Filius. Mũd. **Biſtardi.** Prohibentur, quia groſsæ ſunt carnes, & duræ ad digerendum: & meliores ſunt ad comedendum, poſtquam interfectæ ſteterunt uno die. Infigantur pectoribus & coxis ipſarum alliorum fruſta multa, cum pipere, & etiam cum ſpeciebus. Et quando digeruntur, nutriunt multum, & quæ reperiuntur in nidis, ladabiliores ſunt ſenibus. Verumtamen accipiatur poſt eas chalce mellitum, & uinum bonum uetus, cum zinzibere conditum.

G. Ior. **Pauonum carnes.** Odiuntur, quia ſunt magis lactoſæ carnibus aliarum auium, & magis difficiles ad digerendum, & magis ſimiles corticibus cephalionum. Debent autem ipſi Pauones poſt interfectionem morando per unam noctem, ſuſpenſi cum pondere, bene decoqui. Prohibetur autem comeſtio illorum hijs, qui utuntur quiete & ſtatu: eo quod ſunt de cibis exercitantium, & motu utentium. Vinum tamen uetus bonum, facit eos digerere.

H. Io. **Anates, & Anſeres.** Eliguntur cum aſsantur, & inunguntur cum oleo, ad auferendum horribilem odorem ipſarum. Et in præparatione ipſarum, ponantur multæ ſpecies calidæ, ad remouendum ipſarum groſsiciem, & odorem prædictum: eo quod carnes ipſarum malæ ſunt, duræ, & non conuenientes ſtomacho, propter difficultatem digeſtionis ipſarum. H. Humidiores inter carnes auium domeſticarum, ſunt carnes Anſerum: & humidiores inter carnes auium lacualium, ſunt carnes Anatum: quæ quia ſuperfluitates multiplicant, febres generant cum uelocitate.

The. G. M. **Perdices paruæ, ſeu Sturnæ.** Sturni, Phaſianis ſunt in natura propinqui. Et ſecundum ordinem ſe habent in temperantia & ſubtilitate. Nam Sturni principaliter: conſequenter Phaſiani: ultimo Perdices, propter deſiccationem ipſorum. Qui non ſunt cibi quibus uti debet ſanus, & maxime motu utentes. Et meliores inter carnes Phaſianorum, Coturnicum, & Turturum ſunt, cum comeduntur in autumno.

Apta hũc quę ſupra fol. 17. Cano. 18.

Car. Gazelorum. Leporinæ. Gruum. Biſtardorum. Pauonum. Anſerum, Anatum. Sturnorũ.

De Auibus. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

De Piscibus recentibus, & Salitis. Iuuamenta rationabilia.

A	Pisces.	Frigi. & humi.	Frigidi in 2.	Petrosi, subtilis corporis, & parui.	Ingrossant corpora.	Faciunt sitim.	Cum uino, & passulis.	Humor flegma.	Aestate. Iuuenibus. Calidis.	Calidis.	Maritimis.	
B	Piscium Asfipicium.	Frig. & humi.	Frigidi & hu. in 1.	Quorum magnitudo est a brachio usq; ad palmum.	Hepati cholerico.	Visui.	Cum pheludichi.	Flegmaticum.	Iuuenibus. Calidis.	Incipiente æstate.	Meridianis.	Maritimis.
C	Saliti.	Cal. & ficc.	Cal. frigidi in 2.	Saliti ex longinquo.	Liquefaciunt flegma.	Faciunt Morphæam nigram.	Cum uino rubeo mellito.	Imperfecto, & scabies.	Hyemi. Senectuti.	Frigid. & hu.	Meridianis.	
D	Frixi, & in aceto, et herbis.	Frigi. & ficc.	Frigidi & ficc. in 2.	Humidi, pingues.	Excitant appetitum.	Sciaticæ.	Cum dyatriton.	Sang. Melancholicus.	Decrepitis. Humidis.	Ver.	Maritimis.	
E	Thareti.	Cal. & ficc.	Cal. & ficc. in 2.	Nō diu in sale stantes.	Laxant uentrem.	Spleni, & stomacho.	Cū frosa ouorum tremula.	Nutri. malum.	Decrepitis. Frigi. & humi.	Hyemi.	Septentrionalibus.	Frigidis.
F	Sachne.	Cal. & ficc.	Cal. frigidi in 2.	Boni odoris.	Malo odoris, proueniente a stomacho.	Sitim inducunt.	Cum medullis lactucarum.	Sang. malæ qualitatis.	Decrepitis. Frigi. & humi.	Hyemi.	Septentrionalibus.	
G	Vrbien.	Cal. & ficc.	Cal. & ficc. in 2.	Citrini, recentes.	Addunt in coitu.	Dormitioni.	Cum frosa de oleo amigdalino.	Sang. grossus.	Senectuti. Frigidis.	Ver.	Meridianis.	Regiones.
H	Numerus.	Nomina.	Gradus.	MEDIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Aetates. Complexiones.	Tempora.		

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

D. OMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

H. Pisces. Species Piscium multæ sunt. Odiuntur tamen ex omnibus magni, & lacuales, & qui
G. nutriuntur ex limo: quia sunt nociui stomacho, & laxantes uentrem. Et Pisces fluuiales sunt
D. multarum spinarum subtilium, & multarum humiditatum: & marini econuerso. Et Anguillæ sunt multi nutrimenti, lubricantes uentrem, & mundificantes cannam pulmonis: & uocem clarificant, & addunt in spermate: & fastidiuntur, illæ tamen quæ sunt magni corporis, & multi nutrimenti: & multarum superfluitatum.

Ior. Asfipicium Piscium unius palmi usq; ad brachium, qui dicuntur Esofe (alias, Escele.) Iua-
G. mentum est Ictericiæ, & febrium cholericarum. Et brodium piscium in quo apponitur uinum, laxat uentrem. Et Alfipicium ex piscibus, est melius frixis, & maxime cum farina inuolutis. Et præparati in aceto, sunt meliores ipsis: prius tamen bullienda est aqua, deinde sunt decoquendi pisces in ea, ut remaneat sapor eorum, & delectabilis fiant saporositatis: & taliter non deuastabuntur in coquendo. Sunt autem decoquendi aliquanto spacio post piscationem, quo corrumpi non possint.

G. Saliti. Eliguntur ad saliendum pisces, illi qui sunt duriorum carnium, & iuniores: & illi qui
Su. sunt tenerarum carnium maiores, etiam in ætate prouecti. Caueri autem debet, ne sint de a-
Ru. quis quibus fimus est mixtus, uel limus positus ad calidum, uel de illis quibus miscentur aquæ balneorū, coquinarū, uel alueorum qui discurrunt a ciuitatibus magnis ad flumina modicū fluentia. Quod si oporteat ipsis uti, piscentur eos in superiori loco fluminis, antequā ad ciuitatē perueniant: deinde saliantē: et comedantē postquā in sale desiccentē, cū multo oleo. Et cum hoc toto pisces illi sunt conferēdi, et consentientes actionibus, quas longū esset enarrare.

Di. Frixi, cocti, & in aceto depositi. Sunt sitim minus inducentes, quam saliti, & recentes cum
lor. oleo frixi: propter alterationem, quam recipiunt ex frigiditate aceti. Et sunt uelocioris digestionis & subtiliationis, propter admixtionem rerum & specierum in ipsis. Et sunt mali patientibus melancholiam: quia sanguinem melancholicum generant. Et est sciendum, quod cauda piscium, propter motum ipsius, est melior dorso eius, & dorsum melius uentre ipsius. Et oua Piscium sunt difficiliora ad digerendum ipsorum carnibus.

Ru. Tharet. Eligitur modicum ex eo: quia est medicina subtiliatiua melancholiæ, & febris quar-
Ie. tanæ, G. Narrauit in Epistola ad Glauconem. Non tamen est bibendum post assumptionem ipsius uinum, nec aliæ res calidæ assumendæ: & similiter in piscibus salitis: eo quod adderent cum eis corpori caliditatem & siccitatem. Et sunt mali stomacho: uerum sunt subtiliatiui, & corpus laxantes calide. Et Curchach similis est ei in omnibus modis suis.

G. Sachne. Eligitur pro illo, cui accidit malus odor ex flegmate corrupto in stomacho: & ad
The. stomachum fastiditum ex humiditatibus: eo quod in ipsa est incisio, subtiliatio, & mundificatio. & hoc propter salem qui reperitur in ea: propter quod sitim inducit, & facit sodam: & corpus desiccat. Et confecta ex propinquo, & liquida præparata cum piscibus pinguibus, est minoris nocumenti.
Ra.

Ru. Vrbien, & Bubulichi, & Cancri saliti. Sunt difficilis digestionis, uentrem laxantes. Et o-
Io. mnes qui sunt paucæ salsedinis, sunt difficilioris digestionis. Marini, sicci, saliti in sale conseruati, & carnes Cancrorum fluuialium in brodio præparatorum, conferunt Ethicæ: & sputo sanguinis. Et quando comburuntur in uase terreo, lutato luto sapientiæ, in fornace continente lentum ignem, & bibitur cinis ipsorum cum syrupo facto de papaueribus, confert sputo sanguis. Gambari calidiores sunt Vrbien.

Apta huc quæ supra fol. 17. Canone. 19.

Pisces. Asfipicium. Pisces saliti. Frixi, cocti in aceto. Tharet. Sachne. Vrbien.

De Carnibus membrorum Animalium, & naturis ipsorum:
& de recentibus, & salitis. Iuuamenta rationabilia.

A	120	Capita.	Cal. & hu. in 2. Cal. grossa, et h.	Quæ sunt ex animali temperato.	Ventrem laxant, et prouocant urinam.	Lenia faciunt ponderosa.	Cum dauali, & pipere.	Humor copos.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Mediocris.	
B	121	Cerebra.	Frigi. & humi. in 1.	Ex animali completo.	Addunt in cerebro, prouocant uomitū cum oleo.	Corpus grauant.	Cum sale, sinapi, & origano.	Sang. flegmat.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi, uel autū.	Frigidus.	
C	122	Oculi.	Cal. & hu. in 1.	Mediocriter enutrientes.	Addunt in spermate.	Abominationem faciunt.	Cum herba ase, & origano.	Sang. flegma.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi, uel autū.	Frigidus.	
D	123	Pedes, cū tibijs.	Tepe. cal. in 2.	Agnorum, et Hedorum.	Consolidant ossa fracta.	Colica.	Cum aceto, & croco.	Nutri. bonum.	Temperans.	Pueris, senibus, malicialis in Coitu.	Veri, et Autum.	Temperans.	
E	124	Corda.	Cal. & hu. in 2. Cali. & humi.	Animalis lactantis.	Exercitantibus conueniunt.	Organis digestionis.	Cum aceto, & herba Asæ.	Nutri. ualidum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Mediocris.	Septentrionali.
F	125	Vbera.	Cal. & hu. in 2. Cali. & humi.	De animali temperato.	Multiplicant lac.	Tarde descensionis.	Cum origano, & aceto.	Sag. mesa. et lac.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Mediocris.	Meridionali.
G	126	Testiculi.	Cal. et hu. in 2. Cali. et humi.	Pinguium Gallorum.	Addunt in spermate.	Difficilis digestionis.	Cū Pulegio montano, & sale.	Sang. et sperma.	Frigidis.	Senibus.	Hyemi.	Frigidus.	Septentrionali.
H		Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Astates.	Tempora.	Regiones.
		1 2 3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

H. Io. Ru. **Capita.** Carnes Capitum multi sunt nutrimenti, addentes in spermate, & digestionem retardantes. Nocent stomacho: eo quod laborat in digerendis ipsis: cum sint naturarum diuersarum, & mali teansitus: unde ructuat recipiens de sapore ipsorum longo tempore post comestionem. Quæ ructuatio sedatur, si prius eis comedatur Cortana. Et sunt de cibis exercitantium. Quorum proprietas est, inducere fœtorem in urina: quæ remouetur ex masticatione Masticis, & ex mistione in brodio ipsorum. Cuius Masticis propriū est, facere redolere urinā, sicut redolet oleum rosaceum.

G. R. Ie. **Cerebra.** Cuiuslibet Cerebri nutrimentum est flegmaticum, tardæ descensionis, & difficilis digestionis, habens in se causam fastidij, & uiscositatis, quibus etiam festinat corruptio. Et est stomachi nocitiuum, procurans fastidium, & uomitum: maxime quando comeduntur post cibum cum multo oleo: & magis nocitiuum, non potentibus ipsum digerere, & habentibus defectum appetitus in cibis. Propter quod præparandum est cum sale, aceto, origano, pulegio montano, & cum alijs speciebus calefactiuis, & subtiliatiuis.

Io. Ru. **Oculi.** Eliguntur Oculi, quia sunt naturæ & substantiæ diuersarum. Debent tamen comedi ex eis, musculi, & pinguedo: musculi tamen sunt uelocioris descensionis inter omnia quæ comeduntur ex animalibus, & pinguedo natat in orificio stomachi: & ex membris animalium musculi sunt laudabiliores. Ex eis tamen melius est ipsius medium: eo quod extremitates ipsorum musculorum sunt neruosæ. Et linguarum carnes sunt temperatæ, quarum nutrimentum mediocre in quantitate. Aures uero sunt cartilaginosæ: quarum extremitates sunt comedendæ.

H. Filius. Mūd. **Pedes cum Tibijs.** Eliguntur ex tibijs anteriores: eo quod digestibiliores sunt posterioribus. Et ex eis partes domesticæ sunt digestibiliores partibus extrinsecis: quia motus in ipsis tibijs est a parte domestica, seu intrinseca magis: quæ sunt pauci nutrimenti, propter earum maciem: & sunt uelocioris descensionis, propter uiscositatem eorum. Sanguis uero qui generatur ex eis, est laudabilis qualitatis. Colla tamen parum ab his deficiunt in bonitate, propter cerebri superfluitatem, & destillationem tibiarum. Et carnes prædictæ meliores sun rostris, siue maxillis animalium. Rostra uero, seu labia, meliora sunt auribus.

D. Io. Ru. **Corda.** Sunt ualde difficilis digestionis. Et illa quæ sunt temperati animalis, comeduntur cum muri, pipere, & cimino: post recipiatur zinziber conditum: quæ cum digesta fuerint, nutriunt nutrimento multo. Pulmones calidi sunt & sicci. Qui sunt iuuatiui lente febricitantibus, & adulescentibus: quia sunt leuis, & facilis digestionis. Et sunt nocitiui exercitantibus: quoniam ipsorum nutrimentum est modicum, flegmaticum, constipans uentrem.

Io. Ru. **Vbera.** Carnes horum membrorum, similes sunt carnibus glandulosis, quarum sapor est dulcis, & sapidus: & complexio ipsarum humida est, declinans ad frigiditatem: & hoc est propter similitudinem ipsarum cum substantia spermatis. Et sanguis generatus ex eis, est bonus: & cum digeruntur, nutriunt, nutrimento multo. Et cum sunt ex animalibus iunioribus sunt meliores, quam quæ sunt ex senibus: quarum bonitas, & malicia est secundum bonitatem, & maliciam animalis cuius sunt. Et dicunt quidam, quod bene decoctæ & comestæ, conferunt ad generandum sperma.

Testiculorum. Substantiæ & complexiones, similes sunt substantijs, & complexionibus Mammillarum: sed declinant magis mammillis ad caliditatem: quia sperma generant. Et sanguis generatus ex eis, est minoris bonitatis, quam sanguis generatus ex mammillis: & sunt insipidi. Et qui sunt ex animalibus decrepitis, sunt tardæ digestionis. Et Testiculi inter cibaria uniuersa sunt, quorum quantitas modica, multum nutrit. Debent autem comedi cum sale, origano, & salsamentis digestiuis.

Apta huc quę supra fol. 10. Canone. 11. notantur.

G

Capita. Cerebra. Oculi. Pedes cum Tibijs. Corda. Vbera. Testiculi.

		De Ferculis, & diuersis maneriebus ipsorum.			Iuuamenta rationabilia.					
A	1/4	Sicheis.	Cal. & ſpa. in 2. Temper. in cal.	Operatum in compoſitione.	Hepati cholerico.	Facit dyſenteriam, & corpus macerat.	Cum dulcoratur ſauo mellis.	Sãg. laudabilis.	Iuuenibus. Caldis.	Aeſtati. Veri. Frigidis. Caldis.
B	1/8	Salhadia, & Sindibeis.	Cal. & hu. in 2. Cali. & humi.	Temperatæ ſaſſedinis.	Colicæ.	Faſtidit, & ſitim efficit.	Cum cibo facto ex ſucco lemoncellorum.	Humor laudabilis.	Senectuti. Frigidis.	Veri. Caldis.
C	1/16	Madua, & Maskia.	Frig. ſuper. in 2. Frig. & ſpa. hu.	Cuius acerositas temperata cum ſucco lemoncellor.	Vincit choleram.	Complexionibus frigidis.	Cum chaloe mellito.	Nutrit flegma.	Iuuenibus. Calidis.	Veri. Caldis.
D	1/32	Brodium Cicerum.	Cal. & hu. in 2. Cali. & humi.	Præparatum cũ cicerib⁹, fabis, et lacte dulci.	Paralyſi.	Cholericis.	Cum Sikabegi.	Lac, & ſperma.	Senectuti. Frigidis.	Veri. Septentrionis.
E	1/48	Sumachería, & Rumania.	Frig. & ſicc. in 2. Frig. & ſicc.	Cum ſumacho recenti.	Debilitati corporis.	Pectori.	Cum Matha lebia.	Sang. melanch.	Iuuentuti. Cali. & humi.	Aeſtati. Septentrionis.
F	1/96	Habariſia, & Sirinkia.	Cal. & ſicc. in 2. Cali. & humi.	Cum ſubtilibus carnib⁹, & frumento mundo.	Coitui, & ſpermati.	Stomacho debili.	Cum muri, & cimino.	Nutrimentum.	Iuuenibus. Calidis.	Veri. Omnibus.
G	1/120	Ziribes.	Tpar. cali. in 2. Tempera. cali.	Cum ſyrupo acetoſo.	Hepati.	Inteſtinis.	Cum chalce ſuccarino.	Sang. reparatus.	Omnibus. Omnibus. Tpare calidis.	Omnibus. Regiones.
H		Numerus.	Nomina.	Gradus. Naturæ.	MELIVS EX RE ipſa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Complexiones. Quid gignat.	Tempora. Aetates.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

Ioada. **Sicheis.** Autores librorum coquinarum dixerunt, quod melius inter modos ſit Sikibes: eo quod iſtud eſt temperatũ complexione componentiũ: & quod ſit ex ſubtilioribus carnibus: & quod ſit de bonis ſpeciebus, & bonis ſeminibus: et coctũ igne, ſuppoſito, et ſuperpoſito. Cum enim taliter præparatur, prodeſt cholericis, & ſanguineis, confortat appetitum, & ſtringit uentrem, propter qualitatem, quã recipiunt carnes ex frigiditate & ſiccitate. Niſi ſit multæ dulcedinis, et pinguedinis: et cũ carnibus uaccinis præparatũ. et eſt magis iuuatiuũ illis quibus deſcendũt ad ſtomachũ humores multi, et cholera ꝓpter amplitudinẽ meatuũ, ꝙ ſunt inter ipm & fel.

Filius. Albes. **Salhadia, et Sindibeis.** Eliguntur hæc duo Fercula pro illis, quorum complexiones declinant ad frigiditatem, declinatione modica (alias, moderatione colica) eo quod ſubtiliant, expellentes ipſam a ſtomacho. Et conferunt habentibus uentoſitates groſsas, & patientibus de conſuetudine colicam. Et præcipue quando ponitur in huiuſmodi ferculis polypodium, & quando etiam ponitur in huiuſmodi brodijs uinum uetus & purum, & bonum, operatur operationem conſimilem.

Ie. Ior. **Madua. Id eſt, carnes coctæ cum lacte acetoſo. Maskia, id eſt, carnes præparatæ cum fero.** Madua nutrit nutrimento multo, frigidæ complexionis, generans flegma, & conferens habentibus calidam complexionem: & nocet habentibus frigidam: propter quod præparanda eſt cum bonis ſeminibus, & ſpeciebus calidis. ſicut piper, galanga, darſim: & dulcoratum poſtmodum cum chaloe mellito. Et bibatur uinum citrinum. Et in ſecunda menſa ſumantur penidiæ, & dactyli melliti. Secunda menſa, i. poſt cœnam, uel prandium.

Iudæus. **Brodium Cicerum.** Qualitas uincens in hoc ferculo eſt complexio Cicerum: quod eſt diureticum urinæ, & prouocatio menſtruorum, & lactis: & extrahit fœtum, pulchrum reddit colorem: & nocet renibus & ueſicæ, habentibus corruptionem: quorum inflatio debilior eſt inflatione fabarum. Sunt tamen nutribiliores ipſis. Et quando miſcentur cũ eis oua pulli, & cepæ, multiplicant ſperma: & impinguant corpus, et humectant ſiccitates.

Filius. Alb. **Sumacheria, & Rumania.** Eliguntur duo fercula, quia ſtomachis ſunt conuenientia: & uentrem ſolubilem conſtipant: & ſunt iuuatiua fluxui ſanguinis, & complexionibus ſanguineis, propter proprietatem quæ eſt in eis. Et qui uolunt conſtringere naturam ipſorum, miſcent in præparatione Spinachiam, & Bletam: & qui conſtringere uolunt ipſam, miſcent in præparatione ipſarum herbam acetoſam, & ſtipites portulacæ. Verum Rumania eſt minor iſta in operatione, qnando non eſt permixtione aliqua dulcorata.

Filius. Meſ. **Habariſia, et Sirinkia.** Hæc duo fercula ſunt nutribiliora inter alia fercula humanis corporibus: quia ſunt eorũ qualitatibus cõuenientia. Verũtamen requirunt ſtomachũ bonum, ipſa bene digerentem: quæ poſtquã bene digeſta fuerint, & inceſſerint per uias cordis (in alio, per uenas cordis) bene nutriunt, & impinguãt, & roborant uirtutes: efficientes bonũ colorem. Sunt tamen tardæ digeſtionis, opilationẽ generantia, & lapidẽ, propter multã ſuperfluitatem ipſorũ: & præcipue quãdo præparanꝰ cum lacte. Et ſunt cibi exercitantiũ. Et præparata cũ ſpecieb. calidis, ſunt minoris nutrimẽti, & ſtabilioris digeſtionis (in alio, facilioris.) Et hæc fercula qñ fiũt cũ phaſiolis & lentib. naturã retinẽt granoꝝ ipſorũ: et q̃ fiũt ex frumẽto uiridi, ſunt hũidiora.

Re. **Ziribes.** Eliguntur habentibus complexiones temperatas: eo quod eius nutrimentum eſt temperatum, nec nocet habentibus alias complexiones: præcipue quando eſt temperate compoſita, & præparata. Et uentrem rectificat, repugnans acuitati humorum, & depurans naturam, addens in uirtutibus. Cor lætificat, conferens ægris, quanto magis ſanis.

Apta huc quę ſupra fol. 19. Canone. 21.

Sicheis. Salhadia, & Stindibeis. Madua, & Maskia. Brodium Cicerum. Sumacheria, & Rumania. Habariſia, & Sirinkia. Ziribes.

De diuersitate Ferculorum. Iuuamenta rationabilia.

A	144	Homadia.	Fri. & ficcin 2. Frig. & ficcum.	Ex citris fuliarijs.	Extinguit feruorem choleræ.	Neruis.	Cum Gallinis pinguibus.	Nutri. bonum.	Calidis.	Iuuentum.	Aestati.	Hyemi.	Meridionalib.
B	142	Tamutia.	Cal. & hu. in 2. Cal. et humi.	Ex carnibus uitulinis.	Impinguat extenuatos.	Abominationem facit.	Cum acetosis post eam assumptis.	Nutri. bonum. sang. grossus.	Calidis.	Iuuentum.	Aestati.	Hyemi.	Meridionalis. Montuosis.
C	143	Berberesia.	Fri. & ficcin 2. Frig. et ficcum.	Ex berberis recentibus.	Inflammationem hepatis.	Constipatis.	Cum chaloe zuccarino.	Nutrimentum temperatum.	Calidis.	Iuuenati.	Aestati.	Hyemi.	Meridianis. Septentrionalibus.
D	144	Corumbria.	Cal. et ficc. in 2.	Ex pinguedine Gallinarum.	Retardat ebrietatē, & prohibet uaporē uini ascēdere.	Deficcat corpus.	Cum uino recenti.	Nutrimentum laudabile.	Calidis.	Iuuentum.	Hyemi.	Hyemi.	Septentrionalibus.
E	145	Munturia.	Cal. et ficc. in 2. Tpā. in ca. et fric.	Ex speciebus cali. & digestiuis.	Ructuationē, & appetitum prouocat.	Dysenterios.	Cum cibis frigidis ex lagagis, uel nebulis, seu medullis pinguibus.	Frigi. & humi Sang. acutus.	Senectuti.	Frigi.	Hyemi.	Hyemi. et Veri.	Occidentalib.
F	146	Torosia, & Cerasia.	Cal. & hu. in 2. Cali. & humi.	Quæ fit ex multis ouis.	Addit in coitu.	Choleræ.	Cum acetosis succis.	Nutrimentum multum.	Decrepitis. Frigidis.	Senibus.	Hyemi.	Hyemi.	Septentrionalibus.
G	147	Agrestia, uel Choformia.	Cali. ipar. in 2. Frigi. & ficc.	Ex agresto puro, & recenti.	Vincit choleram.	Pectoribus debilibus.	Cū amigdalis trius, et nutritis cum lacte.	Vegetabiles.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Hyemi.	Meridianis. Septentrionalibus.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gignat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Filius. Mun. **Homadia fit de aceto.** Eligitur in ebrijs, & habentibus calidas complexiones, & consuetis pati mechite, & habentibus scire: & detestatur habentibus complexiones frigidas, & decrepitis. Nec comedant post hunc cibum dactylos mellitos, sed bibant bonum uinum, purum. Cibus tamen hic exasperat guttur, & obest pulmoni, tussi, & pectori: & obtemperat humores prauos.

Filius. Alb. **Tamutia. Id est, carnes præparatæ cum furneſt, & sunt digestibiliores, quam coctæ super tripodes.** Eliguntur, quia addunt in coitu, & corpus impinguant: generant sanguinem, & uentrem obtemperant, expellentes uentositates, & dolores corporis ex frigiditate. Et detestatur stomachis debilibus, & consuetis pati nauseam, uel abominationem, & illis quorum cibi conuertuntur in choleram.

Ior. **Berberesia. Id est, carnes præparatæ cum Berberis.** Eliguntur habentibus complexiones calidas, & habentibus hepar inflammatum, & consuetis pati fluxum cholericum. Et hic cibus est saporosior inter omnia cibaria stiptica, & plurium iuuamentorum: & quod in hoc cibo continetur sapor bonus, & medicinale iuuamentum: & maxime, quando fuerit recens, & præparatur cum eo carnes Phasianorum, Perdicum, & Pullorum columbinorum (alias, pullorum tantum) & cum fuerint bene præparatæ.

Ar. **Corumbria. Id est, carnes præparatæ cum Berberis caulibus.** Eligitur brodium caulium ad laxandum uentrem: eo quod mundificat: & eligitur substantia ipsorum ad stringendum, eo quod deficcat, & est iuuatiua ebrijs. Verumtamen debilitat ipsum, sicut lentes: & præcipue oculos siccæ complexionis. Sed conferunt oculis humidis, & specialiter caules æstiui. Sunt tamen mali stomacho, & boni tremori, & uisceribus: & maxime spleni. Et soluunt maliciam uenarum, & menstrua prouocant.

Mas. **Munturia. Id est, carnes frixæ, & præparatæ cum aceto & speciebus.** Brodia huius ferculi habent uirtutem subtiliatiuam humorum, & incisiuam flegmatis: & hoc propter admixtionem acetositatis & salsedinis ipsorum. Habet tamen ferculum hoc, quantitatem aliquam difficilis digestionis: propter uarias causas & species, quæ miscentur in eis. Et non est nociuum habentibus complexiones frigidas & calidas: uerum tamen nociuum neruis, & melancholiæ.

Filius. Mes. **Torosia, Id est, carnes coctæ cum ouis: & Cerasia, Id est, carnes coctæ cum lacte acetoso.** Detestabilis est illis qui consueuerunt pati nauseam, & habentibus stomachum calidum & inflammatum: propter sitim quam efficiunt, & propter multam aquam quæ bibitur postea, ut auxilietur exitum ipsius ferculi. Et est cibus uernalis, conferens robustis, & exercitantibus: & cum huiusmodi ferculum digeritur, nutrit multum. Fereulum uero dictum Cerasia, debilius est in operatione

Hali. Filius. Alb. **Agrestia, uel Choformia. Id est, carnes præparatæ cum agrestia.** Eligitur huiusmodi ferculum, cum præparatur cum bono succo agrestiæ, quam decoxerit æstas quantitate aliqua decoctionis. Et quando præparatur cum succo recenti agrestiæ, est fortior in infrigidando, & magis conferens cholericis & sanguineis. Generat tamen uentositatem in stomacho, & in intestinis: eo quod est succus immaturus & indigestus, nec tempus habuit, seu spacium ad coquendum ipsum. Cum stipticitate stringit uentrem.

Apta huc quę supra fol. 20. Canone. 12.

Homadia. Tamutia. Berberesia. Corumbria. Munturia. Torosia, Cerasia. Agrestia.

De diuersitate Ferculorum. Iuuamenta rationabilia.

	Nomina.	Gradus. Naturæ.	Præparatum cũ pinguedine Gallinarũ, & ꝗd non est durũ multũ.	Conseruat sanitatem.	Cholericis.	Quando prius comedunt agrestia.	Nutrimentum temperatum.	Temperatis. Hyemi.	Omnibus. Temperatis.	Meridianis. Aestati.	Frigidis. Hyemi.	Meridianis. Veri.	Temperatis. Veri.	Omnibus. Temperatis.	Calidis. Aestati.	Frigidis. Hyemi.	Regiones. Tempora. Aetates. Complexiones. Quid generat.
A 143	Michelebria.	Temp. sic. in 1. Temperat. cali. & humi.															
B 140	Pumata, & Cibesia.	Fri. & sic. in 1. Frigid. & sicc.	Muza, & speciata.	Fluxui cholerico.	Tussi.	Cum Gallinis pinguibus.	Frigi. temperatum.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Hyemi.	Veri.	Omnibus.	Temperatis.	Senecturi.	Hyemi.	
C 150	Rapata, & Cumabitia.	Cali. & sicc. in 1. Cali. & humi.	De ouis Cabusu recentibus.	Vrinam pro uocant.	Visum obtenebrant.	Cum umore cenu.	Sang. tubidus, aqueus.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Hyemi.	Veri.	Omnibus.	Temperatis.	Senecturi.	Hyemi.	
D 151	Difiscera.	Temperat. cal. in 1. Temperat. calid. & sicc.	Quod est temperatæ aceto situatis, & salsedinis.	Malę digestioni, occasione frigiditatis.	Melanchuliæ.	Cum condito de cucurbitis.	Sang. melancholicus.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Hyemi.	Veri.	Omnibus.	Temperatis.	Senecturi.	Hyemi.	
E 144	Rizon, et milium cum lacte.	Cal. & humi. in 2. Calid. temperat. humi.	Cũ lacte caprino, puro.	Vlcerata intestina glutinat.	Opilationi.	Cum zuccaro Taberzet.	Nutrit multum, bonum,	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Aestati.	Calidis.					
F 145	Magumimæ.	Tęper. hic in 2. Inclinas ad sicc. tempera. cali.	Ex temperatis in complexionibus.	Stomachis flegmaticis.	Pectori, et intestinis.	Cum mechelebria.	Sang. melancholicus.	Temperatis.	Senecturi.	Aestati.	Calidis.						
G 154	Maskinbe.	Cali. & humi. in 2. Cali. & humi.	Bene cocta, habens aliquã humiditatem.	Exercitantibus.	Fastidit.	Cum uino subtili.	Nutrit multũ.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Hyemi.						
H Numerus.	Nomina.	Gradus. Naturæ.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.						
	1	2 3 4	5	6	7	8	9	10	11	12	13						

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philolophorum. Electiones, & Proprietates.

Filius. Ma. **Mechelebria. Id est, ferculum, quod fit ex carnibus, uzo, & lacte, & speciebus calidis.** Est cibus temperatus, bonus temperatis complexionibus. Temperantia uero sua est in eo, quod caliditas conuertitur ex frigiditate rizon, & obtemperatur siccitas rizon, æquata lactis humiditati. Et est de cibis quiescentium, & exercitantium moderate, & maxime temporibus temperatis. Qui cibus nec constrictiuus, nec laxatiuus existens, purificat intellectum, & delectabilia somnia efficit.

Filius. Alb. **Pumata, & Kibesia.** Eliguntur hæc duo fercula habentibus complexiones cholericas, & habentibus stomachum debilem, & habentibus hepar calidum, uel inflammatum, & habentibus diuturnum fluxum cholericum: & communicantur patientibus asperitatem pectoris & pulmonis: & colicis, habentibus complexiones frigidas. Et sunt nociua neruis. Sunt etiam offendentes sperma & coitum, minuentes appetitum.

Ma. **Rapata, & Cumabitia.** Eliguntur huiusmodi fercula caulium, habentibus complexiones frigidas. Gumebet est maneries caulis, cuius flos magnus & grossus, sicut unum uas magnum. Et odiuntur, quia flegma generant, faciunt uentositates, & dolores fortes. Et bona sunt ad prouocandam urinam, & maxime quando præparantur oua caulium ipsorum tantum: & quando elixantur cum aqua & sale huiusmodi caules, sunt nocui stomacho. Rapata uero calida est & humida, addens in coitu, quia uentositatum est generatiua: quæ cum bene digeritur, nutrit nutrimento multo & bono.

Filius. Ma. **Difiscera. Est ferculum acetosum, factum de carnibus, & succo acetolo, & muri.** Eliguntur Difiscera habentibus humidum stomachum, & plenum flegmate. Verumtamen est nociuum melancholiæ, & habentibus complexiones frigidas & siccas, & macilentis. Et hic cibus conficit ex Asfipitio muri, seu uini: & generaliter uini est confectio, facta ex farina grossa (quæ nominatur polina) sale, origano, & aqua: quæ conseruatur ad usum. Hic cibus habet multas diuersas operationes: eo quod in eo sunt plures & diuersi sapores, uidelicet, dulcedo, acetositas, et salsedo: et secundũ hanc rationẽ complexio eius dicit a complexione uincẽtis.

Ra. **Rizon, et Milium præparatum cum lacte.** Eligitur hic cibus factus ex Rizon, uel ex Milio cum lacte, eo quod lac humectat siccitatem ipsorum: & fit propterea cibus temperatus in humiditate & siccitate, inclinans ad frigiditatem: quæ nutrit corpus multum: & quando comeditur cum zuccaro, uel melle, uelocius digeritur. Verumtamen est cibus inconueniens habentibus opilationem renum & hepatis, & illis in quorum renibus generatur lapis. Verum Milium, & Panicium, & Rizon sunt frigidiora, licet sint æqualia in siccitate.
Quidam tamen dixerunt, quod Rizon calefacit calefactos.

Iudæus. **Magumimæ. Sunt carnes præparatæ cum aceto in uase fictili, cuius orificium sit obturatum cum cæra, seu pasta.** De proprietate huius ferculi, est incidere flegma cum salsedine & acetositate, quæ sunt in eo: & est humorum subtiliatiuum, & nutrit abundanter quando digeritur. Verum replet caput acutis uaporibus, & obest cerebro & neruis. Est malum habentibus stomachos debiles. Et post hunc cibum diliguntur a quibusdam Melones comech: quod est de rebus magis offendentibus digestionem ipsius.

Io. **Maskinbe. Id est, carnes alsæ in loco quem ignis inflammauit.** Aduersantur conualescentibus, & utentibus quiete, & statu, & stomachum habentibus debilem: maxime quando comeditur cum subtilibus cibis, uel post comestionem ipsius, assumatur cibus stipticus: eo quod fumescit cibus iste in stomacho ipsorum & corrumpitur. Attamen bonus est exercitantibus fortiter, & illis, quorum corpus est calidum, & pori aperti.

Apra huc quę supra fol. 21. Canone. 33.

Maskinbe. Magumimæ. Rizon & Miliũ cum lacte. Difiscera. Rapata, & Cumabitia. Pumata, & Kibesia. Mechelebria.

De Ferculis infrigidatis, seu frixis, & alsis supra carbones, & alsis in ueru, pinguedine & unctis. Iuuamenta rationabilia.

A	155	Bismagnard.	Tpare cali. in 1. Cali. et grossū.	Præparatum cum succo acetosorū fructuum.	Fortificat uirtutes.	Digestioni.	Cum uino odorifero.	Sanguinem plurimum temperatus.	Calidis. Iuuenibus. Hyemi.	Septentriona.	Temperatis.	
B	156	Mudacatatæ.	Cali. & humi.	Ex carnibus animaliū subtilium.	Corpus impinguat.	Fastidit.	Cum succo Sumach.	Sang. temperatus.	Senectuti. Temperatis.	Veri.		
C	157	Thabeget.	Temperatum in caliditate.	Cum aceto, & succo Lemoncelloriū.	Stomachis cholericis.	Neruis, et ægritudinibus.	Cum chalce zuccarino.	Nutri. bonum.	Iuuenibus. Calidis.	Occidentalib.		
D	158	Suffrixa.	Tpare cali. in 2. Cali. tempera-te, sicc.	Humorosum, dulce.	Memoriā meliorat.	Orificio stomachi.	Cum acetosis.	Sang. declinans ad siccitatem.	Decreptus. Frigidis.	Septentriona. Hyemi.		
E	159	Suffrixa falsa.	Cal. & sicc. in 2.	Vnctuosum, dulce.	Confortat, et sanitatē conseruat.	Pectori, & sitim inducit.	Cū zinzibere dulci, uel condimēto de cucurbita.	Nutrimen. siccū temperatū.	Flegmaticis.			
F	160	Assū sup carbo.	Cali. & humi.	Coctum, humorosum, & molle.	Minutionem celebrantibus.	Patiētibus in stomacho.	Cum crisera minori.	Nutri. multum & digeritur.	Iuuenibus. Calidis.	Septentriona. Hyemi.		
G	161	Assum in ueru.	Cal. naturaliter, & accidētaliter.	Cali. et humi. in 2.	Humorosum ualde, & coctum (alias, acutum.)	Spiritum uitalem auget.	Stomachis debilibus.	Cū uino odorifero.	Sicut assa supra carbones.	Hyemi.	Mōtosis.	
H		Nomina. Numerus.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones	Actates,	Regiones. Tempora.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Eilius. Mud. **Bismagnard, & Sembusuch.** Bismagnard, id est, cibus factus cum aqua ros. & succis acetosis. Eligitur utentibus motu laborioso, bene digerentibus, & stomachū calidum habētibus: eo quod est compositū ex substantijs diuersis. Et licet diuersæ substantiæ fatigent, tamen stomachus reducet eas in naturā consimilem. Et hic cibus nutrit nutrimento multo, forti, & bono, cum digeritur. Et Sembusuch, id est, Calizon panis: quorum pasta non digeritur, quando non bene decoquuntur cum fiunt. Et Sembusuch est cibus, qui dicitur Ramoli, factus de carnibus minutim incisis, & ouis, & herbis: & impedit digestionē eorundē unctuosum eor.

Hali. Filius. Alb. **Mudacatatæ.** Eliguntur carnes concisæ, seu minutim incisæ, pro illis quibus laxatio multiplicatur causa coitus: uel pro exercitantibus exercitio forti: uel quibus superueniunt accidentia animæ retardantia digestionem, quæ faciunt languorem & timorem. Pars substantiæ carnium in brodium conuertatur: unde digestiua potest leuiter conuertere ipsas in sanguinem, & corpus ex hoc recipiet iuuamentum. Mundacatatæ, est cibus qui fit de carnibus minutim incisis cum speciebus.

Filius. Mes. **Thabeget.** Est cibus cum carnibus frixis, postmodum præparatis cum acetosis. Eliguntur Thabeget acetosa pro illis, in quorum stomacho generatur Flegma cum Cholera: eo quod ipsa sua siccitate desiccant flegma, & acetositate choleram. Et hij cibi nutriunt corpus nutrimento multo, inclinante ad siccitatem. Et ex eis quæ præparata fuerint cum Sumach, confortant stomachum, & retinent naturā. Et præparata cū succo Limocellor., prouocant appetitū.

Elien. Di. **Suffrixa.** Eliguntur Suffrixa sine brodio, pro illis, in quorum stomachis flegma multiplicatur: eo quod ipsum incidunt: maxime, cum præparantur cum calidis speciebus. Species enim retardant digestionem ipsorum. Et hic cibus generat nutrimentum siccum: propter quod est de cibis illorum, qui utuntur exercitio forti, & maxime cum fuerint ex carnibus inclinantibus ad grossiciem.

Ioh. fo. **Suffrixa falsa.** Eliguntur pro habentibus stomachum humidum, & quibus accidit obliuio, & habentibus ægritudines flegmaticas, & utentibus exercitio, & motu: eo quod carnes, quæ recipiuntur sic præparatæ, non cito dissoluun-tur, propter siccitatem, & ipsorum resistentiam. Verumtamen hic cibus debiles stomachos fatigat, postquam accidit abominatio sitis, & dolor debilis, leuis in corpore.

Filius. Alb. **Assum supra carbones.** Eliguntur carnes assatæ supra carbones, eo quod multum nutriunt: & odiuntur propter tarditatem descensionis ipsarum. Et assaturæ huiusmodi carnium agnorum paruorum efficiunt conuenientius & melius nutrimentum: maxime illis, qui per minutionem euacuati fuerint: eo quod humorositas ipsarum conuertitur in sanguinem uelociter, & confortat uirtutem uitalem.

D. Filius. fol. **Assum in ueru.** Eliguntur carnes assatæ in ueru illæ, quæ sunt iuuenum Gallinarum, Perdicum, & Phasianorum, quarum assationi carbones supposiți, non fuerint malæ qualitatis: & infundatur sæpe ipsi assaturæ oleum amigdalinum: propter quod assata accipient humiditatem alteram ab humiditate sua. Et istæ assaturæ sunt de cibis habentium stomachū calidum, & habentium poros largos, & exercitantium exercitio multo.

Apta huc quę supra fol. 22. Canone. 24. notantur.

Bismagnard, Mudacatatæ, Thabeget, Suffrixa, Suffrixa falsa, Assum sup. carb. Assum in ueru.

De Afsatis, & his quæ auferunt odorem allectum. Iuuamenta rationabilia.

A 162	Afsum.	Cal. & hum. in 2.	Afsum supra aquam.	Carnes efficit cartilaginosas.	Stomachum offendit.	Cum exercitio forti.	Nutri. multū.	Calidis.	Iuuenibus,	Hyemi.	Frigidis.
B 161	Iudep de pane.	Cal. & hu. in 2.	Cum pane fermentato.	Macilentis, et gracilibus.	Visceribus humidis.	Cum stipticis post ipsas commestis.	Sang. ualde hu.	Frigi. & siccis.	Senectuti.	Autumno.	Septentrionæ.
C 160	Iudep Cathay.	Cal. & sic. in 2.	Carens nucibus, & melle.	Vētibus uenatione semper.	Corrumpitur, & replet.	Cum citrullis dulcibus.	Sāg. ualde acu.	Frigidis.	Decrepitis,	Hyemi.	Meridionalis.
D 159	Iudep de papauere.	Temp. cal. in 2. hu.	Cum zuccaro, oleo amigdal. & gallis.	Vigilijs, & Tussi.	Visceribus debilibus.	Cum stipticis: sicut cydonijs.	Sang. tempera.	Temperatis.	Omnibus,	Ver.	Occidentalis.
E 160	Iudep de melonibus, et medullis amig.	Tepe. cal. & hu.	Zuccarū temperatæ dulcedinis.	Prouocant sperma, & urinam.	Corrumpūt sanguinem.	Cum cibis acetosis.	Sāg. uelocis cōr.	Siccis.	Decrepitis.	Autumno.	Septentrionalis.
F 161	Iudep de dactylis.	Cal. & sicc. in 2.	Cum dactyl. recentibus.	Coitui.	Sanguinem calidum efficit.	Cum granatis muris.	Sang. turbidus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrionalis.
G 162	Coriandrum.	Fri. & sicc. in 2.	Hortulanū, recens.	Extinguit calorem sanguinis.	Cordi.	Cum syrupo acetoso de cydonijs, seu gallis.	Nutri. modicū.	Calidis.	Iuuenibus,	Æstate.	Meridionalis.
H Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones	Aetates.	Regiones. Tempora.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Afsum. Antiqui Medicorum consyderauerunt cocta Afsata, & Frixa in comparatione corporis humani: dicentes, quod ex Afsis & Frixis nutrimentum quod recipit corpus, est siccum: eo quod Afsum non habet in se humiditatis quantitatem qua possit humectare corpus, licet diu moretur in stomacho. Et Frixum eodem modo. Et carnes omnes elixæ in aqua, se habent econtrario: eo quod recipiunt humiditatem ab aqua: & aqua humidissimum est Elementorum, sicut Medici dicunt.

Iudep de pane. Id est, offa. Eligitur pro macilentis, & uolentibus corpus impinguare: eo quod multum nutrit, & uelociter descendit: cuius nutrimentum est laudabile. Sanguis generatus ex ipsa est fortis, & bonus: & maxime, quando conficitur cum pane fermentato cocto: quæ laxatiua est uentris, conferens babentibus tussim, & asperitatem cannæ pulmonis. Et est generatiua lapidum, & opilationum.

Iudep Chatay. Id est, offa. Hic cibus est multi nutrimenti, & tardæ digestionis: & cum præparatur cum nucibus, uel oleo ipsarum, est fortis caliditatis: & cum amigdalis & oleo ipsarum, seu Sesamino, uel pinguedine Gallinarum, est temperatæ caliditatis. Et Iudep de Musis, est difficilioris descensionis a stomacho. Et quando præparatur cum zaccharo, addit in spermate, & urinam prouocat, & laxat uentrem, asperitati pectoris conferens.

Iudep de papauere. Eligitur cum zaccharo, præparatum ad infrigidandum corpus: & ad prouocandum somnum: propter frigiditatem papaueris: & quia multum moratur in stomacho: & confert tussi, & asperitati pectoris, & pulmonis, & quibus reumatizat caput. Descendens ab eo humor, subtilis, calidus. Et est tardæ digestionis: maxime quando est cum multo oleo. Et quando præparatur hic cibus cum papaueribus recentibus est fortioris præparationis.

Iudep de Melonibus, & medullis Amigdalarum. Detestatur: eo quod fit de Melonibus multæ dulcedinis: & quia sunt uelociter conuertibiles, corrumpunt humores existentes in uenis: propter quod febris accidit iuxta uelocem humorum corruptionem, seu tarditatem ipsorum. Remotio uero nocumenti ipsorum fit, cum comeduntur prius ipsis acetosa, & post fructus pontici, sicut Citonia. Cibus uero qui fit de medullis amigdalarum & nobulis, est similis cibo qui fit cum zaccharo & suis maneriebus, & operationibus: tamen omnes huiusmodi cibi sunt tardæ digestionis.

Iudep de dactylis. Cibus qui fit ex Dactylis, est Rutal, est multi nutrimenti, & uelocis descensionis, & digestionis. Laxat uentrem, opilationem generat, & nocet ægritudinibus splenis, & hepatis: corpus impinguat, conferens uentositatibus grossis, & ægritudinibus frigidis, & maxime quando in præparatione admiscetur fauus mellis, & crocus.

Coriandrum. Contingit, quod plures diligunt comedere allia recentia, & cepas cum sultio uel lacte: quæ odiuntur, propter odorem ipsorum. Et facit sedare odorem ipsorum masticatio Coriandri uiridis, uel ficci, rutæ, pulegij, corticis citri, & foliorum ipsorum, & lauatio oris cum uino odorifero & bono, seu masticatio stipticorum aromaticorum. sicut Citonia, & Poma, & his similia: & etiam masticatio ciperi, gariofili, ligni alces, & mentastrum.

Apta huc quæ supra fol. 33. Canone. 35.

H

Afsum. Iudep de pane. Iudep de Chatay. Iudep de papauere. Iudep de Melonibus. Iudep de dactylis. Coriandrum.

De Chaloe simplicibus, & compositis. Iuuamenta rationabilia.

										Habitabilibus.	
A	169	Zuccharum.	Ca. in 1. hu. in 2.	Album, clarum.	Mundificat corpus, & prodest renibus.	Sitim efficit, et commouet choleram.	Cum granatis musis.	Sang. non nutritus.	Omnibus. Omnibus.	Hyemi. frigidis.	Moratis, alias, Frigidis.
B	170	Mel.	Cali. & ficin 2. Cal. Or. calid. & sicc.	Quod est infans.	Mũdificat, laxat, et phlebet corrupt. oẽm carniũ, et aliorũ, et hũectat.	Sitim efficit.	Cum pomis musis.	Sang. calidus.	Frigidis.	Hyemi. Decrepitis.	
C	171	Feludichi.	Cal. tẽper. in 2. Gal. calidum.	Zuccarinum.	Pectori, & pulmoni.	Opilat splenem, & hepar.	Cum modico amido, & multo Zuccharo.	Nutrimentum calidum.	Frigidis.	Hyemi. Decrepitis.	Frigidis.
D	172	Catayf cũ nucib.	Cali. & hu. in 2. Calidum.	Bene coctum & fermentatum, sicut panis quadratus.	Vetũbus exercitio.	Efficit bothor in ore, & opilat hepar.	Cum granatis bonis.	Sang. non coctus.	Frigidis.	Hyemi. Senectuti.	Frigidis.
E	173	Chabis.	Cali. tẽper. in 2. Valde calid. & minor feludichi in uiscositate.	Cum micis panis, bene coctis.	Meliores feludichi cerebro.	Hepati grossio.	Cunt citrullis recentibus.	Nutrimentum multum.	Frigidis.	Hyemi. Decretis	Frigidis.
F	174	Chaloe cũ nucl.	Cal. & sicc. in 2. Fortis calidi tatis.	Quod est purę albedinis.	Stomacho flegmatico, & renibus.	Facit grauedinem capitis.	Cum lactucis, et papaueribus.	Ipa. multũ, alĩ, nutri. multũ, uel sperma multũ.	Frigidis.	Hyemi. Decretis	Septentrionali.
G	175	Cuskabenchi.	Cali. in 1. Temperate calidum.	Bene cocti, & modici olei.	Synthericis (alias, dysenthericis.	Fastidit.	Cum uino lympha to.	Nutrimentum multum.	Calidis.	Hyemi. Iuuenibus.	Frigidis.
H			Natu rę.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Complexiones. Acutes.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Zuccharum. Melius ex zaccharo est Calaxzec: & laudabilius & subtilius ex eo, quod est bene colatum. Est tamen zaccharũ temperatæ complexionis, sed inclinat ad humiditatem (alias, caliditatem) quod est in omnibus suis modis simile melli: sed sitim ualde non efficit sicut mel, attamen nutrimentum eius est maius nutrimento mellis. Sed si coquatur & despumetur, sedat sitim: & tussim, & ægritudinem stomachi, & remum, & uesicæ, & caliditatem extinguit. Manna calida est in primo gradu, utilis pectori, & pulmoni. Verum illa quæ cadit super arbores glandiũ est sicca: sed illa quæ cadit supra arborem landri, est calida & sicca.

Mel. Vrinam prouocat, & uomitum commouet. Et quando cum aqua decoquitur, & despumatur, perditur acuitas eius, & minuitur dulcedo & inflammatio eius (in alio, inflatio) & nutrimentum eius augetur, & urinæ prouocatio, & uentris laxatio. Et melius ex eo est acutum, puræ dulcedinis, spissum, & uernale, declinans ad rubedinem. Et Deps, id est, mel dactylorum, calidum est & humidum, complexionis temperatæ. Quod uero ex eo in sole decoquitur, est minoris humiditatis, & multæ dulcedinis, & caliditatis. Rob uero calidum est & siccum, sanguinem comburens. Musum uero ex eo, est minoris caliditatis.

Feludichi. Est multi nutrimenti, & difficilis digestionis. Leusunichi subtilius est Catayf, & est minoris nutrimenti, & difficilioris digestionis. Fingi uero sunt leuiores prædictis ad digerendum. Omnibus uero dictis cibis, quiescentes uti non debent: eo quod sunt magis conuenientes exercitantibus. Remouetur autem nocumentum ipsorum cum optimo uino assumpto, post quatuor horas finita comestione prædictorum. Prædictos uero cibos comedere non debent habentes hepatis seu splenis opilationem. Sunt tamen hĩ iuuatiui pectoris.

Catayf cum nucibus. Detestantur illis, qui timent generationem lapidis fieri in uesicis eorum: & præcipue habentibus renes calidos, & opilationem patientibus in hepate: propter uiscositatem ipsorum: & sunt conferentes patientibus apostema pectoris, seu pulmonis. Et quando præparantur cum zaccharo, amigdalis, & nucibus, habentibus stomachum temperatum. Qui dicitur Quadratum: pro eo, quod quarta pars est mica panis: alia ex rebus, quibus farcitur: alia ex pasta circũstante: & reliqua ex aceto. Res uero replentes ex quibus farcitur, sicut sunt Leusimcheri, cuius tertia pars sunt amigdalæ, & duæ tertiæ sunt zaccharum: & species debent esse ea proportione, qua recipiantur delectabiliter a gustu.

Chabis Hippocrates dicit, quod milla quæ fiunt ex farina frumenti, melle, oleo oliuarum, uel alĩs oleis, sunt uelocis descensionis, & corrumpuntur uelociter in stomacho: eo quod farina, & oleum sunt uelocis descensionis: & mellis etiam descensionis uelocitas sedatur, cum igne decoquitur: & uelocitas corruptionis ipsius est, quia cum bene decoquitur cibus ipse, acuitur mel & oleum: et cum non decoquitur, remanet farina cruda.

Chaloe cum nucibus. Omnes modi & naturæ, seu cubaiæ, qui fiunt cum nucibus & melle, sunt generatiui choleræ: & qui fiunt cum amigdalis, sunt conferentes tussi quæ fit ex humiditate. Et qui ex eis præparantur cum festicis & melle, sunt conferentes habentibus in pectore & pulmone opilationẽ, & humorem flegmaticum. Et qui præparantur cum papaueribus & zaccharo, sunt conferentes fluxui reumatis, & tussi quæ fit ex caliditate. Et præparati cum Sisamino, fastidiunt, licet sint multi nutrimenti. Verumtamen permutatur complexio cuiuslibet Chaloe ex rebus quæ miscentur cum melle.

Cuskabenchi. Nutriunt magis quam aliqui modi Chaloe, quando digeruntur: eo quod in se partem panis continent: & est difficilis descensionis, eo quod oleum resistit cocturæ panis ipsius. Et frixum ex eis est difficilioris digestionis, quam aliter coctum: propter nimiam unctuositatem ipsius. Et hĩ sunt ex cibis exercitantium. Et ex Chaloe sicca & uiscosa, est difficilis digestionis: eo quod ignis propter admixtionem ouorum, præstat eis uiscositatem: & quæ ex eis liquefit sub lingua, econuerso.

Apta huc quę supra fol. 23. Canone. 26.

Zuccharum. Mel. Feludichi. Catayf cũ nucibus. Chabis. Chaloe cũ nucib. Cuskabenchi.

De Præparatoriis Dentium, & conseruatione. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

De Aquis pluuialibus, & Fontium. | Iuuamenta rationabilia.

A	183	Aqua fontium.	Fri. & hu. in 4. Frigida, & humida.	Ex fontibus orientalibus.	Hepati calido, & digestioni.	Infrigidãt, & efficiunt inflationes humidas.	Cum balneo, & exercitio moderato.	Vrinam prouocat.	Caldis, & sicc. Caldis, & sicc.	Caldis. Aestati.
B	184	Aqua pluuialis.	Fri. & hu. in 4. Habens aliquid calliditatis.	Ex bona terra recepta.	Tussi.	Raucitati, si corrupta fuerit.	Cum calefit, (alias, quãdo colligit mẽse Ianuarij.)	Sudorem prouocat.	Temperatis. Temperatis.	Omnibus. Omnibus.
C	185	Nix, et glacies.	Fri. naturaliter, & sic. accidẽtaliter.	Ex aqua dulci existente.	Digestionem meliorat.	Tussim commouet.	Bibenda antea modicum.	Deiectionem, durities, paralysi	Caldis. Caldis.	Iuuenibus. Iuuenibus.	Meridianis. Aestati.
D	186	Aq. niui mixta.	Fri. naturaliter, & accidẽtaliter.	Cum miscetur cum aqua.	Digestioni, & præseruat ab inflatione humida.	Pectori, & gutturi.	Cum balneo, & debili motu.	Frigiditatem, et humiditatem.	Caldis, & sicc. Caldis, & sicc.	Iuuenibus. Aestati.	Caldis. Aestati.
E	187	Aqua calida.	Fri. & hu. in 2. Cali. accidentaliter.	Tepida, dulcis.	Mundificat vtilos stomachi.	Laxat instrumenta digestionis.	Cum miscetur aqua rosacea.	Imitationes humiditates.	Frigidis. Frigidis.	Decrepitis. Hyemi.	Frigidus. Frigidus.
F	188	Aqua salsa.	Cal. & sicc. in 2. Cali. & sicc.	Non amara, & fluens.	Soluit corpus.	Prurítum efficit.	Cũ miscetur eũ bono luto, et itur post eius potũ ad balneum.	Sitim expellit.	Frigi. & humi. Frigi. & humi.	Decrepitis. Hyemi.	Frigidus. Frigidus.
G	189	Aqua alũinosa.	Fri. & sicc. in 2. Frigi. & sicca.	Quæ potest potari, & est modicæ stipticitatis.	Hemorrhoidibus, & fluxui ventris.	Desiccat corpus.	Cum rebus humidis, & dulci vino.	Colicam.	Cali. & humi. Cali. & humi.	Iuuenibus. Iuuenibus.	Meridianis. Vere.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates. Aetates.	Regiones. Tempora.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. G. **Aqua fontium.** Ordiuntur Aquæ fontium quæ multæ sunt frigiditatis: & aquæ locorum arenosorum, quando a ieiunis bibuntur: quia obsunt stomacho, dentibus, inflationi, neruis, ossibus, & cerebro: eo quod sunt frigidæ complexionis. Sunt etiam malæ quæ dantur in balneis, & post coitum, & in exercitio forti, & siti quæ de nocte accidit in somno. eo quod calorem naturalem extinguit. Nisi sitis fuerit occasione febris, cibi saliti, aut rerum calidarum & siccarum.

Hip. G. Ori. **Aqua pluuialis.** Hipp. dicit, quod Aqua pluuialis est melior inter aquas, leuior, & dulcior: eo quod subtilius est quod sol ex aquis extraxit: quæ licet corrumpitur, sua subtilitate, & non malicia corrumpitur. Nam omne leuiter corruptibile est subtile. Et cum corrumpitur aqua, raucitatem facit, (alias, siccitatem) & febres: & cum non corrumpitur, est bona. Melior tamen ex aquis, est, quæ pluit suauiter, & paulatim, & cum tonitruis: prima causa, propter ipsius subtilitatem, quæ in ea existit: & secunda, propter motũ nubium ipsam subtiliantem.

G. Mat. Ioh. **Nix & Glacies.** Nix quædam est glacies, & quædã gelu. Et de Glacie melius est, & peius secũdum maneriem loci in quo reperitur. Et de glaciebus melius est quod ceciderit super saxis, terris duris, et bonis arenis. Et cum acciderit non nisi malã aquam habere, tempera eam cum hac niue. Et de niuibus peius est, quod super mineras ceciderit. Et Nix licet sit frigida, & sicca in substantia, iudicat tamen Medicus in ea secundum opinionem (in alio, operationem) secundum quam est humida.

Mat. Io. Ari. **Aqua Niui mixta.** Qui usus fuerit potu aquarum fluentium de fontibus, & infrigidatarum in aëre, & conseruatarum in arena, in domibus, non indiget niue: quia si niuis nocumentum non appareat iuuenibus incontinenti, tamen accrescens antea modicum apparebit decrepitis, & præcipue illis, qui consueti sunt pati podagram, seu ægritudines neruorum. Et ꝙ aqua non nutriat, signum est, quod non inspissatur dum coquitur, & famelicum non satiat, nec digesta dicitur, nec prouocat appetitum.

G. Ra. Ioh. **Aqua calida.** Eligitur ieiunis: quia stomachum lauat a ciborum superfluitate. Et possibile est, quod uentrem laxet, maxime cum Zaccharo mixta, & melle: cuius usus destruit digestionem, laxat stomachum & corpus, & prouocat fluxum sanguinis de naribus. Sed illa quæ nec est frigida, nec tepida, corpus inflat, & appetitum debilitat, & uisum: & sitim nõ sedat. Scias, quod eam subtiliat ignis, quando causa grossitiei ipsius fuerit frigiditas: & ingrossat, quando causa grossitiei fuerit caliditas. sicut in Nilo, in terra Aegypti.

Aqua salsa. Primo laxat corpus, deinde stringit & desiccat. Sulphurea uero, & picea, & de Naphtha prosunt scabiei, apostematibus ueteribus, & hydropicis. Aqua uero æris, urinam constipat: & aqua quæ egreditur ex minꝛis argenteis infrigidat, & desiccat temperate. Aqua siquidem terrea, prodest stomacho, & inflationi splenis, & calefacit & desiccat. Aqua tamen salsa, cum miscetur cum Sanich in uasis nouis creteis: deinde perforatur fundus uasis subtili foramine: aqua destillans exinde potata super pingues cibos, auferꝛ nocumentũ ipsoꝝ.

Aqua Aluminosa. Aquæ oẽs hmõi sunt cõuenientes ad curandum ab exterius corpus, non ad potandũ. Tñ si potare aliquis indigeat, miscꝛat cũ eis de luto suæ regionis: uel bulliat prius, & miscꝛat cũ eis uinũ stipticũ, si assumẽtes fuerint frig. cõplexionis. Si uero fuerint cal. denꝫ cepæ ꝑparatæ cũ aceto in comestione, et in potu syrupus acetosus. Et in aqs q̃ sunt malę q̃litatis, coquaꝫ cicera, et colatæ denꝫ ad bibendũ: postq̃s etiã cõueniẽt danꝫ cepæ ꝑparatæ cũ aceto: et añ eas comedaꝫ de pastinacis syluestrib. piscib. salitis, uel cucurbitis. Etiã aqua turbida clara effici, qñ ponunꝫ in ea alumẽ, uel medulla nucleoꝝ. chrysomeloꝝ. i. pscoꝝ, seu carbões accensi.

Apta huc quę supra fol. 12. Canone. 28.

H ♀

Aqua fontium. Aqua pluuialis. Nix & Glacies. Aqua Niui mixta. Aqua calida. Aqua salsa. Aqua fluminosa.

De Vinis fructuum uuarum, & de cautela ad Ebrietatem. & Anxietatibus. Iuuamenta rationabilia.

Numerus.	Nomina.	Gradus.	Quod sit de uinea quę diffunditur.	Cholericis.	Neruis, & uisceribus.	Cum chalöe secūdæ mensæ.	Sang. immundus.	Ven. Iuuenibus. Temperatus.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Cibis per æstatem.	Frigidis. Humidis.
194 A	Vinum.	Cal. & hu. in 1.									
195 B	Vinum odoriferum.	Cal. & hu. in 1.	Citrinum, odoriferum.	Famem sedat.	Bibitum immoderate.	Cū rebus secundæ mēsæ, & cum aqua mixtum.	Sang. calore eō perat.	Ven. Iuuenibus. Temperatus.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Cibis per æstat.	Frigidis. Humidis.
196 C	Vinum generosum.	Cal. & hu. in 1.	Vnctuosum, odoriferum.	Curat ophthalmiam.	Sensibus, & memoriæ puerorum.	Cum pomis muzis, & medullis lactucarum.	Sang. subtilis, acutus.	Hyem. Senectuti. Frigidis.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Hyem.	Frigidis.
197 D	Vinum acutum.	Cal. & ficc. in 2.	Splendidum.	Sedat syncopim. (alias, sitim.)	Spleni, & hepati debilibus.	Cum granatis acetosis.	Cholera rubea.	Hyem. Decrepitis. Frigidis.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Hyem.	Frigidis.
198 E	Vinum acetosum.	Cal. & ficc. in 2.	Annalæ, et lucidum.	Aufert nocumentum toxicorum.	Sedat coitus appetitum.	Cum Cidoniis muzis.	Cholera acuta.	Ver. Iuuenibus. Temperatus.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Ver.	Humidis.
199 F	Vinum de dactylis.	Cal. & hu. in 1.	Factum ex rutab melle ipsius.	Impīguat corpus, & laxat.	Opilat.	Cum granatis dulcibus.	Sang. rubicundus.	Aut. Iuuenibus. Temperatus.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Aut.	Humidis.
200 G	Amigdalæ, amarę.	Cal. & ficc. in 2.	Magne, dulces, & unctuosæ.	Comesę ante potū pīeruāt ab ebrietate, & anxietatib. abstergūt lentigines.	Intestinis.	Cum serūtur cū amigdalis dulcibus, papauerib. seu zuccharo.	Humor indigestus.	Hyem. Decrepitis. Frigidis.	Frigid. Decrepitis. Frigidis.	Hyem.	Frigidis.
H	Nomina.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones. Aetates.	Tempora.		

Septentrionalibus. Frigidis. Mendionalib. cal. cibis. Septentrionalibus. Frigidis. Septentrionalibus. Frigidis. Septentrionalibus. Frigidis. Septentrionalibus. Frigidis. Septentrionalibus. Frigidis. Regiones.

8 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. G. D. **Vinum.** Diuersificatur in colore, odore, & sapore, ordine, potu, & tempore. Vinum album est modicæ caliditatis, & modici nutrimenti, uelox ad digerendum: nigrum uero econuerso. Odoriferum uero bonum sanguinem facit. Horribilis uero odoris, contrario. Dulce est uelocis digestionis, fluere facit uentrem minus quam urinam: stipticum uero econtrario, Grosum est multi nutrimenti, & difficilis descensionis: subtile uero econtrario. Vinum nouum est inflatiuum: uetus uero alleuians.

G. Hip. **Vinum uetus odoriferum.** In ultimitate est calidum in tertio gradu. Nouum uero in primo. Medium inter hæc est calidū in secundo. Habentibus uero complexiones calidas, nocet uinum citrinū, & rubeum, splendidum, uetus, amarū, & purum: eo quod inducit Sodam, anxietates, & uigilias, maxime habentibus hepar & cerebrū calidum. nam somnus & uigiliæ sunt iuxta caliditatem, & frigiditatem cerebri & uini. Habentibus uero cxmplexiones contemperatas, prodest uinum rosaceum, non antiquum, moderatum in quantitate & lymphatione.

G. R. Ioh. **Vinum rubeum grosum.** Vinum grosum, nouum & dulce, est plurimi nutrimenti, & maxime nociuum stomacho: deterius uero est eo, nigrum, grosum, & dulce: hoc uero deterius est, nigrum, grosum & stipticum: eo quod est difficilis descensionis. Album uero inter omnia uina est minoris caliditatis: cuius nutrimentū est magis iuuatiuum calefactis, & ad prouocandū urinam: & præcipue subtile ex eo: eo quod omne uinū album est stipticū, grosum, uel aquaticum subtile: dulce uero nunquam. Omne uero uinum nigrum dulce est.

Vinū citrinum acutū. Quare uinū citrinum acutū, noceat cōualescentibꝰ & debilia hūtibus corpora, est, ꝓpter siccitatē & acuitatē ipsius. Et quare etiā sedat coitū, est: qa caliditas, qua cōpleī cōbinatio & digestio spermatis, extrahit ad superficiē corporis ex gaudio, et uini subtilitate. Et causa quare hūtes cal. cōplexiones inebriant citius potādo ex scyathis paruis, q̄ in magnis, est: qa modicū uinū paruo scyatho cōtentū, uelocius digerit, cerebrū ascendēs, cuius uapores uelocius in cerebrū ascendūt, unde citius inebriāt, & uelocius multo. Et quare accidat occasiō potatōis uini tremor, & nutabilitas, q̄uis ipm sit calidū, est: qa tremor accidit occasiō eflegmatū generatorꝫ ex mala digestione: & frigiditas accidit, qa aēr ingredit poros, ꝙs uinū aperit.

G. O. M. R. etglosatorꝫ **Vinū acetosum.** Qn̄ colat uinū q̄d acescit a domo sua; uel fęce, & ꝑmutādo miscet cū fęce alterius boni uini, annullat acetositas eius. Cinis uitis albaꝫ uuarū, et passulæ dissolutæ, et cicera trita, & myrtus, q̄dlibet ipsorꝫ in uino q̄d acescere cęperit impositū, abscindit acetositatē. Et qn̄ uindemiant uuæ, quæ cęperūt aliquantulū desiccari in umbra, Luna existēte diminuta lumine, q̄d exprimit & decoquit usq; ad consumptionē aquositatis ipsarꝫ, et reponunt in uasis, orificia quorꝫ sunt cooperta lamina ferrea, applicetur tempore coruscationū, & tonitruorꝫ, auferatur tempore boreali, assecuratur hoc uinum, quod ab acetositate præseruabitur.

Ra. Ior. Mas. **Vinum de dactylis.** Eligunt ad potandū in quolibet uino cocto nuces tritæ, ad auferendum fumū, si quis per ignē remanserit. Et ad faciendū ipsum clarū & mundū, sal adponendū est. Vinum uero de dactylis grossius est inter alia uina, & minoris caliditatis. Et uinū quod fit ex melle dactylorꝫ, grossius est alꝫ uinis, & debilioris caliditatis, tardioris descensionis, & pluriū uentositatū, inter alia uina prædicta. Opilationē faciunt, maxime postquā uetescūt. Vinū tamen mellitū fortioris est caliditatis inter alia uina, et magis operatur stuporē. Et uinum passulaꝫ est debilioris operationis, quā uinum grosum, nigrū. Vinum uero temperatū dicitur esse de numero electorꝫ. Et uinū in q̄ ponit teda, est frigi. et stipticū, et dicit a q̄busdā, q̄d est calidū & sic.

D. Ori. Ioh. **Amigdalæ, maxiæ amaræ.** Si ex succo foliorꝫ uitis uuaꝫ albaꝫ accipiant ʒi.ɔ. & ex forti aceto ʒi. & rob agrestæ ʒi. & seminis caulis ʒi. et misceant: ex ipso confecto inter potationes quātitates aliquæ bibant: ꝑseruat ab ebrietate, & ebrietatis stupore. Et si adsumant ex semie caulis ʒi. & misceā cū rob agrestæ aā uini potatiōes, ab ebrietate ꝑseruat. Et si uoluerit aliqs bibere ab undāter, cibū minuat. Et si assumat de brodio caulis pingui, & comedat de feludichi zaccharino, uel bibat de uino dulci qualibet uice ter, & odoret camphora, & nenufar, et nō multiplicetur motus, uel loquela, ꝑseruāt ab ebrietate. Processus uero & principiū potationis inantea debet esse a modico ad multū. Si datur in potu diligenti uinū aqua fruticū uitis, mixta uino inscio potare, uinū horrebit. Similiter si detur ante potū myrtus, seu ruta ad potandū, horrebit.

Eligitur potu uini Luna existente in signis aquaticis: ꝑter scorpionē. Deinde aërea Luna coniuncta cum Venere, & Ioue.

Eligitur existēte ascendente in quinta domo illius, pro quo eligitur, et Luna existēte in eo: & repudiatur si fuerit in octaua.

Repudiat Saturno existēte in ascendente, propter impedimēta ipsius: & Marte, propter excessus, quos facit in potatiōibus: et cauda, ne tedioſi superueniant.

Apta huc quę supra fol. 26. & 27. Canone 89. notantur.

Vinum. Vinū uetus. Vinū rubeum grosum. Vinū citrinum. Vinū acetosum. Vinum de dactylis. Vinum Amigdalinum.

		De Odoribus, & Floribus.			Iuuamenta rationabilia.							
												Caldis.
A	197	Myrtus.	Fri. in 2. fic. in 3. Ioh. er Iohanni-cius frig. ficc.	Cafruhuben, id eſt, contracta.	Hepati caloris emplaſtrata.	Vigilȝs.	Cum uiolis recentibus.	o	Iuuenibus.	Calidis.	Iuuenibus.	
B	199	Roſa.	Fri. in 2. fic. in 3. Ori. frigi. & ficcatiuæ. G. diuerſarum uirtutū. Ior. frigi. ficc.	De Iuri in Perſia, recentes.	Cerebro calido.	Efficit quibuſdam meſthut.	Cum camphora.	o	Iuuenibus.	Calidis.	Iuuenibus.	Meridianis.
C	200	Ocimū origanatū.	Cal. in 2. fic. in 3. Filius Ab. frater Filius Mu. ca. in 1. M. fri. & ſic. Ior. ca. et ſic.	Origanatū, ꝓpter ſuā frigiditatē ratione uiſcoſitatis.	Diſſoluit ſuperfluitates cerebri.	Replet cerebrum frigidū ſuperfluitatibus.	Cum nenufar.	o	Omnibus.	Temperatis.	Omnibus.	Orientalibus.
D	200	Violæ.	Fri. in 2. hu. in 3. Ior. frigi. & humidiantes quidam calidiatis.	Azichnȝ multiplicium foliorum.	Odorata ad birſem, et eis potus laxat choleram.	Catarrum ex frigiditate.	Cum Cayri, & Samſuco.	o	Iuuenibus.	Frigidis.	Iuuenibus.	Meridianis.
E	201	Lilia.	Cal. in 2. ſu. in 3. G. debilis cal. & ſiccatiuæ. cū ſtipticitate. Ior. cali. & ſicc.	Cœleſtia.	Diſſoluūt ſuperfluitates cerebri, & purgant aquam citrinam.	Sodam, ex caliditate.	Cum camphora.	o	Decrepitis.	Frigidis.	Hyemi. Decrepitis.	Septentrionalibus.
F	203	Citra.	Cal. ficc. in 2. Cortex eius cali. & ſic. ſimiliter grana Caro fri. et hi. aceroſi ſi. et ſic.	De Faſiſigna, id eſt, regia.	Cū odore ſto connię, cōtra toxicū cū medicina: & cortex eius digeris cibum.	Cerebro calido, & eſt difficilis digeſtionis.	Cū uiolis odorādis recētibꝰ cū comedunt ꝑ cibū.	o	Frigidis.	Frigidis.	Hyemi. Decrepitis.	Frigidis.
G	203	Fructꝰ mādragoræ.	Fri. in 2. ficc. in 3. G. fri. uerſum eſt in eo hu. etc. Ior. fr. & ſic. acroſtipticꝰ f. et ſi.	Magni, & odoriferi.	Odorādi contra ſodā, prodeſt elephantię, & magnis infrigidationibus cutis.	Hebetant ſenſus, & ſomnium prouocant.	Cum fructu hederæ.	o	Iuuenibus.	Caldis.	Aeſtati. Iuuenibus.	Caldis.
H		Nomina.	Natura.	Gradus.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aeraes.	Tempora.	Regiones.
		Numerus.	1 2 3	4 5	6	7	8	9 10 11				

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

Ie. G. Io. **Myrtus.** Propter ſuam ſtipticitatem, eſt frigid. & ſicc. & propter amaritudinem habet aliquid cali. & humi. (in alio, ſubtilitatis.) Et Sanibucus eſt fortis caloris, & ſiccitatis. Et Sanibucus credo, prodeſt habentibus torturam oris, & paralyſim ſola ex frigiditate. Roſæ gariofilatæ, nominatæ arabice uilirim, propinquæ ſunt Sambuco in uirtute: uerumtamē debiliores ſunt eis, & delectabiliores. Narciſſus temperatus in cali. & ſicc. ſubtiliatiuus, & diſſolutiuus humiditatum. Sylueſtris tamen fortior eſt, & calidior hortulano. Et campeſtris Narciſſi ſi cepe accipiatur, & aliquantulū ſcindatur in crucem, plantetur poſtmodū in uiridario, duplicabiť flos eius.

G. R. Mem. **Roſa.** Roſæ ſunt diuerſorum modorum. Nam ex eis ſunt quædam rubeæ, ſplendidæ. Quædam albæ. Et quædā citrinæ. Et quædam in exteriori ſuperficie citrinæ, & in interiori ſunt nigræ. Et earum naturæ ſunt diuerſarum uirtutum: uerumtamen omnes ad frigiditatem declinant: unde cerebrum infrigidant, & deſiccant, & ſedant caliditatem ipſius. Tamen habentibus frigidum cerebrum, catarrum faciunt. Et moſchire, Cheri citrinum habet aliquid caliditatis. Nigrum tamen eſt temperatum. Ior. tamen dicit quod ſit calidum & ſiccum in ſecundo.

G. Io. Mem. **Ocimum origanatum.** Habet in ſe caliditatem, qua diſſoluit ſuperfluitatem cerebri moderate. Quod ſi aſpergatur aqua, ſeu infundatur, infrigidat, & humectat magis. Mentaſtrum calidum & ſiccum eſt in tertio gradu, diſſolutiuum uehementer humiditatum cerebri. Cuius ſuccus prodeſt ſingultui facto ex repletione. Samſucus calidus & ſiccus in ſecundo diſſolutiuus, & ſubtiliatiuus. nam diſſoluit uentoſitates cerebri, & exopilat ipſum, & ſubtiliat humiditates eius. Cuius oleū prodeſt doloribus auriū, qui fiunt ex uentoſitate groſa. Et qñ ponitur ſuccus eius in uentoſa appoſita locis ſacrificatis, operať, cꝫ cicatrices dictoꝝ locoꝝ deleanť.

Io. Ie. **Violæ.** Eliguntur contra cerebrum calidum propter ſuam frigiditatem: contra uigilias, quia odoratę faciunt uelociter dormire. Et ſi ponātur exterius ſupra caput recentes, faciunt urinam redolere ſicut redolēt ipſæ, ſicut accidit cum Alcanna unctis: eo quod urina eodem colore tingatur. Et Nenufar ſimile eſt uiolis in uirtute, et iuuamento: uerūtamen frigidius eſt eis, propter quod abſcindit ſodam contingentē ex caliditate. Et ipſum eſt duorū modoꝝ, citrinū ſylueſtre, & cœleſte hortulanū: uerum cœleſte delectabilius eſt, et humidius. Flos Panis porcini calidus eſt & ſiccus: qui ſi uino infundatur, et poſtmodū uinum ipſum bibatur, inebriat.

G. D. Mem. **Lilium.** Eſt diuerſorum modorum: uerumtamen quodlibet calidum eſt, diſſolutiuum cerebri. Et Cheri citrinum eſt calidum, ſubtiliatiuum, & diſſolutiuum temperatum: licet omnes aliæ maneries eius ſint temperatæ in caliditate & frigiditate. Ocimi gariofilati uirtus propinqua eſt in operatione Samſuco. Rachacaromos ſunt temperatæ complexionis, & delectabilis odoris, conferentes leuibus uentoſitatibus cerebri. Fructus Hederæ ſunt eiuſdem uirtutis. Baſchiæ uirtus eſt ſicut uirtus fructus Hederæ.

G. D. Io. **Citra.** Multæ prægnantiū comedunt ex eo, quando habent appetitus accidentales. Et ipſum eſt contrariū mortalibus toxicis. Cuius cortex eſt calidus & ſiccus, et acutus. Et acetoſum ipſius frigi. & ſicc. in tertio. Et caro ipſius inter hæc ex ſua acuitate & aromaticitatē confortat ſtomachum, & confert digeſtioni: cuius caliditas propinqua eſt temperantiæ. Et acetoſum ipſius incidit & ſubtiliat: & caro eius mediocris eſt inter cortícem, & acetoſum ipſius. Bacheſchon dixit in libro quem fecit in Maymonem, & filius Embrahi dixit, quod ſi comedatur de nocte, ſtromboſilitatem facit (in alio, ſtriboſilitatem.)

G. D. Io. **Fructus Mandragoræ.** Hi infrigidant cerebrum, & humectant, & illud inſenſibile reddunt. Arangi diſſoluunt uentoſitates frigidas, & ſunt Citris ſubtiliores. Limoncelli ſimiles ſunt eis in odore, & operatione ad cerebrum. Citoniorum uero odor eſt infrigidans, & confortans cerebrum, & animam: tamen odor Citoniorum abſcindit abominationes, & uomitus.

Apta huc quę ſupra fol. 17. Canone. 30.

Myrtus. Roſa. Ocimū origanatū. Violæ. Lilia. Citra. Fructꝰ Mādragoræ.

Iuuamentū, & nocumentū eorum quæ appropriantur secundæ mensæ. Iuuamenta rationabilis.

A	204	Canna melis.	Iuc.ca.& hu.D.	Cal.& hu.in 1.	Multę succo-sitatis, & dul cedinis.	Pectori, & tusi.	Generat uen tositatem.	Cum lauan-tur cum aqua calida.	Sang. reperat.	Frigidis.	Senectuti.	Quibus reperi-untur.	Omnibus.
B	205	Candi.	Temperatum in caliditate.	Cal.in 1.hu.in 1.	Purū, trans-parens, & leue.	Cannæ pul-monis.	Stomachis cholericis.	Cum muzis fructibus.	Humor lauda-bilis.	Temperatis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
C	206	Lutū coralceni.	Ca.fua.laſcdic. gnaliter fr.et ſi.	Fri.ca.hic.in 2.	Leue, & fra-gile.	Abſcindit uo mitum.	Generat la-pidem in re-nibus.	Cum fructi-bus muzis, ſy rupo acetoſo de ſeminibus.	Nutrimentum ſicum.	Cali. & humi.	Decrepitis, cali-dis in uirtute.	Hyemi quia di-gerere facit.	Hyemi.
D	207	Festucæ.	Iuc.cal.et ficc. & hu.	Cal.& ſicc.in 2.	Antiquæ, & magnæ.	Morſui ſer-pentum.	Facit uerti-gines.	Cum chry-ſomelis lic-cis.	Sang. declinans ad ſiccitatem.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Hyemi.
E	208	Nucellæ.	Amigd.cū ſale.	Cal.in 3.hu.in 1.	Groſsæ, hu-morolæ.	Addit in ce-rebro.	Offendit ſto-machum.	Cum Peni-dijs.	Sang. non bo-nus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Hyemi.
F	209	Amigd.cū ſale.	Nucellæ.	M.c.et h.minuz. q̄ nuces.R.c.h.	Cuius corti-ces fricando ſeparantur.	Retardant e-brietatem.	Faſtidiunt.	Cum uino ammo.	Phlegma. (al-ſum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Hyemi.
G	210	Rabes.	Rabes.	Cal.&ſicc.in 2.	Conſerua-tum in ui-ue.	Variolis, & morbillis.	Pectori, & colicæ.	Cum citri conditis.	Humor immū-dus.	Calidis.	Iuuenibus.	Ver.	Ver.
H	Numeruſ.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipſa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOdio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Ætates.	Tempora.	

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

D. Io. R. **Cannæ Meſſis.** Sunt temperatæ caliditatis, conferentes aſperitati pectoris, gulæ, & cannæ pulmonis, mundificantes humiditatem exiſtentem in eis: & urinam prouocant. Quarum uentoſitates ſedantur per excoriationem, & ablutionem aquæ calidæ. Penidiæ uero calidæ & humidæ ſunt: conferentes pectori, & tuſsi: lubricant uentrem, generant ſanguinem temperatum, & ex eis meliores ſunt, quæ conficiūtur ex puriori zaccharo.

Io. Ifa. **Candi.** Clarificant guttur, ad quod fluunt humiditates capitis, propter clamorem, & cantum, tuſsim & raucitatem, ſoluentes & conferentes pectori & pulmoni. Et quando præparantur cum ſucco Coriandi recentis, et papaueribus, erunt magis conuenientes habentibus complexiones calidas. Et tinctī, ſeu infuſi cum azurio, conferunt melancholiæ, & ſubtiliant ipſam.

Io. Ie. G. **Lutum coralcenum.** Eligitur ut comedatur poſt cibum ad meliorandū digeſtionem, & roborandum, ſeu cōſtringendū orificium ſtomachi, & maxime poſt aſſumptionē unctuoſorū: et eſt deſiccatiuū humiditatis ſtomachi. Et quantitas ex eis conferens, eſt ab una dragma uſq; ad aureum: & ſi hanc quantitatem exceſserit, operatur inflationem, opilationem, & citrinitatem. Et habentibus uenas largas, minus obſtat cū aliis. Habet etiam in ſe aliquid caloris, propter falſedinem, & nutrit nonnulla de animalibus: eo quod eſt terra munda. Proprietas tamen luti prædicti, diuerſatur ſecundum diuerſitatem ſpeciei ipſius.

Ori. Io. Gal. **Feſtucæ, uel Feſticę.** Eliguntur habentes in ſe ſtipticitatem, & aromaticitatem, ad conferendum ſtomacho, & expellendum humores pectoris, hepatis, & pulmonis, & mundificandum renes. Verum ſtipticitatem non habentes parum conferunt, aut nocent ſtomacho, & parum laxant, imo nutriunt modico nutrimento, ſunt tamen comedendæ poſt cibum. Agricolæ autem dicunt, quod fiunt ex inſertione amigdalarum, in lentiſcis, ſeu faucis hortulanis.

Theo. Maſ. **Nucellæ.** Hipp. dicit, quod Nucellæ magis nutriunt nucibus, & ſunt difficilioris digeſtionis, niſi corticibus mundatæ fuerint. Quarum cortices ſunt ſtipticæ, uentrem ſtringentes, & habentes multum uentoſitatis: & uentoſitatem generant. Dixerunt uero quidam de antiquis, quando comeduntur cum ruta ante cibum, non læduntur comedentes a morſu reptilium. Fertur etiam, quod ſcorpiones fugiunt eas. Et quando comeduntur cum ficubus, conferunt morſis ab eis.

G. D. R. Cor. **Amigdalæ cum ſale.** Amigdalæ cum uino odiuntur, niſi ab eis, qui habent in ſtomacho flegma: quæ boni ſunt ſaporis, præparatæ cum ſale: & ſunt conferentes mundificationi pectoris, & pulmonis, & faciunt uentrem laxum: eo quod habent in ſe abſterſionem. Amaræ tamen ex eis ſunt magis abſterſiuæ pectoris, & pulmonis, & exopilatiuę opilationum ſplenis, hepatis, renum & ueſicæ. Sunt etiam utiles ad prouocandum urinam: & cum fuerint uehementioris amaritudinis, erunt fortiores in huiuſmodi operationibus.

Apta huc quę ſupra fol. 28. Canone. 31.

Io. Ie. Ma. **Rabes.** Eligitur pro ſtomacho debili, & cholerico, ut confortet orificium ſuum, & ſedet abominationes eius. Et prohibet uapores uini aſcendentes ad cerebrum, & confortat uentrem debilem. Naturam ſtringit, & rectificat pectus. Verum nocet decrepitis, & habentibus complexiones frigidas.

Canna meſſis. Candi. Lutū coraſcenū. Feſtuca. Nucellæ. Amigdalæ cū ſale. Rabes.

De Musica, & Accidentibus Animæ, & medicinis mundificantibus Corpus. Iuuamenta rationabilia.

A	211	Cantus.	Concordari uoces instrumẽto rũ sonis, quorũ naturæ ẽt usus.	Qui allicit aues.	Liberat ab ægritudinibus.	Quãdo assuescunt propter delectationẽ.	Cũ uritur per iuuamentum tantum.	0	Omnibus.	Omnibus.	Habitans.
B	212	Organũ, Fistu.	Vox quædã mu ca, uel cantus uiolentus.	Quod est proportionatum concorditer cum uoce.	Quando cantatur suauiter.	Qñ discordi ter cantat, q̃d ipsoꝝ alterũ uix audit.	Cũ ꝓportionabiliter concordatur.	0	Omnibus.	Omnibus.	Habitans.
C	213	Sonare, saltare.	Mouere pedes, & persona proportionare ad sonum.	Qñ proportionabiliter ad æquat intentio cantus, & actus ꝓsonæ.	Participatio uidẽdi, et audiẽdi delectationem consonantiæ.	Cum recedit ur a consonantia notarum.	Reditus ad notarũ consonantiam.	0	Omnibus.	Omnibus.	Habitans.
D	214	Gaudia.	Exitus uirtutis utilis, & calidi ꝓ tris succedẽtiue.	Quod ducit ad prosperitatem.	Periditantibus, & tristibus.	Eo q̃d multiplicatũ mortem inducit.	Cum inhabitatione sapientũ, et discretione.	0	Plurib.	Frigid. et ppria.	Tragedia.
E	215	Verecundia.	Motus cordis ad interius, & exterius.	Absq; certa causa.	Occultare uerecundiam.	Ex malo furore uitalis.	Cũ reformatione discretionis.	0	Omnibus.	Adulescentu. Temperatis.	Omnibus.
F	216	Ira.	Ebullitio sanguinis in corde.	Impinguans, & colorẽ uas muratum restituens.	Paralysi, & torturæ oris.	Consentientibus illicitę uoluntati.	Rectificanda cum curialitate philosophica.	0	Omnibus.	Decrepitis. Frigidis.	Hyemi.
G	217	Litargyrum.	Gtemperatum in calefactare, & desiccatiuum.	Ex Pohemlu cidum.	Desiccat apostema, cũ carnem generat.	Facit redire superfluitates ad cor.	Cum oleo rosaceo.	0	Omnibus.	Senibus. Frigidis.	Septentrionali.
H		Nomina Numerus.	Gradus. Naturæ.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões. Aetates.		Regiones. Tempora. Frigidis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Nico. Mac. **Cantus.** Vox debilis & submissa, seu semitonia, est quæ nullam habet proportionẽ ad acuitatem, seu grauitatem, sed est solum, ut sit tonorũ principium. Verũtamen uox illa submissa, seu semitonia, se habet ad tonũ, sicut literæ se habent ad loquelam. nam ex eis componuntur, & ad eas resoluuntur. Et pulsatio instrumẽtorum se habet ad Cantum, sicut Ars uersificatoria ad uersus. Et numerus tonorum est secundum numerum complexionum: propter quod pro sunt ægritudinibus quæ fiunt propter accidentia animæ. Nam quidam Medicoꝝ consueuerũt etiã curare cum eis uenã sciaticam. Et Musica, sicut diximus, operat ad animos.

Eligitur in cãtu & pulsatione, & musica, q̃d sit Luna in signis aëreis, & secundo igneis, coniuncta cum Venere, & Mercurio.

Is. Oës. Vniuersaliter. **Organare.** Vtilitas Organi, Cantus, & Pulsationis est, quod Cantor, seu Explicator tonorũ aliquoties non potest uocem exaltare quantũ conuenit, nec potest etiã complere quod uellet in chordis, & supplet illud organo, seu fistula mediante. sicut cantus qui fit supra Bemi, id est, species chordarũ, est fortior q̃ qui fit supra Zir: et debet esse quasi sonus fistulæ mediocris inter relatorem, qui Cantor est, & inter non loquentẽ: qui sunt chordæ: propter q̃d diffiniuimus fistulationẽ, & diximus eam esse cantũ in alio mutũ. Et electi fuerũt ad fistulandũ illi de Signa, quia habuerũt amplas maxillas, ad recipiendũ aërem, et grossa labia, ad retinendũ cãnulas fistulaꝝ, & cor frigidũ ad municãdas sufflationes (in alio, ad imitãdas) & nõ sunt expediti ad cantandũ.

Labio. **Saltare.** Sonus Musicoꝝ instrumentoꝝ, est genus saltationis, & modus motus localis. Qui diuidit in grauem primũ, & leuem secundũ ipsius: & in mediocrẽ, & leuem ipsius: & in sonũ tonitualẽ, & leuem. Et quilibet istoꝝ habet sex modos ordinatos Cantuũ, scilicet Cantũ planũ, cantũ in modum Auium, cantũ altum, cantum suauem, strictum cantũ, plurium notarũ elongatarũ a uersibus, & cantũ multiplicium notarũ, cantum diuersarũ notarum recedentiũ a uoce, & recedentiũ ad primũ cantum. Et saltatio quædam fit cum instrumẽtis: & quædam sine. Et Saltator debet esse leuis in sua natura, in arte cõmendandus, in corpore & statura tẽperatus.

G. Hip. R. **Gaudia.** Gaudium impinguat corpora macilenta, & gracilia: propter afflictiones, adæquando humores, & trahendo calorem naturalem exterius. Verũ cum repente accidit, interimit: eo quod subito calorem naturalem exterius educit, propter quod gaudentibus sæpe oportet uti aliꝝs cogitationibus. Angustiæ enim sunt oppositæ Gaudiꝝs: & sunt nocitiuæ omnibus corporibus frigidis & siccis. Quæ si continuæ fuerint, interimunt: nisi quis utatur bona dieta, & animam regat bono regimine.

Hip. G. R. **Verecundia.** In Verecundia mouetur calor naturalis interius, fugiendo ab eo quod Verecundia induxit: propter quod color eius fit pallidus: deinde per cogitationem mouetur exterius, & efficitur color ipsius rubeus: & similiter in tristicia. Verum multi opinantur, quod in cogitatu tristiciæ, & uerecundiæ, calor reuocatur interius: & quando aliquis sperat obtinere de aliquo, calor reuocatur exterius. Et hæc species desiccat corpus: propter quod apparet, quod quidam propter desperationem & spem patiuntur. Et colores sperantium sunt apparibiles, & desperantes sunt pallidi.

Ordinek, q̃d duæ infortunæ non sint in Ascendente, nec coniũctæ Veneri, Mercurio, & Lunæ.

Hip. G. Ori. M. **Ira.** Ex Ira multiplicata prouenit color citrinus, tremor, anxietas, & febris destructiua: nisi discretio naturalis expellat, & refrenet ipsam, & propterea obtemperetur. Contra confert timidis, & habentibus complexiones frigidas: eo quod sanguinem ad exteriora transmittit, ruborem efficiens, & replet uenas: & sudorem prouucat. Timor uero est his oppositus: eo quod calor reuocatur interius: de quo possibile est, quod interimat Melancholicos, timentes ex re modica, et suspicantes suspicionibus mendacibus.

Caueas ne Luna sit in tempore electionis in 7. & 2.

R. Schir **Litargyrum.** Tuchia, & semen Tamarisci cum teruntur, & miscentur cum aquis ros. sedant malum odorem sudoris titillarium & genitalium. Et succus foliorum liliorum, quando præparantur in uase terreo, & dimittitur quousq; desiccetur, deinde teritur cum corpore uasis ipsius, prodest eisdem. Et si uoluerit aliquis quod pili titillariũ pueri non nascantur, depilentur, & inungantur loca cum sanguine ranarũ, uel testudinum, mixto cum ouis formicarũ, seu cum oleo stellionis, id est, lacerta inhabitãte domos: & rubor cum grossicie qui accidit in palpebris cum aqua rosa. in qua ponitur sumach, cum succo agrestæ uueteri. Et cum sudor hominis multiplicabitur, ungatur corpus cum alchanna mixta cum succo foliorum liliorum.

Apta huc quę supra fol. 28. & 29. Canone 32.

Cantus. Organum. Saltus. Gaudium. Verecundia. Ira. Litargyrum.

De Ebrietate, Vomitu, & confabulatorib, Somno & Vigilijs. Iuuamenta rationabilia.

A 218	Ebrietas.	Agitatio instrumentoru sensuu.	☉	Quę delectationem non abscindit.	Grauibus doloribus.	Generationi, & cerebro.	Cum confortantibus cerebrũ, et deinde cum uomitu.	☉	Frigidis.	Decoctis.	Frigidis.	Septentrionalia.
B 219	Vomitus.	Exterus humor, uel cibi contrarij.	☉	Qui est facilis habẽtibus pectora ampla.	Stomacho, et inferioribus extremitatib. corporis.	Cerebro, & stricto pectori.	Cum ligatura oculorũ, & attactu.	☉	Flegmaticis.	Sonitus, decrepitis.	Quãdo prouenit a labore.	Caldis.
C 220	Raphani, et similia.	Calin, fit in s. Gal. et hob. cal. & frec.	☉	Hortulani recentes.	Ante cibũ ad uomendũ, ps ad laxãdũ, & ad purgandũ aquã citrinã.	Commouendo cibum, & humores.	Cum uomitu.	☉	Cal. et humi. Humor malis.	Decoctis.	Frigidis.	Septentrionalia.
D 221	Somnus.	Immobilitas sensuum.	☽	Dormire 8. horis, mediis iter duas primas noctis, & duas ultimas noctis.	Ad quiescendum, & digerendum.	Quãdo multiplicatur, desiccat corpus.	Cũ cibis humectantibus.	☉	Flegmaticis.	Decoctis.	Omnibus.	Omnibus.
E 222	Confabulator.	Est una causa somni.	☉	Conueniens naturæ uolenti dormire.	Delectãtibus in ipsis.	Si noluerit nisi unius cõfabulatõib. uti, et sunt plures confabulatores.	Nõ audire, nisi ab uno singulariter.	☉	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
F 223	Confabulationes in somnis.	Rumores uerj, seu falsi.	☉	Conuenientiores ad audiendum.	Inducit somnum.	Quãdo sunt rumores mali.	Cõmutando ingrata, ad grata.	☉	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus, sed hyeme magis.	Omnibus.
G 224	Vigiliæ.	Exercitium sensuum.	☉	Quibus completur digestio.	Ad adquisitionem corũ quæ sunt ad uitam.	Tedium sensuum quãdo excedunt.	Cum somno.	☉	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Regiones Tempora.
H	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Ætates.		

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ebrietas. Vini potus, est res extra naturam: eo quod spiritus animalis uini uaporibus conturbatur, & sensus, uirtutes, & operationes ipsorum concurrunt horribili cursu precipites: ita quod uinum ostendit ea quæ in sobrietate erant horribilia, in ebrietate grata. Et istorum aliqui naturaliter prouocantur ad iram, propter ebrietatem. Quidam stultizant absq; ratione, & causa. Et quidam exuberant in læticia. Et aliqui reputant se habere sapientiam, & non ebrietatẽ: et possibile est accidere, ut disputent in Legibus.

Vomitus. Aliquis de necessitate contingit: & aliquis est uoluntarius. Voluntarius est, sicut accidit utentibus uomitu ad mundificationem corporis. Aut per medicinam, sicut per Anetum. Aut absq; medicina, sicut accidit ipsa non utentibus. Qui uero accidit ex necessitate, accidit ex nocumento expulsiuæ uirtutis existentis in stomacho, Aut in sanitate, sicut accidit ebrijs, Aut in ægritudine, sicut accidit in crisibus, & diebus Canicularibus.

Eligitur Vomito Luna existẽte in mãsionibus Septentrionalib. coniũcta planetæ retrogrado.

Raphani, & ibi similia. Eligitur uomitus post exercitiũ, balneum, & post potum syrupi acetosi facti cum seminibus, post comestionẽ piscium salitorum cum sinapi, & ferculorũ, quæ dicuntur Strydebeng, melonum, raphanorũ, seu radicum: & post comestionẽ de duabus horis, debet prouocari uomitus, istis assumptis, potando aquam aneti, aquã mellis, seu aquam calidam cum oleo sisamino: & bibendo uina diuersa, dulcia uidelicet & acetosa multoties. Deinde assumatur penna infusa in oleo, qua in gutture posita euomatur. Post uomitum uero lauetur os cum uino, & aqua rosacea. Deinde recipiatur dosis una de syrupo de pomis: & abstineat a cibo usq; ad consimilem horam alterius diei: deinde comedatur, & uomatur.

Somnus. Prolixus Somnus debilitat uirtutẽ & calorẽ naturalẽ. Et Sõnus breuis tpis, flegmagnãt, et corpus extenuat. Mediocris uero excitat uirtutes, et calorẽ naturalẽ, et efficit cogitationes bonas. Somnus attamẽ diuersificat secundũ diuersitates assumptor. Quia si fuerint in corpore uirtutẽ separantes, erit possibile, q̃d uirtus pereat: ppter q̃d iniungat post cibor assumptionẽ, multiplicantib. et sistentibus in principio paraxismor febriũ, q̃d non dormiant, donec assumpti cibi plenitudo resoluatur, & alleuietur subsequenter. Quod si uacuũ fuerit corpus, somnus infrigidat ipsum, & desiccabit, & uirtutem ipsius debilitat.

Confabulator. Debet recitator fabular boni esse intellectus, in scientijs ipsius generis fabularũ, in quibus delectat animus, potens abbreuiare, et plongare cum uoluerit, Fabular sermones ipsos ornare, cõtinuare, & ordinare, ut cõuenit. Nec mutet suã effigiem in ipsa confabulatione, nec plixitate sermonũ uariet confabulatoris intentio. Sit uero cõfabulator ipse boni modi, et bonæ curialitatis, potẽs sustinere uigilias, scrutator sermonũ, hostoriar Regũ, & sermonũ delectabiliũ, et risum ,uocantiũ: & uersuũ, et Rithmor cõscius: ut propter ea Rex assumat plenitudinẽ gaudior. Nam propter hæc meliorat digestio eius, & mũdificabit spũs, et sanguis ipsor, et uacabit a uarijs cogitatõib. et efficit bonę maneriei in rũorib. et euẽtib. supeminẽtib. ei.

Confabulationes insomnis. Sermones confabulationum ut plurimum sunt de præteritis: qui aut sunt ueri, aut falsi, aut similes eis. Et diuersantur, aut iuxta desyderia intendentis. sicut sunt historæ Amatorum, sicut Tristrandi, & Isaldæ, & Paridis, & Helenæ. Aut iuxta delectationem, aut iuxta desyderia intellectus. sicut in scientijs, curialitatibus & historijs Alexandri, & similibus. Aut de pertinentibus iracundiæ. sicut bella, & prælia, & expugnationes castrorum, ciuitatum, & his similia confabulationes sunt de genere accidentium animæ.

Vigiliæ. Hæ naturaliter laxant corpus, & uirtutes naturales, animales, calorem naturalem, & cordis caliditatem ad exteriora mouentes, per quos uigorantur sensus, & motus uoluntarius, unde interius cor infrigidabitur, exterius calefiet. Cum uero uigiliæ prolongantur, & somnus minuitur, addit desiccationem corpori & caliditatem, & corrumpit humiditatem corporis, & facit oculos concauos apparere.

Apta huc quę supra fol. 29. Canone. 33.

Ebrietas. Vomitus. Raphani. Somnus. Confabulator. Loquẽs in somnis Vigiliæ.

De Purgatione, & Constipatione, & mundificatione Denuum, & cura Ebriorum. Iuuamenta rationabilia.

A	225	Purgatio.	Dominiũ uirtutis expulsiuæ.	Expellens humorem superfluum tantum.	Virtuti retentiuæ quiescenti.	In purgatione excedens.	Cum stypticis.	o	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus. Habitatis. Hyemi.
B	226	Constipatio.	Victoria uirtutis repentinæ.	Retinere uirtutem, donec prosit.	Cõseruat humorum radices.	Retentioni superfluitatum.	Cum medicinis laxatiuis.	o	Omnibus.	Omnibus.	Temperatis. Vere præsertim.
C	227	Coitus.	Est duorũ cõbinatio cõparitis, ad inuicem spei	Qui sit donec cõplete spermatizetur.	Ad conseruationem speciei.	Hũtibus anhelitos frigidos, et siccos.	Cum cibis generantibus sperma.	o	Omnibus.	Cali. & hiemi.	Iuuenibus. Temperatis.
D	228	Sperma.	humi-	Tpatũ quantitate, & qualitate in aqua, descendẽs ad fundum.	Generationi.	Cum in generatione fuerit defectus.	Cum cautela spermatis, & loci recipientis.	Animal abid.	Obijcit pcch.	Iuuenibus.	Temperatis. Temperatæ.
E	229	Mũdificatoria, et lauat. dentiũ.	Mundificatio, & conforratio.	Non offendentes gingiuas.	Locis grossis, & concauis.	Cõmouentia dentes, & deturpantia gingiuas, & excoriantia.	Cum non frequenter utitur eis.	o	Omnibus.	Dẽtibus fortib.	Omnibus.
F	230	Ebrietas.	Vitiũ fastidium.	Quæ nunquam est bonum.	Nullum.	Cerebro, & uirtutibus.	Cum odorationibus frigidis.	o	In quibuslibet mala.	Nullis plarũ.	Nonhabitatis. Calidis.
G	231	Foca. &c.	Ico. & h. exopt	Acutum, speciatum.	Extinguit caliditatẽ acuitatis, & ebrietatis.	Neruos iflat, & facit fastidium.	Cũ miscet cũ succo limoncellõr, et acetositate citri.	Hũmor malus	Calidis.	Autumnibus.	Calidis.
H	Numerus.	Nomina.	Gradus. Natur re.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOuo Nocumenti eius.	Quid generat	Complexiões	Aetates.	Regiones. Tempora.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

DOMVS TACVINORVM

Electiones, & Proprietates. Opiniones Philosophorum.

Hip. G. **Purgatio.** De rebus necessarijs est iuuare naturam, ad expellenda superflua. Hoc tamen uidendum est, quod si constipatio fuerit defectu cibi, & siccitatis causa, ordinetur quod cibus multiplicet, & humectetur cũ brodijs pinguibus: & offis infusis in liquoribus humidis. Quod si fuerit ex assumptione cibi stiptici præcedentis, qui constipauit, abstineat ab eo. Quod si fuerit ex abundantia cibi, elongetur. Quod si fuerit ex mala complexione, rectificetur mala complexio. Quod si fuerit ex retentiõe urinæ in renibus & uesica, sed ex caliditate acciderit, curetur cũ seminibus cõibus, melonibus Indis, & Iudep. Si ex frigiditate, cũ seminibus apij, & feniculi.

Hip. G. Ru. **Constipatio.** Si ex frigiditate acciderit, intret balneũ, et fricet ibidẽ. Si ex caliditate, lotũ cum aqua tepida balneet, et oleo uiol. Quod si uoluerit qd egrediat de Branchos, id est, de aqua ubi fit Branchos, fiat cum aqua mellis gargarisma, abstergens dentes, & cum Masticis masticatiõe. Et expulsio rancositatis fit cũ sternutatiõe, & positione faciei supra uapores aquæ calidæ. Et qd in stomacho est, trahendũ est cũ uomitu: & qd in pectore, cũ decoctione ficuũ, & radicũ lilij, & capillorum Veneris, & cum comestione Butyri. Et si corpus fuerit plectoricum, trahatur humor uincens, cum medicina mundificante & euacuante cum phleborotomia.

G. Ru. **Coitus.** Natura in generatiõe delectationẽ fieri uoluit subitam, ducentem ad finem nobilem generati: ex qua delectatione quãplurima mouentur: quemadmodũ anima rationalis. Et hoc accidit, quando fit pruritus qdam & titillatio: et præcipue cum uidetur operari: & etiã cum qs cogitauerit super eo, in somno, seu uigilijs. Et illud qd maxime moderatũ ex eo dicitur, est post cuius complementũ accidit leuitas, et gaudium. Agens uero, seu coiens, non sit repletus cibo, neq; famelicus: quia accidit opilatio, & desiccatio. Sit & tempus moderatum, & aër non epidimitus, & corpus non paratum ad ægritudinem.

Hip. G. Ari. **Sperma.** Est ex superfluitatibus corporis nobilius: propter quod cum eius fit multa eductio, prosternitur uirtus, & accidit inde paralysis, tremor, & ægritudo iuncturarum, pulsatio cordis, sudor, apostema pectoris, & pulmonis, defectus appetitus ciborum, obscuritas usus, & maxime decrepitis, & illis qui sunt frigidæ complexionis. Non coeuntibus uero, sed coire somniantibus, accidit animi peruersitas, testiculorũ inflatio, uniuersaliter ægritudines repletionum in corpore, & cerebro.

Ra. Ior Bog lehu. **Mundificatoria.** Dentes uero offendit potus aquæ fri. post cibũ cal. et Chaloe, et comestio lactis, et ciborũ acitorũ, et obstupefactio Dentiũ, medicinæ uomitiuæ masticatio, regulariter dentes frãgẽtes, & supflua mũdificatio dentiũ. Qui mũdandi sunt cũ fustibus botrorũ dactylorũ, et maxie illorũ de Metha. Et corrosio dentiũ, lota, cũ frustis ramorũ persici mũdificetur. Debent etiã abstergi dentes cũ panno linteo madefacto aqua ros. qbus apponendus est puluis confortatiuus, confectus ex ciperis, squinanto, rosis. Et de rebus etiã mundificãtibus dentes, sunt carbones nouiter facti ex lignis, & puluis terreus uasorum quæ ueniunt de Seni.

Mas. G. **Ebrietas.** Est eleuatio uaporũ calidorũ ex uino ad cerebra debilia. Cuius cura fit cũ exercitio leui, & balneatione aquæ tẽperatæ, chaloe, potione syruporũ calorem extinguentiũ. Et abstinentia cibi curaꝫ ebrius, cum fuerit multa ebrietate grauatus: cuius etiã pedes fricentur, & cerebrũ confortetur, & ingenieꝫ, ut somnus inducaꝫ: ad quod operatio uini circa stomachũ, & cerebrum sedaꝫ. Deinde cibetur cum cibo facto de caulibus, & cibo de lentibus præparatis cum liquore muzi saporis, & cum rebus acetosis, & etiã pullis gallinaceis præparatis cum ltquore acetoso. Et hæc omnia fieri debent post usum muzorum fructuum.

Iudæus. Gipti anus. **Foca. &c.** Iuuamentum Ebrietatis est illud, quod conficitur cum succo granatorum. Sed hordeaceum inflat, & speciatum calefacit & desiccat. Quod conficitur de pane, & herbis, est minus inflatiuum hordeaceo: uerum præseruat ab Ebrietate, si syrupo de limonibus, succo agresti, & Rob, mirtillorum bibens, ante potum uini utatur, & potus duorum dauit cineris sarmentorum, cum uilleo, & aqua niuis, et potus uini lymphati, & clarefacti paulotenus in camera Septentrionali. Et de proprietate Focæ est, mollificare, & abstergere ebur cum infusum fuerit in eo.

Eligit in minutione manuũ, cũ sit Luna in mansionibus igneis: deinde in mãsionibus aereis. Nisi luna fuerit i Gemínis: & semi lunijs melius, qꝫ plenilunio.

Eligunt ad generationẽ masculoꝝ, mãsiones masculiæ, ex qbus meliores sunt Libra, & Sagittarius: fœminaꝝ uero Pisces, & Virgo: cureꝫ etiã si sit Virgo.

Apta huc quæ supra fol. 11. & seq. Cano. 34.

Purgatio. Constipatio. Coitus. Sperma. Mundificatiua. Ebrietas. Foca.

De Motu, Quiete, exercitio moderato, & speciebus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

							Existenti extra temperantiã.					Calidis.
A 252	Motus.	Processus uirtutum ad aliquem finem.	0	Quod prouenit ad nobiliorem finem.	Complementũ motoris, & moti.	Quando fuerit superfluus.	Prohibendo impedimenta.	0	Fri. & mor. fortis: & econtra.	Aesta. mor. fortis: et cõtrario.	Iuuenibus.	Aestati. al. extra tpantiã degẽtib.
B 255	Quies.	Finis motus.	0	Conseruans finem motus.	Structuræ pectoris.	Flegma generat.	Cum motu.	0	Cali. habentib. poros apertos.	Decrepitis, & pueris.		
C 254	Exercitii leue.	Motus animatis uoluntarius.	0	Temperis iã quãtitate, & qualitate.	Superfluitates expellit.	Macilẽtis habentibus poros apertos.	Cum quiete moderata.	0	Calidis, et humidis.	Vniuersis, sed pueris tpate fri.		Distemperatis.
D 255	Equitatio.	Quidam motus animatis moderatus.	0	Prouocãt sudorem.	In tribus, quę dicemus.	Cum extenditur in ea.	Cum humidis.	0	Calidis.	Perfectis.		Temperatis.
E 256	Venatio terre.	Ad uenandum animalia syluestria.	0	Qui est facilis uenationis.	Humores subtiliat.	Corpora desiccat.	Cum inunctione in balneis facta.	0	Temperate.	Vniuersis, exceptis pueris.		Temperatis.
F 257	Exerci. cũ pila.	Est impulsio cũ instrumento ad hoc deputato.	0	Cum pila mediocri.	Delectatio animæ, & exercitiũ moderatũ corporis.	Iuncturis debilibus.	Cum suauitate utendo.	0	Temperatis.	Adulescentibus.	Ipsato quibusdã exercitiacendib.	Omnibus.
G 258	Luctatio.	Est moderatum exercitium inter duos.	0	Post cuius finem sentitur lcuitas.	Corporibus fortibus.	Pectoribus.	Cum somno post balneũ.	0	Calidis, & humidis.	Iuuenibus.	Vsũ, et ciborum ptandib. ipsis.	Omnibus.
H	Numerus.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cõplexiones.	Ætates.	Tempora.	Regiones.

8 2 3 4 5 6 7 8 9 01 11 12 1

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Elẽctiones, & Proprietates.

G. Hip. Ru. **Motus.** Species Motus sunt sex. scilicet, Generatio, Corruptio, Augmentum, Diminutio, Alteratio, & loci Mutatio. Et causa in hoc est: quia motus, aut est in substantia, aut in accidente. Si in substantia: Generatio, & Corruptio. Si in accidente, aut interiori, aut superficietenus. Si in interiori, aut secundum qualitatem: & est Alteratio. Aut secundum quantitatem, & est Augmentum, & Diminutio. Si exteriori seu superficietenus, est Motus localis.

Hip. G. Ori. **Quies.** Per Quietem accidit corpori frigiditas, & humiditas, & artetica, carnolitas, caro superflua a natura derelicta, & turpitudo effigiei, mala digestio ciborum: & hæc omnia, quia superflua resolui non possunt ex motu. Quies autem est bona habentibus in suis corporibus uapores fumosos: quia dum quiescunt, non resoluuntur uapores ipsi nociui. nam resoluti miscentes se humoribus forte febres inducerent.

Hip. G. Ru. **Exercitium moderatum.** Temperatius inter tempora est Ver: deinde Autumnus. Et temperatius dierum, est mane dierum æstatis, & meridies dierum hyemis. Exercitium uero temperatum eget tempore, & loco conuenienti. Et generaliter Exercitium moderatum, diuersatur iuxta diuersitatem elementorum: quia exercitium moderatum iuuenilis ætatis, & corporum depressorum, in regionibus frigidis, & temporibus hyemalibus, quodlibet forte: & econuerso.

G. Te. Gab. **Equitatio.** Est exercitium moderatum: quæ diuersatur secundũ diuersificationem, quantitatis, equitantis, & equitaturæ. Et suauis equitatio, est exercitium, quando non equitatur motu totius corporis. Et uniuersaliter iuuamenta exercitiorum moderatorum sunt tria. Primum, excitatio caloris naturalis: & est augmentum, ad meliorandum digestionem, & subtiliandas superfluitates. Secundum, pororum apertio, & meatuum mundificatio cum sudore, resiccantibus uaporibus. Tertium, duritia membrorum, & uirtus ipsorũ ex confricatione membrorum.

Iudæus. Ari. **Venatio terrestris.** Venatio in campis infrigidat & desiccat: quia est modus excedens quãtitatẽ temperatã, ex desyderio obtinẽdi, qui circũfluxerat, dissoluens humiditatẽ, quæ est caloris sustentamentũ: propter q̃d infrigidat corpus, & desiccat. Et hoc exercitiũ est detestandũ, maxime insuetis: quia homo morãs in quiete, deinde multo motu utens, & multoties cũ hoc comedens uenationũ carnes, descendũt prius q̃m digerant. Et laborantes in uenationibus, siue sint assueti exercitio, & uelint eo uti, siue sint plures uenatorũ qui non regunt, & uiuunt carnibus uenationũ, & laborãtes in suis uenationibus, utẽtes hoc cibo, non digesti cibi a stomacho descendũt, ꝓpter q̃d gñant corpori ægritudines. Sed uenatio piscĩũ & similiũ infrigidat, & humectat.

Bue. Ie. **Exercitiũ solatiosum.** Melius int exercitia, q̃d annexũ est solatijs, & lęticjs ai, et est minoris laboris: non tñ sicut uenatio, quæ tantos labores exigit: nec sicut delatio armorꝫ, nec sicut laboriosa militia. nam hæc exercitia continuanda sunt. Sed solatia pilarũ continuari possunt. Nam exercitiũ paruæ pilæ, est de moderatis exercitijs, & iuuatorijs in omnibus ætatibus. Pilæ uero solatium sit multis modiæ. Nam aliquando ludendo cum uirga ducitur, aliquãdo cum lata tabula, aliquando cum lanceola, & aliquando inmediate cum manu. In huiusmodi uero solatio, inferiora corporis quiescunt, & superiora mouentur: in alijs econuerso.

G. Ru. Io. Ori. **Luctatio.** Vniuersaliter existens exercitiũ habentibus corpora carnolitate repleta, est periculosa: eo quod talis luctatio cõmouet in huiusmodi corporibus humores in eorum quietibus, quibus accidere poterit exinde ruptura, & uenire febris, caro superflua, ante derelicta, & mors subitanea, & alia iuxta naturam humorum, & membrorum recipientium ipsorum influentiam. Et exercitium est nociuum habentibus complexiones frigidas & siccas, & habentibus pectora stricta, macilentis, habentibus poros apertos, consuetis pati tussim, & stricturam anhelitus, & illis qui consueti sunt seruire in balneis, & similibus.

Eligitur Luna existẽte in tertia domo, scilicet gaudij, cõiuncta fortunis, & ascendens & dominus sint fortunati a dñio tertiæ, hoc est, quartæ.

Eligitur equitatio in signis mobilibꝰ Luna existẽte in trino Martis, & aspectu Iouis.

Eligitur Luna existẽte in signo, q̃d non aspicit dominus eius, & aquaticũ exercitiũ in signis aq̃ticis, æreum in æreis, & terreum in terreis.

Eligitur hmõi solatiũ, cũ Luna fuerit in signis mobilib. cauendum tñ ne participet cũ Saturno.

Apta huc quę supra sol. 32. Canone. 36. notantur.

Motus. Quies. Exercitium. Equitatio. Venatio. Ludus pilæ. Luctatio.

De operationibus Balneorum, & partibus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

	Balneum.	Camerę, & aër ipsius.	Aqua delectabilis calidi.	Aqua calida tantis nimiæ.	Aqua frigida.	Aqua excellentis frigiditatis.	Nomina.
A 359	Quatuor qualitates.	0	Vetus, altũ, & aquæ dulcis.	Vniuersis hominibus.	Aegritudinibus acutis.	Cũ rebus uehementis frigiditatis.	0
B 340	Gal.humi. & ficc.	0	Temperatæ, ratione aëris, & aquæ.	Sanis cõsimiles, et ægris, & econuerso.	Syncopizantibus, & pulsationi cordis.	Cũ receptione uentr Septẽtrionalis.	0
C 341	Tepida.	Cali.et hu.in 2.	Aperiens poros temperate.	Corporibus hũib⁹ poros apertos, et febri tertianæ declinãtibus.	Fluxui uentris.	Cum poeu sipuco.	0
D 342	Qualitas accidentaliter calore faciens naturaliter.	Gal.rpa.& hu.	Quæ non est uehemẽtis caliditatis.	Subtiliat flegma.	Virtutibus rationabilibus.	Cum aqua frigida.	0
E	Aqua frigida.	Infrigidat naturaliter, calefacit accidentaliter.	Dulcis, delectabilis.	Meliorat digestionem.	Infrigidatis fortiter.	Cum introitu ad caliclam.	0
F 344	Aqua excellentis frigiditatis.	Frig. & hum. 2.	Frigida, & humida.	Non habentibus qualitates malas.	Paralysi ex repletione.	Nimium purgatis.	Cum uino citrino.	0
G 346	Phylothrũ colatis ex calce extic.	Cal.& ficc. in 2.	Album, uelocis depilationis.	Trahit quod est sub cute, cum resolutione.	Macilentis, non carnosis.	Cũ aqua Rosarũ, & oleo uiolarum.	0
	Numeris	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.

Habitatis. Omnibus. Vniuersis. Obijs limiter. Siccis in complexionibus. Sanis cõsimilibus, et ægris ecõuerso. Adulescentib. Veri. Temperatis. Omnibus. Habitatis hiemaliter. Omnibus. Vniuersis. Sexagenarijs. Hyemi. Frigidis, & humidis. Decrepitis. Tempora. Ætatis. Complexiones. Habitatis frigiditatis Hyemi. Decrepitis. Ætatis. Temperies.

3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Eligitur ad introitũ Balnei, cũ ascendens fuerit domus Iouis, uel Martis, et Luna aspicit Venerẽ, uel fuerit in angulis.

Io. **Balneum.** Aquæ frigidæ infrigidat naturaliter, & per accidens calefacit. Balneum uero aquæ calidæ econuerso. Verumtamen utrunq; humectat. Balneum uero aëris calidum, desiccat: propter quod sanitas conseruatur. Et conferunt febribus ethicis, hydropicis, & paralysi prouenienti ex euacuatione & repletione. Cum uero uolueris balneo humectari, aspergatur balneum ipsum aqua multa, & sedeatur multum in concha, seu fonte. Quod si desiccari volueris, euacua & desicca multum balneum ab aqua ipsius, & sedeatur in fonte illo, donec inspissetur anhelitus & augeatur.

G. Io. **Cameræ.** Aër balnei diuersatur secundum diuersitates Camerarum ipsius. Nam prima est tepida, secunda mediocris, tertia in uoluntate caliditatis & siccitatis: in qua si moretur aliquis modicum, calefacit corpus & humectat: si diu, infrigidat & desiccat: propter multam distemperantiam humiditatis, & caloris naturalis dissolutionem: & infrigidat accidentaliter, extrahendo a corpore humouem cholericum. sicut accidit hoc in febribus tertianis.

Hip. G. Hyp. **Aqua delectabilis, &c.** Hæc poros aperit, & attrahit humorem cholericum, infrigidans accidentaliter, & humectans naturaliter: & dolorem mitigat, & digerit reumata, & humores: prouocat somnum: sedat nocumentum rigoris, dissoluens grauitates, & dolores capitis: & remouet ardorem prouenientem ex sole, conferens paralysi, impinguans corpus, ingrediens ipsum post modicam comestionem.

Hip. G. **Aqua calida, &c.** Aqua fortiter calida, multum calefacit, & parum humectat. Dixit Hip. Si quis intrauerit frequenter balneum, liquefiet pinguedo ipsius, mentem corrumpens, & syncopim facit. Et idem dicit in alio loco, quod nocet illis, quorum uenter est strictus: nisi forte balnei aqua fuerit infrigidata. Et illis etiam, quorum uenter est humidus per crasim: eo quod balneum stringit. Nocet etiam illis, quorum uirtus est debilis, & uomitum patientibus, & in quorum stomacho sunt humores cholerici, & quibus facile manat fluxus sanguinis de naribus.

Hip. G. Io. **Aqua frigida.** Iuuamentum balnei aquæ frigidæ est, quia infrigidat & humectat: & calefacit accidentaliter, propter clausuram pororum: facit etiam retineri uapores interius, propter quam causam balneatio in eis post cibum meliorat digestionem. Diuersatur tamen operatio eius ratione habitudinis, & temporis præsentis: eo quod iuuenis densi corporis, cum balneatur in aqua frigida tempore æstiuo, augetur caliditas, & uirtus ipsius, & melioratur ipsius digestio: & aufert paralysim ex repletione, ex copia caliditatis interius profundatæ.

Eligit in natationib. & lauacris aqua frigida, cũ Luna fuerit in Cancro, uel in Pisce, nec sit iuncta Saturno, & detestat Lunam existẽte in Capricorno, uel Aquario. Eligit hs inũctio cũ Luna fuerit minuta lumine, prius ꝙs a sole euadat, et gñaliter hec electio utilis est ad mũdificãdũ sordes oꝙs corporis.

Hip. G. Io. **Aqua, &c.** Nocumentum accidens ex balneo aquæ frigidæ est, cum balneatur post exercitium, coitum, uigilias, uomitũ, medicinam laxatiuam, & uentris fluxum ex indigestione: & si bibita fuerit etiam nocet. Obest etiam ægritudinibus iuncturarum, & tumoribus frigidis, & abscindit fluxum sanguinis ex naribus, & ex alijs locis fluentem. cum circa ea loca non manat, embrocatur: eo quod aqua cõagulat sanguinem. Et accidit decrepitis ex aquæ frigidæ balneo, sicut accidit serpentibus ex frigiditate hyemis. Et de iuuamento aquarum fontium, sicut diximus in capitulo de aquis potabilibus.

De Glo. Mac. **Psilothriũ, &c.** Præcedit intinctionẽ Psilothri ad hoc ut non exurat locũ, inunctio cũ malua: deinde lauet cũ aqua fri. locus inũctus & desiccato: postmodũ locus inũgat psilothro, ita tñ ꝙd inũgat prius psilothro, prius digito, & scribat in cruce dextra dicẽdo, Miserere Deus Salomonis filij Dauid. Huius uero psilothri inunctio fieri debet postꝙ sudauerit in balneo, & sudoris ipsius facta fuerit absterssio, et desiccatio. Cũ uero abradere cœperit, morandũ est in camera cali. balnei, donec psilothrũ liquefiat: postmodũ fricet locus cũ cartamo trito, cũ semine melonũ, & farina rizon, tẽperatis cũ aqua myrthi, & prunorũ, et fumigatis in uase aliquo, & reseruatis: de quo dissoluto cum aqua ros. quoties necesse fuerit recipitur, & inungitur, seu lauatur locus.

Balneũ aquæ frigidæ, & Cameræ. Aqua delectabilis. Aqua calida. Aqua frigida. Aqua in balneis frigi. bibita. Psilothriũ.

De ordinatione Balnei, & uariatione uestimentorum post balneum, & conseruatione sanitatis unguium

Habitatis.	Iuuamenta rationabilia.				
Septentrionalibus.	Hyemi. Senectuti. Frigi. & humi. o	Cal. & ficc. in 2. Gal. calfic. fri. pit. cõbustiuũ. Auripigmentum.	Quod est de laminis deauratis, leuibus.	Abradit pilos, & trahit humores cũ sudore.	Colorat cutem nigro colore.	Cum succo rizon, & carcartani.
Australibus.	Actiani, et Decrepitis. Siccis. Habitudinem limpidam.	Frigi. & hu. in 2. Humectat arna turaliter. Inũctio olei sine fricatione.	Post balneum.	Hũectat corpus, & preseruat ab aposthematibus.	Habitudinẽ lenit.	Cum sandalo, aqua ros.
Occidentalibus.	Hyemi. Autumno. Decrepitis. Humidis. Membrorum duricies.	Cal. & ficc. in 2. Calefactiua, & deficcatiua. Fricatio absq; olei inunctione.	Leuis,	Aperit, & resoluit uapores.	Facit Bothor.	Cum balneo temperato.
Septentrionalibus.	Omnibus. Iuuenibus. Omnibus. Lenit membra.	Cal. & frig. in 2. Theo. calid. temperare. Bismalua.	Montana, tenera.	Mũdificat & lenit uentrẽ, & dissoluit aposthemata orificij ani.	Mollificat cri spitudinẽ capillorum.	Cũ mixtione gariofili, et sandalorum.
Australibus.	Aestate. Iuuenibus. Omnibus. Calidis. Frigidis. Deficcationem aposthematũ.	Fri. & hu. in 2. Frigi. & ficc. Vestis linea.	Leuis, splendida, & pulchra.	Temperat calorem corporis.	Dãsat cutem, & prohibet exire uapores.	Cum mixtione sctæ.
Occidentalibus.	Hyemi. Decrepitis. Frigidis. Additionem caloris.	Cal. & ficc. in 2. Cali. & deficcatiua. Vestis de sera, & lana.	De paruibus Mali, & Fasi.	Educit calorem.	Inflammat calorem.	Cum uestibus lineis, & subtus cas.
Meridionalibus.	Aestati. Iuuenibus. Calidis. Debilitatem tactus.	Fri. & hu. in 2. Frigi. et humi. Oleum violaceum.	Factũ de bonis uiolis.	Mollificat duriciem neruorum.	Laxat neruos, & membra.	Cum oleo sambucino,
Regionibus.	Tempora. Aetates. Complexiones. Quid generat.	Gradus. Natura. Nomina.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

D. Glo. May. Rog. **Auripigmentũ.** In calce lota, seu extincta, auripigmentũ tantũ, quantũ quarta pars ipsius calcis ponat. Deinde terat, & misceat pro calefactis, cũ aquis hordei, uel rizon, uel succo melonũ: pro infrigidatis uero cũ succo maioranæ, seu mẽtastri. Quod si educere uolueris aliqd sub cute existens, misceat cum pdictis aloes epimitidæ, myrrhæ, & coloquitidæ aã. ʒ.ɔ. ad pseruandũ aposthemata, & bothor corporis. Et si accipiat spuma maris, & misceat cũ aqua, depilabit locus inũctus. Vel accipiat spuma maris, & terat, et infundat multoties in aquã auripigmẽti: deinde in aqua athalli, & sublimetur, abradit pilos aspersa super locum pilosum. Quod si hæc plura uideantur acuta, dissoluantur in aqua fontium frigida & recenti. Quod si modicum acuta fuerit, dissoluatur in aqua prædicta. Alias auripigmentum mixtum cum melle, abradit.

Eligitur ad faciendum abrasionẽ pilorũ, Luna existẽte in signo bicorporeo: excepta Virgine.

G. Hip. Ior. **Inunctio olei.** Si oleum frigidũ fuerit, sicut uiolaceum, lenit superfluitates, aperit poros, lenit & humectat corpus. Et si fuerit calidum, sicut sambucinum, & muscelinum, & costinum, calefacit, & dissoluit dissolutione uehementi, cum aliquo ipsorũ utuntur febricitantes, post completam digestionem humorum. Olei enim inunctio, antequam fiat pororum apertio, operatur retentionem superfluitatum, quas natura sub cute expellit: facta uero pororum apertione, dissoluit superfluitates, & corpus humectat.

G. Hip. Ior. **Fricatio.** Fricationis uero simplicis, seu præter oleum, quædam est lenis: & hæc dissoluit, & liquefacit humores, & poros aperit. Et quædam est fortis: & hæc dissoluit humiditates, & membra indurat. Et quædam est mediocris: & hæc sanguinem trahit ex superficie corporis. Et olei inunctio absq; fricatione, poros claudit, & prohibet resolutionem ab eis. Post balneationẽ cum aqua calefacta, conseruat calorem naturalem, ne dissoluatur, & calefacit & humectat. Et post balneationem in aqua frigida, inunctio infrigidat & humectat.

Eligit ad uestimẽta induenda, Luna existẽte in signis mobilib. præter Capricornũ. Et melius ire signa mobilia, est Libra et Aries: et maxie qñ aspexerit Venerem, seu Iouẽ, trino uel sextili aspectu.

Ior. **Bismalua.** Est duplex. Alia est alba. Alia uiridis. Viridis est melior. Dixerunt tamen quidam q̃ est calida in primo gradu: & in ipsa est aliquid stipticitatis: & est humectatiua, & digestiua, & mundificatiua: & propter hoc abstergit maculas nigras faciei. Alia ad leniendum faciem, & planificandũ capillos. Rec. psillij torrefacti, triti, & educti per pannum de sera & lana. Alia conferens furfurib. capitis. Lauantur capilli cũ succo bletæ, & delet. Alia. Si misceatur cum succo, quem diximus staphisagriæ, interficit pediculos, & lendes. De operationibus uero usurem, sandal. & ros. diximus in capitulo lauationis mannum.

Supra fol. 89. lecu. **Vestis linea.** Omnia uestimenta tangentia corpus calefaciunt prius: deinde calefaciunt. Præter uestimẽta linea. Nam hęc prius infrigidant corpus, deinde adquirunt corpori lenẽ caliditatem. Vestimẽta uero Scumeysi corpus leniũt & humectant. Bombicina uero quãto nobiliora sunt, tanto magis leniũt, et calefaciũt corpus: et ecõuerso. Vestimẽta uero habẽtia pilos spissos, sunt de hyemalibus uestibus. Et uestimenta leuia, rara, & splendida, sunt ecõuerso. Calceare ocreas, seu calciamenta dextri pedis, prius sinistro, præseruat a dolore splenis.

Hali. Filius. Ab. **Vestes de lera & pellibus.** Vestimẽta de sera leue efficiunt corpus: si de lera torta fuerint, minus corpus calefaciunt, q̃ si de bombicea fuerint. Sed uestes de pelle, diuersantur secundũ diuersitatẽ animaliũ. Sed meliores sunt, quæ fiunt de pelle Biffari: nam hæ calefaciũt fortiter. Sed pelles Vulpinę sunt magis calefactiuę. Pelles uero Cuniculoꝝ et Leporũ, sunt minoris caliditatis, q̃ de Biffari: q̃ sunt cõuenientiores corporib. tpatis, ꝓpter leuitatẽ ipsarꝝ. Pelles uero Agnorũ sunt magis calefacientes pellibus Hedinis, & magis conferẽtes dorso, & renib. Et sedilia quæ fiũt ex gatis paludis, conferũt Hemorrhoidib. Vestimẽta uero aspera, macre faciũt corpus.

Eligit ad uestimẽta induenda, Luna existẽte in signis mobilib. præter Capricornũ. Et melius ire signa mobilia, est Libra et Aries: et maxie qñ aspexerit Venerem, seu Iouẽ, trino uel sextili aspectu.

Deteritur incisio unguiũ digitoꝝ, cũ Luna fuerit i Geminis: & incisio unguiũ pedum, qñ Luna fuerit in Pisc̃ibus, et pcipue cũ iuncta fuerit Mercurio, uel Ioui.

Apta huc quę supra fol. 35. Canone. 36.

Oleum Violaceum. Vngues sunt de extremitatibus corporis. Et quoꝝ inũctio sanitate præseruat ipsoꝝ. Incisio uero ipsorũ fit die Iouis: ut assecureꝫ de ruptura ipsoꝝ, si forte forfices tetigerint carnes digitorũ, uel lotæ fuerint cũ sale, post incisionẽ accidere potest, q̃d digiti incurrant inflationẽ calidã: quæ curat cũ semine psillij infuso in aq̃, et aspersо supra petrã: et appositо. Sed si senserit pulsationẽ in locis iflatis, signat putredinẽ fieri. Accipiat de farina grossa, et masticet: q̃ masticata digito patienti apponat. Quod si putredo remaneat, ita q̃d unguẽ cadere cõtingat, inũgat extremitas digiti patientis cũ oleo fri. uel cæra. nã hæc nõ pmittũt turpẽ unguẽ renasci.

Auripigmentũ. Inunctio olei. Fricatio. Bismalua. Vestis linea. Vestis serica. Oleũ uiol.

Fumigationes bonæ, iuuamenta & Nocumenta lyruporum. Iuuamenta rationabilia.

A	2	Xyloaloes.	Mul. calid. & ſicc.	o	Nigrũ, ponderoſum, & amarum.	Retinet, confortat ſtomachum, & ſpiritus.	Aegritudinibus cerebri calidis.	Cum ſumitur cum camphora.	Cremetum ſpiritus uitalis.	Hyemi. Senectuti. Frigidis.	Septentrionali. Hyemi. Decrepitis. Frigidis.	Septentrionalibus. Septentrionalibus. Hyemi. Senibus. Frigidis.
B	2	Muſcus.	Muſ. calid. & ſicc.	o	Sxiadi, quod fertur de partibus Culbeth.	Confortat cor, & cerebrum.	Cerebro calido.	Cum camphora.	Cremetum uitreum.	Hyemi. Decrepitis. Frigidis.	Meridionali. Aeſtati. Iuuenibus. Calidis.	Meridionalibus. Hyemi. Iuuenibus. Vtentibus.
C	2	Camphora.	Ie. cõpoſitalub ſtãtia frigi. cal. & ſub	o	Rubrum, album, & magnum.	Abſcindit fluxum ſanguinis ex naribus.	Inducit uigilias, & nocet cerebri.	Cum uiolis, & nenufare.	Delectamentum.	Aeſtati. Iuuenibus. Calidis.	Hyemi. Decrepitis. Frigi. & humi.	Septentrionalibus. Hyemi. Senibus. Frigidis.
D	2	Ambra.	Ie. cõpoſitalub ſtãtia frigi. cal. & ſub li. muſci.	o	Griſea, leuis, & pinguis.	Confortat cor, & multiplicat ſpiritu.	Conſuetis pati Machire.	Cũ camphora, & odoramento alchanna.	Audacia.	Aeſtati. Iuuenibus. Calidis.	Septentrionali. Hyemi. Decrepitis. Frigi. & humi.	Septentrionalibus. Hyemi. Senibus. Frigidis.
E	2	Aqua roſacea.	Ie. cõpoſitalub ſtãtia frigi. & ſtipticalib.	o	Quod ſit ex ſublimatione roſ. abſq; aqua.	Confert uirtutibus, & inſtrumentis ipſorum.	Exaſperat pectus.	Cum candi, & Iulep.	Aiacreas.	Aeſtati. Iuuenibus. Calidis.	Septentrionali. Hyemi. Iuuenibus.	Septentrionalibus. Hyemi. Iuuenibus. Vtentibus.
F	2	Syrup. acetoſus. Muſcoh.	Ipa. in cali. frig. & ſtibilitate.	o	Coctus mundus, moderate coquatur.	Incidit, ſubtiliat, mundificat, & aperit.	Coſtui, tuſsi, & dyſenteriq.	Cum Iulep de redeo.	Humor tragodes.	Aeſtati. Iuuenibus. Omnibus.	Septentrionali. Hyemi. Vtentibus.	Septentrionalibus. Hyemi. Omnibus.
G	2	Syrup. acetoſus ſimplex.	Ipa. ca. exopilatione, & dieriq; ad ſiccali. Rui.	o	Quod ſit ſecũdum artis canones.	Deſcẽdere facit cholerã, & flegma.	Stomacho pectori, & neruis.	Cum ſyrupis de papaueribus.	Nutrit dey non eſt curandum.	Frigi. ex humi.	Septentrionali. Hyemi. Coplexiones.	Septentrionalibus. Hyemi. Quid generat.
H	2	Nomina.	Gradus Naturæ.		MELIVS EX REipſa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Coplexiones.	Aetates.	Tempora. Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 03 11 12 13

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

M. Ie. Ior. **Xyloaloes.** Eligit Indiæ: qa eſt delectabilius in fumigationb. Deinde Xyloaloes Saamſi: quia hmõi facit magis redolere pãnos, poſtq; eſt lignũ aloes humidũ: eo q̃d melius eſt ad maſticandũ. Lignũ aloes uero Crinũ, eſt de mõ Saamſi. Et in hoc eſt dulcedo, p quã gñant pediculi. Sed Indũ hẽt amaritudinẽ, quæ ꝓhibet gñationẽ ipſorum. Et lignũ aloes eſt diuerſorum modorum, ſcd'm diuerſitates regionũ, ex q̃bus ferũ. Verũ nõ quelibet arbor ipſius dicit xyloaloes. Et xyloaloes poniſ incisa ſub terra: ꝓpterea, ut ſordes & terreſtreitas ſua abſcindat. Et loco ortus ipſius eſt ignotus. Et hmõi xyloaloes cõferẽs mẽbris iteriorib. et cõfortat cerebrũ & neruos, et cõfert hepati.

G. Ior. M. **Muſcus.** Folliculi cõtinẽtes Muſcũ Cubit ſunt, ſubtili ex uelicula & muſco. Gergeri folliculi ſunt hijs cõtrarij: q muſco eſt minoris ſubtilitatis, & aromaticitatis. Verũ muſco Charã medio cris eſt inter ꝑdictos: cũ quo miſceẽ limatura argẽti, & plũbi, ut ſit ponderoſus. Muſcus Salmindi eſt declinãs ab operatione ꝑdicti: quia motus de proprio folliculo, in uaſe uitreo conſeruat. Et folliculus in quo continẽt muſcus, eſt umbilicus anialis, ſimilis Gazelo, habẽtis duo cornua erecta uerſus alũ: quæ ueſicæ iueniunt plenæ ſanguine: quæ cũ conſeruant tꝑe diurno, ſanguis ille tranſit in muſcũ. Et cũ hæc anialia a maritimis, elongant uerſus deſertũ incedẽtia, ſpica naturaliter paſcunt, & tũc ipſorum muſcus erit delectabilior. Cũ uero ꝓpe maritimã cõmorant, paſcunt myrrha. Falſificatur tñ hic muſcus cũ radice dicta Makir, & cum herba ſalich trita.

Ior. Ma. Io. **Camphora.** Riachi eſt radix oim camphorarum, inuenit in corporibus arborum. Fruſta ipſius in modũ ſalis albi. Fruſtũ tñ unũquodq; ipſius eſt ponderis aurei, uel minus. Camphora uero minuta uocat Miſſen. Et Camphora cõmixta fruſtis arboris, decoquit, ſicut diximus in præparatione aquæ Camphoræ, & hæc camphora uocat Firroli, (in alio, Syſiri,) ex qua conficiũtur ſtatuæ. Et Camphora non nominat diuerſis noĩbus, niſi propter diuerſitatẽ regionũ, & partiũ inſularum, et non ex alia cauſsa. Et fertur, q̃d ſub umbra arboris camphoræ morari poſſunt ultra centũ hoĩes: cuius corpus eſt albũ, declinãs ad rubedinẽ, ex quo cũ frangit, cadit Camphora.

Maſ. Ior. **Ambra.** Eſt ſicut cerebellũ. Et maius ex ea eſt ponderis mille aureorũ: et hæc Ambra egredit de fontibus reptis in mari ſupnatãs aquę: de qua ſupnatãtes aues deſcendẽtes comedũt, & moriũtur ꝓpter comeſtionẽ ipſius. Alij uero dicũt, q̃d ſit ſupfluitas, ſeu ſtercus anialis. Alij uero dicunt, q̃d ſit de ſordibus maris. Et ex oĩbus modis Ambræ melior eſt griſea, & deterior quæ eſt coloris niuoſi: poſt quã in bonitate eſt Ambra piſcea (alias, picea) Ambra piſcis eſt qui horribilẽ odorem habet. Nam piſces deglutientes ipſum, eiciunt poſtmodũ: & quãdo præparat, in decolatiõe (in alio, in decoctione) egredit ex ea harena. Eſt etiã alius modus Ambræ pinealis. Et eſt alter modus, q dicit mũdus, carẽs odore. Such uero conficit ex humidis emblicis. Qui ſi non repiunt, ſit ex ramich. Et Ramich eſt galla recens, agreſtis. Et iſti modi Such ſunt frigidi.

Iudæus. **Aqua Roſacea.** Eligitur potus eius ad confortationem cordis & ſtomachi: & odor eius, ad ſedandũ ſyncopim: eo quod excitat quinq; ſenſus, & dilatat animã, & confortat corpus, cum aromaticitate, & ſtipticitate, ſi cum roſis miſceantur alij flores, ſeu ſpecies aromaticæ: ut camphora, & crocus: & ſublimet aqua illa roſacea, efficietur uirtutũ rerum mixtarum.

Filius Iſa. **Syrupus acetoſus.** Qui ſit cum zaccharo, eſt conueniens omnibus ſanis complexionibus, ætatibus, & regionibus: & qui cum melle eſt temperatus inter caliditatem & frigiditatem: & factus cum radicibus, eſt declinans potus ad caliditatem, magis exopilans, & inciſiuus, & minus extinctiuus, & infrigidatiuus, q̃ acetoſus ſimplex. Et ſyrupus acetoſus de ſeminibus, eſt magis aperiens opilationem. Acetoſus uero ſimplex, eſt fortior ad ſedandum ſitim, & infrigidandum hepar: cuius iuuamenta dicemus poſt.

G. Ie. Ra. **Syrupus ſimplex.** Hic eſt conueniens ſanis & ægris, diſſoluens uentoſitates: & exuperat choleram ſuã acetoſitate, conferens expulſioni ſputi a pectore & pulmone. Vrinam prouocat. Et Syrupus acetoſus de Citonijs, quem compoſuit G. eſt conferens confortationi ſtomachi & hepatis, & addit in appetitu, & prodeſt conualeſcentibus. Et Syrupus acetoſus ſquilliticus, eſt conferens hydropicis, & ægritudinibus uentris accidentibus ex frigiditate: & educit fœtum, & confert aſmati, & difficultati anhelitus, accidentibus ex humore flegmatico uiſcoſo.

Apta huc quę ſupra fol. 14. Canone. 36.

Xyloaloes. Muſcus. Camphora. Ambra. Aqua Roſa. Syrupus acetoſus. Syrupus.

De Syrupis Rob, & diſpoſitionibus Camerarum, habito reſpectu iuxta temporum diſpoſitiones.

						Iuramenta rationabilia.							
A	260	Syrup. de Citonijs.	Frig. in 2. ſic. in 2. Frigi. & ſicc.	Bene cõpoſitus, ex rebus cõueniẽtibus confectus.	Meliorat digeſtionem, & ſtringit uentrẽ, & abſcindit uomitũ.	Exaſperat guttur, & pectus.	Cum ſyrupo dulci, ueu de papaueribus.	0	Cali. & humi.	Senectuti.	Meridianis.	Aeſtati, & circumſtantijs.	Meridianis.
B	261	Syrup. de Papaueribus.	Fri. in 2. tẽperata in 2. Frigi. & tempe.	Confectus cũ ſeminibus, & corticibus papauerũ, & aqua pluuiali.	Pectori, & cerebro calido.	Offendit cõplexiões uiſcerum ex frigiditate.	Cũ mina bona, (alias, myrrha.	0	Calidis.	Iuuenibus.	Calidis.	Aeſtati.	Calidis.
C	262	Syrup. Roſaceus.	Fri. & calid. in 2. Fri. & ſtipticus laxatiuus.	In aqua, cuius ſpẽs roſę poſt bullitionem mutatæ ſunt.	Educit ſubtilem cholerã.	Cõprimit ſtomachum, & inteſtina.	Cum aqua hordei, & humida.	0	Calidis.	Iuuenibus.	Meridianis.	In media ætate.	Meridianis.
D	263	Syr. de Iulep cõfecto de aq. roſ.	Cali. & humi. in 2. Frigi. & humidus.	Bene coctus, & confectus cum aqua roſa.	Ebrietati, & cõſeruationi ſanitatis.	Fluxui, & raſuræ inteſtinorum, & dyſenterijs.	Cum ſyrupo de pomis.	0	Calidis.	Iuuenibus.	Occidentalib.	Aeſtati.	Occidentalib.
E	264	Rob de ribes.	Fri. & ſicc. in 2. Fri. & ſicc. ſtipticus.	Quod defertur de Sires.	Cõfortat ſtomachum, & digeſtionem.	Dolori gulæ, & gutturis.	Cum Rob de granatis medicamẽtis.	0	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Meridianis.	Aeſtati.	Meridianis.
F	265	Cameræ æſtiuales.	Frigi. & humi.	Quæ aſsimilantur temperantiæ Veris.	Complexionem, & digeſtionem obtemperant.	Prohibẽt diſſolutionem æſtatis.	Cum balneo.	0	Calidis.	Iuuenibus.	Meridianis.	In meridie.	Meridianis.
G	266	Camerę hyemales.	Cõtẽperata in caliditate. Frigi.	Quæ aſsimilantur extremitati Veris.	Excitat uirtutes ſopitas a frigore.	Sitim efficiũt, et faciunt deſcendere crudum cibum.	Cum diſpoſitione uerſus aẽrem ſeptentrionalem.	0	Frigidis.	Decrepitis.	Occidentalib.	Hyeme.	Occidentalib.
H	Numerus.	Nomina.	Natura. Gradus.	MELIVS EX REipſa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões.	Aetates.	Regiones.	Tempora.	

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

Sab. Filius Sab. Ior. **Syrupus de Citonijs.** Eſt confortatiuus ſtomachi, & ſitis ſedatiuus. Sciendum tamen, ꝙ ſuccus Citoniorum diutius conſeruatur ſucco pomorum. Mina ſpeciata eſt de natura ſpecierum. Syrupus uero pomorum eſt frigidus & ſiccus, confortatiuus orificij, conferens pulſationi cordis, roborans animum, retinens uomitum, & fluxum uentris. Syrupus tamen qui fit de pomis Hieroſolymitanis melior eſt, & pro huiuſmodi operationibus, propter bonitatem coloris: Verum eſt minoris frigiditatis, propter ipſius dulcedinem.

Confortatiuus. Eligit in Syrupis medicinalibus, ꝙ Luna ſit iuncta Veneri & Ioui, in ſignis æreis et aquaticis.

D. **Syrupus Papaueris.** Eligitur contra uigilias, eo quod ſtuporem efficit. Et eſt conferens tuſsi & reumati. Et ſyrupus de Nenufare eſt conferens dolori capitis: & reumatibus deſcendentibus ad pectus, uel ad ſtomachum. Syrupus de Lemoncellis eſt frigid. & ſicc. habens in ſe aliquid caliditatis propter corticem: uincit choleram, conferens ſtomacho, & appetitui. Meliorat digeſtionem, ſedat uomitum, & prodeſt ebrietati.

Refrigeratiuus. Eligit in purgatiõe, ꝙd Luna ſit in Scorpione, uel in ſua triplicitate. Deteſtatur tñ, ſi ſit coniũcta cum Ioue, uel planeta retrogrado.

Iudæus, Laxatiuus, **Syrupus Roſa.** Eligitur ſyrupus de aqua Roſa, rubea: confectus propter uirtutes ipſius laudabiles. Et fit, acuendo ipſum cum ſcamonea: & ſimpliciter non acuendo. Et eſt poſsibile, ꝙ temperetur cum ſyrupo acetoſo. Syrupus Viol. eſt temperatus in frigiditate & humiditate: lenit pectus & guttur, & ualet contra tuſsim cum febre, & lubricat uentrem. Syrupus de granatis cum menta confectus, eſt frigidus & ſiccus, ſedans uomitũ, & ſitim, conferens choleríco orificio ſtomachi. Syrupus confectus cum thure, confert uariolis, rubori corporis, & meſthiræ, & ſimilibus.

Filius Mun. **Syrupus Iulep.** Eſt temperatus, declinans ad frigiditatem & humiditatem. Extinguit caliditatem ſtomachi, confortans eum: & reprimit acuitatem febrium. Aqua mellita, cum ſpeciebus, confert ægritudinibus frigidis: cuius mundificatio minor eſt mundificatione mellis. Laxat uentrem ſiccum, ſed premit ſtomachum, & inteſtina parata ad expellendum ſuperfluitates: & retinet cibum inuentum in ſtomacho, & confortat diſtribuentes ipſum per partes corporis.

Refrigeratiuus. Eligitur ut fiat hæc diſpoſitio camerarũ, Luna exiſtẽte in ſignis fixis, ſeu bicorporeis, et Luna & aſcendens ſint fortunati a domino aſcendẽtis (alias, a domino tertij.) Prohibet hæc conſtitutio camerarũ fieri, cũ infortunæ fuerint in angulis, tertiæ domo, et eius oppoſito. Apta huc quę ſupra fol. 35. Canone. 59.

Sab. Sera. **Rob de Ribes.** Rob de myrtillis confert fluxui cum tuſsi. Rob de cellis, eſt frigidus, conferens tumori gulæ ex caliditate. Rob de nucibus eſt calidum, conferens inflammationibus gulæ ex frigiditate. Rob agreſtæ frigid. & ſicc. alterat choleram, uomitum reprimens, & ſitim, uentrem ſtringit. Et ſimiliter Rob de aceto citri, uerumtamen eſt fortioris operationis. Rob de prunis confert febribus cholericis, quando uenter eſt ſtrictus.

Ra. Gab. **Camerę æſtiuales.** Eligunt tẽpore æſtiuo Cameræ Septẽtrionales, inueſtitæ plurib. ſuppoſitis pãnis ſubtilib. et raris, aſperſę odoramẽtis fri. et aqs dulcib. et bedurg, amplis, plenis ſpẽbus fri. redolẽtibus herbis, et fructib. frigidis odoriferis: quę fumigant etiã cum ſandalo & camphora: & rorant panni ꝑdicti aqua roſa, tẽperata, cũ uino odorifero. Et per hanc diſpoſitionẽ camerarũ, & conuerſationẽ alicuius in eis nudo corpore, fit ꝓhibitio a calore uehemẽti. eo ꝙd aer eſt tunc frigidior nobis. Et cum hęc operari non poſsumus, induimus corpus ueſtimẽtis, & caput cooperimus biretis, quæ ſunt calidiora nobis: & præcipue cum aerem calidum circũdantem nos, & mixtum uaporibus noſtri corporis, rectificare cum flabellis non poſsumus.

Camerę hyemales. Eligit in Cameris hyemalib. ut habeant carbones ignẽ diutius continẽtes, & ligna nõ hñtia malas ql̃itates. ſicut ſunt ligna ficus, et ſimilia. Et Cameræ ſuffumigent ſuffumigationib. aromaticis calid. ſicut neda ambræ. Et oſtia cameræ ſint diſpoſita ad orientẽ, & in cameris lecti leues & molles ſint. Nã hæc cõſtitutio camerarũ ſitim efficit, et cibos deſcenſum feſtinare facit añ horã debitã, et uniuerſaliter ſicut balnea cooperant poſt cibũ. Et cũ cameræ inficiunt forte cimicibus, ſuffumigent ſuffumigationib. nucũ cupſſi, et odoramẽto neptę albæ, tũc interficiunt. Et ſi accipiat auripigmentũ ductũ cum aqua in aliq̃ uaſe, et roret cum ea locus continens muſcas. Itẽ herba ſancti Iohannis ſcarletza, uel eius flores, ualet contra cimices.

Syrupus Cit. Syrup. Pap. Syrup. Roſ. Syru. Iulep. Rob de Ribes. Cameræ æſtiuales. Cameræ hyem.

De mutatione Aeris, occasione Ventorum, & temporum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

De mutatione Aëris, occasiõne temporũ, & partiũ ciuitatum. Seu de regionib. epidimijs, & cum præseruatiua. Iuuamenta rationabilia.

H	Hyems.	Frigida, & humida.	0	Contigua Veri.	Meliorat digestiones.	Generant flegma.	Calefactio cũ igne, uel uestimento, seu balneo.	0	Cali. & licc.	Intenibus.	Non proportionata ci.	Martius.
	274											
	275	Regio septẽtri.	Frigida, & ficca.	0	Habẽs bonas aquas, & terram superficiei bonam.	Inducit fortitudinẽ, & prudentiam.	Pectoribus strictis.	Cum obtẽperatione mensium.	0	Cali. & humi.	Intenibus.	Aprilis.	Calidus.
	276												
	277	Regio orientalis.	Temperata.	0	Septentrionalis, circa partẽ meridionalẽ, habens interpositionem.	Fere omnibus uirtutibus.	Quia multorum fulgurũ, & terræmotuum.	Cum secessu in subterranea.	0	Temperatis.	Omnibus.	Ver.	Orientalibus.
	278												
	279	Regio occidẽtalis.	Variabilis temperanter.	0	Insulæ Alabor.	Manifestationi minerarum.	Complexiones deuiare facit.	Cum rectificantibus ipsas.	0	Temperatis.	Senectuti.	Ver.	Septentrionalibus.
	280												
	281	Aëris epidimitus.	Malum pericolosum.	0	Cuius nõ corrumpitur substantia.	Destructioni inimicorum.	Animalibus terræ nascentibus.	Cum fumigationibus contrarijs.	0	Nullis.	Nullis.	Malis omnibus.	Malis uniuersaliter.
	282												
	283	Tyriaca.	Calida, & sicca.	0	Quæ liberat gallum toxicatum.	Tussi, & ægritudinibus tri. & licc. (alias, toxicis.)	Vigilijs.	Cum infrigidãtibus, sicut aqua hordei, & similibus.	0	Frigi. & humi.	Senect. & senio.	Hyemi, & tempori opportuno.	Meridionalibus.
	284												
	285												
	286												
	287												
	288												
	289												
	290												
	291												
	292												
	293												
	294												
	295												
	296												
	297												
	298												
	299												
	300												
	301												
	302												
	303												
	304												
	305												
	306												
	307												
	308												
	309												
	310												
	311												
	312												
	313												
	314												
	315												
	316												
	317												
	318												
	319												
	320												
	321												
	322												
	323												
	324												
	325												
	326												
	327												
	328												
	329												
	330												
	331												
	332												
	333												
	334												
	335												
	336												
	337												
	338												
	339												
	340												
	341												
	342												
	343												
	344												
	345												
	346												
	347												
	348												
	349												
	350												
	351												
	352												
	353												
	354												
	355												
	356												
	357												
	358												
	359												
	360												
		Gradus.	Natura.	Nomina.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Ætates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Numerus.

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. D. **Hyems.** Initiũ Hyemis, est descensus Solis in principiũ Capricorni: & est finis declinationis eius uersus medium Decembris: & ultimũ eius est descensus uersus extremitatem piscium in Martio, ubi est circulus ascensionis meridionalis. Initiũ uero est mensis secundi, existentia Solis in Ianuario: & ultimũ in Februario. Et possibile est, quod unus circulus uenit uno die ante, uel post, cuius natura est frigida & humida, propter elongationem Solis a cenith capitis. Hipp. uero opinatur, quod principium eius sit, quando occidit Gallina, seu frons Tauri, quod est tempus seminandi.

Hip. D **Regio Septentrionalis.** Regiones existentes sub polo Septentrionali, sicut Sclauonia, & similes, sunt fortis frigiditatis, & siccitatis: quarũ incolæ sunt ampli pectoris, & prudentes, et horribilis dispositionis propter occultationẽ caloris: & sunt subtiliũ tibiarũ, propter excessum caloris ipsius, ab extremitatibus, & sunt tamẽ longæ uitæ, propter bonã digestionem ipsorũ: & sunt parum bibentes, eo quod multum comedunt: quorũ mulieres sunt fertiles: eo quod non mundificantur a menstruis, propter frigiditatem aquarum, quibus utuntur: & sunt pauci lactis, & difficilis partus: & earum est strictus uenter.

Hip. D. **Regio Meridionalium.** Regiones existentes sub polo meridionali, sicut Aethiopia, sunt fere contrariæ dispositionibus septentrionalibus, quarũ complexiones sunt calidę & humidæ, multarum corruptionum: quarum aquæ sunt turbidæ, & salsæ: & colores incolarũ ipsarum sunt nigri: quibus festinat ebrietas, propter debilitatem capitis, & humiditatem ipsorum: ad quorum uiscera multum descendit flegmatis: ex quo minuitur appetitus, & debilitatur ipsorum digestio, frigiditatem ipsorum prædicta augente. Quorum & dispositiones sunt suaues, uitæ breuis, & uentres molles: propter malam digestionem.

Hip. D. **Regio Orientalium.** Regionũ Orientalium, aër est clarus, & temperatus sicut Ver: uerumtamen declinans ad siccitatem. Quarũ cibi sunt temperati, & aquæ dulces, claræ: eo quod Sol non diu moratur super eis, ut efficiantur salsæ: nec elongatur ab eis, ut fiant turbidæ: quarũ regionum incolarum colores sunt albi, mixti rubori, & corpora pinguia, uoces claræ, ægritudines paucæ, figuræ pulchræ, somnia sublimia, frutices multi, arbores grandes. Natura gnaui & prudentes, propter temperantiam qualitatis ipsarum, quinimo sunt gentes suauitatis & quietis.

Hip. D. **Regio Occidentalium.** Aër declinans ad caliditatem & humiditatem, non est clarus: quarum cibi sunt calidi, aquæ turbidæ: eo quod Sol non oritur mane super eis. Quarum in æstate aëris est frigiditas, & sero caliditas Solis, sicut accidit in autumno. Propter quod uirtutes eorum sunt debiles, & colores ipsorum mali, & ægritudines multæ. Regionum uero mediarum inter has, complexio est mediocris, cuius natura similis est, naturæ illius cui adproximat, cum diminutione aliqua.

Hip. D. R. **Aër epidimitus.** Cum fuerit aëris odor horribilis, & aderit multiplicatio uariolarum, & ægritudinum corruptarum & mortalium, morandum est in criptis, seu in domibus subterraneis, & siccis, & in mansionibus, longe uidelicet ab habitationibus: & loca sunt roranda cum aceto, & suffumiganda cum thure, & foliis myrti, & sandalis: & comestio eorum assidueatur cum aceto præparata. Et etiam potatio aceti lymphata. Et euacuentur corpora, & mundificentur cum medicinis, & minutioribus Assíduetur & comestio boli armeni loti, & odoratio aquæ ros. & Camphoræ.

G. Hip. **Tyriaca.** Completur post 10. annos, & operant cum ea usq; ad 30. annos, & finitur eius operatio in 40. Et cum aliquis morsus uenenose, biberit ex ea scyathũ unum, cum uino, & unxerit membrum morsum, confortat cor, & educit uenenum extra. Et incidantur membra morsa scorpionum, & ligentur super eandem partem, & incipiat minuere ægrotum, & dare uinũ mixtum cum alões. Et comprime carnes, & pone super locum morsum. Et detur etiam in potu thus masticatum sigillatum, Luna in scorpione, in lapide Basar insculpta, sit figura scorpionis: Luna etiam existente in scorpione, qui etiam unus sit ex angulis ascendentis. Et prouocat uomitum mox illius qui toxicatus est, cum lacte.

Apta huc quę supra fol. 15. Cano. 19. 40.

Hyems. Septẽtrio. Meridies. Oriens. Occidens. Aër epidimitus. Tyriaca.

ET FORTE aliquis legens hunc Librum meum, dicet, quod uixi longo tempore, nec indigui auxilio huius libri: multoties enim immiscui multa diuersa cibaria in stomacho simul & semel, & accidit mihi contrarium dispositionis eorum, quæ dicta sunt: eo quod nõ euenit mihi inde nisi bonũ. Verũ si cogitasset dicens hæc, quod Deus dñs noster, si condemnaret suũ peccatorem incontinẽti ex primo peccato, nullus peccaret. Si fur etiã puniretur de primo furto quod cõmitteret, nullus furaret. Et si cognouisset corpus humanũ similari terræ. Nam quãdo cultor studuerit super culturã terræ, seminando bona semina, & irrigando eam aqua moderate, & extirpauerit uepres, & inutiles herbas, accrescũt ei exinde prouẽtus: sin aũt, ecõtrario. Si ergo terris hoc accidit, quid corpori humano? Si quis igit̃ hoc modo prædicto fuerit opinatus, contradicet sentẽtiæ philosophicali. Nam signũ est in hoc, quod Cauí, uel Gauí, in uere comedũt herbas, & mundificant eorũ corpora uomitu. Et huic simile accidit pluribus anĩalibus. Et possibile est, q̃d aliquis infectus opponet contra ea quæ diximus, de operatione proprietatis, absq; uia probationis: æstimans, quod omnia probatione carentia, non sint alicuius iuuamenti, propter quod non sit curandum de eis. Nos uero dicimus, q̃ non est de proposito, neq; sapientia, negligere iuuamentũ q̃d ex Syrupo acetoso accidit ad extinguendam choleram, donec certificetur ex probatione de operatione eius: imo uti debemus eo, relinquentes inquisitionem probationum, semper adhærẽdo operationi ipsius. Nec debemus ab aliquo labore huius Libri reprehendi: sed parcatur nobis, & doctori nostro: eo quod æstimari debet ueraciter, quia ex toto ingenio, et cogitatione nostra inquirentes, nullũ librum dimisimus taliter ordinatũ, quẽ non legissemus cum præsentẽ librum composuimus, ad hoc quod approximaretur cordibus dominorũ, & amicorũ nostrorũ. Rogabimus igitur Deum, ut perducat nos ad uiã congruitatis, et q̃ præbeat nobis intellectũ habendi noticiam glorificandi, & laudandi eum sicut suæ pertinet maiestati, Amen.

CANON AVTORVM margine citatorum.

Al.	Albes	Buc.		Filius Alb.	
D.	Dioscorides	El.	Elken	Gab.	
Filius Mun.		Filius Mes.		Gl.	Glous.
G.	Galenus	Gi.	Giptianus	Ia.	Iabes
Ha.	Hali.	H.	Hippocrates	Ioh.	Iohannicius
Ie.	Iesu	Ieh.	Iehus	Is.	Isaac
Io.	Ioannes	Ior.	Iordanus	Mas.	Masnoe
Iu.	Iudæus	Ma.	Maymo	Mu.	Museia
Mes.	Mesue.	Mun.	Mundinus	Ra.	Rasis
Or.	Oribasius	P.	Paulus	Schi.	Schiarchandi
Rog.	Rogerius	Ru.	Ruffus	The.	Theodosius

LIBER ALBENGNEFIT Philosophi, de Virtutibus MEDICINARVM, ET CIBORVM, translatus à Magistro Gerardo Cremonensi de Arabico in latinum.

EX ANTIQVORVM LIBRIS, hunc librum aggregaui de uirtutibus Medicinarum, & Ciborum, in quo mentem meam diu fatigaui, & posui eum occupatiõem meam, fundendo preces in eo, quod DEO sublimi & glorioso appropinquat. quia per ipsum iuuamentum cõmune, & proprium speraui, ultra id, quod in cognitione illius est de iuuamento in arte Medicinæ.

Medicinæ intentio, sanitas.

Medicinæ autem intentio est, sanitas: & est secundum duos modos. Primus modus, est cognitio complexionum corporum hominum. Secundus est, cognitio Medicinarum, & Ciborum, quorũ cognitione existit sanitatis permanẽtia in sano, & ipsius reditio super infirmum: & sunt materia curationis per medicinam, & electionem eius. Qui autem uirtutem Medicinarum simplicium, et Ciborum cognitionem uult habere, est indigens cognitione uiarum quibus earum uirtutes, & ipsarum operationes inueniuntur. Et hæ quidem uiæ sunt. s. Vna earum est, ut sit medicina, cuius uirtutem experiri uult aliquis, uacua a qualitate adquisita accidentali. cuius exemplum est in medicina simplici, aqua frigida, quæ per accidens corpus calefacit, quando super ipsum funditur: quoniam infrigidat cutem, & aggregat eam, & inspissat ipsam, quam ob rem coãrtantur uapores qui exspirabant, quare calefacit corpus propter illud: sicut aqua calida infrigidat per accidens, quoniam rarificat corpus, quare respirant uapores calefacientes, & infrigidatur corpus. Et secunda est, ut sit ægritudo, in qua experitur medicina simplex. sicut febris ethica. Et tertia est, ut ea medicentur ægritudines contrariæ, donec certificetur. Et quarta est, ut sit uirtus medicinæ æqualis uirtuti ægritudinis, quæ cum ea medicatur, donec declaretur operatio eius in ea sufficienter. Et quinta est, ut consyderetur operatio medicinæ, an sit operatio eius in calefactione, & infrigidatione hora qua recipitur. Nam si non calefacit nisi post spacium, cum in principio infrigidauerit, tunc calefactio eius non est nisi per accidens: & similiter etiam si non infrigidat nisi post spacium, & iam in principio rei calefacit, tunc infrigidatio eius non est nisi per uiam accidẽtis. Et sexta est, ut consyderetur operatio eius in omni corpore, & in omi hora, quare est eius infrigidatio, & ipsius calefactio una res semper. Nam si est ita, tunc operatio eius est per naturam: & si non est ita, tunc operatio eius est per accidens. Et septima est, ut fit calefactio medicinæ in illa re, ad

Cognitio Medicinarũ & Ciborũ discitur octo uijs.

1 2 3 4 5 6 7

quam comparatur calefactio eius, aut ut ipsius infrigidatio non sit in alia. Nam si non comparatur calefactio eius, nisi ad corpus hominis, tunc oportet, ut dicatur, quia calida est ex uia qua calefacit corpus hominis, non propterea quod faciat illud in alio animali. Nam non oportet propterea quod lusquiamus infrigidat corpus hominis, ut infrigidet corpus Turdorũ, quibus est cibus. Non oportet propterea, quod Nigella soluit hominem, & non nutrit ipsum, ut soluat Coturnicem, cuius cibus est. Et oleum nutrit hominem, et non interficit ipsum, sed interficit omne animal
8 cui non est sanguis. Et octaua est, ut distinguatur inter medicinam, & cibum. Sciatur ergo, quod Medicina est illud, quod calefacit corpus, aut infrigidat ipsum. Et Cibus facit id: quoniam addit in substantia corporis, & augmẽtat ipsum. Inquit G. Nos nominamus totum, quod facit stare substantiam nostram, & augmentat nos, Cibum: & totum quod mutat naturam nostram, Medicinam nominamus.

Medicina. Cibus.

Et ex uijs iterum quibus extrahuntur uirtutes medicinarum, & ciborum sunt istæ aliæ, & sunt istæ quinq, quæ stant loco eius utenti eis, quo dicatur operatio eius, et quo multiplicabitur ratiocinatio. Vna earum est
1 uia sumpta ex uelocitate alterationis rei, & difficultate alterationis eius.
2 Secunda uia est sumpta ex uelocitate cõagulationis eius, & difficultate
3 ℞ cõagulationis eius. Tertia est uia sumpta ex sapore rei. Et quarta est uia
5 sumpta ex odore rei. Et quinta est uia sumpta ex colore rei. Prima autem quæ est ex uelocitate alterationis, & difficultate eius, est, quod omnis medicina cuius alteratio est uelox ad naturam ignis, est calida potentia. Verumtamen non est necessarium, ut illud ex medicinis, cuius est hæc uia, calefaciat corpus hominis, imo non oportet necessario: nisi quando est subtilis substantiæ, solidum, durum, in quo non sunt superfluitates, uel uacuitates: quoniam non est grossę substantiæ, aut quæ est rari corporis, possibile est ignis resoluat illud, & conuertat illud uelociter ad naturam suam, et caliditas corporis non faciat illud cum eo: fit ergo per hanc causam, ꝙ non calefacit corpus. Et scitur, quod medicina, in qua agunt duæ caliditates, caliditas ignis, & caliditas corporis hominis, non est nisi subtilis substantiæ, rari corporis: sed caliditas ignis potest super illam, & uincit eam uelociter. Hoc cognoscitur duabus rebus: quarum una est Oleum, & altera est Arundo sicca, et Pilus. In oleo quippe quando adproximat igni, inflammatur ab eo: & quando occurrit corpori hominis, non calefacit ipsum calefactione manifesta uelociter. Et ratio ꝙ oleum inflammatur uelociter, et non calefacit corpus hominis, quoniã oleum est uiscosum, grossæ substãtiæ. Cum ergo occurrit corpori, adhæret ei, & fit difficilis separatio eius ab ipso: quoniam non est possibile, ut attenuetur, & subtilietur per aërem uelociter, & penetret, & perueniat ad interiora cor-

Viæ aliæ cognitionis Medicinarum, & Ciborum.

poris: quia significatio illius est, quia quãdoq; ponis in uase super ignem aquam & oleum, de quibus primo finitur aqua, remanet oleum ultimo: & Arundo, et Pilus, quando occurrunt corpori hominis, non calefaciũt ipsum. Et scitur, ꝙ quando medicina est quam præparat ignis, & non calefacit corpus hominis, ex duabus rebus id fieri: quarum una est substantia caliditatis, & secunda natura materiei. Ignis uero est subtilior res, & calidior, qui submergit̃ in corporibus: de proprietate cuius est, ut adurat ea, donec perueniat ad profundũ eorum in spacio breui: & facilis fit penetratio eius per separationem partium eorum, & eorum subtiliationem, & conuersionem eorum ad naturam suam. At uero caliditas corporum hominum, non est nisi uaporosa, grossa, debilis, non ualens agere in eis hora qua occurrit eis, operatione qua resoluat ea, & conuertat ipsa ad naturam suam. Et omnia quidem, quæ calefaciunt corpus, indigent, ut in eis agat caliditas corporis in primis, & mutet ea, donec ei reddatur post illud, ꝙ calefaciunt corpus: hæc est ergo causa, quæ est propter substantiam caliditatis. Causa autem quę est ex natura materiei, est, quod ista duo, scilicet Arundo, et Pilus, non est in eis possibile, ut diuidantur, neq; trahãtur, neq; frangantur per attractionem, fractura qua fiant in termino puluerís: omne uero de quo est uoluntas, ut calefaciat corpus, indiget, ut diuidatur in minores partes q̃s sunt, donec fiat ei facile susc̃ipere operationem caliditatis corporis, & impressionem eius in ipso, & mutationem eius, qua immutet ipsum: & ex causa hac, quod calamus fit aromaticus, calefacit corpora hominum, plus q̃s faciat ea ex speciebus calami quæ sunt apud nos. Secunda uia est sumpta ex uelocitate coagulationis, & difficultate eius. Dico ergo, quod duæ istæ uiæ sunt necessariæ in inquisitione de uirtutibus medicinarum & ciborum. Verũtamen prima quę est sumpta ex uelocitate alterationis eius, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarum calidarum potentia. Et secunda quæ est sumpta ex uelocitate cõagulationis, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarũ frigidarum potentia. Et secundum hoc, quando sunt duæ res, quarum esse in grossitudine substantiæ & subtilitate eius, occurrit secundum similitudinem unam, tunc illa earum quæ difficilius sumit cõagulationem per frigus, est certe frigidioris complexionis: & quando sunt duæ res, quarum esse in subtilitate substantiæ, & grossitudine, non occurrit secũdum similitudinem unam, tunc si est grossitudo substantiæ unius earum secũdum frigiditatem alterius, utræq; simul cõagulantur secundum similitudinem unam: uerũtamen unam earũ, & est illa, quæ est grossioris substantiæ, æstimat aspiciens eam, quia est uehemẽtis cõagulationis. & causa in illo est, substantiæ grossæ: quãuis frigus complexionis unius earũ, sit ue-

Ignis calor.

Calor corporis humani.

Velocitas, & difficultas cogulationis.

lementius groſsitudine alterius. Et in illis, quæ ſecundum contrarium ſunt, non eſt poſsibile ut ſit coãgulatio earũ, utraq; in quantitate temporis unius, imo oportet ut illa, quæ ex duabus illis eſt frigidioris complexionis, aut groſsioris ſubſtantiæ, cõaguletur in ſpacio temporis minoris, & ſit coagulatio illius, quæ eſt minoris frigoris, et minoris groſsitudinis aliarũ, in ſpacio temporis longioris. Et ſimiliter etiã occurrit res in hoc, ut ſit una earum durior multum, & durior parũ, comparatione ſua: illud enim non accidit ei, niſi ſecundũ quãtitatem ſuperfluitatis eius, in uno duorum modorũ neceſsario. In tertia uero, quæ eſt uia ſumpta ex ſapore rei quæ guſtatur, dico: quia cum corpora ſint compoſita ex elementis, & elementa ſint inæqualium quantitatũ in compoſitione corporum, propter diuerſitatem quantitatũ elementorum, et in omni compoſitione eorũ ſint proprietates multæ, & fiant ſaporibus etiam, propter diuerſitatem quantitatum harũ, proprietates multæ, & cum ſint ſapores multi, neceſſarium fuit inſtrumentũ, quo diſtinguatur inter illum qui ex illis eſt cõueniens corpori, et illũ qui eſt incõueniens corpori. Poſuit ergo Creator benedictus, & ſublimis illud inſtrumentũ, ſcilicet Linguam, & poſuit eam multi ſenſus: & poſuit illud quod continuatur ei ex numeris, multi numeri: quod eſt, quia continuãtur ei. 7. numeri: ut propter illud, quod eſt ei de ſuperfluitate ſenſus, diſtinguat̃ per eam, inter illud quod occurrit ei de calido, frigido, humido, ſicco: & diſtinguatur inter incõueniẽs, & cõueniens corporis: & cum res cõuenientes corpori ſuperfluant, et ſint quędam earum plus cõuenientes naturæ corporis, & quędam earũ minus diuerſæ naturæ corporis, oportet ut ſint etiã quædam earũ plus diuerſæ naturæ corporis, & quædam earũ minus, ut ſint qualitates rerũ quæ guſtantur multæ, ſcilicet ſapores earum. Dico ergo, quod qui ex ſaporibus ſunt compoſiti, ſunt infiniti, qui non fiunt, niſi ab additione, & diminutione in compoſitione. Singulares autẽ, & ſimplices ſunt octo, & ſunt, Ponticitas, Amaritudo, Acuitas, Acetoſitas, et Stipticitas, Salſedo* Humectuoſitas, et Dulcedo. Et ſunt iſti guſtus ex diuerſitate ſubſtantię corporis, quod guſtatur in ſubtilitate, & groſsicie: & ex diuerſitate complexionis eius. Diuerſitas autem ſubſtantiæ corporis eſt: Quoniam ſi eſt groſsa, fit cauſsa groſsiciei eius aut dulcis, aut ponticus, aut amarus. Et ſi eſt ſubtilis, fit cauſsa ſubtilitatis eius aut acutus, aut acetoſus, aut unctuoſus. Et ſi eſt media inter ſubtilitatem, & groſsiciem, fit aut ſtipticus, aut ſalſus. Ex diuerſitate complexionis quoq; : Quoniam ſi complexio ſubſtãtiæ calida eſt, fit guſtus eius amarus, aut acutus, aut ſalſus. Et ſi complexio eius eſt frigida, fit guſtus eius, aut ponticus, aut acetoſus, aut ſtipticus. Et ſi complexio eius eſt media inter calidum & frigidum, fit ſapor eius, aut dulcis, aut unctuoſus. Compoſitio autem ſpecierum ſubtilitatis ſubſtantiæ, & groſsitudinis

Iudiciũ rei per Saporem.

Sapores ſimplices ſunt octo.

Alias, unctuoſitas.

eius cum ſpeciebus, caliditatis complexionis ſubſtantiæ, & frigiditatis eius facit nouem ſpecies compoſitionis. Quarum una eſt ſpecies cui non eſt Sapor ex corporibus: & eſt media inter ſubtilitatem partium, et groſsitudinem earum, & inter complexionem frigidam & calidam. Et octo ſpecies reliquæ, ſunt illæ, quibus fit guſtus. Nam ex compoſitione ſubſtantiæ groſsæ, complexione frigida, generatur ſapor Ponticus. Ex compoſitione ſubſtantiæ groſsæ, complexione calida, generatur ſapor Amarus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ groſsæ, cum media complexione inter calidam & frigidam, generatur ſapor Dulcis. Et ex compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis, cum complexione frigida, generatur ſapor Aceroſus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis, cum complexione calida, generatur ſapor Acutus. Et ex compoſitione ſubtilis ſnbſtãtiæ, cum media inter calidam & frigidam, generatur ſapor Vnctuoſus. Et ex compoſitione, inter groſsitudinem, & ſubtilitatem ſubſtantiæ mediæ, cum complexione frigida, generatur ſapor Stipticus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ mediæ inter groſſitudinem, & ſubtilitatem, cum complexione calida, generatur ſapor Salſus. Dico ergo in diuiſione guſtium, q̃ omne quod occurrit linguæ, aut non agit in ſenſu guſtus, aut agit in ipſo. Si ergo non agit in ipſo, nominatur Theſien, et eſt illud cui non eſt ſapor. Aut eſt ſimplex, ſicut aqua, quæ eſt elementum. Aut eſt corpus compoſitum, ſuper quod non uincit calor, neq; frigiditas, ſed eſt temperatum. Aut eſt decliue parumper ab æqualitate ad frigus: ſicut ſunt medicinæ quæ nominantur opilatiuæ. Et opilatiuæ ſunt ſecundum duos modos. Modus primus eſt, terreſtris ſiccus, quod ex ſiccitate exſiccat corpus. ſicut Amylum, & Thucia, & Ceruſsa plumbi, & Climia, & Calx abluta, & Hemathites: quando abluitur unumquodq; eorum decenti ablutione, et quæ ſunt eis ſimilia. Secundus eſt uiſcoſus humidus, qui humectat corpora. ſicut oleum ſaporitum, & albugo oui, & caſeus recens, et pingue ex corpore porci, & cæra ſaporita, abluta, colata: & ſicut malua agreſtis & domeſtica, & interior pars cucurbitæ, & raſuræ eius. Et iſta diuerſificantur in uiſcoſitate ſua. quoniam ſuper albugine oui eſt terreſtreitas magis uincens, & ſuper oleum ſaporitum aèreitas eſt magis uincens. Quod autem non agit in ſenſu guſtus, eſt, quoniam ſimplex eſt. ſicut aqua: & ſenſus eſt compoſitus. Simplex uero non efficit in cõpoſito operatione compoſiti: propterea, quod nulli rei agenti naturali ineſt ut agat, niſi in eo quod eſt ſimile ei potẽtia, ut extrahat illud ad effectum: neq; paretur ei, etiam quod eſt ſimile ſimiliter, q̃a non recipit niſi quod in eo eſt potentia. Saporem autem ſimplicem, impoſsibile eſt eſse in compoſito, neq; potentia, neque actu: & propter illud non recipit ipſum, neq; alteratur ad eum, ſicut eius alteratio ad compoſitum, ex eo, propter conuenientiam eius ad ipſum in

Nouem ſunt ſpecies cõpoſitionis ſubtilitatis ſubſtantiæ, & groſsitudinis eius.

1
2
3
4
5
6
7
8
9

Medicinæ opilatiuæ.

Iſaac in dictis. Simplicia nõ agunt in compoſitis, quod compoſita in compoſitis.

compoſitione. Quod ſi agat illud, quod occurrit linguæ in ſenſu guſtus aliquid nunc ipſum, aut facit in eo nocumẽtum, aut in eo delectationem. Quod autem facit in eo delectatiõem, eſt illud, quod eſt decliue ei, quod delectat ipſum, & eſt ſimile complexioni corporis hominis, & eſt calidũ & humidum, cum æqualitate: facit ergo in lingua ex delectatione ſimile ei, quod in reliquo corpore, ex delectatione, quãdo occurrit ei aqua tepida. Illud autẽ quod eſt ſecundũ hanc complexionem, ſcilicet aqua, ſuper ipſum magis eſt uincens, nominatur Dulce. Et ſi aër ſuper ipſum eſt magis uincens, nominatur Vnctuoſus. Et omnis cibus delectationum, non nocens ſenſui, eſt aut dulcis, aut unctuoſus, aut utrumq; aggregat ſaporem. Qui autem ex cibis eſt, quem cooperit alius ab iſtis duobus, non aſſimilatur, & non adminiſtratur, niſi cibus, & medicina. Qui autem efficit læſionem in lingua, trahit ipſam, mordicando eam: uel per inordinationem, quam facit. Sed mordicatio eſt ſpecies ſolutionis continuitatis, quæ per ſuperfluam ſeparationem, ſicut calidum efficit, aut per ſuperfluam aggregationem ſicut frigidum. Separatio autem calidi, aut eſt cum groſſitudine, et terreſtreitate, aut cum ſubtilitate & igneitate. Et ſeparatio quidem calidi cum groſſitudine & terreſtreitate, aut eſt talis, quæ ſeparat uehementer, & nominatur Amarus. Aut talis, quod ſeparationem efficit infra uehementem: & nominatur Salſus. Et ſeparatio calidi cum ſubtilitate, & igneitate, nominatur Acutus. Et aggregatio quidem frigidi, aut eſt cum groſſitudine, & terreſtreitate, aut cum ſubtilitate, & aquoſitate. Aggregatio uero eius cum groſſitudine & terreſtreitate, quando uehementem efficit aggregationem, nominatur Ponticus: & ſi facit aggregationem, quæ ſit infra uehementiam, nominatur Stipticus. Aggregatio uero frigidi cũ ſubtilitate & aquoſitate, nominatur Acetoſus. Iam uero manifeſtũ eſt, quod Sapores ſunt octo. Amarus, Salſus, & Acutus, & Ponticus, & Stipticus, & Acetoſus, & Dulcis, & Vnctuoſus.

Sapores octo.

Iam illud quod aggregat linguam, et exſiccat eam, et cõartat eam, et exaſperat: et non in eo quod apparet tantum facit aggregationem æqualem a boni latere, ſicut frigidum, imo facit aggregatiõem uſq; in profundum eius inæqualem, & propter illud facit aſperitatem eius, & exſiccat eam: ſi facit has operationes operatione forti, nominatur Ponticus. Et ſi facit operationem ut fortem, nominatur Stipticus. Et quãdo non efficit aliquid horum quod diximus, imo contrariũ illius, & abluit linguam, & abſtergit quod eſt in ea, donec ſibi adhærent aliqua ex rebus ſtipticis, & abſtergit eam, & abluit ipſam, nominatur Salſus. Et ſi abſterſioni eius ſuperfluitas uirtutis addat ſuper operationem ſalſi, nominatur Bauracus. Et quando abſtergit ſalſus & bauracus, donec exaſperat linguam exaſperatione uehementi lædenti, nominatur Amarus. Et quando contingit, q̃ occurrit linguæ, & facit in ea mordicatiõem, & corroſionem cum caliditate uehementi, nominatur Acutus. Et quando mordicatio, quam facit, eſt uacua a caliditate quam facit acutus, et cum illo facit in eo cui occurrit ſimile ebullitioni, nominatur Acetoſus. Et quãdo contingit, q̃ quando occurrit linguæ, rectificat ex ea quod corruptum eſt, & ſedat, et lenit aſperitatem eius, & fit ſicut unguentũ, quod replet uacuitates, et impinguat maciẽ: tunc ſi occurſus eius ad ipſam eſt cum dulcedine linguæ, nominatur Dulcis: et ſi non delectat eam delectatione dulci, nominatur Vnctuoſus. Et ſicut Bauracus eſt de genere ſalſi: ſimiliter ſuauis, uel ſaporitus eſt de genere dulcis: quoniam efficit operationem duplicem ex lenificatione et ſedatione. Verumtamen in ſuaui permiſcetur humiditas aquoſa multa, & tunc minuit eum a dulcedine ſua.

Ponticus ergo eſt terreſtris, qui aggregat & incidit, & conſtringit poros, ſicut coria præparant: et præparat, & ingroſſat, & infrigidat, et exſiccat. Et Amarus eſt terreſtris, calidus, igneus: qui mũdificat meatus, et abſtergit, & ſubtiliat, & incidit groſſiciem, & calefacit nõ uehemẽter, et præparat ſanguinẽ ad aduſtionem, & maliciã, & multiplicat in eo choleram citrinam: quoniã calefacit ſanguinẽ, & exſiccat ipſum exſiccatione & calefactione forti. Acutus eſt igneus: qui ſubtiliat, & mũdificat, & calefacit uehemẽter, et attrahit, & adurit, et reſoluit. Et Acutus calefacit plus q̃ Amarus. Propter illud ergo exſiccat caliditatem, & inflãmat corpus uelociter, & adurit ſanguinem, & mouet ipſum, & facit declinare ipſum in primis ad choleram citrinã: deinde ad melancholiam. Et Acetoſus eſt frigidus, & aquoſus: uerũtamen non eſt cum frigore forti: choleram refrænat, & ſanguinẽ, et ſtringit uentrem, quãdo ſtomachus & inteſtina ſunt mũda, & ſubtiliat ea: et ſoluit ipſa, quãdo ſunt in eis flegmata multa: et infrigidat corpus, & incidit, et ſubtiliat, & aperit, et mundificat meatus: & expellit, & infrigidat in toto illo. Stiptici uero operationes, ſunt infra operationes Pontici: qui infrigidat corpus, & exſiccat ipſum, et minuit carnem eius, & ipſius ſanguinem, ſi aſſiduetur: & confortat ſtomachũ, et ſtringit uentrem: & generat ſanguinem melancholicum: & infirmat magnitudinem factam in hepate proprie: & nocet neruis, et membris neruoſis omnibus, & ſuperfluit in exſiccatione corporis. Verũtamen excitat appetitum ad cibum fortitudine ſua. Salſus uero eſt terreſtris, calidus, ſicut in igne: qui adgregat, et opilat, & exſiccat: præter quod calefacit uehementer. Dulcis, calidus, temperatus in illo mollificat & digerit: præter quod calefacit manifeſte: & ſoluit uentrem, et mollificat ſtomachum: & conueniens pectori, & pulmoni, tenerum efficit corpus, et multiplicat ſperma: & aſſiduatio eius multiplicat choleram, et ſanguinem, & commouet ægritudines factas ex eis, et generat opilationes, & apoſtemata in hepate,

& in ſplene: & præcipue quando membra ſunt præparata ad illud: ſicut ſit in febricitantibus et habentibus hepata calida. Vnctuoſus uero eſt aquoſus, et aëreus: qui humectat et lenit, et mollificat ſtomachū, præter q̄d calefacit manifeſte: et mollificat ſtomachū, et ſoluit uentrem, et ſanat uelociter ante ſufficientiam cibi: et præcipue febricitantes, et habentes hepata calida, et ſtomachum calidum: et lenit uentrem, et humectat ipſum, et addit in flegmate, et retardat cogitationem, et multiplicat ſomnum. Et dico, quod Ponticus et Acetoſus, in frigore ſunt æquales: uerumtamen Ponticus eſt groſſus & terreſtris, et Acetoſus eſt ſubtilis, aquoſus. Et plurimū operationis Pontici, eſt in manifeſto corporis: quoniam eſt tardæ penetrationis: et plurimæ operationis Acetoſi, eſt in profundo corporis: quoniam penetrat uelociter in corporibus ſenſibilibus. Dulcis autē et Amarus, ſunt calidi: uerumtamen Dulcis in caliditate ſua eſt humidus, et ſimiliter unctuoſus: et propter illud ſunt conuenientes naturæ hominis, nutrientes ipſum: cum corpus hominis ſit temperatū in caliditate, et humiditate. Amarus autem eſt calidior Dulci, et ſiccior eo. Quoniam quando ſuperfluitas ſit in decoctione, eſt omnis dulcis cum igne: aut decoquit ipſum, et uincit ſuper ipſum amaritudo, et inueniuntur amarus & dulcis abſtergentes: uerumtamen dulcis abſtergit abſterſione temperata, et non ſoluit continuitatem, imo humectat: et amarus abſtergit abſterſione inæquali, et ſoluit continuitatem: & quoniam ſoluit continuitatem, non delectat, ideo lædit: uerumtamen caliditas eius minor eſt caliditate acuti, & eſt groſſus, ſiccus, terreſtris. Cum ergo ponitur in ulceribus, abſtergit ea, et minuit carnem natam in eis: et quando bibitur, incidit groſſitudinem ſuperfluitatum quæ ſunt in uenis: et propter illud prouocat menſtrua, et iuuat ad exſpuendum ſaniem, et humiditatem groſsam ex capite, et pectore, & confert ſodæ. Et ſignificat ſuper ſiccitatem eius, quoniam non putrefit, neq; generantur ex eo uermes, neq; nutrimentum fit ex eo, quando eſt amarus pure. Acutus autem et Salſus ſunt etiam calidi, ſicci, ſicut Amarus: uerumtamen Acutus eſt plus calidus, & ſubtilior eorum, quoniam eſt igneus: et propter illud corrodit, et adurit, & liquefacit. Sed Salſus eſt terreſtris, calidus: uerumtamen caliditas non efficit in eo operationem ſuam, quam efficit in Amaro, neq; ſubtiliat eum cum ſubtilitate, qua ſubtiliat Amarum: & propter illud Salſus eſt minoris caliditatis quam Amarus per gradum. Fit ergo Salſus in gradu ſecundo, et Amarus in gradu tertio.

Quatuor Gradus.

Antiqui autem contenti fuerunt, ut ponerent quatuor Gradus in uirtutibus Medicinarum, & Ciborum. Cum ergo auditur ſermo eorum, calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum: ipſi non uolunt per illud, niſi comparatione ad complexiōem corporis hominis ſani: cum ſit complexio temperatior complexionibus aliis, & propinquior eis ad æqualitatem, & medicationem qualitatum quatuor: & propter ſuperfluitatem corporis hominis, ſuper reliqua animalium corpora, ligatur cum eo intelligentia: & propter ſuperfluitatē animalis ſuper plantas, adiuncta ei eſt ſenſibilitas. Plantis uero facta eſt materia, et ſimiliter uirtutes animæ, & eius operationes apparent in meliore, plus q̄; ſit earum apparitio in deteriore. Cum ergo innenitur ex iſtis medicinis, et cibis aliquid, quod non imprimit in ſenſum, neq; fugat ipſum aliqua ſpecierū fugæ, tunc ipſum eſt conueniens corpori hominis. ſicut aqua tepida. Nam propter conuenientiam ſuam complexioni corporis hominis in æqualitate, inuenimus ſenſum delectari tempore eius, et recipit eius deſyderiū. Et quando inuenis Primus.
aliquid, quod in ſenſu aliquam efficit impreſsionē, ſed tamen illa impreſsio eſt ſine læſione, neq; eſt horribilis naturæ: tunc ſcias, quia iam receſsit a cōplexione corporis hominis in quantitate, quæ apparet ex eo, per gradum unū, et eſt primus: & quod in eo eſt, mutat corpus ab æqualitate: uerumtamen non mutat ipſum mutatione manifeſta, quare indiget in mutatione eius tempore. ſicut eſt dulcedo, et unctuoſitas: utræq; enim ſunt calidæ in primo gradu. Et quando inueneris illud cuius additur impreſ- Secundus.
ſio, & fugat ſenſum manifeſte, quamuis, uel ſi non appareat ei nocumentum, neq; dolor, ſcias quod iam additur reflexio eius a complexione corporis hominis per duos gradus, et eſt ſecundus: & quod in eo eſt, eſt q̄d mutat corpus mutatione manifeſta, quæ non eſt cum uehementia, ſicut Salſedo, et Acetoſitas: uel ita ut Salſedo eſt: uel ſit in gradu ſecundo caliditas, & Acetoſitas in gradu ſecundo frigiditatis. Et quando inuenis ali- Tertius.
quid cuius impreſsio iam addit uirtutem & multiplicatur, et facit dolorem, et læſionem, et fugat ſenſum fuga forti, ſcimus quod reflexio eius ad complexionem corporis hominis iam ſit ad tertiū gradum: uerumtamen quamuis mutet corpus mutatione uehementi, tamen non eſt corrūpens ſicut Amaritudo. Ipſa nanq; eſt in gradu tertio caliditatis. Et quando in- Quartus.
uenis aliquid cuius operatio additur, et ſuperfluit: donec corrumpit complexionē corporis hoīs, per ſuperfluitatē ſeparatiōis, ſi eſt calidū, aut per ſuperfluitatē adgregationis, ſi eſt frigidū, ſcimus quod reflexio eius a cōplexione corporis hoīs iam ſuperfluit, et addit, et peruenit ad quartū gradū: et eſt q̄d mutat corpus mutatiōe corrūpente: ſicut acuitas. Ipſa em̄ corrūpit cum aduſtione, et eſt in quarto gradu. Inquit G. Siccitas quādo eſt in quarto gradu, efficit operationē acuitatis. Antiqui uero cōuenerūt ſuper hoc, ut ſtarent apud gradū. 2. et non cogitauerūt in eo quod eſt poſt eum: q̄a non inuenerūt ad illud formā conuenientē in operatione, in qua poſsibile eſſet cogitationē incedere: uerūtamē diuiſerūt hos quatuor gradus in tres ordines: primū, et mediū, et poſtremū. Dixerūt ergo principiū

gradus, et medium eius, et postremũ eius. Verũtamen possibile est, ut sint inter hos tres ordines, media occulta sensui corporeo, et propter illud dimisit intellectus eorũ remorationẽ, et non fecit super ea cadere nomen.

4. Odor Quarta est, quæ est sumpta ex odore rei. Dico ergo, quod Odor secũdum plurimũ est conueniens sapori: quod est, quia plurimũ uaporis imprimit ī sensum olfactus, sicut ipsum imprimit sapor in sensum gustus. Verbi gratia: ex aceto, et omnibus rebus acetosis, et acutis, sicut alliũ, et cepæ, suscipit sensus & olfactus simile ei quod recipit sensus gustus. Et in ꝙbusdam rebus diuersis, fit odoratus a gustu, et præcipue in illis, quæ ex medicinis sunt boni odoris. Verbi gratia, Rosæ odor diuersus est a sapore eius. Quod est, quia in rosa inuenit gustus quiddam ponticũ, et quiddã amarum, et quiddam insipidũ, et aquosum: et comprehendimus illud per gustum, et non cõprehendimus hos sapores per odoratũ. Verũtamen nos cõprehendimus, quod omnis res habens odorem bonũ, est calidæ cõplexionis, subtilis substantiæ: quantitatẽ uero illius, aut eius compositionem cũ frigido, non significat tibi olfactus: per gustũ uero est super fiduciam eius quod gustas, et iterum odor non significat, nisi supra illud, quod ex uapore resoluitur de medicina: sed uapor non resoluitur ex omnibus partibus odorati. Quod si resolueretur ex eis omnibus, non esset motio eius, qua mouet olfactum, et operatio eius in eo motio una, & operatio una. Sensus uero gustus non est taliter. Odor ergo antecedit ad sensum olfactus ex superficie medicinæ: et non resoluitur ex omnibus partibus rei odoratus: et si resolueretur ex eis omnibus, non occurreret sensui olfactus in hora una. Et tu quidem, quando gustas rosam, iudicas quod isti sapores sunt in ea: et quando olfacis eam, non iudicas quod sunt in ea.

5. Color Quinta uero, quæ est sumpta a colore rei, est, quia si rosa est rubea in colore suo, & cerusa est alba, non tamen omne rubeum est calidum, neque omne album est frigidum. Nix enim & Calx, et Sambucus, & Piper album, et Gipsum, et Zuccarum, et Elleborus albus, et Amylum, & lac, omnia ista albi sunt coloris, diuersarum uirtutum et contrariarum. Iudicium ergo super uirtutem medicinæ ex colore eius, longinquius est a uerificatione, quàm iudicium ex calore eius. Cuius exemplum est illud quod præmissum est, ex hoc, quod in colore uno sunt medicinæ calidæ & frigidæ, humidæ & siccæ. Verum certificatur ex colore, quod uinum, & mel, & cepa, & uua, & ficus, & quæ sunt illis similia, quanto plus est unumquodque uehementioris albedinis, est minoris caliditatis: et omne quod est uehementioris caliditatis, aut rubedinis, aut nigredinis, est decliuius ad caliditatem. Et similiter Rosa, & quæ sunt illis similia, Nam rosa quanto plus est uehementioris albedinis, est frigidior. Et similiter est in tritico, & fabis, & fasiolis, & lentibus, & cicere, et

omnibus seminibus & floribus. sicut lilium album, et citrinũ, et uarium. Et quod est citrinũ, aut rubeum, uehementioris est caliditatis, ꝙm album.

¶ Sermo in adpropinquatione Medicinæ ex CORPORE.

QVANDO uis cognoscere uirtutem rei, tunc incipe, et experire uirtutẽ eius cũ re cui adiungitur: & oportet ut discernas medicinã agentem cum substantia sua, ex eo quod præcesit ex rememoratione nostra de eo. Et uolo ponere aquam subiectam nobis, ut inquiramus de ea. Nam quì ex uulgo infirmi sunt, eam accipiunt, et sani, et uiuũ indigens ea est. Comparemus ergo eam in primis ad corpus temperatũ, quod non est frigidum ualde, neꝙ calidum: deinde comparemus eam post illud ad illos, quorũ naturæ sunt malæ cõplexionis attemperamento existẽtes. Quãdo ergo facimus illud, inuenimus aquã infrigidare corpus temperatũ in tẽpore longo: & infrigidat illud quod est malę complexionis uelociter, & præcipue, quando aqua est frigida: quando uero aqua est calida, infrigidat ipsum cũ tarditate. Et si cõpares aquã frigidam ad corpus adolescentis, calefacit corpus eius tẽpore paruo: & si appropin quas eam ad illũ, qui habet ægritudinẽ simplicem calidã, aut frigidam, calidam simplicẽ, sicut est febris ethica, et frigidam simplicẽ, sicut febris accidens ex congelatione per niuẽ, infrigidat eũ aqua infrigidatione manifesta: & oportet ut non sit frigus eius per accidens, sed per naturã suam. fortasse eñ ægritudo est composita, sicut apostema calidũ. Cum ergo appropinquamus ei aquã, efficit in eo operationem secundũ modum naturalem: deinde facit in eo operationẽ aliam accidentalẽ: & quando ægritudo est simplex, non efficit aqua in eo operationẽ accidentalem. Et tu quidem experire operationẽ medicinæ simplicis, in ægritudine simplici, per operationẽ medicinæ cõpositæ, in ægritudine cõposita: & est opiũ super apostema calidũ. Et medicina quidẽ composita, operatur in corpore plus, ꝙm sit opatio medicinæ simplicis. Exemplũ quidẽ opationis cõpositæ in cõpositis, est, psiliũ, quod plus infrigidat corpora nostra, & abscindit sitim, ꝙm aqua: quãuis aqua in natura sua sit frigidior psilio, quãdo est puræ frigiditatis: quoniã est elementũ, quod est simplex. Et propter illud cõuenerũt philosophi super hoc, ꝙd elemẽta non nutriũt corpus oĩno, neꝙ assimilanť alicui mẽbroꝝ, nisi mediantibus plantis, et sanguine. qm̃ Elementa propter propinquitatẽ suam ad plantas, cõueniunt cũ eis, et permutantur ad eas: et plantæ propter propinquitatẽ suam ad sanguinẽ, assimilanť eţiã cum eo, & pmutanť ad ipsum: & sanguis, ꝑpter propinquitatẽ suam ad mẽbra anĩalis, assimulať eis, & permutať ad ea: qm̃ per eum est eorum uirtus, & ipsorũ essentia. Longiores uero res a cibo anĩalis, sunt elemẽta: cum sint simplicia, quibus non sunt sapores: propter illud recipiunt sa-

Aquæ operatio.

Elementa.

Plantæ.

Sanguis.

pores omnes,& apparent in eis: ſicut recipit aqua, cui non eſt color, oēs colores: & propter illud facta eſt humiditas grandinea,quæ exiſtit:uiſus ita,quod non eſt ei color,quare recipit colores: & facta eſt lingua ſine ſapore, & propter illud recipit ſapores: & cum in interiore parte hominis pahnæ, eſt plurimum ſenſus tactus, & eſt temperatius quod ſit in corpore. Cum ergo tu ponis aquam ſubiectum tuum, & non mentitur ſenſus tuus,& tu quidem experire aquam,cuius uis experientiam,in primis cum ſenſibus tribus: ſcilicet per uiſum, ne aqua ſit turbida: & per guſtū, ne ſit ei qualitas ſalſa,aut alia:& per olfactum,ne ſit ei qualitas mala,fœtida. Cum ergo eſt taliter,eſt aqua primitiua, munda, pura: hæc eſt ergo aqua frigida in natura ſua. Cum ergo tu calefacis eam, non eſt aqua ſola per calefactionem calefaciens, & comburens etiam, ſed ſimiliter eſt opium,& pomum dæmonis,& mandragora omnia,quando calefacis ea, & appropinquas corpori hominis, calefacis ipſum & comburis illud, etiam quando ſunt ſuperfluæ caliditatis. Dico ergo,quod medicinæ omnes quarum tu uis experiri uirtutes, quando tu ponis eas ſuper corpus hominis,oportet,ut non ſit in eis caliditas accidentalis, & frigiditas, & non aqua ſolum, ſed omnes res. Cuius exemplum ſit cæra, quam liquefacis cum oleo ſaporito, & fricas eam, & infrigidas ipſam cum aqua,& ponis eam ſuper membrum calidum: quare infrigidas ipſum, & humectas illud: & non per frigus naturale, ſed per illud quod adquiſiuit ab aqua frigida de frigiditate. Secūdum hoc ergo exemplum, inquire de rebus omnibus:nam certificabitur tibi, quod uis de cognitione uirtutum medicinarum, & ciborum, quando approximabis corpori eius ex uirtute accidentali. Et oportet ut diſcernat,qui uult cognitiōem uirtutum medicinarum,& ciborum illud quod dicitur in ea, ſcilicet ex eis experiri, quod eſt calidum,aut frigidum potentia & actu. Calidum ergo actu,ſicut caliditas exiſtens in igne. Potentia uero,caliditas exiſtens in Piretro, & Caſtoreo, & Pipere,& quæ ſunt illis ſimilia. Et frigiditas actu, eſt ſicut frigiditas exiſtens in glacie,& niue. Sed potentia frigiditas, eſt exiſtens in opio,& pomo dæmonis, & mandragora. Et intentio ſermonis noſtri cum potentia, eſt, quod res præparata eſt, ut ſit in actu: & dicitur ſecundum duos modos. Aut per hoc, quod mutatur. Aut illud, ut generetur. Mutatio autem eius eſt, quando remanet ſpecies eius, ſed quod non remouetur. ſicut cum res alba fit rubea. Generatio uero eius, quando alteratur, & conuertitur. ſicut panis fit ſanguis. Panis ergo eſt ſanguis potentia: cum ergo alteratur, & conuertitur, fit ſanguis actu, & non remanet panis, ſecundum quod fuit. Et oportet, ut diſcernat quod dicitur in re: quia calefacit corpus ſecundum duos modos. Aut calefacit ipſum ita quod addit in caliditate caliditatis eius,& augmentat eam. Aut quod addit in ſubſtantia eius. Si ergo addit in caliditate corporis, nominatur medicina calefaciens actu,aut potentia. Actu, ſicut ignis. Et potentia, per uiam qua eſt medicina. Et hæc ſpecies, aut eſt propinqua. ſicut uenenum Viperæ. Aut minus propinqua, ſicut Cantharides: & ſunt utræq; corrumpentes corpus,& ſunt ex genere medicinarum interficientium. Plurimum autem in propinquitate paucitatis ſunt, ſicut Euphorbium, et Piretrum,& Caſtoreum. Et ſi addit in ſubſtantia corporis, tunc etiam eſt actu,aut potentia. Actu quidem,ſicut puer teneri corporis, quem applicat homo pectori ſuo,donec occurrat ſtomacho eius. Potentia uero eſt,ſicut cibus ſuperueniens corpori. Quod autem ſuperuenit corpori ex cibo, eſt ſecundum duos modos. Veniens ita quod uincit eum corpus in primis,eſt cibus: deinde corpus uincit ipſum in poſtremo,& nominatur cibus medicinalis. Et oportet ut diſcernat, quod medicinarum ſunt quatuor genera. Primum genus eſt, quod non mutat corpus, & ipſum mutat corpus. & hoc genus eſt perimens,aut cum caliditate. ſicut uenenum Viperarum:aut cum frigiditate, ſicut opium. Et ſecundum genus eſt, quod mutat corpus,& corrumpit ipſum:& hoc genus etiā mutat, aut ita quod attenuat & ſubtiliat. ſicut eſt illud quod accidit ex Iuſquiamo: aut ita quod putrefacit. ſicut illud, quod accidit ex Cantharidibus:& hoc genus etiam eſt corrumpens corpus. Et tertium genus eſt, quod corpus mutat, deinde reddit ipſum, & mutat corpus & calefacit ipſum calefactione uehementi. ſicut Euphorbiū,& Caſtoreum,& Piretrum,& Piper. Et quartum genus eſt, quod mutat corpus in primis, deinde corpus poſt illud mutat ipſum. Cum ergo mutat ipſum, addit ipſum in ſubſtantia caliditatis corporis: Si eſt ex rebus calidis, ſuperfluam caliditatē. ſicut cepæ, et aljum,& ſynapi,& quæ ſunt illis ſimilia. Quod ſi eſt ex rebus frigidis, ſuperfluam frigiditatem. ſicut lactuca,& ſimila hordei, id eſt, hordeum fractum in mola,& quæ ſunt illis ſimilia. Manifeſtum eſt igitur, quod genera medicinarum ſunt quatuor. Quoniam rei ſuperuenientis corporis uirtus, ſi eſt comparata uirtuti corporis,& corpus agit in eam, deinde reddit ipſam, & agit in corpus, tunc eſt medicina abſolute. Et ſi eſt fortior corpore, donec non ualeat corpus agere in eam, neq; mutare ipſam, imo ipſa eſt mutans corpus, tunc ipſa proculdubio eſt medicina corrumpens, interficiens. Et ſi corpus eſt fortius ea, donec mutet ipſam,& ſoluat eam, donec aſſimilet eam ſubſtantiæ ſuæ, tunc ipſa eſt cibus abſolute: quoniā cibus generat in membris corporis ſecundum diſpoſitionē aſſimilationis ſuæ cum eo impreſsionem,& mutat ipſum poſt hanc mutationē. Et hæc mutatio & impreſsio, eſt fortaſse manifeſta ſenſui: et fortaſſe non eſt manifeſta in principio rei, ſed declaratur poſt ſpacium longum. Et quod ex cibo imprimit in corpus impreſsione manifeſta, nominatur cibus medi-

Actus.
Potentia.
Mutatio.
Generatio.
Medicinarum 4. genera.

einalis. ſicut lactuca ex frigidis, & allium ex calidis. Hæc enim duo antequam digerantur, mutant corpus. Lactuca igitur infrigidat, & propter illud dormire facit: & allium calefacit, & propter illud ſitire facit. Deinde utraq; poſtquam digeruntur, addunt in quantitate ſubſtantiæ corporis tantum, præter quod mutent ipſum in qualitate ſua.

Modi cognitionis uirtutũ Medicinarum & Ciborum.

Et oportet ut ſcias, quod cogitationi uirtutum Medicinarum, & Ciborum ſunt duos ordines. Ordo primus eſt, cognitio frigidi & calidi, & humidi, et ſicci. Et ſecundus ordo eſt, cognitio digeſtiui ex eis, & lenitiui, & indurantis, & opilatiui, & aperientis opilationem, & abſterſiui, & rarificatiui, & inſpiſsantis, et aperientis orificia uenarum, & conſtringentis ea, & comburentis, et putrefacientis, & minuentis carnem, et conſolidantis, & attrahentis, et albezearim, & ſedantis dolorem.

Sermo in MATVRATIVO.

MATVRATIVVM eſt calidum & humidum, cuius caliditas eſt æqualis ſuperfluitatibus quæ eo curantur, neq; minuitur ex humiditate eius aliquid. Et maturatiuum quidem cum æqualitate ſua corpori, in caliditate & humiditate ſua, oportet ut ſit opilatiuũ, uiſcoſum. quoniam quando ipſum opilat poros corporis, coãrtat ſpiritum innatum, per quem fit digeſtio, et reliquæ operationes naturales. Et eſt ſicut oleum concuſsum cum aqua calida, & farina tritici decocta cum aqua calida, et panis, & oleum, et pinguedo porci, & pinguedo uituli, et pix, et reſina pini, et butyrum rubeum, ſcilicet coctum. Iſta quando coniunguntur cum oleo calido, & thus, et colofonia, et ſiſamum, iſta quando impinguantur, et caulis decoctus cum butyro cocto, et quæ ſunt illis ſimilia.

Sermo in LENIENTE.

LENIENS autem eſt calidum: uerumtamen eſt pluris caliditatis parũ, q̃ corpus cuius lenit duriciem, & pluris ſiccitatis: & propter illud, quod membrũ quod indiget medicina leniente, eſt duricies: et duricies, quæ indiget medicina leniente, eſt accidens a chimo frigido, groſso, & uiſcoſo: tunc indiget medicina in qua ſit caliditas, quę liquefaciat illum chimum, et reſoluat ipſum, & finiat eum: et non oportet, ut ſit caliditas eius ſuperflua: ut non finiat ſubtile et dimittat groſsum in lapidem conuerti, et non reſoluatur. Oportet ergo, ut ſit caliditas eius in gradu ſecundo, et in principio tertij. Et ſiccitas eius iterum non oportet, ut ſit ſuperflua, imo in gradu primo. ſicut folia altheæ cum butyro cocto, et maſtix cum butyro crudo, & bdelliũ, & ſtorax liquida, & aqua roſata, & armoniacum, et hyſopus humida, et quæ ſunt ſicut illa, et medulla oſſis cerui, et medulla oſſis uituli, et medulla oſſis cameli, et pinguedo gallinæ, et pinguedo capræ, et pinguedo anſeris, et muſcilago altheæ, et muſcilago ſeminis lini, & muſcilago fenugræci, & quæ ſunt illis ſimilia.

¶ Sermo in Indurante cum FRIGORE.

INDVRANS cum frigore, eſt ſicut Portulaca, & Pſilium, et Altahalub, et quæ ſunt illis ſimilia ex Solatro.

¶ Sermo in OPILATIONE.

ET OPILANS cum frigore, eſt Medicina quæ opilat poros corporis opilatiõe abſq; apertione. Et eſt, pculdubio, aut terreſtris, aut uiſcoſa, nõ mordicans. qm̃ ſi eſt mordicans, nõ fit ut figat̃ in poris: quoniã liquefacit ex mẽbro aliquid, aut trahit ad ipſum aliqd, quare reſoluitur, et currit. Oportet ergo, ne ſit ei ſapor oĩno, neq; caliditas uehemens, neq; frigiditas uehemens. Terreſtris quidem eſt, ſicut amylum, & thutia, et ceruſsa plumbi, & climia, et calx, & hematites. Iſta omnia, quando abluuntur decenter, deinde exſiccanť. Viſcoſa uero non mordicatiua ſunt, ſicut malua ſyluestris, et malua domeſtica, & interior pars cucurbitæ, & raſura eius, et citrulli: & quæ ſunt illis ſimilia.

¶ Sermo in Aperiente OPILATIONES.

APERIENS autem Opilationes, eſt contraria opilanti: quoniam ſubtiliat res groſsas, & incidit eas: et eſt illa quæ eſt amara: aut baurachia. ſicut radix lilij cœleſtis, et ſquilla, et amigdala amara, et herbus, & baurachi, et lupinus, & ſeha: et quæ eſt ex medicinis apertiuis, in qua eſt cum uirtute operationis aliquid ponticitatis, aut ſtipticitatis. Si ponitur exterius, non aperit, propter ſtipticitatẽ ſuam, aut propter ponticitatem: & ſi bibatur, aperit opilationes uiſcerum.

¶ Sermo in ABSTERGENTE.

ABSTERGENS uero eſt ſimilis aperienti opilationes, uerumtamẽ eſt debilior ea, & non indiget ſubtiliatione illa, qua indiget aperiens opilationes: & propter illud plures medicinæ quæ abſtergunt ſunt dulces, ſicut mel, fabæ, et hordeum, et amigdala, & batheca dulcis, & furfur tritici, & ſimilia eis.

¶ Sermo in RARIFICANTE cutem.

ETIAM eſt q̃d calefacit corpus calefactione tẽperata, & non exſiccat, & non eſt groſsũ. ſicut camomilla, & flos altheæ, & oleum de lierua, & oleum de raphano, et oleum antiquum, & his ſimilia.

¶ Sermo in INSPISSANTE cutem.

EST SIMILIS opilanti, uerumtamen eſt debilius eo: & eſt illud q̃d eſt frigidũ, aquoſum, non mordicatiuũ. ſicut aqua frigida hordei, et ſpuiua, & lenticula aquæ, & poma mãdragorę, et eis ſimilia.

¶ Sermo in APERIENTE orificia uenarum.

HOC EST groſsum, acutum. ſicut allium, et cepæ, et fel tauri, & lilium, et flos papaueris ruffi, & cepa narciſsi, et alhalchoen, & oleum lilij cœleſtis, et quæ eis ſunt ſimilia.

HOC EST grossum, frigidum, stipticum, non uiscosum. sicut uirga pastoris, & arnoglossa.

¶ Sermo in ADVRENTE.

ADVRENS est calidum superfluũ, grossum. sicut arsenicum, & zega, et calcantum, et æs ustum, et cinis ficus, & sinapis, et staphisagria, et refisiæ, & est coruiscus, et similis est eis arbor Mariæ.

¶ Sermo in Putrefaciente, corrodente.

EST calidum superfluũ, subtile. sicut zimar, & urtica: et eis similia.

¶ Sermo in diminuente carnẽ ex VLCERIBVS.

EST EX genere zinziar, uerũtamẽ est debilius eo. sicut cortices æris, et hematites, & cucumer asininus, et radix colocitidæ, et cinis testudinis, et cinis cancrorũ, et cinis limaciarũ, et cinis serpentũ, et uiparũ.

¶ Sermo in CONSOLIDANTE.

EST QVOD constringit, & desiccat cum æqualitate. sicut sanguis draconis, & thus, et myrrha, & aloes. Et quãdoq; consolidat per accidens illud quod minuit carnes, quando ponit ex eo parũ cum eo quod consolidat ulcus. sicut cærotũ. Et ex eis est ꝗd consolidat cũ stipticitate sine mordicatione. sicut alumen, et gallæ, & merdasengi, et plumbũ ustũ, et scoria ferri, plũbi, & cerussa plũbi, et antimoniũ combustũ. Et ex eis est ꝗd consolidat cũ mordicatiõe, et adustione. sicut colcotar cõbustũ, & tuthia, cathymia, et cortices ferri, & cortices æris, et calx abluta quadã ablutione.

¶ Sermo in ATTRAHENTE.

EX EO est, quod attrahit cũ qualitate sua: et ex eo est, quod attrahit natura sua. Quod ergo attrahit natura sua, est sicut medicinæ solutiuæ. Sed quod attrahit qualitate sua, attrahit per caliditatem, & subtilitatem. Et caliditas & subtilitas, aut sunt in medicina ex natura sua: aut insunt ei ex putrefactione, quæ accidit ei. Quod autem ex natura medicinæ est, est sicut pulegiũ coruinũ, & serapinũ, et asa. Sed ꝗd est ex putrefactione quę accidit medicinæ. sicut fermentũ, & stercus antiquũ, et limus.

¶ Sermo in BEZAARIM.

EX EO EST quod agit cum euacuatione. Quod autem agit per hoc quod resoluit, aut resoluit ex sua qualitate: aut resoluit sua natura. Quod facit illud sua natura, complexio eius est media, in eo quod est inter rem recipientẽ ad rem, quã recipit: & propterea illud quãdo ministratur in hora sanitatis, est nociuum.

¶ Sermo in SEDANTE dolorem.

EST ILLVD quod est calidũ. sicut cõplexio corporis in gradu primo: & est subtile, euacuans, et resoluens, & rarificat, et subtiliat, & ma-

turat, & uenit cum omni quod est in membro ex dolore, et ex infirmitate ad æqualitatẽ. sicut chimus calidus, aut uiscosus: & si est grossus, aut multus, aut annexus in poris subtilibus: aut uentositas frigida, aut grossa, cui non est meatus: & non oportet, ut sit stipticum inflatiuum, sicut oleum anetinum, imo nudum ex uirtute stiptica.

¶ De tertio Ordine.

ORDO autem tertius, est cognitio eius quod frangit lapides, et eius ꝗd adiuuat spuere illud quod est in pectore, et mundificare ipsum, & mundificãtis cerebrũ, et mundificãtis aures, & oculos, et os, & palatum, et stomachũ, & intestina, et hepatis uenas, & gilbositatẽ eius, & splenem, et renes, & uesicam, et prouocantis urinã, et lapidem: excitantis coitum, & abscindentis coitũ, et generantis lac, & abscindentis ipsum, & prouocãtis menstrua, et abscindentis ea, & mordificãtis intestina ex stercore, et uermibus, & prouocãtis sudorẽ, et mundificãtis sudorẽ corporis.

¶ Sermo infrangente LAPIDES.

EST illud quod incidit: quãdo non est caliditas manifeste: nã tunc frangit. sicut radix spargi, & radix arundinis, et poliũ, & nitrũ adustum contritũ, et acetũ squillæ, & cinis scorpionũ, et lapis spongiæ: quoniã ista sunt frangentia. Quando cũ eis est caliditas uehemens: dum indurant lapidem, non frangunt ipsum. Et si cũ eis est caliditas quæ non sit uehemens, sicut diximus, & accipiatur cum eis, adiuuat res humida ad frangendum. quoniã si fuerit superfluæ caliditatis, separant subtile a grosso, & educunt subtile, et remanet grossum.

¶ Sermo in mundificante pulmonẽ, et pectus, & iuuante ad Asma, et Tussim antiquã, & generationẽ Saniei in eis.

ILLA sunt semen bautiæ syluestris, et est daucus, & semen lini, et alhasæ, et semen raphani, & raphanus, et nasturcium, & sisamũ, et cordumeni, et semen cucumeris, & semen batellinæ, et semen rutæ, et nigella, et piper, & polium, et prasiũ, & casioli, et rahunt, et costus, et amomum, et sulphur, et galbanũ, et myrrha, & opoponacũ, et cepæ, & alliũ, & squilla, et calamentũ, et hysopus sicca, & amigdala amara, et ficus sicca, & pinea, et castoreum, & herbus, et armoniacũ, & bdellium, et olibanũ, & asa, et aristolochia longa & rotunda, et sticados: & ouũ sorbile, quando sorbetur cũ melle: et ficus antiqua, quando decoquitur in lacte, præcipue camelæ, et cicer cum lacte. Et conferunt per accidens, subfumigatio cum laudano, et cum storace. & stercus leporis, et pili eius, et stercus Gazeli, & radix cucumeris asinini, et semen feniculi: & rahunt, quando subfumigatur cum eo, iuuat.

¶ De Mundificantibus Cerebrum.

MVNDIFICantia cerebrum ex naribus, quãdo cum eis sit caput-

purgium, sunt succus siclæ, & succus cucumeris asinini, et oleum de lilio, & oleum de amigdalis, et succus radicis arboris Mariæ, & quando exsiccatur radix, & teritur cum pipere et baurach: et calamentum.

¶ De Mundificantibus OCVLOS.

MVNDIFIcantia Oculos per lachrymas, et conferunt prurituí, et grauitati, & corrosioni, et debilitati uisus, sunt omnes medicinæ abstergentes. sicut feniculum humidũ, et aqua cinamomi, fel perdicis, et mel, & aqua casieli, et oleum de lierua, & oleum balsami, et oleum nucis, et oleum anetinũ. Et ex succis, ad illud etiam sunt succus acori, & harmel, et succus papaueris ruffi, & arboris Mariæ, et succus cepæ, & synapis, & rutæ.

¶ De Mundificantibus AVRES.

MVNDIFIcantia Aures, sunt mel, et uinum dulce, & oleum amigdalinũ, et fel tauri, & succus capparis, et fel piscis omnis, & ficus, et baurach, & myrrhæ, et succus siclæ, & similia eis.

¶ Mundificantia Cerebrum ex ORE.

MVNDIFIcantia ex Ore cerebrum sunt, pasa montana, id est, stafisagria, et squinantum, & mastix, et piretrum, & synapis, et muri, & quæ sunt eis similia, quando masticantur: et quandoq; decoquuntur, et gargarizatur cum eis.

¶ Mundificantia per PALATVM.

MVNDIFIcantia ex Palato, sunt baurach, et aloes, & semen urticæ, et grana alhoros, hoc est, Cardamomum, et synapis, & calamentum, et hysopus, & allia.

¶ De Confortantibus stomachũ, et nocentibus ei.

CONFORtantia stomachũ, et nocentia ei. Conferentia autẽ ei sunt, dactyli immaturi, et citonia, & oliuæ salitæ, et oliuæ conditæ cũ aceto, et oleum crudũ ponticum, et glandes, & castaneæ: et præcipue quando comedunt in lacte: et oĩa olea spinosa: et sunt illa, in quibus sunt amaritudo, et stipticitas: et rosæ, et fumus terræ, et napi conditi cum aceto, et cũ synapi, et raphanus, et synapis, et nasturciũ, et piretrũ, et sparges cum muri & aceto, et myrtilli, et alcanneriæ, et similia eis: et capparis condita cũ sale, et cortices citri, et absinthiũ, et aloes, et uinũ purum. Et nocentia ei sunt grana Iuniperi, et grana Pini maiora & minora, et grana halhert, et alhacõen, et semen agni casti, et sicla, et acetosa, et napi crudi, et bleta, et atriplex, et malua, et quæ sunt eis similia (nisi comedant ista cũ muri, et aceto, et sisamino) et fenugręcũ, et lac: qm̃ acescit in eis q̃ sunt frigidę cõplexionis, et in stomacho frigi. et mutant in stomacho cali. et isseha armeni, et abrotanũ, et baurach, et mel, qñ sumit multũ ex eo, et batelma, et oĩs

medulla, et cerebrũ, et uinum nigrũ & grossum et durũ, præcipue nouũ.

¶ De Mundificantibus INTESTINA.

MVNDIFIcantia Intestina sunt titimallus, et lac eius, & semen atriplicis, et succus caulis, et decoctio polypodij, et aqua ciceris, et folia agni casti, et decoctio alahasæ, et scordion, et calamẽtum: et butyrum recens, quando assidue lambitur: et ficus sicca, quando feruet in aqua: et oleum olfacinum, et agaricum.

¶ De Mundificantibus uenas HEPATIS.

MVndificantia uenas hepatis sunt de pulpa coloquntidæ, et camomilla, et absinthiũ, et aq̃ casei, et ius galli antiq, decrepiti, et aq̃ ciceris albi.

¶ De Mundificãtib. Gibbositatẽ hepatis.

MVndificãtia Gibbositatẽ hepatis, sunt amomũ, et decoctio squinãti, et radix acori, et gentiana, et cortices radicis lauri, et rahurt, sene, et succus liqricię, et amigdala amara, et anisum, et feniculũ, et dauco, & semen apij hortulani, et montani, et asarũ, et myrrha, et eupatorium.

¶ De Mundificantibus RENES.

MVNDIFIcantia Renes sunt oĩs medicina incidens. sicut radix arnoglossæ, et fructus eius, et spargus, et radix peoniæ, et radix ciceris nigri, et amigdala amara, et capillus Veneris, et fu, et cime squinanti, et daucus, et semen apij hortulani, et montani, et acorus, et cortex arboris uitis, et sanguis hyrci siccatus.

¶ De Mundificantibus SPLENEM.

MVNDIFIcantia Splenem, sunt elleborus niger, et decoctio calamenti, et cortex radicis capparis, et infusio cucurbitæ amaræ, et tamariscus, et pulpa coloquintidæ, et camomilla.

¶ De Mundificantibus VESICAM.

MVNDIFIcantia Vesicam sunt stercus galli exsiccatum, et rahunt, et sauina, et carpobalsamũ, et decoctio glandiũ, et fructus alhulaię, id est, aglenter, et balaustiæ, et succus liqriciæ, et decoctio rubeæ, et menta, et foliũ, et spica, et nera excorticata, et spargus.

¶ De Prouocantibus VRINAM.

PROVOcantia Vrinã, sunt oĩa quæ calefaciũt, et exsiccãt. Et plurima illorũ sunt medicinæ acutæ. sicut apiũ, et semen eius, et feniculi, et semen baucię, et ameos, et fu, et meu, et asarũ, et acorus, et apium montanũ, et siseleos. Et ex prouocantibus est semen spargi, et semen cucumeris, et melonis, et baucię, et scariolæ, et napi, et secaniabin.

¶ De Mundificantibus Lapidem ex uesica.

MVNDIFIcantia lapidẽ ex uesica. et renibus, sunt cordumeni, et ciperi, et oleum de amigdalis dulcibus, et bdelliũ, et radix

feniculi, et olibanum, et amigdalæ amaræ, et decoctio radicis altheæ. Et testiculi porci exsiccati, qui teruntur, et sumitur puluis eorum siccus: deinde parū uini post ipsum. Et lapis Iudaicus, et lapis inuentus in spongia marina, et stercus columbarum, et cinis leporis.

¶ De stimulantibus Coitum.

STIMVlantia Coitum, et multiplicantia sperma, Ex cibis quidem, omne q̄d est multi nutrimēti, multæ inflationis. Ex medicinis uero, omne calefaciens, humectās. Cibi quidē sunt sicut pineæ, et cicer, et fabæ, & ficus, et amigdalæ, et nux, et sistici, et cepæ, et lac cū zaccharo, et uitella ouorū, et sisamū, et mel. Et medicinæ, eruca, et spargus, et stincus, et satyrion, et secacul, et piper nigrū, et est granū alzelem, et been, et zinziber.

¶ De Abscindentibus Coitum.

ABSCINdentia Coitū, et desiccantia sperma, sunt, quæ ex cibis sunt ingrossantia, exsiccantia, infrigidantia. Ex oleribus q̄dem lactuca, et atriplex, et blitus, et cucurbita, et cucumer, et citroli, et sandix, et morū, et aluiniar, et alcofre. Et omne exsiccatiuū ex medicinis, sicut ruta, et piper, et agnꝰ castus, et ciminū, et myrabolani, et carabe, et ciperi, et balausti-

¶ De Prouocantibus Lac. æ.

PROVOCANtia Lac, et generantia ipsum, sunt aqua hordei cum lacte, et feniculū humidum decoctū, et semē feniculi, et anetum, et anisum, et semē lini, et farina milij, et decoctio fenugręci, & eruca, & semen cucumeris, et caulis coctus. Et ex eis q̄bus fricat̄ corpus, et prouocatur lac, sunt lumbrici terrestres, et nigella, et scoria ferri, et fel tauri, et succus hordei infusi, et pinguedo anseris, et oīe subtiliatiuū, incisiuum, q̄n cū eo nō est caliditas, nisi ęqualis, pauca, et nō est exsiccatiuū, gñat lac.

¶ De Desiccantibus Lac.

DESICCANtia Lac, sunt oīa desiccantia. sicut piper, et ruta, & arbor Abraam, et arbor Mariæ, et anetū, et coriandrū siccū, & semen albedarogi, et menta, et calamentum, et sauina, et semen rutæ, et lupinus, et pulegium ceruinum. Et omne infrigidatiuum, stipticum. sicut sumac, et balaustiæ, et lens, et acetum, et agresta. Et omne narcoticum frigidum. sicut lactuca, et coriandrum, et iusquiamus, et papauer.

¶ De Prouocantibus Menstrua.

PROVOCANtia Menstrua secundum plurimū sunt oīa quæ prouocant urinā cum calefactione et subtiliatione. sicut asarum, & aqua mellis, et castoreum, et aqua ciceris, et myrrha, et daucus, et serapinum, et casioli, et galbanum, et sauina, et rubea, et calamētum, et storax, & arbor Mariæ, et alcanna, et altit, et opoponacum, et faseoli: omnia ista prouocant menstrua: et quando sufficientia est super unum istorum, et decoquitur in uino, et bibitur, prouocat menstrua.

¶ De Abscindentibus Menstrua.

ABSCINdentia Menstrua, sunt thus, et balaustiæ, et gallæ, et acatia, et carabe, et bolus armenus, & terra sigillata, et semen plantaginis, et scoria ferri, & myrabolani. Et ex eis ponuntur super dorsum, & super ilium sinistrum, et abscindit menstrua. sicut sanguis draconis, & antimonium, et alumen: et quæ sicut eis similia.

¶ De Mundificantibus Intestina ex stercore.

MVNDIFIcantia Intestina ex stercore sunt, storax, et aloes, & mastix, et allium, quādo bulliuntur cum oleo, et muri: et synapis, et ficus cum baurach, et medulla cartami.

¶ De facientibus descendere uermes.

FACIENtia descendere uermes, et ascarides, et lūbricos ex uentre, sunt seha armenū, et alabrengi, et lupinus, et abrotanū, et lumbrici terrestres, et ataraxacon, et scariola agrestis, et sal indū, allinitran, et nigella, et poliū, et siccidis, et herba auris muris, et fel tauri, et coloquintida, & aloes.

¶ De Prouocantibus Sudorem.

PROVOCANtia Sudorem ex corpore toto, sunt calida sicca omnia. sicut ciminum, & anisum, et calamētum, et polium. Et ex oleis, et medicinis, etiā cum q̄bus fricatur corpus. sicut oleum cum baurach, et oleum cucumeris asinini, et oleum raphaninū, et oleum balsami, & oleū camomillę, et oleum anetinū, et albenaketin, et est purū, et oleum nardinū, et costus, et ex illo balsamū, et carpobalsamū, et rahunt, et calamus aromaticus. Et ex medicinis quę excitant sudorē, quādo subfumigat̄ cum eis, sunt castoreum, et bdellium, et agnus castus, et lens parua, et carpobalsamū.

¶ De Mundificantibus Cutem.

MVNDIFICANtia Cutem sunt arsenicum rubeum, et citrinum, et aristolochia, et calamus aromaticus, et piretrum, & stafisagria, et sambucus, et cinis glandium, et radix altheæ, et farina fabarum, et farina lupinorū, et sarcocolla, et mel, et herbus, et baurach, et spuma maris, et dactyli, et cicer: et uniuersaliter omne in quo est absterssio.

Inquit Aggregator huius libri. Iam præmisi illud, quo fit iuuamētum ex cognitione uirtutum Medicinarum, et Ciborum, et quomodo auxiliatur per illud, & nunc in principio narraui ea. Dico ergo, propterea, quod Cibi, et Medicinæ sunt multæ, conuenere antiqui, præcipue postremi, ut ordinarent ea secundum literas alphabeti. Et hoc est ubi incępi.

¶ Explicit ALBENGNEFIT.

LIB. IACOB ALKINDI philosophi De GRADIBVS Rerum.

QVONIAM PRIMOS VETERES, ut de uirtutibus cuiuscȝ medicinæ singillatim in caliditate, frigiditate, siccitate, & humiditate loquerentur, ualde sollicitos esse cognoui: unde in hoc quatuor inuenerunt differentias, uel definitiones, dicentes Gradum primum, et secundum, & tertium, & quartum in unaquaqȝ qualitatum esse: quod tamen in composita medicina dicere prætermiserunt. Non enim dixerunt, quod hæc medicina, scilicet composita, in aliquo gradu ita, & ita existat, in caliditate, uel frigiditate, siccitate, & humiditate: non tam, quod magis proprium fuerit, scientiam eius rei in medicina simplici attendere, quam in composita. Licet enim huius rei scientia secundum ordinem simplicis medicinæ præcedat compositam, non est tamen conueniens, ut ipsa in sola simplici attendatur medicina, & non in composita. Quia composita medicina, quamuis ex medicinis constet, quarum uirtutes in simplicitate earum diuersificantur, non tamen sequitur, ut eius complexio diuersificetur quando componitur: intellexi, quod ad scientiam uirtutum medicinarum compositarum pertingere, non minimi existat lucri. Quia igitur medicinam compositam multoties componimus, consecutum est, ut eius uirtutes secundum multitudinem, & paucitatem diuersificentur: quod quidem prouenit ex uirtutibus earum, a quibus fuerit composita. Impossibile enim fuit, ut in quarundam uirtutibus, ex quibus fuit composita, consisteret, & illarum uirtutes non obtineret. Quia igitur illud inuestigare proposui, nec potui prætermittere, quin cuiusque gradus relationem quam ad alterutrum habet, percipere studerem, in inquisitione æqualitatis absolutæ laborare æquum fuit. Ipsa enim est ubi contraria æqualiter coniunguntur, ita ut a neutro eorum ad aliud declinet. Fuit itaque eius inquisitio magis proprie præmittenda. Quia nil calidum dicitur, nec frigidum, nec siccum, nec humidum, nisi ex eo quod temperamentum iam addidit supra æqualitatem: & quia ipsa est & origo, & principium, & elementum huius totius quod de hoc dicitur, & ab ipsa prouenit augmentum, & in illa resoluitur. Si enim quid sit resolutionis intentio quæritur. Dicitur, quod sit augmentorum ab æqualitate ablatio, donec æqualitas remaneat. Sicut ego, si DEVS uoluerit, explicabo.

Resolutionis intentio

Et quia eorum quæ super æqualitatem addita fuerunt, neque quantitates, neque species omnino notæ fuerunt, necesse fuit nobis illud explicare. Augmentorum autem intellectus, Gradus sunt quatuor, qui supra æqualitatem additi sunt. Dicam ergo, quod omnia Augmenta naturalia quinque modis sunt. Primum est Augmentum dupli. Post quod est augmentum quod addit partem unam: quod est continens quantum est illud cui comparatur, & eius medietatem. Post hoc uero est augmentum addens partes, quod continet quantum illud, & eius duas tertias. Post hoc sequitur augmentum dupli, quod addit partem, & est compositum ex prima specie & secunda. Consequitur autem hoc augmentum dupli, addens partes, quod ex prima scilicet specie, & tertia componitur. Quia ergo hoc ex parte exponere in numeris naturalibus cupio, ipsos secundum ordinem naturæ supposui in ordinibus suis, quorum unus alium præcedere non potest: & incæpi ab uno, qui est caussa numeri, cum ab illo ortus fuerit, & creuerit. Quod, ut menti hunc librum nostrum legentis, citius infigatur, & affirmetur, æquum fuisse credidi præmittere, quod de hijs quinque speciebus præposuimus.

Augmentorũ modi quinq.

Est autem ordo naturalis iste, i. ij. iij. iij. v. vi. vij. viij. ix. x. Dico igitur, quod augmentum duorum supra unum, duplum est unius: & unum duorum, est medium. Iam igitur patet, quod primum augmentorum naturalium, est augmentum dupli: & quod duo, duplum sunt unius. Nos quoque augmentum dupli præmisimus: quia natura ipsum præmisit: & quia prima proportio naturalis, quæ in directione paucitatis inuenitur, medietas existit, id est, quod unum eius ordinis est, qui est post ipsum, scilicet duo, medium est. Apud nos enim nihil interest, utrum dicatur augmentum, siue dicatur proportio.

Primum augmentum.

Præterea dico, quod augmentum trium supra duo, est id quod addit partem, hoc est, quod tria iam addiderunt supra duo, partem duorum: duorum namque pars unum est, & est illud quod addit partem. Iam ergo manifestum est ex hoc, hoc augmentum naturali ordine sequi illud, quod est ante ipsum. Similiter quoque augmentum quatuor supra tria, ex genere est eorum, quæ addunt partem. Inde dico, quod augmentum quinque supra tria, sunt duo: duo nanque duæ partes trium existunt, quod illud est quod addit partes. Dico igitur, quod augmentum quinque supra duo, est primum augmentum duplum, quod addit partem, & est illud quod quinque iam addiderunt supra duo cum duplo eorum & uno: unum namque duorum est pars: & hæc est pro-

Secundũ augmentum.

portio composita, quam componi diximus ex proportione dupli, & ea quæ addit partem. Dico etiam, quod augmẽtum octo supra tria, est primum augmentum duplum, quod addit partes: & hoc est, quod octo iam addiderunt supra tria duplum ipsorum ex duarum partium suarum quantitate: & est proportio composita, quam ex prima specie & tertia componi diximus. Iam ergo manifestum est ex his quæ diximus, illud quod præmisimus de his quinque modis, necessario ponendum ab eo. Quorum primus augmentum dupli continet, sicut, 1. & ij. & iij. & viij. Et secundus id quod addit partem: ut ij. & iij. & iij. & viij. & v. Tertius similiter modus augmentum partium continet: ut, quinque ad tria, & nouem ad septem. Quartus uero est modus augmenti dupli, quod addit partem, ut, ij. & v. & xi. & xxij. Et quintus est, in quo est augmentum dupli, quod addit partes: quemadmodum, ij. & viij. & xvij. & xxxviij.

Consyderemus ergo, quanta proportionum fiat resolutio, ut ad æqualitatem redeant, & ponamus aliquid, quod sit exemplum, & regula, qua perueniamus ad hoc quod in æqualitatem resoluere uoluerimus. Multa enim sæpe quæruntur, ad quorum scientiam peruenire non potest, nisi exemplis rerum positis, quæ cum eis sint eiusdem generis. Ponamus igitur tres numeros proportionales dupli proportione. Aequalitas enim, ut post hæc explicabo, inueniri non potest, nisi in hac: & ipsa est prima species, quam præmisi, quæ etiam prima naturaliter est inuenta. Hoc autem est, ut sint tres numeri proportionales, & sic proportio primi ad secundum, ut secundi ad tertium. Quos cum conuertimus, erit proportio tertij ad secundum, ut secundi ad primum: & sit primus minor, secundus medius, tertius maior. Cum ergo uoluerimus eos resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ex medio quantitatem minoris, & ex maiori quantitatem medij, & minoris, & qui remanent æquales inueniuntur. Si ergo remanentes species secundum ordinem dupli composuerimus, statuentes duplum in lineis, & ponentes maiorem primum, & minorem postremum: & deinde supposuerimus huic primo ei similem, & sub medio numerum continentem quantitatem ipsius, & huius primi, & sub postremo quantitatem ipsius, & primi, & duplum medij, prouenit compositum, quod addit partem. Illud quoque quod addit partes constituitur: componimus id quod addit partem quemadmodum prius posuimus duplum, & exequimur omnia quemadmodum fecimus prius. Duplum autem quod addit partem constituitur: componimus illud quod addit partem, ita ut est absque conuersione, & facimus ut prius fecimus. Duplum autem quod addit partes componitur, cum statuerimus illud quod addit

partes absque conuersione: & exequimur in eo omnia ut in alijs fecimus. Cum ergo has species resoluendo ad æqualitatem reducere uoluerimus, minuemus ex medio minoris quantitatem, & ex maiori duplum eius, quod residuum fuit ex medio, & quantitatem minoris: & si numeri tres æquales remanserint, iam illud inuenimus quod quærebamus. Si uero non, iam egressi sunt ab illa specie, in qua relationem habuerunt, & transierunt in illam speciem quæ magis remota est a natura, quam species a qua resoluta fuit hæc. Post hoc quoque consequenter operabimur ut prius. Quod si numeri tres, qui sunt residui, æquales sunt, & conueniunt, iam consecuti sumus quod uoluimus. Si autem non, iam in aliam speciem transierunt, quæ magis elongata est a natura ipsius.

Verbi gratia. Ponamus æquales numeros in linea una, tribus ordinibus distincta, et sit prima, & sint in ea isti tres numeri 1. 1. 1. Deinde adiungamus ei lineam secundã, in qua sint ordines numerorũ proportione dupli proportionales, & sunt isti, 1. ij. iij. Si ergo uoluerimus resoluendo eos ad æqualitatem reducere, ex medio quod est duo, minuemus quantitatẽ minoris, quod est unum. Deinde minuemus ex maiore quod est quatuor, duplum eius quod remansit ex medio, et minorem quod est unum, & duo, et remanebit unum. Iam ergo numeri omnes resoluendo æquales inueniũtur. Quod si q̃d ex quatuor superfluit speciebus, resoluendo ad æqualitatem reddere uolueris, non consequitur, ut ea quæ residua erunt æqualia inueniantur, imo in aliam speciem transibunt, quæ a specie æqualitatis naturaliter remotior erit. Exempli causa, duabus lineis tertiam adiungemus, in qua erunt numeri proportiones continentes augmenti, quod addit partem: & sunt isti, iij. vi. ix. Deinde annectemus huic lineam quartam continentem proportionem augmenti, quod addit partes, in qua sint numeri isti, ix. xv. xxv. Huic quoq; consequenter adiungemus lineam quintam, in qua sint numeri continentes proportionem dupli, quod addit partem, & sunt hij, iij. x. xxv. Cui similiter annectemus lineam sextam, in qua sunt numeri connexi proportione dupli, addentis partes, & sunt isti, ix. xxuij. lxuij. Cum ergo uoluerimus harum specierum numeros resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ab omni linea ex lineis cuiusque speciei, numerum minorem ex medio, & deinde medium & minorem ex maiore. Numeri igitur qui residui erunt, non inueniuntur æquales, imo erunt naturaliter remotiores a specie æqualitatis. Quapropter ex eo quod superfluit, oportebit nos facere quemadmodum exequuti fuimus: prius resoluendo, donec æqualitas inueniatur.

Qđ dicit hic, non quieſcendū, donec æqualitas inueniat, ſciēdum eſſe non poſſe eo modo quo oſtēdit. Sed ſi ita fiat, ut i duplici oſtēſum eſt, iueniri poterit q̄d dicit.

Poſsunt autem hæ ſpecies & aliter componi, & non ſecundum diſpoſitionem dupli, ſic, ij. iij. iiij. quæ eſt linea numerorum qui addunt partem. Et deinde adiungimus ei quartam lineam ſecundum proportionem augmenti addentis partes, ut eam in qua ſunt, iij. v. vij. Et poſt addimus ei lineam quintam continentem proportionem dupli, quod addit partem: ut illam in qua ſunt, ij. v. xi. Et deinde adnectemus ei ſextam lineam, continentem proportionem dupli, quod addit partes. ut illam, in qua ſunt, iij. viij. xviij. Quemadmodum ſubiecta docet figura.

Aequalitas.	i.	i.	i.			
Multiplex.	i.	ij.	iiij.			
Superparticularis.	iij.	vi.	ix.	ij.	iij.	iiij.
Superpartiens.	ix.	xv.	xxv.	iij.	v.	vij.
Multiplex ſuperparticularis.	iij.	x.	xxv.	ij.	v.	xi.
Multiplex ſuperpartiens.	ix.	xxiiij.	lxiiij.	iij.	viij.	xviij.

Cum ergo uoluerimus has quatuor ſpecies reſoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus in unaquaq; linea, cuiuſq; ſpeciei numerum minorem ex medio: deinde medium, & minorem ex maiore: quod poſtquam fecerimus, remanebunt numeri non tenentes æqualitatem, uel in parte, uel in toto: nec unquam reperies, quod omnes numeri qui reſidui ſunt, æquales inueniantur. Iam ergo ex hoc manifeſtum eſt, æqualitatem minime reperiri poſſe, niſi in proportione dupli, quæ eſt prima: et eſt etiam oſtenſum, quod proportio dupla proportionalis eſt, et quod augmenta quæ reſoluendo ad æqualitatem reducuntur, ſunt proportionalia. Si ergo quamlibet quatuor ſpecierum conuertendo ad dupli proportionem, quæ eſt prima, reduxerimus, inueniemus æqualitatem in eis, & quod proportionales fuerint. Ideoq; dictum eſt, quod æqualitas non inuenitur, niſi in proportione dupli. Poſtquam ergo iam oſtenſum eſt, primum ex augmentis naturalibus, augmentum dupli eſſe, & quod æqualitas in ea reperitur, cum alia in ipſam reſoluuntur, demonſtrabo æqualitatem quæ eſt in qualitate. Deinde oſtendam illud, quod ab æqualitate egreſsum eſt: & poſt hoc in ipſam reſoluam. donec augmentorum menſuræ ſupra æqualitatem manifeſtæ ſint,

ſi DEVS uoluerit.

Quod hic dicit, q̄ualitatē nō poſſe reperiri, niſi in dupla proportione, ꝓpter gradus, de q̄bus intendit dicit: aliter em̄ nunq̄ poſſet oñdere, q̄d intēdit.

Aequalitas abſoluta in qualitate.

Dico ergo, quod æqualitas in qualitate, eſt contrariorum adinuicem temperantia in re æquali, & eorum effectus æquales, ſcilicet ut eius ſit calefactio quanta infrigidatio. Oportet igitur, ut egreſsus ab æqualitate, ſit augmentum unius qualitatis ſupra ſibi contrariam. Quod ſic colligitur. Caliditas & frigiditas contrariæ ſunt, quarum unaquæq; eam quæ

ſibi affertur fugat. Sic igitur in æqualitate ſunt æquales, quarum neutra aliquid ſuper aliam addit, nec intenditur. Conueniens tamen eſt, ut cum una ex qualitatibus aliquid ſupra ſibi contrariam augmentauerit, ſecundum ſuam ſpeciem addat. Iam igitur manifeſtum eſt, quod diſceſſus ab æqualitate in qualitate, eſt augmentum unius duarum qualitatum ſupra ſibi contrariam. Apud nos enim nihil intereſt, ſiue æqualitates dicantur temperantes, ſiue æquantes, ſeu alternantes, ſiue rectificantes. Quod autem unius qualitatis augmentum dicimus, nihil aliud intelligi uolumus niſi ipſius intenſionem. Augmentum enim in qualitatibus non proprie dicere poſsumus. Ipſum enim ex proprietatibus quantitatis una proprietas exiſtit: & quia unaquæque duarum qualitatum contrariarum locum occupauit, in quo ipſi conſiſtit eleuatio. Fuitque locus quem calor occupat, ab eo quem tenet frigiditas, alius. Vnus enim locus duobus non ſupponitur contrarijs. Indigemus igitur, ut dicamus in æqualitate tot partes contineri calidas, quot frigidas, cum ipſa in minimas diuiſerimus partes.

Si autem nobis aliquis obiiciat, dicens caliditatem cauſsa ſuæ raritatis & dilatationis maiorem occupare locum debere, quam ſit locus quem tenet frigiditas, & hoc cauſsa ſuæ conſtrictionis. Dicemus caliditatem frigiditas, & hoc cauſsa ſuæ conſtrictionis. Dicemus caliditatem non dilatari, cum eius contraria coniungatur ei & æquetur: quia contrarietas eſt inter eas, & inſecutio: nec etiam æquius eſt, caliditatem remouere frigiditatem a loco ſuo, quā ut caliditatem frigiditas. Poſtquam ergo caliditati nunc adeſt, quod diximus contra frigiditatem, non dilatatur in loco ſuo caliditas magis,

quam frigiditas in ſuo.

Quod ſi uolueris minimam ex partibus rei in complexione æquali, intellectualiter conſydera, quæ eſt pars indiuiſibilis cauſsa ſuæ paruitatis: & inuenies conueniens eſse, ut ſit in ea tantum caliditatis, quantum frigiditatis: cum rei æqualis compoſitio facta ſit ex partibus iſtis. Iam ergo ex hoc uerificatum eſt, in re æquali tot partes calidas contineri quot frigidas: & manifeſtum eſt, quod diſceſsus ab æqualitate ſecundum qualitatem, eſt augmentum unius qualitatis ſupra ſibi contrariam: quod etiam indagando ſecundum quantitatis directionem expoſuimus. Iam igitur oſtenſum eſt, quantitatem eorum, quæ ab æqualitate diſceſserunt, ſecundum quantitatem in qualitate ex hoc quod in eis eſt de æqualitatis manifeſtatione, metiri. Deinceps uero explicabo eorum reſolutionē in æqualitatem, præcipue cum æqualitas non reperiatur, niſi in eo quod in ipſum reſoluitur. Dicam ergo, quod licet augmenta, quia ſupra æqualitatem fuerunt, in æqualitatem reſoluantur, præter augmentum dupli, conſequens eſt tamen ſecundum hunc

ordinem, ut non omne quod ab æqualitate discesserit, in ipsam proprie resoluatur: & quia iam manifestum fuit, quod in re æquali tantum est caliditatis quantum frigiditatis. Ponamus rem æqualem, unam partem, cuius una medietas calida, & altera ipsius frigida sit: & ponamus etiam unamquamque contrariarum quæ æquantur, medium. Erit ergo calidum medium, & frigidum medium.

Dico ergo, quod oportet ut sit quantitas augmenti primi, quod discessit ab æqualitate, cuius calor non uehementer sensui manifestus apparuit, dupla caliditatis quæ in re æquali existit. Ex eo itaq; patet, quod de augmento dupli exposuimus, & est in dupla frigiditatis quæ est in re æquali, postquam rei æqualis caliditas tanta est quanta frigiditas ipsius, & est pars media ex unaquaque earum, sicut diximus. Est ergo in augmento primo quantitas caloris, pars prima integra. Frigiditas uero quantitas mediocritatis caloris qui est in ipso. Cum ergo resoluerimus hoc primum augmentum in æqualitatem, & remouerimus unum duplum caliditatis, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsæ sunt duo media, quæ se uicissim contemperant, ex quibus processit æqualitas. Ex hoc quoque manifestum est, quod æqualitas in unoquoque augmentorum reperietur cum remouerimus prima augmenta. Inueniemus ergo partes contrarias, quæ sese, ut dictum, temperant.

Dico præterea, quod oportet ut sit mensura augmenti secundi, cuius calor excesserit augmentum primum, manifeste dupla caloris primi, augmenti primi, quemadmodum de augmento dupli docuimus: & quia mensura primi augmenti iam fuit pars una integra, & dupla caloris qui est in re æquali, & dupla etiam frigiditas ipsius, oportet ut sit calor secundi augmenti duæ partes, & sit duplus caloris primi augmenti, & quadruplus caloris qui est in æqualitate, & quadruplus etiam frigiditatis quæ in ipsa continetur. Ipsius enim calor, ut dictum est, eius frigiditati æqualis est. Quod ergo in augmento secundo frigiditatis inuenitur, tantum est, quantum quarta pars caliditatis in eodem inuentæ. Cum ergo hoc secundum augmentum abstulerimus, remanebit primum: primum quoque cum remouerimus augmentum, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsum, ut dictum est, sunt duo media, quæ ad inuicem temperant se, a quibus æqualitas processit.

Et dico itidem, quod oportet, ut sit mensura tertij augmenti, cuius calor & effectus secundum augmentum excesserunt uehementer, non tamen multitudine dupla caliditatis augmenti secundi. Quod ex hoc manifestum est, quod de augmento dupli exposuimus. Sed quia mensura augmenti eius secundi, dupla fuit caloris augmenti primi, & quadrupla caloris qui est in æqualitate, exigit ut sit calor augmenti tertij, quadruplus caloris augmenti primi: & quia calor augmenti primi duplus fuit caloris qui est in re æquali, & duplus frigiditatis eiusdem, oportet ut sit calor augmenti tertij octuplus caloris, qui est in æqualitate, & octuplus etiam frigiditatis, quæ in ipsa existit, postquam calor æqualitatis frigiditati ipsius æquatur. Ex hoc quoque patet, quod illud, quod in augmento tertio frigiditatis existit, tantum est quantum octaua pars caloris eiusdem. Cum ergo abstulerimus hoc augmentum tertium, remanebit secundum augmentum: quod inde cum sublatum fuerit, remanebit augmentum primum: hoc quoq; primum cum remotum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut dictum est, sunt duo media, quæ sese uicissim temperant, a quibus processit æqualitas.

Itidem dico, quod oportet ut sit mensua augmenti quarti, cuius calor & effectus tertium augmentum uehementer supergressi sunt, dupla caloris augmenti tertij. Quod ex eo patet: quod de augmento dupli docuimus. Sed quia calor augmenti tertij, quadruplus fuit caloris augmenti primi, & caloris qui est in æqualitate octuplus, oportet ut sit mensura caloris augmenti quarti octuplus caloris primi augmenti, & sexdecuplus caloris qui est in æqualitate: qui etiam frigiditatis in ipsa, quę in ipsa reperitur sexdecuplus existit: quemadmodum ostendimus, quod calor æqualitatis est sicut eius frigiditas. Est ergo illud frigiditatis, quod in quarto existit augmento, tantum, quantum est medietas octauæ partis caloris in ipso existentis. Cum ergo remouerimus hoc quartum augmentum, remanebit tertium: tertium quoq; cum abstulerimus, remanebit secundum: cumq; secundum remouerimus, remanebit primum: primum quoque cum sublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut sępe dictum est, sunt duo media, quę se ad inuicem temperãt, ex quibus æqualitas constituta est. Non dissimiliter quoque erit mensura augmenti primi, & secundi, & tertij, & quarti, cuius æqualitatem frigiditas supergressa est: quemadmodum fuit mensura caloris, qui æqualitatem excesit, cuius supergressionem explanauimus. Caliditas quoq;, quæ est in augmento cum frigiditas intenditur, ita erit, ut fuit frigiditas augmenti in quo fit caloris intensio.

Postquam ergo iam exposuimus manifeste hoc quod proposueramus in æqualitate absoluta, reuertamur ad ostendendum hoc in æqualitate, quæ secundum relationem attenditur. Dico ergo æquale in medicinis, quod secundum comparationem quam habet ad humanam speciem, æquale uocatur: & est quod neque calefacit, neque infrigidat, Æquale ī medicinis scd'm comparationem.

neque humectat, neq; desiccat. Cum igitur aliquid sic fuerit, consequens est, ut quod ex caliditate in eo continetur, sit, quemadmodum continetur illud, quod ex frigiditate, & calidarum partium quantitas in eo sit tanta, quanta frigidarum, cum scilicet ad humanam speciem æqualem comparatur: hoc est, quod si huius calefactio respectu illius speciei, non est maior ipsius in frigiditatione, uel humectatio desiccatione, ipsum est æquale, quod secundum comparationem dicitur. Oportet etiam, ut hoc æquale sit principium, & eius elementum ad quod dicitur æquale: quia in ipsum resoluitur illud quod supra ipsum augmentum fuit, & quod ab eo egressum fuit. Oportet etiam, ut mensuræ augmentorum supra hoc æquale sint, quemadmodum augmentorum mensuræ supra æquale absolutum fuerunt. Conueniunt igitur huic æquali, quod secundum comparationẽ dicitur, ea quę æquali, quod absolute dicitur, conuenire monstrata sunt: hoc est, quod ut diximus, hoc æquale est principium, & elementum eorum respectu quorum dicitur, & in ipsum resoluuntur augmenta, postquam ab illo orta fuerint.

Huius autem, quod dicimus medicinam hanc calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidã in primo gradu existere, expositio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas, aliquid supra æquale auxit, quod est primum augmentorum, sensui non ex toto manifestè occurrens. Et iam ostensum est, primum augmentum naturale. est augmentum dupli, & quod in ipsum in æquale resoluitur. Oportet ergo, quod partes qualitatum, quæ sensui occurrunt, & in gradu primo existunt, duplum sint huius, quod est in æquali secundum suam speciem, & duplum etiam eius, quod in eo est ex sibi contraria, secundum quod iam declarauimus. Sed cum remouerimus, quod est in primo gradu, quod scilicet est primum augmentum ex partibus qualitatum supra æquale additum, remanebit æquale, in quo qualitates secundum æqualitatem connectuntur: sicut ostendimus in conuersione, quæ fit secundum resolutionem, cum aliquid ad originem reducitur, a quâ ipsi fuit principium. Gradus enim primus non ab alio constituitur, nisi ex duplo, quod est in æquali ex sua specie, uel si uis ex sibi contraria, quemadmodum declarauimus. Similiter cum dicimus hanc medicinam calidam, frigidam, siccam, uel humidam in gradu secundo, eius intentio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas iam aliquid supra primum gradum auxerit, quod est primum augmentum supergrediens primum gradum manifeste. Et oportet ut sit huius augmenti mensura dupla eius, quod est ante ipsum in primo gradu: quemadmodum ostendimus, quod resolutio, quæ fit, cum aliquid ad suum reducitur principium, quod est æquale, non inuenitur, nisi in augmento

dupli. Erit ergo uirtus qualitatis in secundo gradu dominãtis, dupla uirtutis dñantis in primo: sed uirtutis dominantis in primo gradu mensura, ut ostensum est, dupla fuit mensurę uirtutis, quę est in ęquali, secundũ suam speciem, aut si uolueris, secundũ sibi contrariam. Erit ergo uirtus in secũdo gradu dominãs quadrupla eius, quod est in ęquali secundũ suam speciem, aut si uolueris secundũ sibi contrariam. Cum ergo illud quod in gradu secundo superat, remouerimus, remanebit gradus primus, in quo primũ augmentum attenditur: & cum primũ sustulerimus gradũ, remanebit æquale, in quo qualitates secundũ æqualitatem coniũguntur: sicut demonstrauimus in cõuersione quę fit dum reditur ad ęquale. Non dissimiliter etiã cum dicimus medicinã hanc calidam, uel fri. uel sicc. uel hu. in gradu tertio existere, intenditur, quod eius cali. uel fri. uel sicc. uel hu. iam addit supra gradum secundũ, quod est primũ augmentorũ, quæ gradum secũdum supergressa sunt, non tamen in ultimo. Vnde oportet, ut huius tertij augmenti mensura dupla sit eius quod ante ipsam existit, in secundo gradu: sicut ostendimus in augmento dupli. Mensura uero augmenti secundi, iam dupla fuit mensurę augmenti primi, & quadrupla suę simili, ut sibi contrariæ, quæ est in æquali. Erit igitur mensura dominij tertij gradus quadrupla augmenti primi, & octupla eius quod in æquali inuenitur, ex sua simili, uel ex sibi contraria. Cum ergo tertij gradus dominium sustulerimus, residuũ erit gradus secundus: secundum quoque cum remouerimus, remanebit primus: hunc quoque cum abstulerimus, remanebit æquale, in quo qualitates, secundum æqualitatem cõmiscentur. Similiter cum dicimus hanc medicinã calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidã in quarto gradu, intendit, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas, iam aliquid auxit supra gradũ tertium, quod existit primũ augmentum, tertiũ gradum excedens: cuius effectus ualidus existit, hoc est, quod ad nos ex eius caliditate peruenit, cõbustionem operatum est, & quod ex eius frigiditate, insensibilitatem, & mortificationem efficit eius cui applicatur. Oportet igitur, ut sit huius quarti augmenti, mensura dupla eius quod ante ipsum est in gradu tertio, sicut demonstrauimus in augmẽto dupli. Sed tertij augmenti mensura, iam fuit quadrupla uirtutis gradus primi, & octupla eius quod est in æquali ex sua simili, uel sibi contraria: erit igitur secundum hoc uirtus dominij quarti gradus, octupla uirtutis primi gradus, & sexdecupla illius, quæ est in æquali, ex sua simili, uel sibi contraria. Cũ ergo hunc quartũ gradum ad æqualitatem reuertendo reduxerimus cum sublatione eius quod est in eo, relinquitur gradus tertius: tertium autem cum abstulerimus, remanebit secundus: & secundum cum remouerimus, remanebit primus: primo quoque sublato, residuum erit æquale, in quo qualitates, æqua-

litati connexæ ſunt. Hoc itaque modo, qualitas reſolutionis augmentorum ad æquale conſiſtit, a quo eorum fuit principium. Ex hoc quoq; manifeſtum eſt, uirtutes graduum medicinarum, quæ ab æquali principium ſortiuntur, ad ipſum reſolui, uel conuerti a quo proceſserunt. Nos autem iam oſtendimus, reſolutionem in æqualem inueniri non poſſe, niſi in proportione dupli, & proportionem dupli proportionalem exiſtentem. Sequitur ergo ex hoc, uirtutes graduum medicinarum ſenſui apparẽtes, quę ſcilicet ſupra ęquale aliquid augent, proportionales dupli proportione exiſtere. Ordo uero proportionum ex quo ad hanc peruenitur concluſionem, eſt, ut dicamus uirtutes graduum medicinarum eſse, quæ in æquale cõuertuntur: ſicut iam manifeſtum eſt. Omne autem quod in æquale reſoluitur, in proportione dupli exiſtit. Conſequens igitur eſt ex hoc, ut uirtutes graduum medicinarum ſenſui apparentes, proportionales ſint dupli proportione.

Comparationes Gradnũ ad inuicem.

Cum ergo adiunxeirmus huic concluſioni ſuam comparationẽ: hoc eſt, quod hoc eſt, quod proportio dupli eſt proportionalis: conſequitur ex hoc, uirtutes graduum medicinarum dominantes, proportionales eſse: ſcilicet ut ſit proportio caliditatis, quæ in æquali conſiſtit ad caliditatem, quæ in primo gradu attenditur, ſicut proportio caliditatis gradus primi, ad caliditatem ſecundi gradus. Et proportio caliditatis gradus ſecundi ad caliditatem tertij gradus, ſicut proportio caliditatis tertij gradus ad caliditatem quarti gradus. Similiter quoque erit proportio frigiditatis, quæ eſt in æquali ad frigiditatem gradus ſecundi, & proportio frigiditatis gradus ſecundi ad tertij gradus frigiditatem. ſicut proportio tertij gradus ad frigiditatẽ quarti gradus. Virtutes autem contrariæ uirtutibus quæ ab æquali, ſecundum augmentum receſſerunt, ſi denominauerimus ſecundum modum comparationis excedentium, erunt proportionales, addentes: hoc eſt, erit menſura augmenti frigiditatis, quæ eſt in æquali ſupra frigiditatem gradus primi, ſicut menſura frigiditatis gradus primi, ſupra menſuram frigiditatis gradus ſecundi, ſupra menſuram frigiditatis gradus tertij: ſicut menſura frigiditatis gradus tertij, ſupra menſuram frigiditatis gradus quarti. Si autem denominauerimus quaſdam earum ex alijs, erunt æquales: quemadmodum oſtendimus omnes æquales exiſtere, ex eo, quod in æquali reperitur, cum augmenta ſublata fuerint: ipſæ enim partes æquales inuenientur. Huius autem declaratio eſt, quod æquale illud exiſtit in quo continetur tantum caliditatis, quantum & frigiditatis, ſiue partes ſint magnæ, ſiue paruæ. Ponamus igitur, quod æquale ſit pars minima partium, cuius medietas ſit calida: & medietas ſit frigida, & quod caliditas primi gradus dupla ſit eius quod eſt in æquali ex caliditate, ſicut oſtendimus, primum augmentum naturale eſse augmentum dupli: quia ergo quod in æquali continetur ex frigiditate, æquum eſt ei quod eſt in ipſo ex caliditate, oportet ut ſit caliditas primi gradus dupla etiam frigiditatis, quæ eſt in æquali: cum ipſius frigiditas ſuæ caliditati ſit æqualis. Et quia caliditas primi gradus, dupla eſt frigiditatis, quæ eſt in æquali, erit quod reperitur in ipſo ex frigiditate quantum eſt medietas eius, quod eſt in ipſo ex caliditate. Ergo caliditas erit pars, & frigiditas partis medietas. In gradu quoque ſecundo, quod ex caliditate reperitur, duplum eſt eius, quod eſt in ipſo primo ex caliditate: ſicut patefecimus ex augmento dupli. Sed quod eſt in gradu primo caliditatis, ut oſtenſum eſt, duplum quoque eius eſt quod eſt in æquali ex caliditate, & duplum etiam eius quod eſt in ipſo ex frigiditate. Oportet ergo, ut ſit quod in gradu ſecundo eſt, ex caliditate quadruplum eius, quod eſt in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam frigiditatis quæ eſt in ipſo cum menſura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum fuerit caliditas ſecundi gradus quadrupla frigiditati quæ eſt in æquali, poſt quam, quod in ipſo eſt frigiditatis, æquum eſt ipſius caliditati, erit caliditas duæ partes, & frigiditas partis medietas. In gradu ſimiliter tertio, quod caliditatis continetur, duplum eſt eius quod eſt in ſecundo ex caliditate: quemadmodum oſtendimus ex incremento dupli. Sed quod in gradu continetur ſecundo ex caliditate, quadruplum exiſtit eius, quod eſt in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam eius quod in eodem continetur ex frigiditate. Oportet igitur ut ſit quod in gradu tertio eſt caliditatis, octuplum caliditatis, quæ eſt in æquali, & octuplum etiam frigiditatis eiuſdem, cum menſura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum caliditas gradus tertij, octupla fuerit frigiditatis quæ eſt in æquali, erit quod eſt in ipſo ex frigiditate octaua pars eius quod eſt in eo ex caliditate, ergo erit caliditas partes quatuor, & frigiditas pars media. In gradu quoque quarto quod eſt ex caliditate, duplum eſt eius, quod eſt intenſio ex caliditate, quemadmodum ex augmento dupli patefecimus. Sed quod eſt intenſio ex caliditate, iam fuit octuplum eius quod in æquali continetur ex caliditate, & etiam octuplum frigiditatis quæ eſt in ipſo. Oportet igitur, ut ſit quod eſt in gradu quarto ex caliditate, ſexdecuplum eius, quod eſt in æquali ex caliditate, & etiam ſexdecuplum eius quod in ipſo continetur ex frigiditate, cum ad frigiditatem commenſuratum fuerit. quia caliditas gradus quarti caliditatis gradus tertij dupla eſt. Et cum caliditas gradus quarti ſexdecupla fuerit frigiditati, quæ eſt in æquali, erit illud quod eſt in ipſo ex frigiditate, quantum eſt medietas octa-

uæ partis eius, quod in ipso reperitur ex caliditate. Erit ergo caliditas octo partes, & frigiditas partis medietas. Non dissimiliter quoque quod ex frigiditate in primo gradu, & ij. & iij. & iiij. continebitur, cum incremento ad caliditatem se habebit, secundum proportionis modum, quem præmisimus ex frigiditate: & mensura in humiditate & siccitate, ad eundem modum obseruabitur.

Iam ergo ex hoc manifestum fuit, qnod cum tu proportionaueris uirtutes contrarias, uirtutibus quæ ab æquali re procedentes peruenerunt ad augmẽtum, quare quælibet in quolibet gradu est medietas partis unius inter se, erunt æquales. Cum autem proportionaueris eas secundum modum relationis quem habent recedentes, erunt proportionales, dupli proportione: hoc est, quod frigiditas caliditatis tertij gradus, addit super frigiditatem caliditatis quarti gradus, quantum est quarti gradus frigiditas. Similiter quoq; gradus secundus super tertium, & primus super secundum, & æquale super primũ: hoc est, quod frigiditas caliditatis quarti gradus, tanta est quanta medietas octauæ, caloris eiusdem, & in tertio gradu octaua, & secundo quarta, & in primo media, & in æquali similiter. Calor quoq; qui attenditur secundum dominium frigiditatis in tertio gradu, eodem modo calorem frigiditatis quarti gradus superat cum quantitate caloris quarti gradus. Gradus quoque residui similiter se habent: in siccitate quoque & humiditate idem inuenitur. Iam ergo ex hoc quod præmisimus, manifestum est, omnibus proportionibus, quæ in proportione augmenti attenduntur, proportionem dupli meliorem existere, in qua æquale reperitur: hoc est, quod ipsa in æquale resoluitur, sicut demonstrauimus. Musicæ quoque tractator docuit hanc proportionem omnibus alijs proportionibus meliorem esse, & * in medicinis conuenientiorem, scilicet dupli proportionem.

Alias, in naturis.

Ex hoc quoque declaratum est, quosdam non nominasse gradum primum, ij. iij. iiij. nisi solummodo secundum modum quo numeri ordinatio uocatur, & non aliter: hoc est, quod etiã eorum sermo in nominando gradum primum, ij. iij. iiij. intelligitur absque qualibet duarum intentionum. Quarum una est eorum, qui eos secundum ordinem numeri, & eorum computationem nominauerunt, quę est huiusmodi, primo, secundo, tertio, quarto. Alia autem eorum qui hoc secundum uirtutum modum dixerunt: scilicet qui quartum gradum nominauerunt, eo quod eius uirtus quadrupla sit primi: & tertium, quod eius uirtus tripla sit primi: & secundum, quod eius uirtus dupla primi existat. Si qui igitur hos gradus, primum, secundum, tertium, quartum, sic nominari dixerint secundum ordinem numeri, & non secundum uirtutum ordinationem, non erit eorum dictio conueniens, secundum prædictum modum nominationis: cum ipsi in gradibus uirtutes quærant. Quod si fuerint etiam aliqui, qui dicant in gradibus quartum dici, quod eius uirtus sit quadrupla primi, & tertium causa suæ uirtutis, quæ est tripla primi, erit iste ordo graduum absque proportione. Nos uero iam ostendimus in præcedentibus, ipsos proportionales existere.

Galenus quoque in libro x. tractatuum, quem de componendis medicinis edidit, in parte uidelicet octaua, cum de quinta confectione medicinarum Andromachi tractaret, ad curandum stomachũ, eorum destruxit sententiã, qui quarti gradus uirtutem primi quadruplam, & tertij primi triplam asserebant. Confectio autem illa satis aperte potest in illo libro intelligi, si quis intente consyderare uoluerit: & si fuerit boni intellectus, & in proportione instructus, intelliget sententiam illorum qui dicunt, quartum gradum quadrupli primi, & tertium triplum primi, annullatam esse.

Opinio quorundam circa Graduũ uirtutes.

Alij præterea fuerunt, qui Graduũ uirtutes secundum hunc ordinem se habere dixerunt: affirmantes, uirtutem caloris primi gradus habere se in quinque octauas uirtutis caloris quarti gradus, ideoque tres eius octauæ remanent frigidæ. Dixerunt etiam, quod uirtus caliditatis secundi gradus, habet in se tres quartas uirtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius quarta frigida: & quod uirtus caliditatis tertij gradus cõtineat septẽ octauas uirtutis caliditatis quarti gradus, et remanebit eius octaua frigida. Qui autem eos in hanc induxit sententiam, fuit quidam qui dixit: quod si nos misceremus medicinam in quarto gradu calidam, cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, & essent in ea quatuor partes calidæ, & quatuor frigidæ. Et si adderemus quintam partem calidam, esset calida in primo gradu, essentque eius quinq; partes calidæ, & tres frigidæ. Similiter si adderemus sextam partem calidam, in secundo gradu esset calida, & essent eius tres quartæ calidæ, & alia quarta frigida. Septimam quoque partem calidam si adderemus, esset medicina calida in tertio gradu, essentque ipsius septem octauæ calidę, & reliqua octaua frigida. Quod si octauam partem calidam adderemus, esset medicina calida in quarto gradu, & esset tota calida, nihil in se habens frigiditatis. Huius autẽ intentio falsa existit, & secundũ modum experimenti, & secundũ eum qui argumentatur contra eũ, ponens principium suũ secundum dicta illius: hoc est, quod si prędictus misceret medicinã calidam in tertio gradu, cũ medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, essentque in ea tres partes calidæ, & tres frigidæ: quod si pars una caliditatis adderetur, esset calida in primo gradu, & essent eius quatuor partes calidæ, & duæ frigidæ: essent ergo secundum hoc, primi gradus duæ tertię calidæ, & una frigida: ex præmis-

Dilutio opinionis prędcedentis.

sis uero quinque eius octauæ fierent calidæ, & tres frigidæ: hoc autem est impossibile. Similiter quoque, si pars secunda cum prima fieret calida, esset medicina calida in secundo gradu, essentque eius quinq; partes calidæ, & pars reliqua frigida: ergo secundum hunc modum, quinque sextę secundi gradus existerent calidæ, & una frigida: sed in prędcedentibus eius tres quartę fuerunt calidæ, una quoque frigida: quod omnino contrarium & impossibile est. Ita etiam, si pars tertia cum secunda, & prima calida fiat, erit medicina tota calida, nihil in se retinens frigiditatis. Sed in prędcedentibus ostensum fuit, quod cum pars tertia cum partibus quæ ipsam prędcedunt in quarto gradu calida sit, eius septem octauæ calidę existunt, & reliqua octaua frigida. Ideoq; hæc intentio falsa manifeste existit. Non enim oportet, ut huius intentionis inuentō aliquo, in gradu quarto attendat quod non æque in gradu tertio, & secundo obseruari possit. Postquam ergo huius intentionis falsitas manifeste apparuit, & eius etiā sententia manifeste destructa est, qui uirtutē quarti gradus primi quadruplā, & tertij triplam primi asserebāt, ex eo, quod

G. in receptione medicinæ sui libri comprobauit, & ex eo quod nos declarauimus.

Et postquam ostensum est, quod gradus dupli proportione proportionales existunt, scilicet quod proportio uirtutis gradus primi, ad secundum est in effectu, sicut proportio uirtutis gradus secundi ad tertium, & proportio uirtutis gradus tertij ad quartū: declarabo nunc, quomodo compositio componendi medicinas, secundū hanc proportionem, quæ omnibus alijs in proportione augmentorū melior existit, comprehendi queat.

De Compositione MEDICINARVM in generali, quæ fit sex modis.

DICAM ergo, quod Compositio Medicinarę, licet infinitas recipiat sectiones, in sex tamen restringitur, quæ sub regulis rationis cōprehensę sunt. Quarū una est, Compositio medicinę calidæ, cum alia medicina calida. Et secunda, Compositio medicinę frigidæ, cum alia medicina frigida. Et tertia, Compositio medicinę calidæ, cum medicina frigida. Quarta quoq; medicinę Compositio, est medicinę temperatæ, cum alia medicina temperata. Quinta, etiā Compositio medicinę temperatæ cum medicina calida. Sexta, Compositio medicinę temperatæ, cum medicina frigida. Compositio quoq; medicinę calidæ, cum alia calida, tribus modis fit. Vnus est, ut ipsa medicina misceatur medicinę æque calidæ ut ipsa est. Secundus est, ut cōiungatur medicinę maioris caliditatis. Tertius est, ut medicina minoris caliditatis, medicinę maioris caliditatis coniungatur. Quod si Compositio medicinæ ex æque calidis fiat, non erit in ea

1 2 3 8 5 6

Compositio Medicinæ calidæ cum calida triplex.

caloris augmentum, & non minuetur ex ea aliquid. Et si compositio medicinæ fiat ex medicina calida, & alia quæ sit minoris caliditatis, erit medicina composita minus calida. Sed si compositio medicinæ fiat ex calida, & alia quæ sit maioris caliditatis, erit medicina composita, magis calida, neque minuetur ex ea aliquid, & erit eius caliditas inter augmentum & diminutionem. Nos itaque huius quod diximus exemplum ponamus. Cum miscuerimus duas aquas, quarum unaquæque sit bulliens in summo, neque in nostra permixtione aliqua intrauerit mora, non minuetur ex earum caliditate aliquid, sed remanebunt feruentes utræque. Si autem unam minus feruentem cum alia miscuerimus quæ magis ferueat, augmentabitur caliditas aquæ minus feruentis, propter aquam magis feruentem: & minuetur caliditas aquæ multum feruentis, propter aquam minus feruentem. Non est tamen conueniens, ut existimemus medicinam calidam, caliditatem calidioris medicinæ cui admiscetur, minuere propter modum qualitatis minoris caliditatis, sed propter proprietatem eius, quod est cum eius minore caliditate ex qualitate frigiditatis. Eodem modo, medicinæ frigidioris frigiditas minuetur ex eo, quod est minus frigida ex qualitate caliditatis. Propter hoc etiam in prædcedentibus declarauimus, frigiditatem, quæ est cum caliditate primi gradus, æquari medietati caliditatis ipsius: & sic in reliquis gradibus est intelligendum: ut ex hoc cognoscas illud quod nomen frigiditatis comprehendit, ex nomine caliditatis, aut ex nomine caliditatis nomen frigiditatis, aut nomen humiditatis ex nomine siccitatis, aut nomen siccitatis ex nomine humiditatis pendere: quemadmodum in

Exemplum.

sequentibus propalabo.

De Compositione MEDICINAE quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida.

COMPOSITIO uero Medicinæ, quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida, tribus etiam fit modis. Vno, ut medicina frigida in compositione iungatur alij medicinæ eiusdem frigiditatis. Non ergo quando fit compositio, augmentabitur frigiditas, neque minuetur ex ea aliquid. Secundo, ut in compositione medicina frigida, cum alia maioris frigiditatis admisceatur. Tertio uero, ut in compositione medicina frigida cum alia minoris frigiditatis admisceatur. Diminutæ igitur frigiditas, ex augmentatæ frigiditate augebitur, & augmentatæ frigiditas ex diminutæ frigiditate minuetur: eritque medicina composita, inter frigiditatem frigidioris, & frigiditatem minus frigidæ. Hoc quoq; manifestum est & apparens ei qui propositum exemplum memoriæ commendauerit. Rursus in compositione quæ fit ex coniunctione medicinæ calidæ cum frigida, unaquæque qualitatum a sua minuitur contraria. Et rur-

Compositio medicinæ frigidæ cum frigida triplex.

ſus in compoſitione quæ fit ex commixtione medicinæ æqualis cum alia æquali, erit medicina ex eis compoſita æqualis. In Compoſitione quoq; medicinæ, quæ fit ex coniunctione medicinę calidæ non æquali, erit medicina ex eis compoſita non æqualis. quia cum æquale inæquali admixtum fuerit, non erit medicina ex eis compoſita æqualis. hoc em̃ unum eſt ex per ſe notis, quæ probatione non indigent. Et neceſſe eſt, ut caliditas medicinę calidæ, minuatur ex eo quod declarauimus. Et hoc eſt, quod illud quod eſt in minus calido, ex qualitate frigiditatis reprimit caliditatem eius quod eſt magis calidum. Huius ſermonis ſumma eſt, quod cum compoſitio fit ex cõmixtione æqualium cum æqualibus, & calidorum cum æque calidis, & frigidorum cum frigidis eiuſdem frigiditatis, non augmentabitur eorũ uirtus, neq; minuetur ex eo quod eſt in ea aliquid: eſſet ergo temperata, aut calida, aut frigida. Sed ſi compoſitio fit ex commixtione diuerſarum medicinarum ex augmento & diminutione, aut ex contrarietate, minus ab augmentato augebitur, & maius a diminuto minuetur.

¶ Expoſitio Compoſitionis MEDICINAE, & renunciatio compoſitionis medicinæ calidæ, cum alia medicina calida.

CONGREGA bis itaq; pondera calidarum quæ in gradibus ſunt, & ſeruabis ea: quę etiam in eis ex uirtutibus frigidis reperitur coniungens, & quę ſit earum denominatio, ex numero calidarũ uirtutum ſcies. Nos autem iam ſæpe in eis quæ præceſſerunt diximus, quod cum uirtutes frigidæ fuerint tantum, quantum media pars calidarum uirtutum, erit medicina ex eis compoſita, in primo gradu calida: & cum uirtutes frigidæ fuerint quantum quarta pars calidarũ uirtutum, erit medicina in ſecundo gradu calida: & cum fuerint uirtutes frigidæ quantum octaua uirtutum calidarum, erit medicina calida, & in tertio gradu: & cum fuerint frigidæ medicinæ uirtutes, quantum ſextadecima pars uirtutum calidarum, erit medicina calida in quarto gradu. Similiter quoque inuenietur regula medicinarum frigidarum, in quibus frigiditas dominatur, & uni quatuor graduum comparabitur. Quod ſi uirtus medicinæ intra duos ex quatuor gradibus fuerit, proportionem eius ex differentia, quæ inter illos duos gradus inuenitur, ſcias. Eius itaque quod diximus exemplum ponamus. Hoc eſt, quod cum miſcuerimus pondus 3. 1. maſticis, quod in ſecundo gradu exiſtit calidum, cum pondere 3. ij. cardamomi, quod eſt in primo gradu calidum, multiplicabimus uirtutem caliditatis gradus primi, quæ una eſt, in duabus 3. cardamomi, & prouenient inde duæ partes: deinde multiplicabis etiã uirtutem gradus ſecundi, quæ eſt duo, ſecundum primam regulam in 1. 3.

Graduum in Compoſitis diſcretio.

maſticis, & prouenient inde partes duæ. Adiunges itaque duas partes caliditatis cardamomi, duabus partibus caliditatis maſticis, & fiunt quatuor partes calidæ: quas conſeruabis, quemadmodum indicaui tibi. Tu autem iam ſciuiſti ex præmiſſis, quod partes frigidæ, quæ cum caliditate primi gradus exiſtunt, ſicut quantum caliditas, medietas calidarum partium: eſt ergo in illa ex frigiditate, pars media, cum ad partes calidas comparata fuerit. Multiplicabis igitur hanc mediam in pondus 3. ij. cardamomi, & erit pars integra frigida. Similiter quoque tu iam ſciuiſti, quod partes calidæ caliditate ſecundi gradus, duplum ſunt primi, & quod earum quarta eſt frigida, & quod quarta duorum eſt medietas. Multiplicabis itaque medietatem in pondus unius 3. maſticis, & erit medietas frigida. Eam igitur adiunges parti frigidæ, & perueniet ex eis pars, & medietas partis frigiditatis. Scies itaque quæ ſit denominatio partis, & mediæ partis frigidæ, & ex quatuor partibus calidis quas ſeruaſti: ipſæ autem erunt tres octauæ. Oſtenſum eſt igitur, quod huiuſmodi medicinæ compoſitæ tres octauæ, quæ ſunt cum eius partibus calidis, frigidæ ſunt. Iam autem ſciuiſti, quod frigiditas quæ eſt cum caliditate primi gradus, eſt quantum medietas eius quod eſt in illo ex caliditate: & quod frigiditas quæ attenditur reſpectu caliditatis gradus ſecundi, eſt quantum pars quarta caliditatis ipſius. Sciuiſti etiam, quod tres octauæ minus ſunt medietate, quæ eſt frigiditas quæ in caliditate primi gradus reperitur, & plus quam quarta, quæ eſt frigiditas, quæ ſecundum caliditatem ſecundi gradus attenditur. Oportet igitur, ut medicina hæc, cuius tres octauæ, quæ cum partibus calidis inueniuntur, frigidæ ſunt, intra gradum primum & gradum ſecundum exiſtat.

Cum ergo uoluerimus ſcire, in quoto gradu ſit medicina calida: ſuperfluitatem, qua frigiditas, quæ ſecundum gradum attenditur primum, frigiditatem quæ cum gradu ſecundo reperitur, ſuperat, ſcias: quæ eſt quartæ partis frigidæ. Minues itaque hanc ex octauis tribus, quæ ſunt frigiditas compoſitæ medicinæ, & remanebit octaua. Deinde ſcies quæ ſit denominatio eius, ex quatuor, quæ eſt ſuperfluitas, quæ inter duos gradus inuenitur: inueniesque ipſam eſse medietatem. Ex hac ergo medietate caliditas ſecundi gradus reprimetur. Minues itaque hanc denominationem a gradu ſecundo, & erit medicina compoſita in medio ſecundi gradus calida. Et hoc eſt quod demonſtrare uoluimus. Regula quoque quæ in compoſitione medicinæ frigidæ cum medicina frigida attenditur, erit ſimiliter.

¶ Dominatio Compositionis Medicinæ.

VIRTVTES ponderum Medicinarum calidarum, quæ in gradibus attenduntur, aggregabis: & ex eis etiam ex uirtutibus frigidis adunabis: & unumquodque eorum separatim per se seruabis: uirtutes quoque ponderum frigidarum medicinarum, quæ in gradibus attenduntur: & quod cum eis est ex uirtutibus calidis, adiunges, & uirtutes frigidas, uirtutibus frigidis. Si ergo uirtutes calidæ cum frigidis alternentur, medicina composita in caliditate & frigiditate erit æqualis. Quod si uirtutes calidę frigidis plures fuerint, scies denominatiõem uirtutum frigidarum ex eis: & facies sicut pręmisimus. Frigidæ quoq; uirtutes, si calidis plures extiterint, quæ sit uirtutum calidarum denominatio ex eis, notabis: & facies sicut præmissum est. Compositio autem medicinę æqualis cum æquali, est sicut diximus: uidelicet quod medicina ex eis composita erit æqualis.

¶ Narratio Compositionis MEDICINAE æqualis, cum medicina calida.

VIRTVTES ponderum Medicinarum æqualium frigidas, & calidas, uniuscuiusq; uidelicet gradus per se aggregabis: uirtutes quoque calidarum medicinarum, & quod cum eis est ex uirtutibus frigidis, similiter congregabis: deinde uirtutes calidas calidis, & frigidas frigidis adiunges: & uirtutes frigidas ex calidis denominabis, & facies ut pręmissum est. Cuius exemplum est: ut misceamus mannæ 3. 1. cum cardamomi. 3. 1. Et ea iam sciuisti, q; illud quod ex caliditate in medicina æquali continetur, est quantum etiam in ipsa ex frigiditate. Et quia hoc ita est, medietas eius calida, & alia frigida est. quod enim & secundum hoc in ipsa est ex caliditate, est pars media: & quod ex frigiditate, pars media. Quod si poneremus quod in ea continetur ex caliditate partem, & quod ex frigiditate partem, & gradus alios secundum hunc ordinem statueremus, scilicet proportione dupli proportionales erunt. Sed quia, caliditas primi gradus, & ipsius frigiditas, in ipsis partibus continentur, quæ sensui manifeste occurrunt, melius est, ut quod in æquali continetur ex caliditate, & frigiditate, ponatur pars media calida, & media frigida. Accipies itaque pro. 3. cardamomi, partem unam calidam, & mediam frigidam: propter hoc qnod demonstrauimus: pro 3. quoque mannæ sumes mediam partem calidam, & mediam frigidam: deinde coniunges partes calidas duarum medicinarum, & prouenit ex eis pars, & partis medietas calidæ: partes quoque frigidarum duarum medicinarum aggregabis, & prouenit ex eis pars una frigida. Scies itaque, quæ sit denominatio partis ex parte, & media, & erunt duæ tertiæ. Scies ergo, quod huiusmodi expositæ medicinæ calidę duæ tertiæ, frigidæ sunt. Oportet ergo, ut hæc medicina composita æqualis, sit calidior: eo quod calor qui est in æquali, est quantum ipsa frigiditas. Scias ergo differentiam quæ est inter æqualem, & gradum primum secundum frigiditatem: & hoc est medietas. Minues igitur eam ex duabus tertijs, & remanebit sexta: deinde scies quæ sit eius denominatio, ex differentia quæ est inter æquale, & primum gradum: & inuenies tertiam. Ex hac ergo denominatione, caliditas primi gradus fuit repressa. Ideo medicinæ caliditas erit in duabus tertijs gradus primi. Et hæc est regula quæ obscruanda est in compositione medicinæ æqualis, cum frigida. Illud præterea quod tibi patefeci in uirtutibus calidis & frigidis, ex me intellige, quia in humidis & siccis idem obseruatur: & similiter in residuo eius totius quod in hoc libro continetur, ex intentione caliditatis & frigiditatis.

Exemplum componendi Medicinam.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Cardãomi	3 1.	pars una.	pars media.	pars una.	ps media.
Zuccari	3 ij.	partes duæ.	pars una.	ptes duę.	ps prima.
Indi	3 1.	pars media.	pars una.	pars una.	ps media.
Emblici	3 ij.	pars una.	partes duę.	ptes duę.	pars una.

Congregabis itaque partes calidas, & erunt quatuor, & media: partes quoq; frigidas colliges, & erunt quatuor, & dimidia: & siccæ erunt sex, & humidæ tres. Postea scies quæ sit frigidarum partium denominatio ex calidis. Ipsæ uero fiunt totidem, quot & illæ. Cum igitur æquales fiunt illis, medicina composita in caliditate & frigiditate erit temperata. Deinde scies etiam denominationem partium humidarum ex siccis, quæ est earũ medietas: & quia sic etiam medicina est sicca in primo gradu, & in caliditate & frigiditate æqualis.

Exemplum Compositionis alterius Medicinæ.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Masticis	3 1.	partes duę.	pars 5.	partes ij.	ps media.
Cardãomi	3 ij.	partes duę.	pars 1.	partes ij.	pars una.

Pars 5. media, uel semis, idem.

Partes calidas adunabis, quæ erunt quatuor: frigidæ autem cum collectæ fuerint, erunt pars una & 5. siccæ erunt, iij. humidę uero erunt pars una, & 5. Deinde scies denominationem partium frigidarum, ex qua prouenient tres octauę: tres autẽ octauę minus sunt medietate, quæ est frigiditas gradus primi, & plus quam quarta, quę est frigiditas gradus secundi. Erit ergo caliditas huius medicinę compositę, addens supra caliditatem gradus primi: quia est plus duplo frigiditatis medici-

næ compositæ. Scias itaque, superfluitatem frigiditatis quæ est intra gradum primum & secundum, quę est quarta (quam postquam minueris ex tribus octauis, remanebit octaua) scias ergo denominationem eius ex quarta, quæ est duorum graduum differentia, & inuenies eam medietatem. Est itaque ex hoc scitum, frigiditatem huius medicinæ, super frigiditatem gradus secundi per quantitatem medietatis, augmentum fore. Ex hoc igitur consequitur, caliditatem gradus secundi, minoratam esse secundum quantitatem suæ medietatis. Quantitas autem augmenti frigiditatis medietatis, supra frigiditatem gradus tanta est, quanta diminutio caliditatis suæ. Cuius rei probatio est, quod si frigiditas gradus secundi augmentatur secundū quantitatem frigiditatis quæ est in gradu secundo, reprimetur caliditas ipsius gradus, & descendet ad gradum primum. Quod similiter erit obseruandum in reliquis gradibus. Iam igitur manifestum fuit, mensuram augmenti frigiditatis medicinæ, supra frigiditatem gradus mensuræ diminutionis caliditatis eiusdem gradus æquari. Vnde cum medietas caliditatis gradus secundi, in prædicta medicina sit diminuta, relinquitur ut sit eiusdem caliditas caliditatis medietas gradus secundi: aut si mauis, fac secundum hoc quod præcessit in superfluitate: quæ intra gradum primum & secundum inuenitur. Hoc tamen leuius est, & manifestius apparet probatio eius operationis.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidi.
Masticis	3 ij.	Partes iij.	Pars 1.	Partes iij.	Pars una.
Alchon	3 1.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	3 1.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	3 1.	partes iij.	pars 5	partes iij.	pars 5.
Emblici	3 ij.	pars 5.	pars 1.	pars 1	pars 5.
Nigellæ	3 ij.	partes viij.	pars 1.	partes viij.	pars 1.
Euforbij	3 1.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.
Nasturtij	3 1.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.

Huius itaq; Medicinæ partes frigidæ, si ex calidis denoientur, erunt ipsarū quinta: quinta uero minor est quarta, quæ est quantitas frigiditatis gradus secundi: & maior octaua, quæ est frigiditas gradus tertij. Quapropter consyderandū est, ꝙ sit augmentū quintæ super octauā, & inuenietur esse trium quartarū decimæ: denominabis ergo eas ex octaua, & erunt tres quintę. Minuentur igitur tres quintę a gradu tertio, & remanebit medicina calida in duabus quintis gradus tertij. Quod si hæc medicina ex c. 3. mellis conficiatur, erit secundū hunc numerū, & hoc pondus. Erit enim frigiditas ipsius minor quarta per quantitatem unius partis, & trium quartarum partis unius, quod est ualde paruum. Oportet igitur, ut huius medicinæ caliditas secundi gradus, a caliditate sit maior secundum paruam quantitatem, uidelicet partis, & trium quartarum unius partis.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humiditatis
Masticis	3 ij.	Partes iij.	Pars 1.	Partes. iij.	Pars 1.
Acori	3 1.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	3 1.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	3 1.	partes iij.	pars 5.	partes iij.	pars 5.
Emblici	3 ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Nigellæ	3 ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Euforbij.	3 1.	partes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Nasturtij	3 1.	ptes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Mellis	3 c.	partes cc.	pars 1.	partes cc.	pars 1.

¶ Directio, siue rectificatio Graduum, unius scilicet ex contrarietate quæ est in alio.

GRADVS itaq; caliditas atq; frigiditas, a suis cōtrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificant ab illis, scilicet quæ sunt in gradu tertio, ex quantitate dupli, & septimæ unius: & ab his quæ sunt in gradu secundo, ex quintuplo: ab his quoq; quę sunt in gradu primo & quindecuplo. Gradus item tertij caliditas & frigiditas a suis contrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificantur ab his, scilicet quæ sunt in secundo ex duplo, & tertia unius: & ab his quæ sunt in primo, ex septuplo. Gradus quoq; secundi caliditas & frigiditas, rectificantur a suis contrarijs quæ sunt in primo ex triplo. Rectificatio uero hic, temperamentum intelligitur. Intenditur enim, ut caliditas frigiditate temperetur, aut frigiditas caliditate, & sic in alijs. Ideoq; æquale nullum temperat ex gradibus. cum ipsius caliditas sit quanta eius frigiditas. Vnde dum medicina componitur ex æquali, & non æquali, nunquam erit æqualis. Scias ergo hoc

Rectificatio Graduum quid sit.

¶ Compositio quarti Gradus cum suo contrario, quod est in primo, ut ab eo temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	3 1.	Partes viij.	Pars c.
Hypoquistidos	3 ij. & vj.	Pars 1. et media vij.	Partes 8. et 2. vij.

Huius itaq; compositæ medicinæ partes, calidæ sunt, viij. & media septima. Frigidæ similiter sunt, viij, & media septima.

¶ Compositio quarti Gradus cum eo quod ex suo contrario inuenitur in secundo, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	ʒ 1.	Partes viij.	Pars 5.
Balaustiæ	ʒ v.	Partes ij. 5.	Partes x.

Huius quoq; medicinæ calidæ partes sunt.x. & media: & frigidæ similiter decem & media.

¶ Compositio Gradus quarti cum eo quod est in primo ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	ʒ 1.	Partes viij.	Pars 5.
Violarum	ʒ v.	Partes vij.& 5.	Partes xv.

Huiusmodi medicinæ partes calidæ sunt quindecim, & 5. & frigidæ, quindecim & media.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod in gradu secundo inuenitur ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Asari	ʒ 1.	Partes iij.	Pars media
Arnoglossæ	ʒ & tertia	ps 1.& vij. unius	pt.iij.et duæ tertiæ unius.

Huius similiter medicinæ partes calidæ sunt quinq;, & sexta: & frigidæ. v. & sexta.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu existit, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Galangæ	ʒ 1.	Partes iij.	Pars 5.
Mirobalani	ʒ vij.	Partes ij. et 5.	Partes vij.

Huius medicinæ compositæ partes calidæ sunt, vij. et media: frigidæ, vij. & media.

¶ Compositio gradus secundi, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu inuenitur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Ambræ	ʒ 1.	Partes ij.	Pars 5.
Bellirici	ʒ iij.	Partes 1. et 5.	Partes iij.

Huius similiter compositio medicinæ calidæ partes sunt, iij. & 5. & frigidæ, iij. & dimidia.

¶ Quia igitur in principio libri quædam præposita fuerunt signa, in quibus numeri proportionales quasi confuse dispositi sunt, ideo in hoc loco ad maiorẽ expressionem hanc subijcimus tabulam: ut quod ibi dicitur, distincte intelligatur.

CAVTELA De partibus Graduum.

1.	1.	1.
1.	ij.	iij.
ij.	iij.	iij.
iij.	v.	vij.
ij.	v.	xi.
iij.	viij.	xviij.

De partibus Graduum sciendum est, quod si quis subtiliter uoluerit attendere remissæ qualitatis augmentum, & intensæ remissionem, inueniet eas certissime. Caueat tamen, ne unquam eas æquales reddat: non enim esset tunc in gradu.

¶ Medicinæ Galeni compositio, quam secundũ Andromachum ædidit, in octaua parte, lib.x. tractatuum.

Mansiones	Medicinæ	Pond.	Caliditatis	Frigid.	Humid.	Siccitatis
Fri.et sic.in 2.	Arnoglos.	pt. vij.	par 1.	pt. iij.	pars 1.	ptes iij.
Cal.et si.in 2.	Masticis	ptes ij.	ps 1.& ij.	ij.ps 1.	tert.pt.1.	ps 1.et ij
Ca.et sic.in 2.	Myrrhæ	pars 1.	ptis 2. ij.	pt.sexta	ptis sexta	pt. 3. ij.
Cal.et si.in 2.	Mentæ	pars 1.	ptis 2. ij.	pt.sexta	ptis sexta	part.3.ij.

Receptio huius medicinæ, quæ in libro 10. tractatuum continetur, in quo secundum autoritatem Andromachi scripsit, in tractatu scilicet octauo, cuius etiam Alkindus autoritatem induxit, si secundum dupli compositionem accepta fuerint uerba Galeni, uera inueniuntur. Calidis em̃ stomachi passionibus confert, propter multitudinem frigidarum partium. Quod si secũdum uerba eius accipiatur, qui dixit quartum gradum esse primi quadruplũ, & tertium primi triplum, Galeni uerba erunt erronea, & erit medicina stomacho nociua: propter multitudinem calidarum partium. Scias ergo hoc.

FINIS.

¶ Primum te Lector candide monemus, ut quas uocum directiones legeris in hoc Indice, simplici, atque unica appellatione signatas (præcipue uero Tacuinorum tabulas spectantes) sese ad præcedentem sui ordinis typum præcedentis numeri referre. Vt ab exemplo, Ficus fol. 19. Tacuinum sui ordinis e regione sinistri lateris numerum 38. respicit, gradum, naturam, & cætera id genus multa ostendens, tanta rerum uarietate, ut quod ad Res non naturales pertineat, non alter éxpresserit pulchrius, copiosius, limatius hoc Autore. Quæ uero cum ijs contextu quodam uerborum uides, passim Alkindi, passim quoque Albegnefit scriptis exsucta sunt, eadem tamen serie, chartarumque numero clauduntur. Vale.

¶ INDEX trium Autorum huius Libri.

¶ A.

ABstergentia 113
Acetum, & Acetata 56.57
Acetata proprie 13
Acetosa non proprie, 14
& eorum præparatio ad cibum. eo.
Adeps, & pinguedo 71
Adurentia 134
Aer temperatus, & distemperatus 36
Aeris quadruplicis uirtus & operatio 36.37
Aer epidimitus 117
Agrestia 79
Agrestæ succus 55
Alæ, & Colla animalium 75
Allium 56
Alterationis ciborum & medicinarum uelocitas & difficultas 120
Alue 55
Ambra 111
Amigdalæ amaræ 93
Amigdalę cum sale 97
Amylum 47
Anetum 54
Anguillæ 71
Animæ accidentia quinque 29
Aperientia orificia uenarum 133
Apium 53
Apium duplex ibi.
Aqua 107
Aqua hordei 47
Aqua Camphoræ 89
Aqua fontalis 91
Aqua pluuialis eo.
Aqua niui mixta eo.
Aqua calida eo.
Aqua fortiter calida 107
Aqua frigida eo.
Aqua falsa 91
Aqua sulfurea ibi.
Aqua æris ibi.
Aqua terrea ibi.
Aqua aluminosa ibi.
Aqua delectabilis 107
Aqua Rosacea 111
Aquarum delectus, uarietas, & earum naturæ 25
Asa 55
Assatum, & assatura 25
Assipitium 8.71
Assum 85
Assum super carbones 83
Assum in ueru eo.
Attrahentia 131
Atriplex 59
Augmentorum modi quinque 141
Auium syluestrium ordines 69

¶ B

BAlneum 107
Balnei operationes, iuuamenta & nocumenta 32
Balneorum ornatus 35
Berberesia 79
Bismagard 53
Bismalua 109
Bletæ paruæ 59
Bletæ magnæ eo.
Brodium cicerum 77
Bubulichi 72
Bussuri 48
Butyrum recens & coctum 15.63.

¶ C

CAssallationes 48
Caloris ignis, & uaporis humani discretio 122
Cameræ 107
Cameræ æstiuales 105
Cameræ hyemales eo.
Camerarum præparatio 35
Camphora 111
Cancri 72
Candi 97
Cannæ mellis eo.
Cantus 59
Cantus musicus 29
Capparis 57
Capitis lotio, absterssio, & pectinatio 35
Capita animalium 73
Cardones lactauli 59
Cardones asinini ibi.

Carmeni 55
Carnium natura, & delectus 16
Carnes porcinæ 18
Carnes syluestres 17
Carnes membrorum animalium 18
Carnes arietum 65
Carnes caprarum & hędorum eo.
Carnes uitulorum eo.
Carnes uaccinæ & camelinæ eo.
Carnes salitæ eo.
Carnes Gazelorum 67
Carnes leporinæ eo.
Carnes gruum eo.
Carnes bistardi eo.
Carnes pauonum eo.
Carnes anatum & anserum eo.
Carnes perdicum, sturnorum, phasianorum, coturnicum, & turturum eo.
Carnes auicularum 69
Carnes gallinarum eo.
Carnes gallorum eo.
Carnes pullorum, columbarum, & turturum eo.
Carnes animalium castratorum eo.
Cartami flos 55
Carruc 41
Caruí 55
Caseus recens 61
Caseus uetus eo.
Catayf cum nucibus 87
Cepæ 57
Cerebra animalium 73
Chabis 59.87
Chalde 23. & seq.
Chaloe cum nucibus 87
Choformia 79
Chrisomela 41
Chures cum oleribus 63
Ciborum simplicium qualitates & gradus 7
Cibus simpliciter compositus 8
Ciborum compositorum naturæ eo.
Ciborum iudicium iuxta sapores eo.
Ciborum rectificatio, & remotio nocumenti eorum 9
Circa ciborum operationes principia quędam generalia eo.
Cibus medicinalis eo.
Cibalis medicina eo.
Cibi qua cura sumendi, uel fugiendi 20. & seq.
Ciborum diuersitas, & eorum uaria operatio 21.22.120
Ciborum & medicinarum cognitio discitur octo uijs 119. & 120.
Cicera 55
Ciminum comune eo.
Ciminum nigrum 55
Ciperi 89
Citra 98
Citraria 53
Citrulli 57
Cydonea, Citonia 41
Coci officium, cura, & culinæ prouisio 19
Coitus 31.103.
Coitum stimulantia 138
Coitum abscindentia eo.
Colla animalium 73
Colustrum 15.61
Confabulator 101
Confabulator in somnis eo.
Confortantia, & nocentia stomacho 136
Consolidantia 134
Constipatio 103
Constringentia poros & uenas 134
Corda animalium 37
Coria & cutes animalium 75
Coriandrum 55.85
Corrodentia & putrefacientia 134
Corumbria 79
Coturnices 69
Crocus 55
Cucumeres 57
Cucurbitæ 59. 63
Cumabitia 81
Cuskabenchi eo.
Cuzardi 69

¶ E

DAug, uel Dausum 61
Darriæ 41
Darsini 55
Dentium præparatoria, mundificatio, & conseruatio 24.89
Dentibus nociua 25
Dentium stupefactionem auferentia 44
Digestionis bonæ, aut malæ signa 22
Difiscera 81
Diminuentia carnem ex ulceribus 134

¶ E

EBrietas 101.103
Ebrietatis remedia 95
Elixum, & Elixatura 13
Enula 56.57.
Aequalitas absoluta in qualitate rei 145
Aequale in medicinis secundum comparationem 148
Aestas 113
Equitatio 105
Eruca 53
Exercitiorum corporis discretio, & uarietas 31.32
Exercitium moderatum 105

Exercitium solatiosum 105

¶ F

FABAE 49
Feludichi 87
Ferculorum descriptiones uariæ 77
Festucæ 97
Ficus 39
Ficus siccæ 45
Floricum 61
Flos panis porcini 95
Foca 103
Folia Asæ 55
Fricatio 109
Frixa 14
Frumentum 47
Frumentum elixum 49
Fungi 59

¶ G

GAlbraira 41
Galli 69
Gallinæ eo.
Gaudium 99
Gelatina 61
Giserij & uentres 75
Glacies 91
Glandes 45
Gradus primi & secundi cognitio 146
Gradus tertij & quarti cognitio 147
Graduum adinuicem comparationes 151
Graduum appellatio duplex 152
Graduum uirtutes quidam aliter opinati 153
Graduum in compositis discretio 156
Graduum rectificatio 161
Granata dulcia 39
Granata acetosa eo.
De Granis, & uictualibus quæ ex eis fiunt 46

¶ H

HAbarisia 77
Hederæ fructus 95
Helem 61
Hepata 63.75
Herbæ & olera 52.53.54
Homadia 79
Homo assimilatur lunæ 5
Hordeum 47
Hyems 117

¶ I

Indurantia cum frigore 133
Inspissantia cutem eo.
Inunctio olei 109
Ira 99
Iudep de pane 85
Iudep de Catay eo.
Iudep de papauere eo.
Iudep de melonibus & medullis amigdalarum 85
Iudep de Dactylis eo.
Iudicium rei per Saporem 111

¶ K

KArrubli 45
Kemach 65
Kibesia 81

¶ L

LAc dulce & coagulatum 15
Lac asininum ibi.
Lactis uarietas ibi.
Lac ex uarijs substantijs componitur 61
Lac acetosum eo.
Lac prouocantia 138
Lac deficcantia eo.
Lactucæ 53
Lapidem frangentia 135
Leguminum naturæ, & electiones 11.48
Lenientia 132
Lentes 49
Lilia 95
Linguæ animalium 75
Litargyrum 99
Luctatio 105
Lupini 49
Lutum corascentum 97

¶ M

MADUA 77
Magumimæ 81
Maheleb 89
Mala dulcia 42
Mala acetosa ibi.
Manna 24
Maskia 77
Maskinbe 81
Maturatiua 132
Mechelebria 81
Medicina cibalis 14
Medicinæ intentio, sanitas 119
Medicinarum & Ciborum cognitio discitur octo uijs 119.120.& 134
Medicinæ operatio 120
Medicinarum quatuor genera 131
Medicinarum compositio generalis, sit sex modis. 154
Medicinæ calidæ cum calida compositio triplex 155
Medicinæ frigidæ cum frigida compositio triplex 155
Medicinæ calidæ cum calida compositio alia. 156. & se.
Medicinæ compositæ dominatio 158
Medicinæ æqualis compositæ narratio, cum medicina calida eo.
Medicinam componendi exempla 159.160
Medicinarum compositiones uariæ, iuxta graduum differentias 161
& seq. usque ad finem libri.
Mel 87
Melones 43
Melones musi & insipidi eo.
Melones Indi eo.
Melongianæ 57
Membrorum animalium qualitates. 18
Membrorum hominis ministeria, & offitia. 19
Mensæ secundæ conuenientia & disconuenientia 28
Menstrua abscindentia 139
Mentastrum 95
Meridionalium regio 117
Mesch 49
Minutiones 30
Misisse 65
Motus species sex 105
Mudacatatæ 83
Mundificatoria 103
Mundificantia pulmonem & pectus. 135
Mundificantia cerebrum 136
Mundificantia cerebrum ex ore eo.
Mundificantia cerebrum per palatum. eo.
Mundificantia oculos eo.
Mundificantia aures eo.
Mundificantia intestina 137
Mundificantia intestina ex stercore. 139
Mundificantia uenas hepatis 137
Mundificantia gibbositatem hepatis. eo.
Mundificantia renes eo.
Mundificantia splenem eo.
Mundificantia uesicam eo.
Mundificantia lapidem ex uesica.
Mundificantia cutem
Munkuria
Musæ
Muscus
Musicæ usus & opera
Myrtus

¶ N

NABATH
Nasturtium 41
Narcissus 53
Nedæ compositio 95
Nenufar 34
Nix 95
Nucellæ 91
Nuces 91
Nux Indiæ 45
Nutrimenti rectificatio 9

¶ O

OCimum 58
Ocimum originatum 95
Occidentalium regio 117
Oculi animalium 75
Odoriferorum usus per singulos anni menses 27
Odorum partitio 34
Olera & herbæ 52
Olerum naturæ 12
Oleum sesaminum 59
Oleum de nucibus eo.
Oleum oliuarum eo.
Oleum omphacinum eo.
Oleum cartaminum eo.
Oleum uiolaceum 109
Oliuæ duplices 61
Opilantia 135
Opilationem aperientia eo.
Organorum pulsatio 99
Orientalium regio 107
Origani species 55
Oua 15
Oua cum hepatibus 63
Oua gallinarum eo.
Oua perdicum eo.
Oua anserum, anatum, & struthionum eo.
Oua piscium 72

¶ P

PAnis natura, et uaria eiusdem pistura. 11. 50
Panis de simila 52
Panis opirus eo.
Panis azymus eo.
Panis rizon eo.
Panis de furno 52
Panis in testa factus eo.
Panis de gastellis eo.
Pasulæ 45
Pastinacæ 59
Pedes & tibiæ animalium 72
Penidiæ 97
Persica 89
Phasioli 49
Pili ut crescant 83 & seq.
Pili ut non crescant 34
Piper longum 55
Pira 89
Pisces 72

Piſcium natura, delectus, & digeſtio 17.18
Piſces faliti 71
Piſces cocti, & in aceto depoſiti eo.
Porri 55.59
Portulaca 53
Pruna 39
Pſilothrum 107
Pulmones animalium 73
Pumata 81
Purgatio 103
Purgationes uariæ 30
Purgatio medicinalis 31
Putrefacientia & corrodentia 134

¶ Q

QVIES 105
Quies ſuperflua 32

¶ R

RAbes 97
Radix plantæ 57
Rapata 81
Rapæ 57
Raphani 97
Rarificantia cutem 133
Raſen 57
Reblebi 55
Regionum quatuor deſcriptio 117
Res non naturales ſex 5
Reſolutiua 134
Reſolutionis intentio 140
Rhadbaruchi 53
Rizon 49
Rizon & Milium preparatum cum lacte 81
Roſæ 89.95
Ruta 55
Rutal 43.45

¶ S

SACHNE 71
Salhadia 77
Saltatio 99
Sambucus 95
Sandalus albus, & rubeus 89
Sanitas, medicinæ intentio 119
Sapores ſimplices octo 122
Sauich tritici 47
Sauich hordei eo.
Scariola 53
Sedantia dolorem 135
Sembuſuch 83
Seminum naturæ & uſus 10 & ſe.
Semen papaueris 55
Septentrionalium regio 117
Sicheis 77
Sinapi 55
Sirmkia 77
Siruſuk 24
Somnus 101
Somni operatio 29
Somniorum cauſsæ 30
Somnia timoroſa eo.
Spargus 59
Specierum uarietas, & ad decoctionem præparatio 15
Speciatorum adminiſtratio eo.
Sperma 103
Spica aromatica 55
Spinachiæ 59
Splenes 75
Stindibeis 77
Stomachi caliditas 16
Stomachi ſenum fortificatio 22
Stringar 57
Succi uarij 55
Sudorem prouocantia 139
Suffrixa 24.61.83
Suffrixa ſalſa 83
Sulcius 61.83
Sumach 55
Sumacheria 77
Sycomori 48
Syrnporum diſcretio 34
Syruporum confectiones uariæ 35
Syrupus acetoſus 111
Syrupus ſimplex eo.
Syrupus de citonijs 115
Syrupus papaueris eo.
Syrupus roſaceus eo.
Syrupus de Iulep eo.
Syrupus de Ribes eo.

¶ T

TAcuini in gratiam Magnatum compoſiti 6
Tacuinorum partitio in Domos eo.
Tacuinorum autor, Arabs eo.
Tamutia 79
Terregenbim 24
Terratufuli 59
Teſticuli animalium 73
Thabeget 81
Thazet 91
Themeſich 49
Timor 99
Toroſia 79
Tyriaca 117

¶ V

VBera animalium 73
Vegetabilium comparatio 10
Venatio terreſtris 105
Ventres animalium 75
Ventrorum operationes 36
Ventorum quatuor deſcriptiones 113
Ver 113
Verecundia 99
Vermes facientia deſcendere 139
Veſtis linea 109
Veſtis de fera, & pellibus eo.
Vigiliarum operatio 29.111
Vini uarietas, uircus & natura 26
Vinum quomodo, & a quibus bibendum 27
Vinum album, rubeum, odoriferum, dulce, ſtipticum, groſſum, ſubtile 93
Vinum nouum & uetus ibi.
Vinum uetus odoriferum eo.
Vinum rubeum groſſum eo.
Vinum album ibi.
Vinum citrinum acutum eo.
Vinum aceroſum eo.
Vinum de dactylis eo.
Vinum temperatum 93
Violæ 95
Viſcera & inteſtina 75
Vomitus 101
Vrbien 71
Vrinam prouocantia 137
Vſuem 89
Vuæ 39

¶ X

XYloaloes 118

¶ Z

ZArolæ 42
Zinziber 55
Ziribeyti 8
Ziribelgi eo.
Ziribes 77
Zuccharum 87

*

¶ TACVINORVM tituli.

De fructibus recentibus, & ſpeciebus ipſorum 38
De fructibus & manerieibus ipſorum 80.82
De Fructibus, & auferentibus ſtupefactionem Dentium 88
De Granis, & Victualibus quę ex eis fiunt 26
De Leguminibus & naturis ipſorum 28
De Panibus, & modis decoctionis ipſorum 50
De Herbis, ſiue Oleribus, & proprietatibus ipſorum 52
De herbis 58
De Aceto, & Acetatis, & quibuſdam fructibus 56
De Herbis & condimentis 58
De Lacte, & condimentis alijs. De Ferculis, item ſuffrixatis, et poſtmodum infrigidatis. Et lacte aceroſo, Caſeo, & Oliua 60
De Lacte, & ijs quæ ſunt ex lacte, & modis ipſorum, & condimentis, & Ouis 62
De Carnibus animalium, & naturis ipſarum. Et de recentibus, & ſalſis 68
De Carnibus animalium ſylueſtrium, quadrupedum & Auiū 66
De Auibus 68
De Piſcibus recentib. & ſalitis 70
De Carnibus membrorum animalium, & naturis ipſorum. Et de recentibus & ſalſis 72
De Membris animalium interioribus, & eorum partibus extremis 78
De Ferculis, & diuerſis manerie bus ipſorum 76
De Ferculorum diuerſitate 78.80
De Ferculis infrigidatis, ſeu frixis, & aſſis ſupra carbones, & aſſis in ueru, pinguedineq; unctis 82
De Aſſatis, & ijs quæ auferunt odorem allecium 88

De Chaloe ſimplicibus, & compoſitis 86
De præparatorijs & conſeruatione Dentium 88
De aquis pluuialibus, fluminũ, & fontium 90
De Vinis fructuum uuarum, & de cautela contra Ebrietatem, & anxietatibus animi 92
De odoribus & floribus 92
Iuuamentum & nocumentum eorum, quę apponuntur ſecundę menſę 96
De Muſica, & accidentib. animæ, & medicinis mundificantibus corpus 98
De Ebrietate, Vomitu, & confabulatorijs, Somno & Vigilijs 100
De Purgatione & Conſtipatione, & mundificatione dentium, & cura Ebriorum 102
De Motu, Quiete, Exercitio moderato, & ſpeciebus ipſorum 104
De Operationibns Balneorum, & partibus ipſorum 106
De ordinatione Balnei, & uariatione Veſtimentorum poſt Balneum, & conſeruatione ſanitatis Vnguium 108
De fumigationibus bonis, iuuamentis & nocumentis Syruporum 110
De Syrupis Rob, & diſpoſitionibus Camerarum, habito reſpectu iuxta temporum diſpoſitiones 112
De mutatione Aeris, occaſione Ventouum & temporum 114
De mutatione Aeris occaſione temporum, & partium ciuitatũ. Seu de regionibus epidimijs, cum præſeruatiua. 116